

ADOPTERAD FRÅN ANNAT LAND

OM SAMARBETET MED BARNENS
URSPRUNGLÄNDER

Ann-Charlotte Gudmundsson, Annika Grünewald,
Monica Lind och Kerstin Paues Odqvist

ADOPTERAD
FRÅN ANNAT LAND

ADOPTERAD FRÅN ANNAT LAND

OM SAMARBETET MED BARNENS
URSPRUNGLÄNDER

Ann-Charlotte Gudmundsson, Annika Grünewald,
Monica Lind och Kerstin Paues Odqvist

Copyright © 2015 Ann-Charlotte Gudmundsson, Annika Grünewald,
Monica Lind och Kerstin Paues Odqvist
Ansvarig utgivare: Ann-Charlotte Gudmundsson, Annika Grünewald,
Monica Lind och Kerstin Paues Odqvist

Foto: Bilderna kommer från Adoptionscentrums arkiv eller är privata.

Om extern fotograf är känd anges namnet vid fotot.

Framställd av Vulkan.se

2015

ISBN: 978-91-88635-35-8

Innehåll

Inledning.....	11
Om barnen	13
Om Adoptionscentrum	36
Samarbetet med barnens ursprungsländer.....	52
Inför adoptionen	77
Efter adoptionen	96
Adoptioner skall gå rätt till	105
Afrika	116
<i>Etiopien</i>	120
<i>Kap Verde</i>	124
<i>Kenya</i>	126
<i>Lesotho</i>	127
<i>Liberia</i>	128
<i>Madagaskar</i>	129
<i>Mauritius</i>	130
<i>Nigeria</i>	131
<i>Sydafrika</i>	132
<i>Zambia</i>	135
Asien	143
<i>Bangladesh</i>	149
<i>Filippinerna</i>	150

<i>Indien</i>	153
<i>Adoptionscentrums verksamhet på olika orter i Indien</i>	158
<i>Indonesien</i>	164
<i>Iran</i>	167
<i>Israel</i>	168
<i>Kina</i>	169
<i>Macao</i>	173
<i>Nepal</i>	175
<i>Pakistan</i>	178
<i>Sri Lanka</i>	179
<i>Sydkorea</i>	180
<i>Taiwan</i>	184
<i>Thailand</i>	185
<i>Vietnam</i>	190
 Europa och dåvarande Sovjetunionen	 212
<i>Albanien</i>	217
<i>Bulgarien</i>	218
<i>Estland</i>	220
<i>Grekland</i>	222
<i>Kirgizistan</i>	223
<i>Kroatien</i>	224
<i>Lettland</i>	225
<i>Litauen</i>	227
<i>Makedonien</i>	228
<i>Polen</i>	229
<i>Portugal</i>	230
<i>Rumänien</i>	232
<i>Ryssland</i>	234
<i>Serbien och Montenegro</i>	237
<i>Tjeckien</i>	239
<i>Ukraina</i>	240
<i>Ungern</i>	243
<i>Vitryssland</i>	244

Latinamerika och Karibien	257
<i>Bahamas</i>	264
<i>Bolivia</i>	264
<i>Brasilien</i>	267
<i>Chile</i>	271
<i>Colombia</i>	274
<i>Costa Rica</i>	284
<i>Dominikanska Republiken</i>	285
<i>Ecuador</i>	287
<i>El Salvador</i>	291
<i>Guatemala</i>	292
<i>Haiti</i>	294
<i>Honduras</i>	296
<i>Jamaica</i>	297
<i>Mexiko</i>	298
<i>Panama</i>	299
<i>Peru</i>	300
<i>Trinidad</i>	302
<i>Uruguay</i>	302
Epilog och tack	314
De viktigaste källorna	316
Bilaga 1: Adoptivbarn förmedlade av Adoptionscentrum 1970-2012	319
Bilaga 2: Barnhem, fosterhem och sjukhus	322

Inledning

På 1960-talet började svenskar adoptera barn från andra länder. Adoptionsidén spred sig snabbt. Föreningen Adoptionscentrum blev tongivande i Sverige och har medverkat till att fler än 24 000 barn har adopterats från 62 länder.

Hur gick det till? Varför övergavs barn? Varför blev de inte adopterade i sitt ursprungsland? Hur hittade Adoptionscentrum kontakter? Vilka svårigheter mötte vi? Vad fanns det för lagstiftning? Och hur kommer biståndet in?

Vi såg barnen på barnhemmen, barn dömda att växa upp i barnhemsfängelser. Barn som led brist på det mesta, framförallt på kärlek. Vi besjälades av en slags helig vrede och kunde inte acceptera att barn blev kvar i onödan när vi visste att det fanns många som ville bli deras föräldrar. Vi provade och upptäckte att vi kunde förena barn som behövde föräldrar med vuxna som ville bli det. Det har krävts entusiasm, envishet, tålamod och kreativitet.

Vi som skrivit boken har alla arbetat med Adoptionscentrums utlandsverksamhet sedan starten eller kort därefter. Vi berättar om hur utlandsadoptionerna började och utvecklades fram till 2012. Det handlar om arbetet i barnens ursprungsländer och vi gör det ur Adoptionscentrums perspektiv.

Barnen som förekommer i texten har inte sina rätta namn. Vi har översatt vissa utländska myndigheters namn till svenska.

Boken tillägnas alla barn som fått ny familj i Sverige och deras familjer.

Ann-Charlotte Gudmundsson, Annika Grünewald, Monica Lind och Kerstin Paues Odqvist

Om barnen

Efter televisionens inträde på 1950-talet kom världen plötsligt mycket närmare. Barns situation i miljöer som vi inte kände till kom in i våra vardagsrum. Barn utsatta för katastrofer, krig och undernäring. Barn på gatan eller på eländiga barnhem. Några svenska barnfamiljer ville därför öppna sina hem för ett barn som redan fanns. Varför inte ta emot ett barn från ett annat land? Hos pionjärerna fanns ett engagemang för adoption som idé. Tanken spred sig snabbt till barnlösa par.

”Att ett barn får föräldrar är den bästa rehabiliteringsåtgärd som finns. Den idén tror vi på och vill sprida till alla.”

Siv Nygren, 1970-tal

Under 1900-talets första hälft var adoptioner av svenska barn vanliga. På den tiden var adoptivföräldrarna ofta förtegnade om adoptionen. Många berättade inte ens för barnen att de var adopterade. Efter andra världskriget adopterades barn från Finland och även från Tyskland, några var barn till afroamerikanska soldater. I och med att det syntes att barnet var adopterat blev attityden mer öppen. Ny psykologisk kunskap spreds, till exempel av Lis Asklund i boken *Som vårt eget*. Under 1960-talet minskade adoptionerna av svenska barn. Ekonomiskt stöd till ensamstående mammor hade införts och barnomsorgen byggts ut.

Allt fler svenskar bodde och arbetade i andra länder. De första som adopterade utomlands hade fått hjälp av någon bekant eller bekants bekant. Några gånger medverkade den personen hela vägen och reste till Sverige med barnet. Andra gånger

reste de blivande adoptivföräldrarna till landet. På detta sätt samlades en mängd kunskap som kunde vara till nytta för andra adoptivföräldrar.

Visst hade det i många länder förekommit adoptioner inom landet. Då var det ofta en släktings barn som adopterades, inte ett barnhemsbarn med okänd bakgrund. Det var också mer eller mindre vanligt att barn övertogs utan formaliteter och kunde bli en slags andra klassens fosterbarn eller oavlönat tjänstefolk.

Det var inte många som brydde sig om de barn som växte upp på barnhemmen. Plötsligt kom familjer från västvärlden och önskade adoptera dem. I barnens ursprungsländer var man helt oförberedd och den första reaktionen var förvåning. Vem ville ha ett barn som man inte visste något om?

”Are you going to adopt *one of those*?” Det var den svåraste frågan att möta, när jag i början på 1970-talet reste till Indien för att adoptera en liten pojke.

Ann-Charlotte Gudmundsson

Vanligen startade det med att någon driftig person försökte pröva ett ärende i domstol eller hos en myndighet. Lagarna var dock obefintliga eller otillräckliga. I några länder räckte det med att notarius publicus vidimerade en överenskommelse mellan barnets vårdnadshavare och de blivande adoptivföräldrarna. I andra länder fanns bestämmelser för nationella adoptioner som till nöds kunde användas. Men det saknades lagar om vilka barn som kunde adopteras, vilka krav man hade på adoptivföräldrar, var besluten skulle ligga och hur uppföljning skulle gå till. Många barn reste som fosterbarn för att adopteras i Sverige.

De lagar som ändå fanns var inte anpassade till den nya verkligheten. Om barnets mamma skulle medverka i domstolen, hur skulle man då hantera att hon inte ville visa sig, inte hade pengar

till resan eller hade försvunnit? Sydkorea var ett undantag. Där hade amerikanska adoptionsorganisationer redan på 1950-talet medverkat till ett genomtänkt system.

Andra frågor handlade om barnens dokument. I början kunde domstolen kanske acceptera uppgiften om "moder okänd". Senare började man kräva mer information och intyg. När adoptionerna hade kommit igång och man löst några problem uppstod nya. Hur skulle de barn, som inte hade dokument eller inte fick besök av sina föräldrar, förklaras övergivna och därmed kunna få en ny familj? Många barn blev kvar på barnhemmen.

I land efter land har lagar och förordningar ändrats både en och flera gånger. Barnen har med tiden fått ett starkare skydd. I några länder har det blivit så komplicerat att det knappast går att genomföra en internationell adoption. En del länder har förbjudit dem. Fram till i början på 1980-talet förekom internationella adoptioner även från länder med övervägande muslimsk befolkning. En religiös radikaliserings stoppade dessa.

Knappa eller obefintliga resurser fördröjde eller omöjliggjorde många adoptioner. Varken på myndigheter eller på barnhem fanns någon som hade till uppgift att utreda barnens bakgrund och ta fram dokument. Andra mer akuta ärenden gick före. Det fanns även brist på kunskap om hur utredningar skulle göras. Dessutom saknades skrivmaskiner, transportmedel, frimärken och telefoner. Hur skulle en socialarbetare få fram pengar för att åka till ett slumområde och undersöka ett barns bakgrund? Fanns det överhuvudtaget någon socialarbetare?

"Men varför har ni bara manliga socialarbetare?"

"Jo det fanns ett par duktiga flickor men de kunde ju inte resa ut på landsbygden ensamma och absolut inte tillsammans med en manlig kollega, så de slutade."

Konversation på ett indiskt barnhem, 1990-tal

Det fanns heller ingen kunskap om hur man skulle förbereda barnen inför adoptionen och resan till ett annat land. Många barn fick ingen förberedelse alls eller en alldeles felaktig sådan. Barnen kunde utlovas saker som de sedan inte fick.

Anand, 7 år, bodde på ett barnhem i Indien. Av föreståndaren fick han veta att han skulle resa till ett annat land på besök. Han skulle snart komma hem till barnhemmet igen. Väl i Sverige väntade han länge troget på att hemresan skulle bli av.

1970-tal

”Era skitar på Adoptionscentrum! Ni har lurats! Jag har föräldrar och vill inte alls ha en ny familj!” – Så började ett samtal från en pojke som varit i Sverige några år. Det visade sig att han inte hade fått veta att mamman hade dött och att pappan hade lämnat honom för adoption. På barnhemmet hade man inte pratat med honom om vad som hade hänt.

1980-tal

Barnhemsbarnen var tysta undersåtar och ingen förde deras talan. Det tog därför ofta lång tid innan åtgärder vidtogs. Många domare och andra beslutsfattare ville inte befatta sig med frågan. Internationella adoptioner var ett känsligt kapitel och frågorna många:

- Hur kan någon vilja ha barn med ett så dåligt arv?
- Ska barnen bli tjänare?
- Stjäl man deras organ?
- Kommer de att skickas tillbaka?

Chefen för barnavårdsmyndighetens adoptionsprogram sa blankt nej! ”Barnen ska inte skickas till utlandet”. Jag argumenterade men kom ingen vart. Dr Rodriguez

vidhöll sin ståndpunkt. "Barnen är colombianer och de är colombianska myndigheters ansvar."

Jag tänkte på lilla Rosas sorgsna ögon. Jag kunde inte acceptera tanken på att barnen skulle behöva bli kvar på barnhemmet när det fanns familjer som ville adoptera dem. Jag försökte igen "Men de behöver kärlek. Jag har familjer till dem." Dr Rodriguez ändrade sig inte hur mycket jag än argumenterade. Jag började känna mig desperat. "Barnen ska väl inte behöva lida för att vuxna dragit upp gränser mellan länderna" sa jag. Dr Rodriguez blev tyst ett ögonblick innan han sa "Det ligger något i det. Lämna ansökningsdokumenten till socialarbetaren".

Annika Grünewald

Begreppet "övergivna barn" har blivit etablerat för barn som saknar föräldrar som kan ta hand om dem. Det är ett missvisande begrepp eftersom långt ifrån alla barn har övergivits. Barnen lämnades i sorg och smärta av sina mammor och någon gång pappor för att de skulle överleva, få vård och förhoppningsvis en ljusare framtid. De lämnades till barnhem eller på platser där mamman visste att de skulle bli hittade och omhändertagna.

I många kulturer togs barn om hand av släkten, klanen eller stammen. Det var huvudskälet till att det under många år inte fanns behov av internationella adoptioner i Afrika. Urbaniseringen och hiv/aidsepidemin ändrade på detta och gjorde många barn föräldralösa.

En del barn blev till fast det inte var meningen. Okunnighet - flickorna visste inte hur man blev med barn. Brist på preventivmedel - de kunde vara förbjudna, för dyra eller fanns helt enkelt inte. Andra orsaker var våldtäkt och incest.

”Jag kan inte vara med barn, jag är ju inte gift.”

Flicka 14 år på ett mödrahem i Colombia

I Latinamerika liksom på Filippinerna var den katolska kyrkans inflytande starkt. Kyrkan accepterade varken sex före äktenskapet, preventivmedel eller abort. Även i lagstiftningen var abort förbjudet både där och i flera andra länder. Det medförde att många önskade barn föddes och att många kvinnor dog vid försök till olagliga aborter. Detta var vanligt världen över.

Maria är barn nummer nio. Hennes pappa har en osäker inkomst av fiske. Familjen är troende katoliker och kan därför inte använda preventivmedel. Marias mamma orkar inte ta hand om henne också. Föräldrarna beslutar att lämna den nyfödda flickan för adoption.

Brasilien 1990-tal

Juana funderade över om hon skulle behålla barnet hon snart skulle föda eller lämna det för adoption. Ena dagen sa hon ”Vad ska jag med ett barn till? Jag vill gå i skolan och ha kompisar och vara ung. Och hur ska jag kunna försörja ett barn?” Nästa dag sa hon ”Jag kommer att behålla mitt barn, jag har ju ingen annan här i livet.”

Colombia 1980-tal

Den absolut vanligaste orsaken till att barn inte växte upp med sina föräldrar var att barnet fötts av en ensamstående ung kvinna. Hon fördömdes och barnet accepterades inte. I många länder, framförallt i Asien, uteslöts hon ur sin familj eller kanske dödades. Alternativet att behålla barnet fanns helt enkelt inte.

I Sydkorea blev ett barn fött utom äktenskapet inte inskrivet i familjeregistret och accepterades inte av samhället.

Pojken Han Woo och flickan Jae Hee går första året på gymnasiet. De blir kära i varandra. Jae Hee förstår inte att hon är gravid förrän i åttonde månaden, då hennes mamma upptäcker det. Jae Hee får komma till ett mödrahem och föder en frisk och stark pojke. Äktenskap mellan de båda är uteslutet, de är för unga. Såväl farfar som morfar vägrar att skriva in barnet i sitt familjeregister. Med sorg i hjärtat måste Jae Hee lämna bort sin pojke.

Korea 1990-tal

Det fanns också ekonomiska skäl. När samhällets skyddsnät i form av underhållsbidrag, barnbidrag och bostadsbidrag saknades var det svårt eller omöjligt för en ogift kvinna att försörja sig och barnet. Andra, men inte lika vanliga anledningar, var att barnets föräldrar tillhörde olika folkgrupper och att barnet inte skulle bli accepterat i någon av dem.

Om det fanns många barn i en familj kunde försörjningsbördan bli för stor. Barn lämnades till barnhem för att under en kortare eller längre tid få mat och husrum. Tiden gick. Föräldrarna hade inte råd att besöka sitt barn. Om något oförutsett hände, någon av föräldrarna blev sjuk eller dog, kunde barnet bli kvar. Detsamma hände om mamman fick en ny man som inte accepterade barnet. Om mamman dog vid förlossningen såg pappan ofta ingen möjlighet att behålla barnet.

Gabriel, fem år, stod vid busshållplatsen och grät. Hans mamma hade sagt till honom att vänta där tills hon kom tillbaka. När det blev mörkt hade hon fortfarande inte kommit. En busspassagerare frågade varför han var så ledsen, tog honom till polisen, som lämnade honom till ett barnhem. Gabriel visste inte vad han hette i efternamn eller var han bodde. Han berättade att hans pappa var död och att han flyttat tillsammans med sin

mamma till en ny pappa som inte var snäll. Han hade fått en babyllasyster. Myndigheterna utgick från att den nye mannen inte ville ha en annan mans barn och gjorde inga efterforskningar.

Nigeria 2010-tal

Det var inte accepterat eller ekonomiskt möjligt att ta hand om ett barn som fötts med en funktionsnedsättning. I vissa samhällen gav man sådana barn allt mindre mat och lät dem dö. Men i de flesta fall lämnades dessa barn på ett barnhem där de växte upp. Om ett barn föddes med hjärtfel som krävde operation var det inte ovanligt att föräldrarna av ekonomiska skäl lämnade ifrån sig barnet för att det skulle få en chans att bli opererat och därmed överleva. Det kunde även gälla barn med missbildningar. Fattiga föräldrar hade ingen chans att betala för kostsamma operationer.

Angela fick sitt första barn när hon var 18 år. Snart fick hon ett barn till som föddes med kluven gom. Det fanns inga pengar till de operationer som krävdes. Mannen övergav Angela och hon bestämde sig för att adoptera bort den lille.

Colombia 1980-tal

Pappan hade sällan någon roll om föräldrarna inte var gifta. Om mamman blev tillfrågad vågade hon av rädsla för repressalier ofta inte berätta vem han var.

Det hände också att myndigheterna omhändertog barn som for illa. Inte sällan fanns alkohol med i bilden. I framför allt länder i dåvarande Sovjetunionen tvångsomhändertogs många barn. Barnen placerades på barnhem och växte upp där, många gånger utan kontakt med sina föräldrar.

Under det senaste århundradet har enorma mängder fattiga människor på landsbygden flyttat till storstäderna i hopp om ett bättre liv. Vanligen hamnade de i växande slumområden där kriminalitet och våld florerade. Den gamla sociala kontrollen från hemorten fanns inte längre och inte heller skyddsnätet i form av släkt och vänner. Framförallt kvinnor och barn drabbades. Saknades det dessutom en pappa blev situationen mycket svår.

Soomi, 16 år, kom från en by långt ut på landsbygden.
Hon åkte till den stora staden för att arbeta som
hembiträde. Mannen i huset utnyttjade henne. När
husmor upptäckte att Soomi var gravid, avskedade hon
henne. Det var omöjligt för Soomi att åka hem till byn,
hennes familj skulle inte ta emot henne med ett barn i
magen.

Indien 1970-tal

Barn övergavs också som en indirekt följd av politiska beslut. Kina har under en lång följd av år tillämpat familjeplanering genom den så kallade "ettbarnspolitik". Den ledde till tvångsaborter eller att flickor övergavs eller dödades, eftersom pojkar ansågs mer värdefulla. I Rumänien blev kvinnorna under Ceausescus tid ålagda att föda minst fem barn. Barn övergavs av föräldrar som inte hade råd att mätta så många munnar. I Indien övergavs eller dödades nyfödda flickor eftersom familjen inte skulle ha råd med hemgiften.

Den vanligaste orsaken till att ett barn övergavs var alltså en kombination av fattigdom och att kvinnan var övergiven både av mannen och av samhället. En jämförelse med Sverige för hundra år sedan och tidigare visar stora likheter.

Barnet kunde lämnas på en kyrktrappa eller en gata där det skulle hittas. Andra barn övergavs på sjukhus och förlossningsavdelningar. Åter andra lämnades till barnhem eller till de sociala

myndigheterna. Men det förekom också att barn i desperation lämnades för att dö på en bakgård eller på betydligt värre ställen.

Barnhemsföreståndaren hörde en upprörd röst i telefonen. "Kom genast och hämta babyn som föddes i dag, annars gör vi oss av med honom". Hon åkte direkt och tog med en babyfilt och en blöja. Efter en vild diskussion om en nyfödd pojke som mamman och halva släkten ville adoptera bort kom hon ut med ett litet bylte i famnen.

Colombia 1980-tal

Josef bodde hos sina fattiga morföräldrar. Hans mamma hade precis fyllt 14 år när hon fick honom. Hon försvann hemifrån och hade varit borta i två år. Ingen visste var hon fanns eller om hon ens levde. Morfar blev sjuk och mormor, som nu försörjde familjen som kokerska, kunde inte ta hand om en aktiv treåring. Mormor och morfar beslutade i förtvivlan att lämna pojken till ett barnhem i hopp om att han skulle få nya föräldrar.

Etiopien 2000-tal

Oftast ville modern vara anonym. I flera länder var det olagligt att överge ett barn. Det gällde till exempel i Kina.

På ett varuhus lämnade mamman sitt barn till en främmande person och sa "Kan du hålla henne en stund för jag glömde ett paket på tredje våningen". Så var hon borta.

Det lilla spädbarnet hittades på en parkbänk insvept i rött bomullstyg. I tyget låg en lapp med flickans namn och födelsedatum. En parkbesökare tog henne till ett barnhem.

En kvinna födde en flicka på sjukhuset. Strax efteråt försvann hon. Det gick inte att spåra henne eftersom hon uppgivit fel namn.

De första barnhemmen inrättades i Europa. Det var ett rationellt sätt att ta hand om övergivna barn och idén spred sig. Av respekt för kvinnans behov att vara okänd hade vissa barnhem en vagga utanför där man kunde lägga barnet och en klocka ringde på insidan. En sådan ”vagga” från 1400-talet finns att se i Florens hos *Istituto degli Innocenti*.

Men alla övergivna barn hamnade inte på barnhem. I vissa kulturer lämnades barn till ett tempel, ett kloster eller till missionärer. Barn som aldrig hämtades på sjukhuset blev kvar. Det hände att privatpersoner tog hand om flera barn och blev en sorts informella minibarnhem. Många barn blev gatubarn och fick klara sig bäst de kunde på tiggeri, småstöldar och prostitution.

Det fanns också barnmorskor, läkare och advokater som kom i kontakt med mödrar och som - utan att ta vägen över barnhem - själva förmedlade adoptioner. I början kunde det vara enda sättet att sköta en adoption på ett bra sätt. Men när omfattningen blev större ökade risken för oegentligheter.

På en del håll fanns mödrahem eller andra tillflyktsorter dit gravida kvinnor kunde söka sig.

Detta kvinnohus och mödrahem var beläget i ett gammalt fint hus med trädgård. Det fanns plats för 28 kvinnor som kunde bo kvar en tid efter att de fött sina barn. Här fanns allt från gravida 13-åriga flickor till en 62-årig kvinna som blivit misshandlad av sin man. Flickorna kom hit via ”pregnancy crisis centers”, sjukhus, polis och domstolar. Hemmet finansierades till 80 procent av donationer från privatpersoner, Rotary,

modevisningar, golfturneringar och till 20 procent av statliga bidrag.

Sydafrika 2000-tal

Barnhemmen var statliga, privata eller drevs av religiösa samfund. Några var stora med flera hundra barn, men det fanns också små. Ledningens kompetens och vem som var huvudman hade stor betydelse. När anslagen var för knappa var det omöjligt att tillgodose ens barnens grundläggande fysiska behov.

När adoptionsverksamheten startade var barnhemmen vanligen överbelagda. De hade små resurser och barnen fick knappast någon stimulans. Maten var undermålig och barnen undernärda. Ofta var det kallt och bara stengolv att gå på. På en del barnhem fanns idéer om att man skulle cirkulera personalen så att barnen inte skulle knyta an till en speciell person. I bästa fall fanns personal som brydde sig om barnen men de försvann nästan alltid ur barnets liv efter en tid.

För det mesta hade barnen inga leksaker. Fanns det några så låg de högt uppe på ett skåp och kom sällan ner. Om det fanns en hörna med lite leksaker var de trasiga och smutsiga och barnen förstod sig inte på att leka utan slängde sakerna på varandra eller i golvet.

De flesta barnhem var åldersindelade. Det innebar att man delade på syskon. Allteftersom barnen blev äldre bytte de inte bara personal utan också lokal. De upplevde många separationer och de fick inte möjlighet att varaktigt knyta an till någon vuxen.

”Ett besök på ett barnhem skakar alltid om. Det behöver inte vara att det är fattigt – det finns även väl underhållna, rentav hemtrevliga barnhem med engagerad personal som gör sitt allra bästa, varje dag.

Men barnen. De är så många. Så ensamma. Deras blickar följer en, de ser rakt in i ens ögon, rakt in i hjärtat. Är det du, frågar de. Är det du som är min mamma, är det du som ska hämta mig?”

Inga Näslund 1990-tal

En stank av starka rengöringsmedel och avföring slog emot mig. Nu gällde det att stänga näsan och bara andas genom munnen. Torftigt, fattigt, kallt och kalt. Dålig mat. Uppgiven personal. Barn som oupphörligt dunkade huvudet mot sänggaveln. Barn som var deprimerade. Barn som ville bli burna av vem som helst. Barn med snor som ingen torkade bort. Sjuka barn. Apatiska barn. Jag har sett det här på barnhem i Asien, i Afrika, i Latinamerika och i flera länder i Europa. Jag orkar inte se det – igen. Det går inte att stå ut med. Det finns ju vaccin mot kolera. Kan man vaccinera sig mot barnhem?

Kerstin Paues Odqvist 1990-tal

Att vara barnskötare på ett barnhem var påfrestande. Hur kändes det när ett barn som man tyckte om plötsligt lämnade barnhemmet? Eller blev sjukt och dog? Hur orkade man mata, byta, klä på, trösta och lägga många barn i 12-timmarspass?

Föreståndarinnan på barnhemmet gav barnsköterskorna order i hård ton. Barnsköterskorna i sin tur tog hårt i barnen och nästan slängde ner dem på det iskalla cementgolvet när tygblöjan behövde bytas. Det luktade kiss och det var uppenbart att barnen fick ligga länge innan de togs omhand. De skrek inte, de bara låg där apatiska. Själv satt föreståndarinnan inlindad i varma sjalar på sitt kontor och drack te.

Indien 1990-tal

Barnhemspersonalen var vanligen utbildad, underbetald och utarbetad. Ändå fanns många barnhemsledare och barnskötare som lyckades göra ett otroligt arbete med entusiasm, initiativförmåga och engagemang.

Somya hade vuxit upp med sina fattiga föräldrar, en syster och en bror. Systemen giftes bort med sedvanlig hemgift. Föräldrarna hade inte råd med ytterligare en hemgift. När brodern skulle gifta sig och hans fru flytta in i familjen fanns inte plats för Somya. Hon fick tjänst på barnhemmet där hon fick bo. Hon var underbar med barnen och hade alltid ett par stycken hängande i sin sari. Hon spred lugn och värme.

Indien 1980-tal

Det fanns barnhem som var förhållandevis bra. Personalen månade om barnen, la dem i samma säng för att de skulle få närhet och kontakt. I Thailand fanns flickhem och småbarnshem på samma område till ömsesidig glädje. I Ryssland fick många barn terapi av olika slag.

Generellt sett har barnhemmen med tiden fått högre standard, blivit mindre och barnen uppmärksammats mer. Både lokala donationer och vårdavgifter från adoptivfamiljer har ökat tillgången på mat och kläder. I vissa länder, till exempel Colombia och Filippinerna, fanns speciella adoptionsbarnhem, där barnen bodde i avvaktan på att pappersproceduren skulle bli klar. I andra länder, till exempel Korea och Sydafrika, satsade man på att barnen under denna tid bodde hos fosterföräldrar.

I de flesta samhällen betraktades barn till ogifta kvinnor som "oäkta" och därmed mindre värda. Ännu värre kunde det vara för barn som hade föräldrar med ursprung i olika etniska grupper eller stammar. Det var inte så viktigt hur de togs om hand. Det var ju ändå ingen som ville ha dem.

Våren 1999 briserade en skandal i Andra Pradesh. Barnhem som samarbetade med oseriösa utlänningar köpte barn av stamfolk. "Bara värdelösa flickor." När sedan bubblan sprack och barnhemmen stängdes vägrade föräldrarna att ta tillbaka sina barn. De var ju bara flickor! Så de flyttades till ett dåligt statligt barnhem där de fick växa upp.

Indien

Barn som omhändertagits för samhällsvård såg man ner på. Föräldrarna hade kanske begått brott, missbrukat droger eller alkohol eller gjort något annat som fått sociala myndigheter att ingripa.

Kleber, tre år, levde med sin ensamstående mamma. Hon hade inte råd att betala en dagmamma, som kunde ta hand om honom när hon arbetade. I stället band hon fast honom i sängen när hon gick till arbetet. Grannarna hörde Kleber gråta och anmälde till polisen. De sociala myndigheterna omhändertog honom.

Portugal 1970-tal

Kanthi ramlade ner för trappan på barnhemmet och slog sig så illa i pannan att hon behövde sys. Doktorn ville inte bedöva. "Det är ju bara ett barnhemsbarn."

Indien 1970-tal

Synen på barnhemsbarnen förändrades gradvis allteftersom de internationella adoptionerna ökade. Några länder har infört tidsgränser för hur länge ett barn kan vistas på barnhem, utan att någon hör av sig, innan åtgärder vidtas. En sådan åtgärd kunde vara att placera honom eller henne i adoption. Den första förvåningen över att utlänningar ville ta till sig ett barnhemsbarn - med okänd bakgrund eller annorlunda utseende - lade sig. Ofta var de som arbetade med barnen positiva till att de fick

föräldrar. En del såg det som en god gärning att adoptera ett barnhemsbarn.

Barnhem borde vara en tillfällig lösning för barn som akut behöver skydd och vård, en baby som blivit övergiven, ett barn som levt i en hotfull och våldsam miljö eller barn som mist sina föräldrar. Men utredning och beslut om vad som skulle hända barnet tog ofta tid. En del barn blev bortglömda. Det hände också att man fördröjde utredningarna avsiktligt av rädsla för att personalen skulle mista sina jobb om barnen blev för få. Dagarna och åren rinner förbi, barnet fyller plötsligt sexton och måste lämna det barnhem som erbjudit mat och husrum men för det mesta en mycket torftig miljö.

Barnets möjlighet att fästa sig vid någon vuxen är nästan noll. Personalen arbetar i skift, rätt som det är slutar de. Han eller hon konkurrerar med 15 andra barn om sköterskans uppmärksamhet eller ger upp att ens försöka. Inga smekningar och kramar, inga godnattsagor, inte plaska i badbaljan eller samtala med en vuxen. Inte nu, inte när barnet fyller fem eller blir tonåring. Han eller hon kommer aldrig att bli ”viktigast i världen” för någon.

Vad händer med det barn som växer upp på ett barnhem? I bästa fall får han eller hon bra mat, växer normalt och slipper undernäringskador. Förhoppningsvis slipper barnet utsättas för övergrepp. Tillvaron är inrutad och ger små möjligheter till enskilda initiativ. Barn som har tur får gå i kvartersskolan utanför barnhemmet men har svårt att följa undervisningen, vem ger stöd? Det är troligt att barnet inte har haft någon kontakt alls med samhället utanför, aldrig har besökt ett vanligt hem, köpt en T-shirt, handlat mat eller kokat ett ägg. Han eller hon kan inte hantera pengar, åka buss och vet inte hur en familj fungerar.

Endast ett fåtal barnhemsbarn fick ett normalt liv efter det att de lämnat barnhemmet. Många blev själva ensamstående mödrar.

”Vi lärde oss inget om livet utanför. Vi var oförberedda och många gick det illa för. Vi fick barn, många är ensamma mödrar. Inte alla, men många.”

*Diana, uppvuxen på ett barnhem i Cali, intervjuad
1998*

Barn som växer upp så här lär sig att inte lita på någon. Alla vuxna sviker eftersom de alltid försvinner. Kompisarna sviker också, de flyttas. Ett barn som aldrig får kärlek förvandlas till en ödslig och otrygg person, illa rustad för en framtid i det verkliga livet.

Många barn rymmer från barnhemmen i tonåren och blir gatubarn. Ungefär en tredjedel av dem som lämnade barnhemmen i Ryssland i mitten på 1990-talet blev hemlösa. Flickornas längtan efter kärlek gör att de blir lätta offer för varje uppvaktning och snart blir gravida med barn de inte kan ta hand om. Många hamnar i prostitution. Pojkarna är överrepresenterade på fängelserna.

Forskningsrapporter från forna Sovjetunionen, Östeuropa och Väst kommer fram till samma slutsatser. Ju längre ett barn vistas på institution, desto större är risken för att barnet får beteendevikelser, känslomässiga störningar och inlärningssvårigheter.

”Vi hade samlat ihop en jättestor kasse med leksaker som vi skulle överlämna till de stora barnen på vår flickas barnhem. Barnen fick leksakerna ute i trädgården. Men de visste inte vad de skulle göra med dem. En pojke började kasta en legobil över det höga staketet, ner för en brant, lerig slänt och den försvann och var borta för alltid. Det var en rolig lek, tyckte barnen. Och snart var alla leksakerna försvunna.”

Adoptivförälder Bolivia 1980-tal

Mödrahem i Colombia

Mödrahem i Sydafrika

En nyförlöst mamma med sitt barn

Barn med funktionshinder

Poliser lämnar ett upphittat barn på Palna i Delhi, Indien

Lucka i väggen där barn kan lämnas, Madagaskar

Barnhem i Indien, 1970-tal

Här lagas mat till 100 barn

Spädbarn på golvet

Barnhemsbarn

Barnhemsmiljö

Foto: Viveca Werner

Anatha Sishu Nivasa i Bangalore, Indien. 1970-tal

Om Adoptionscentrum

En stormig novemberkväll 1969 bildades Adoptionscentrum med Margareta Ingelstam som ordförande. Syftet var ”vidgade möjligheter till adoption av utländska barn”.

Till en början arbetade några personer hemifrån. De hade själva adopterat och hade kontakter i olika länder.

Margareta Blomkvist var med och startade Adoptionscentrum för 30 år sedan. På den tiden skötte hon kontoret och sex barn från sitt hem. ”Jag var den enda som bara var hemmafru, så jag fick ta kontoret” säger Margareta. Det fungerade tills Aftonbladet skrev om denna märkvärdiga förening och publicerade Margaretas telefonnummer.

Ur Att Adoptera nr 2 1999

Våren 1970 anordnade Adoptionscentrum en utställning på Stockholmsterrassen. Samma år utkom det första numret av Adoptionscentrums tidning.

1971 blev Margareta Blomkvist den första att anställas. Adoptionscentrum hade redan då kontakter i ett tjugotal länder. Från Etiopien, Brasilien, Thailand, Iran, Tyskland, Grekland och Finland hade barn adopterats. I Peru, USA, Pakistan, Filippinerna och Jugoslavien pågick adoptioner. Liberia, Colombia, Jamaica, Chile, Canada, Malaysia, Indonesien och Österrike undersöktes.

Eftersom det var förbjudet att förmedla barn för adoption annat än i enstaka fall ansökte Adoptionscentrum hos Socialstyrelsen

om förmedlingstillstånd. 1971 inrättades hos Socialstyrelsen en rådgivande nämnd, där Adoptionscentrum hade representanter. 1974 bildades *Nämnden för internationella adoptionsfrågor, NIA*, som tecknade ett samarbetsavtal med Adoptionscentrum. NIA ombildades senare till *Myndigheten för internationella adoptionsfrågor, MIA*.

Indisk-Svenska föreningen startades också 1969 med samma syfte som Adoptionscentrum. Eftersom endast en förening kunde få förmedlingstillstånd gick de två föreningarna samman 1972 under namnet Adoptionscentrum. Madeleine Kats blev ordförande. Jan Nygren hade en viktig roll i styrelsen att bygga upp organisationen.

Adoptionscentrum växte snabbt och kom att arbeta med adoptioner, bistånd och medlemsverksamhet. I mitten av 1970-talet organiserades medlemmarna i lokala avdelningar som arbetade med föräldrautbildning, bistånd och medlemsaktiviteter.

Landansvariga skötte verksamheten i varje land. De etablerade nya adoptionskontakter och samarbetade sedan med myndigheter, barnhem och andra involverade i adoptionsprocessen. De engagerade medarbetare och tolkar. Information, ekonomi och kontakter med blivande adoptivföräldrar var andra arbetsuppgifter.

”Många tror att jag reser utomlands för att välja barn till svenska föräldrar. Det är FEL. Det är barnhemmen eller myndigheterna som väljer föräldrar till barnen. På mina resor försöker jag ge en bild av Sverige. Jag berättar om hur barnen får det hos oss, om hur vi arbetar, hur familjernas hemutredningar kommer till och om hur uppföljningen efteråt sköts.”

”På mina resor har jag besökt så många barnhem,
”tittat” på så många barn. Ofta har barn som jag sett vid
ett besök funnits kvar vid nästa. Varför är Julia kvar?
Vad är hennes historia? Varför är hon inte utredd?
Har doktorn tittat på henne? Det är något hos Julia
som berör mig starkt. Varför bryr sig ingen om henne?
Jag släpper inte taget och insisterar med mina frågor.
Plötsligt är det som om föreståndaren äntligen ser
henne. Och nu börjar det hända saker... Efter ett år har
hon fått föräldrar i Sverige.”

”I mitt arbete som landansvarig är jag privilegierad
som får möta människor av alla slag. Från de fattigaste,
eländigaste till höga tjänstemän och ministrar.”

Monica Lind

Snart anställdes också personer för att granska de blivande adoptivföräldrarnas ansökningshandlingar och svara på frågor om väntetider och annat. Som mest på 1990-talet arbetade fler än 40 personer på kansliet. Mångårig chef var Elisabet Sandberg.

Intresset för adoption växte snabbt och de som ville adoptera fick ställa sig i kö i ”registret”. Där arbetade socionomer och psykologer. Med hjälp av de sökandes hemutredning från socialtjänsten i hemkommunen bedömde de vilka utlandskontakter som kunde komma ifråga. Hemutredningen kom sedan att ligga till grund för beslut i utlandet. En annan viktig uppgift var att hitta föräldrar till individuella barn som vi ombads placera.

Jag ”fick” ett barn (mail och foton) från ett av våra länder, en tvåårig flicka med dubbel gomspalt. Min kollega Bodil Siggelin sa bara ”Å, så fin! Titta vilken blick hon har och så lockigt blankt hår. Det här är en stadig liten tjej. Jag kan jag säkert hitta föräldrar till henne.” Det här är Bodil i ett nötskal, hon ser det friska och starka hos varje barn. Aino Ternstedt från Nigeria

ringde många gånger till mig och sa ”Kan du be Bodil ta fram sitt magiska spö igen?” Och Gunnel Nahum från Etiopien ”Tror du att Bodil kan trola fram en familj till den här döva femåringen?”

Kerstin Paues Odqvist

Många som ville adoptera kontaktade Adoptionscentrum efter år av barnlöshet och misslyckade IVF-behandlingar. Nu drabbades de av en ny enerverande väntan. Några fick veta att de inte kunde få den baby de drömde om eller att de inte stämde in på sitt ”drömlands” krav. Väntetiden både hos Adoptionscentrum och utomlands var oviss och ofta flera år. Vi kunde informera om proceduren, landet, resan och kostnaderna men nästan aldrig svara på den viktigaste frågan ”NÄR får vi vårt barn?”

Myndigheten hade kallat fyra blivande adoptivfamiljer till landet. De fick träffa sina barn. Adoptionsproceduren skulle nu påbörjas, men på myndigheten upptäckte en tjänsteman att barnen inte var färdigutredda. Man satte igång en snabbutredning och lyckades hitta släktingar till alla fyra barnen. Adoptivföräldrarna, som inte blev föräldrar denna gång, fick åka hem utan barn.

Nepal 1970-tal

Christina Wang ringde från Kina. ”Pojken som en av våra familjer just fått hand om verkar vara svårt sjuk. Jag har bokat en tid hos specialistläkare.” Det visade sig att pojken hade en livshotande sjukdom. Läkaren rådde familjen att avbryta adoptionsproceduren. Myndigheterna godkände detta. Familjen stannade kvar i Kina och blev efter en vecka utsedda som föräldrar till en liten flicka från en annan provins.

Kerstin Paues Odqvist, 2000-tal

Det gick inte alltid på räls. Informationen om barnet stämde inte alltid, vistelsetiden i landet blev ibland längre än beräknat

och kostnaderna högre. Det kunde bli adoptionsstopp i landet. Men, så småningom gav deras väntan resultat och de kom lyckligen hem med sitt barn. Och många kände att de inte bara fått ett barn, de hade också fått ett nytt "land".

På 1970-talet var brev den vanligaste kommunikationsformen och det tog minst 14 dagar att få svar på en fråga. När det var bråttom gällde telegram. Det kunde handla om ett barns ankomst med ett visst flyg. Senare användes även telex för den sortens kommunikation. I många år hade vi förmånen att få sända originaldokument med UD:s kurirpost.

Att ringa utlandssamtal var dyrt och komplicerat. De skulle kopplas av telefonist. Det förekom ofta störningar och att man inte hörde varandra. Det var svårt att veta om den vi sökte inte var inne eller om telefonen inte fungerade. En hel avdelning på en utländsk myndighet kunde dela på en telefon. I Sverige stavade vi oss igenom barnens namn, ofta mitt i natten, på grund av tidsskillnaden.

Introduktionen av telefax i slutet av 1980-talet var en välsignelse. Det gick snabbt att sända dokument utan hänsyn till om någon sov på andra sidan jordklotet. E-posten i slutet av 1990-talet gjorde kommunikationen enklare och mer direkt, men det steget var inte lika stort.

I de gamla brittiska kolonierna var engelska det vanligaste arbetspråket. I andra länder hade många svårt att uttrycka sig på engelska, särskilt skriftligt. I Kina och Vietnam arbetade vi genom engelsktalande medarbetare som tolkade. Kommunikationen med länderna i Latinamerika skedde på spanska eller portugisiska. Vi har också använt oss av ryska, ungerska, rumänska, serbiska och franska.

Adoptionsverksamheten finansierades så gott som helt av avgifter. Staten gav ett litet bidrag. För att hålla kostnaderna nere kombinerade vi i början våra tjänsteresor till utlandet med att eskortera adoptivbarn på hemvägen. Det kunde vara tre eller fyra barn, vilket knappast var lämpligt vare sig för barnen eller för eskorten. Efter några år begränsade Adoptionscentrum antalet till högst två. Också många besökare från barnens ursprungsländer reste med barn. Det gav dem en möjlighet att få se hur barnen fick det i sina nya familjer.

På 1970-talet bildades många adoptionsorganisationer runt om i världen. Adoptionscentrum blev en av de största. Det fanns flera anledningar. Vi arbetade inte bara för att ge barnen föräldrar utan också för adoption som idé. Vi ville sprida tanken på adoption som ett likvärdigt sätt att bilda familj.

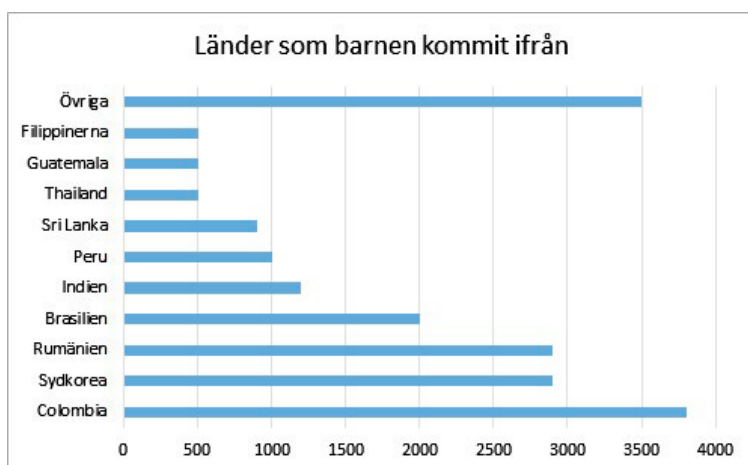
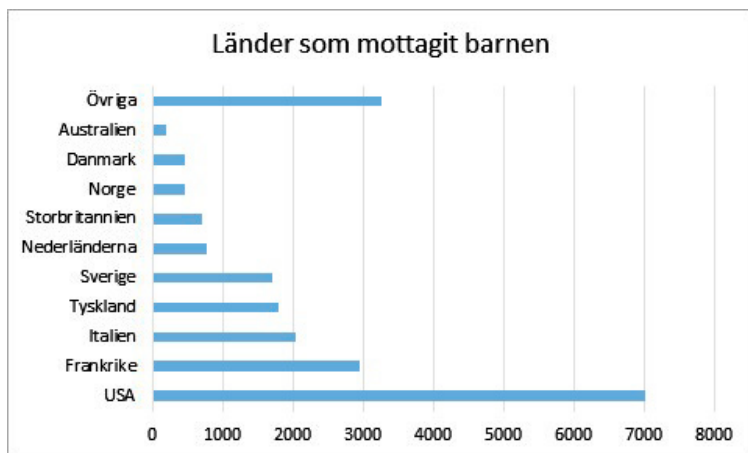
”Är vi till för barnen eller är vi till för föräldrarna?” Diskussionerna om etik i arbetet kom igång tidigt och hölls levande genom åren i hela organisationen. Våra medarbetare i utlandet blev insatta i policy och adoptionsetik. Även med våra samarbetskontakter diskuterade vi etik.

De landansvariga arbetade intensivt med kontaktskapande verksamhet både i fungerande adoptionsländer och i nya. Vi deltog i och ordnade seminarier och konferenser. Under många år producerade vi ett Newsletter som översattes till flera språk och lästes runt om i världen.

På senare år har allt färre barn fått adoptivföräldrar i Sverige och Adoptionscentrums relativa storlek har minskat. Det har blivit konkurrens om barnen och de adoptionsorganisationer som kunde placera större barn och syskongrupper fick också de små barnen. USA har hela tiden varit en stark aktör och flera länder i södra Europa har de senaste 15-20 åren ökat starkt.

Hälften av alla utländska adoptioner i Sverige har förmedlats av Adoptionscentrum. Övriga har förmedlats av Socialstyrelsen (före 1980) och av andra svenska adoptionsorganisationer (efter 1980). Parallellt har det också förekommit enskilt genomförda adoptioner.

År 1990 fick drygt 20 000 barn i världen hem i ett annat land.

Källa: Time Magazine, november 1991

Genom adoptionerna lärde vi känna barnhemsbarnens villkor. Långt ifrån alla fick tillräckligt med mat, sjukvård, värme eller stimulans. Att bara bry sig om det lilla barn som snart skulle få adoptivföräldrar var omöjligt. Det var så biståndet började. Adoptivföräldrar började stödja olika barnhem som fick hjälp med modersmjölkersättning, kylskåp, en ko eller nytt tak. Familjer tog sig an fadderbarn. De landansvariga fick många rop på hjälp vid sina resor. Under 1980-talets andra hälft kunde 50 olika projekt vara igång samtidigt i lokalavdelningarna. Antalet har dock minskat kraftigt på 2000-talet.

Föreningar växte fram där familjer som hade adopterat från samma land eller barnhem gick samman. Ett exempel var *Vietnams Vänner* som samlade pengar till kuvöser och annat.

De övergivna barnen borde få en chans i sitt eget land. Adoptionscentrum medverkade till utbildning av jurister, socialarbetare, psykologer och barnhemsföreståndare. Utbildningen handlade om:

- metoder för att förebygga att barn placeras på barnhem
- metoder för utredning av barn
- alternativ till institution som fosterhem, nationell och internationell adoption
- psykologiska och sociala konsekvenser för barn som växer upp på barnhem
- förberedelser av barnhemsbarn inför utslussning i samhället
- adoptionsetik

1988-1995 genomfördes i Latinamerika ett projekt för att främja inhemska adoptioner. Seminarier hölls i flera länder. En handbok om adoptionsmetodik, *Manual de Procedimientos para la Formación de la Familia Adoptiva*, utarbetades och översattes till flera språk och fick stor spridning. Vi översatte och spred boken *Nurturing Nature* av David Finer och Hugo Lagercrantz.

På så sätt medverkade Adoptionscentrum till att påverka synen på barn och vården på barnhemmen och de inhemska adoptionerna ökade i många länder. Våra biståndsprjekt för att förhindra att barn övergavs och för att främja inhemsk adoption bidrog till detta. På senare år har biståndet blivit en separat del av Adoptionscentrums arbete. Adoptionscentrum utvecklades successivt till en barnrättsorganisation.

”Vårt internationella barnbistånd grundar sig på Haagkonventionen om internationella adoptioner och FN:s barnkonvention. Där står att länderna har en skyldighet att samarbeta för att förbättra barnens villkor. Det står även att barn har rätt att växa upp i familjelika förhållanden, i första hand i sitt hemland, men om detta inte är möjligt, i ett nytt land.

Genom biståndet kan vi förebygga att barn lämnas på barnhem för att växa upp där, återplacera barn i sin familj eller ge dem adoptivfamilj eller fosterfamilj i hemlandet. För barn som inte har dessa alternativ finns projekt för att förbättra vården på barnhemmen och förbereda barnen för livet därefter.”

Ann-Charlotte Gudmundsson

Adoptionscentrums avdelningar finansierade sina projekt med insamlade medel. Centrala insamlingar till större projekt genomfördes av kansliet. Med dessa pengar som egeninsats sökte vi bidrag från Sida. Verksamheten växte i omfattning och mycket har numera inordnats i ett program genom Forum Syd som stöds av Sida. Några projekt finansierades direkt av Sida. Radiohjälpens insamling för Världens Barn har på senare år även bidragit till våra insatser.

Adoptionscentrums medlemmar har skänkt sammanlagt 44 miljoner kronor. Sida har fram till år 2012 beviljat närmare 90 miljoner kronor.

Internationella adoptioner förändrade inställningen till adoptivbarn i Sverige. Det som tidigare var en familjehemlighet redovisades nu med stolthet. Adoptivföräldrar började ställa krav på samma rättigheter som andra föräldrar. Adoptionscentrum påverkade förändringar av lagar om föräldrapenning, medborgarskap, uppehållstillstånd, medgivande för adoption och pensionsgrundande barnår. När sociala förmåner för barnfamiljer successivt förbättrades utformades lagstiftningen utan hänsyn till att adoptivbarnet inte var nyfött då det kom till sina nya föräldrar.

Forskaren Katarina von Greiff har studerat denna mångåriga påtryckningsverksamhet. Hon konstaterade att samhällets motstånd under många år resulterade i att adoptivföräldrar inte kände sig erkända som "riktiga" föräldrar.

Andra orättvisor var de kostnader som familjen fick i samband med adoptionen. Efter många turer och uppvaktningar infördes år 1988 ett statligt bidrag som dock endast täckte en liten del.

Adoptionscentrums första devis

Utställningen på Stockholmsterassen 1970 drog 35 000 besökare

Foto: Kurt Johansson

*Margareta Ingelstam var Adoptionscentrums första ordförande.
Marianne Lundberg, Lise Munck, Siv Nygren, Gunilla Andersson
och Ann-Charlotte Gudmundsson*

Foto: Kurt Johansson

Madeleine Kats blev ordförande 1973

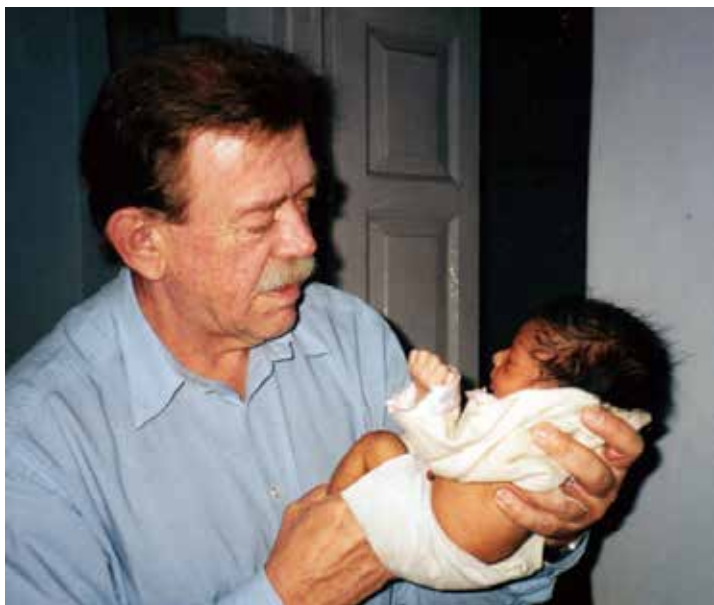
*Bodil Siggelin på
Adoptionscentrum söker
adoptivföräldrar*

*Anneli Bonells Björklund på
Adoptions centrum studerar
dokument om barn från Kina*

*Utlandsmedarbetare i Sverige på utbildning. Christina Wang, Jelena Jovicic,
Rosario Chipantiza, Hanitra Andriamasy, Phoung Anh, Hakeem Ariori,
Mr Huy, Madhu Das, Merike Silling*

Konsultläkaren Bo Ericsson undersöker ett barn under en resa

Kanslichef Elisabet Sandberg

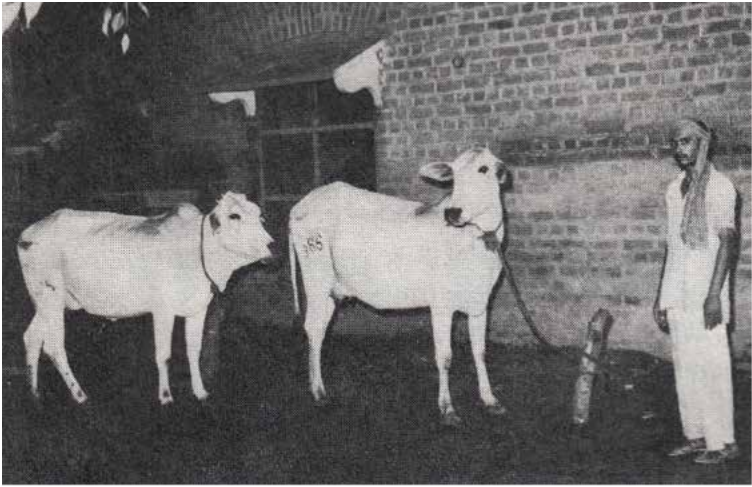

Foto: Peter Kjellerås

*Johan Lind – ordförande på 1980-talet – vid en demonstration mot rasism
på Sergels torg*

Styrelseledamoten Kerstin Olsson om biståndets framtid

Mjök till barnhemsbarn, ett biståndsprojekt på 1970-talet

Projekt för barns rättigheter på 2000-talet. Sydafrika

Samarbetet med barnens ursprungsländer

Flera av dem som var med från starten hade själva adopterat och Adoptionscentrum kunde bygga vidare på deras erfarenheter. Vi samlade även information från andra som adopterat och från biståndsarbetare, missionärer och journalister. Vi skrev till alla tänkbara kontakter i alla möjliga länder. Så småningom undersökte vi möjligheterna att starta adoptionssamarbete på ett mer systematiskt sätt. Det första kriteriet var förstås att där skulle finnas barn som behövde adoptivföräldrar. Vi kontaktade barnhem, organisationer och barnavårdsmyndigheter. Andra kriterier var att det skulle finnas lagar som gick att följa, att adoptionerna kunde genomföras på ett etiskt acceptabelt sätt, att den politiska situationen och säkerhetsläget i landet var någorlunda stabilt. Vi fick även ta hänsyn till landets krav på adoptivföräldrar när det gällde ålder, äktenskapets längd och vistelsetid i landet.

Det fanns behov av internationella adoptioner i långt fler länder än där vi kom att arbeta. I några av dem försökte vi, men lyckades inte. Ofta var vi den första organisationen i ett land eller på en kontakt. I muslimska länder var det sällan någon idé att ens försöka eftersom adoption i vår mening inte existerade. Under senare år har vi själva blivit kontaktade och ombedda att starta adoptionssamarbete.

På 1980-talet blev vi ombedda av den colombianska familjevårdsmyndigheten I.C.B.F. att utöka verksamheten till fler regioner i landet.

”Lastade med informationsmaterial om Sverige och Adoptionscentrum, ansökningshandlingar och rekommendationsbrev från I.C.B.F.s generaldirektör för vi från Bogotá i den kalla gryningen. Vi skulle besöka några provinshuvudstäder för att försöka få igång adoptionsverksamhet.

Vi blev väl mottagna på I.C.B.F.-kontoret i den första staden. Chefsjuristen tog med oss till stadens barnhem, ett torftigt ställe. Nio barn i olika storlekar presenterades för oss. Hur gamla är de, undrade vi. ”Ja, den här pojken är nog sex år, han håller på att byta tänder, och de här tre måste vara runt två år”. De övriga hade födelsedatum. Ett par av adoptionsansökningarna passade. Vi lovade försöka hitta familjer åt de andra. På kvällen satt vi på hotellet och pratade. Så här enkelt brukar det inte gå att starta en ny kontakt. Var det någon som ville ha mutor? Väntade man sig ett stort biståndsprojekt? VAD hade vi inte förstått? Eller kunde det verkligen gå så här lätt?

Nästa tidiga morgon gick färden vidare. I takt med att vi kom högre upp i bergen blev luften tunnare och det blev kallare. Väl framme på I.C.B.F.s kontor fick vi besked att chefsjuristen inte kunde ta emot oss. Besvikna tog vi oss till hotellet. Sent på kvällen fick vi äntligen tag på henne. Hon var ytterst ovänlig, talade med hög röst om att de absolut inte skulle arbeta med någon adoptionsorganisation för sådana ville bara tjäna pengar och att det var emot Colombias lag etc.

Ytterligare en tidig morgon. Efter en tio timmars bilresa, där vi korsade två av Andernas bergskedjor i bil kom vi till nästa provinshuvudstad. Till middag skulle vi träffa en advokat som en svensk familj rekommenderat. Advokaten erbjöd oss barn i de åldrar och av det kön

vi önskade, men ville inte berätta varifrån barnen kom. De adopterande familjerna skulle få bo hos hans syster under vistelsen i Colombia. Det hela var upplagt som affärsverksamhet och vi var verkligen inte glada över att han ordnat ett gemensamt möte på I.C.B.F.s kontor nästa morgon. Men det var för sent att ändra på. Klockan 9 satt vi på I.C.B.F.s kontor där ett tiotal jurister och socialarbetare var samlade. Stämningen var spänd. Vi blev korsförhörda om allt, om hur vi arbetade, om kontroll i Sverige, om pengar och dokument. Hur hade vi fått kontakt med advokaten som vi var där i sällskap med? Vi förklarade då att vi inte tänkte anlita honom.

Mötet slutade med att vi kom överens om samarbete med I.C.B.F. Med tiden blev detta en stor välfungerande adoptionskontakt.”

Annika Grünewald och Monica Lind

En tidigare ledamot i Adoptionscentrums styrelse arbetade i Vietnam som konsult. ”Kom hit och starta verksamhet, det finns många föräldralösa barn.” Svenska ambassaden hjälpte mig att ordna ett program. Jag besökte sjukhus, barnhem, kommunala myndigheter och socialministeriet. På ministeriet lämnade jag några ansökningsdokument. Men sen hände absolut ingenting. Efter ett halvår reste jag igen, denna gång för att försöka hitta en medarbetare. På den tiden var bilar förbehållna vissa myndigheter och ambassaderna. På en lånad cykel trampade jag runt till alla företag jag kom på som hade någon form av svensk anknytning för att få tips om en bra person. När jag satt i väntrummet på ett av dem började jag prata med sekreteraren. Hon erbjöd sig att ordna möten och att tolka. Efter en stund förstod jag att hon försökte sälja sig själv som medhjälpare till oss och det blev faktiskt henne som vi anställde.

När vi fått igång en verksamhet i norra Vietnam, ville vi undersöka möjligheterna i den södra delen. Jag reste dit utrustad med två telefonnummer. Det spöregnade i Ho Chi Min City vid ankomsten. Jag blev lurad av taxichauffören som körde mig till en släktings hotell i stället för det där jag beställt rum. Telefon fanns och jag försökte ringa. På det ena numret svarade ingen. På det andra numret svarade Mr Duong. Men han kunde inte prata för hans fru befann sig på BB och höll på att föda barn. Medan jag väntade på att barnet skulle födas ringde jag runt till olika hjälporganisationer för att den vägen få namn och tips. Så småningom kom Mr Duong till hotellet, helt dyblöt av allt regnet. Vi satt i ett par timmar på mitt rum och gjorde upp planer. Sen ringde hotellreceptionen och sa att det var dags för herrbesöket att gå hem.

Ann-Charlotte Gudmundsson 1990-tal

De första som var villiga att hjälpa barn att få familj i Sverige var starka, välutbildade personer eller hade en social status som gjorde att de vågade kasta sig in i den här sortens arbete. De flesta var kvinnor. Det fanns också svenskor som var tillfälligt bosatta i landet och som ville göra en insats. I några länder deltog missionärer i arbetet. Flera hade medverkat i någon enskild familjs adoption och fått lite erfarenhet. En del kände redan tidigare till situationen för barn på barnhem, för andra var det första gången de själva såg hur barnen hade det. De lade ner ett stort arbete på att tala med personer i beslutande ställning på barnhem, myndigheter och domstolar. Det hände också att vi kontaktades av personer som ville ägna sig åt internationell adoption som kommersiell verksamhet.

Under Adoptionscentrums första år medverkade de flesta medarbetare ideellt. Så småningom blev det vanligt med en ersättning. De flesta hade endast Adoptionscentrum som uppdragsgivare,

men några arbetade även för adoptionsorganisationer från andra länder.

På 1970-talet var det Adoptionscentrums medarbetare som hade direktkontakt både med barnhem på orten och med berörda myndigheter. I en del länder företrädde de även adoptivföräldrarna i adoptionsprocessen, i andra anlätades en advokat. Några hade barn boende i sina egna hem inför adoptionen. Mycket ansvar vilade på dessa personer och de tvingades att ensamma ta hand om knepiga situationer.

”Roligt att Shirin kommit hem – har inte hört ett ord från familjen, men vad värre är så har inte pengarna (för vård, advokat och resan hem) kommit fram. Vi är fattigare än kyrkråttor. Och skyldiga alla pengar. Mohan och Gopal skall upp i rätten i nästa vecka - har ingen aning om vilken dag. Telegraferar dig när det är klart. Shantis pass lär vara klart och skall komma till resebyrå i morgon, men det verkar vara lite knepigt att få hem henne. Air India går inte direkt regelbundet och inrikesflyget har nya turlistor varje dag. Alla stora plan används till trupptransporter. Då och då försöker Pakistan bomba Bombays flygplats. Shanti måste hem till sina föräldrar. Hon och Shankar är för mycket under ett tak – vi är tio personer som bor i huset för närvarande. Min man är lite trött på det. Sänder med några fotografier på Ravindra – kan se till att han fyller 7 år i januari. Han är ett charmtroll och är i hygglig kondition. Tror att han har varit på barnhemmet i 2-3 år. Finns det några föräldrar som vill ha honom? Jag längtar efter föräldrar åt honom. Det här brevet skrivs i hast – ett danskt läkarpar skall hem i morgon och de kommer och hämtar breven nu.”

Ur brev från Viveca Werner Bangalore 1971

1978 började Adoptionscentrum diskutera rollen för medarbetarna i utlandet. Dittills hade det varit självklart att de kunde företräda både barnen och de blivande adoptivföräldrarna. Vi blev medvetna om att det borde vara olika personer. Om Adoptionscentrums representant företräder föräldrarna, vem företräder då barnet?

Några medarbetare hade som uppgift att representera Adoptionscentrum inför myndigheter och organisationer i landet. Så gjorde Aja Elmgren i Chile, Pilar Escobedo i Colombia, Rosario Chipantiza i Ecuador, Eva Moberg de Vargas i Bolivia, Gunnel Nahum i Etiopien, Mr Duong i Vietnam, Lúcia Rocha i Brasilien, Kerstin Bogdan i Rumänien och Olga Vronskaja i Ryssland. Många fler medverkade i processen och hjälpte resande familjer. Några av dem var Marja de Perdigón i Colombia, Vilma Minkinen Brandt i Nepal, Jelena Jovicic i Serbien, Birgitta Shin i Korea och Agneta Blomquist i Portugal. Våra lokala medarbetare hade också löpande kontakt med migrations- och passmyndigheter. Dessutom anlidade vi ett stort antal personer världen över som var löst knutna till Adoptionscentrum och vars roll framförallt var att hjälpa adoptivföräldrarna och tolka under vistelsen i landet.

Gloria, vår varmhjärtade tolk i Medellín, var bekymrad över att de svenska adopterande paren var så fåordiga. Det kunde missförstås, tänkte hon. Vid intervjun på familjevårdsmyndigheten brukade adoptivföräldrarna få frågan om de var nöjda med det barn de fått, om de var glada. Vid detta lite högtidliga tillfälle svarade adoptivföräldrarna respektfullt ungefär "Ja tack, mycket". Och Gloria översatte det med en lång harang på spanska, fylld av superlativer, för så skulle en colombian ha svarat. En gång kommenterade chefen för adoptionsprogrammet på I.C.B.F. lite syrligt till Gloria

”Svenska måste vara ett mycket sammanfattande språk”.
1980-tal

Vi lade ner möda på att sätta in våra medarbetare i Adoptionscentrums policy och arbetssätt. Därför ordnade vi regelbundet utbildning för dem och ibland också för våra samarbetskontakter. Föreläsare var både utomstående experter och personal från Adoptionscentrum.

Beskrivningarna av adoptionsproceduren i varje land, som finns i andra delen av denna bok, kan ge sken av en smidig handläggning, må vara med många steg. Detta stämde sällan med verkligheten. Barnen fanns i mer eller mindre utvecklade länder, många med oklar lagstiftning, svag administration, bristfälliga resurser och problem med korruption. Till detta kom att internationella adoptioner överallt var ett känsligt kapitel. Felaktigt genomförda adoptioner och rykten medförde oro hos många ansvariga. De ville undvika att bli anklagade för barnhandel. Man fördröjde beslut eller begärde ytterligare dokument eller stämplat ”för säkerhets skull”. Krävdes justitieministerns eller presidenthustruns påskrift fick man förstås vänta på att de var på plats och hade tid. Adoptioner var aldrig den mest prioriterade frågan. Trots detta fanns modiga och engagerade människor som kämpade för barnen och hittade lösningar.

För att möta den osäkerhet som fanns i många länder arbetade vi systematiskt med information om Sverige, svenska förhållanden och hur barnen får det hos oss. Vi försökte lära oss om landets kultur, ekonomi och värderingar. I arbetet ingick allt från att träffa barnhemsbarnen i deras miljö till att uppvakta ministrar.

Problemlösning och krishantering var en stor del av vårt arbete. Vår vardag bestod av oförutsedda händelser. Plötsligt införde myndigheterna adoptionsstopp i ett land där tre familjer befann sig och ett par precis skulle resa. En familj får ett barn som är

svårt utvecklingsstört och återvänder hem utan barn. Ett möte med en samarbetskontakt blir inställt eftersom hon är i förhör hos polisen anklagad för kommunism. Adoptivförälder blir svårt sjuk under vistelsen i utlandet. Barn dras tillbaka när adoptivföräldrarna är i landet. Fyra familjer omkommer i flygolycka. Flygplan blir kapat med blivande adoptivföräldrar ombord.

När man ser tillbaka på vårt arbete kan man fråga sig varför vi fortsatte år efter år i länder där vi ständigt möttes av problem och motgångar. Förklaringen är att vi hade sett barnen och visste att deras möjligheter till en bra framtid var försvinnande små. Vi visste att det fanns många i Sverige som längtade efter att få bli deras föräldrar.

”Vissa dagar känns nästan schizofrena. Jag hade tillbringat hela dagen på barnhemmet. På kvällen var jag bjuden på middag på Taj Bengal av barnhemmets ordförande. Där serverades vi av kypare i serveringsjackor med guldgaloner och vita handskar.”

Monica Lind, 1990-tal

”Vi är i Parintins, Margareta Blomkvist och jag. Flygplatsen är ett äventyr. Korna fungerar som gräsklippare. Lunch med två adoptivföräldrar och deras barn som har varit här en månad nu. Vi har träffat stadsfullmäktige och borgmästaren och i eftermiddag möte på domstolen. Wilma Ribeiro, vår fantastiska medarbetare, är med oss hela tiden. Mitt lilla tal gick bra, jag får köra det i repris i domstolen. Imorgon flyger vi tillbaka till Manaus och tar buss till staden Itacoatiara, 10 mil österut längs Amazonfloden för att se om vi kan starta verksamhet där. Stannar till fredag eftermiddag, flyger de 400 milen till Rio på lördag och vidare till Frankfurt lördag natt.”

Kerstin Paues Odqvist, 1990-tal

”Vid mitt första besök i Hanoi skulle jag träffa viktiga personer från People´s Committee. En tolk var beställd för vietnameserna talade inte ett ord engelska. Det bjöds på frukt och läsk. Eftersom tolken inte hade kommit höjde vi glasen och jag yttrade det enda ord jag kunde på vietnamesiska, ”Skål!” Under den timme som följde sa jag skål många gånger. Tolken dök aldrig upp och mötet avslutades med ett sista ”Skål!”

Ann-Charlotte Gudmundsson, 1990-tal

Jag besökte *Chiquitines* för att i lugn och ro prata med föreståndaren för barnhemmet, Carmen. Men det kom lite emellan:

- En arg advokat dyker upp och vill ha betalt för adoptioner hon hade uppe i domstolen för två månader sen.
- Telefonsamtal från socialkontoret. Två små syskon har hittats på kyrktrappan. Kan barnhemmet hämta dem?
- Chauffören kommer in med röntgenplåtar på Jaime som är på sjukhuset. Han fick dem när han var där med blöjor och lakan.
- Carmen ringer till ett barnhem i staden för att höra om Maria och Jairo är där eller i skolan. Carmen vill att jag ska titta på dem.
- Sekreteraren sticker fram några brev för underskrift.
- En nyanländ mycket ledsen treåring kommer in och behöver tröstas.

- Carmen ringer sjukhuset och ber att flickan som föddes i går ska få ligga kvar. Hon är för tidigt född. Mamman vill lämna henne för adoption.
- Någon måste till sjukhuset NU med modersmjölksersättning.
- En sköterska kommer in med en baby och visar upp fula prickar på fötterna.
- Handlingar ska lämnas till domstolen före klockan 11 för Julieta, men var är födelsecertifikatet?
- En schweizisk familj dyker upp och vill ha födelsevikt på barnet de adopterar. Carmen förklarar att uppgifterna inte finns eftersom barnet är hittat. Familjen har svårt att förstå. Alla människor har väl en födelsevikt?
- Chauffören dyker upp och vill ha pengar till bensin.
- Någon ringer och berättar att det är strejk på mjölkpulverfabriken. En sköterska och chauffören skickas iväg för att bunkra. Här finns 17 spädbarn.
- Pengar för fyra adoptionsärenden kom inte i dagens post heller. De behövs omedelbart för kassan är i botten. Den nyfödda på sjukhuset riskerar att inte få ligga kvar om ingen betalar.
- Ja, sen fick vi chansen att prata, i bilen på väg för att träffa María och Jairo.

Annika Grünwald, 1980-tal

Några länder gav privata organisationer licens att förmedla adoptioner. De flesta hade barnhem och fosterhem knutna till

sig. Många drev även annan verksamhet som familjeplanering, mödrahem, daghem, skolor och hem för funktionshindrade barn.

Social Welfare Society, SWS, var vår samarbetsorganisation i Korea. Förutom adoptionsverksamhet hade SWS också sjukhus, upptagningshem, rehabiliteringsverksamhet samt rådgivning till familjer och ensamma mödrar.

Ashraya hade ett litet välskött genomgångshem i Bangalore i Indien och drev flera hjälpprojekt. Några var kvinnohus, daghem som flyttade med byggnadsarbetarnas arbetsplatser och en internatskola. Ashraya gjorde också en stor insats på ett statligt ungdomsfängelse för pojkar.

Ebunoluwa Foundation i Lagos var vår samarbetsorganisation i Nigeria. Man drev ett barnhem för funktionshindrade barn och ungdomar och stödde fritidsprojekt för barn i slumområden.

Vilka myndigheter som ansvarade för adoptionsverksamheten varierade från land till land. Socialministerier med sina regionala och lokala sociala myndigheter var involverade. I tidigare kommunistiska länder sorterade adoptionerna ofta under utbildningsministeriet. I flera latinamerikanska länder ansvarade barn- eller ungdomsdomstolarna för del av den barnavårdande verksamheten. De hade egna socialarbetare och psykologer.

Efter 1993 inrättades en central adoptionsmyndighet i allt fler länder.

För Adoptionscentrum gällde det att skapa och underhålla goda kontakter med alla instanser på myndigheter och domstolar så att adoptionsärendena inte skulle fastna. Detta krävde att de

landansvariga reste till ”sina” länder med jämna mellanrum. I en del länder hade vi en förtroendefull och öppen dialog med chefer på olika nivåer och med handläggare av våra ärenden. I andra länder var kontakten mer formell och högrivande.

Vid våra resor ingick ofta ett besök på svenska ambassaden. Vi informerade om adoptionsläget, utbytte erfarenheter, diskuterade hur inreseviseringen för barnen skulle kunna ordnas på smidigaste sätt och fick råd och hjälp att lösa uppkomna problem. I Stockholm etablerade vi kontakt med de utländska ambassaderna från de länder vi samarbetade med och fick värdefull information. De kom gärna på besök till kansliet. Många ambassader inbjöd oss till sin nationaldagsmottagning.

Flera ambassader ville träffa adopterade från sina länder. Kinas ambasad bjöd adoptivbarn och deras föräldrar på nyårsfest. Colombias ambasad ordnade mottagningar för familjer med barn från Colombia. Vi kände värmen och det genuina intresset för barnen.

“Jag är så lycklig över att barnen är så glada och friska. Det syns på deras ögon att de är älskade. Och svenska pappor är så engagerade. Men jag tycker att barnen är oartiga och lite väl busiga! Talar inte föräldrarna med sina barn om hur de ska uppföra sig? Och håret, (suck) finns det ingen i Sverige som kan lära föräldrarna att fläta afrohår?”

Representant från Nigerias ambasad, 2000-tal

I Indien, där vi hade många kontakter och medarbetare, fanns från början inget stort behov av kontakt med myndigheterna. Många privata, ofta katolska, institutioner bestämde själva om barnen skulle få adoptivföräldrar och en domstol fattade beslut. När en central myndighet för internationella adoptioner

inrättades i början på 1990-talet och började reglera verksamheten förändrades situationen.

Den centrala adoptionsmyndigheten CARA, New Delhi, Indien

CARA lydde under det indiska socialministeriet. Cheferna byttes ofta ut, några erfarna tjänstemän stod för kontinuiteten och ”bestämde”. Trots avtalad tid fick jag inte alltid träffa dem och det var de som kunde svara på frågor om var våra olika ansökningsdokument hade fastnat och varför. CARA tog emot ansökningar från hela västvärlden och stora mängder uppföljningsrapporter från familjer som hade adopterat. Högar av dokumentmappar var staplade på golvet och utefter väggarna. Medan jag väntade i timmar fick jag en chans att prata med några lägre tjänstemän och fick lite nyheter. Jag stötte också på företrädare för barnhem, advokater, representanter för adoptionsorganisationer och många andra. Jag insåg vilken oerhörd press CARA var utsatt för.

Monica Lind 1990-talet

China Center of Adoption Affairs, CCAA, Beijing, Kina

Besöken på CCAA var formella och vi måste skicka våra frågor i förväg, så att de kunde översättas till kinesiska. Vi satt runt det enorma, ovala bordet i sammanträdesrummet med CCAA:s chefer och tolk på ena sidan, vi och vår medarbetare Christina Wang, som tolk på den andra. Alla adoptionsansökningar med foton skannades i deras utmärkta datasystem, alla uppgifter om barnen fanns också här. Allt arkiverades så småningom elektroniskt. På ”matchningsavdelningen” satt ett tiotal personer, var och en i sitt lilla vita bås med en stor datorskärm framför sig. ”Hur gör ni när ni utser föräldrar?” Chefen Mme Chu svarar ”Vi letar

fram den bästa familjen. Titta här, på högra delen av datorskärmen finns flickan Fang, 15 månader gammal från Harbin. På den vänstra delen scollar vi fram ungefär sex sökande, en efter en, tills vi hittar de allra bästa föräldrarna till henne”.

Kerstin Paues Odqvist, 2009

Adoptionsavdelningen på den nationella familjevårdsmyndigheten I.C.B.F Bogotá, Colombia.

Doctora Merceditas Restrepos svåra uppdrag var att skapa ett enhetligt nationellt adoptionsprogram för de mycket självständiga regionala I.C.B.F.-kontoren. Att hålla stånd mot de advokater som tjänade stora pengar på adoptioner var en utmaning, att hantera påtryckningar från otaliga utländska adoptionsorganisationer likaså. Det kom och gick folk hela tiden. Också en massör som skulle behandla Merceditas onda axel och en nunna som ville sälja broderier till bistånd. Telefonen ringde oupphörligt. Merceditas målade naglarna, skrev under dokument, tog ett huvudvärkspiller, bad oss hitta familj till en polioskadad 14-åring, delade med sig av skvaller och gav goda råd. Det märkliga är att det faktiskt fungerade. Under de år Merceditas var chef förbättrades adoptionsverksamheten avsevärt och hon lyckades med konststycket att inte göra sig ovän ens med de advokater som hon försökte bromsa.

Annika Grünwald, 1980-tal

I.C.B.F.s regionala kontor i Cali, Colombia

Nu har den nytilträdde chefen tid med mig. Jag blir förvånad över att hon är svart eftersom svarta i Colombia sällan har högre positioner. Doctora Myriam känner till att vi har placerat många svarta barn från Cali. ”Finns det inte rasfördomar i Sverige?” ”Jo, men vi har familjer som vill bli föräldrar till barn av alla slags

ursprung” svarar jag. ”Det har vi inte här” säger Doctora Myriam, som blev rörd och ville visa sin uppskattning. Hon hade köpt en papaya på marknaden. Jag tågade ut med den stora papayan i famnen och hade fått en ny vän på I.C.B.F.

Annika Grünwald, 1980-tal

Socialministeriet och myndigheten för barnfrågor, La Paz, Bolivia

Ideliga statskupper, plötsliga nyval av presidenter, nya regeringar då alla anställda byttes ut ända ner på städarnivå var ett stort problem. Det fanns ingen kontinuitet. Presidentens hustru var av tradition formell chef för socialministeriet. En ogift president tillsatte i brist på fru sin syster som chef. Hon verkade vid mitt besök smått road av sin märkliga utnämning som hon dock tog på stort allvar. Myndigheten för barnfrågor låg i en illa underhållen vacker byggnad. Det vimlade av folk, de flesta i traditionella kläder, kvinnor med barn i ett knyte på ryggen. Jag deltog i många formella möten. Jag ställde många frågor och fick många intresserade frågor tillbaka. Men myndigheten hade svårt att få ordning på adoptionerna.

Monica Lind, 1980-tal

”Tyvärr byts personalen på myndigheterna ofta ut. Nya okunniga tjänstemän inför nya helt onödiga kontroller som gör varje adoption till en mycket svår förlösning.”

Rosario Chipantiza, Ecuador 2000-tal

I Brasilien och i Chile låg den sociala barnavårdande funktionen hos barn- eller ungdomsdomstolarna. I Peru och i Ecuador fanns en kompetensstrid mellan barnavårdsdomstolarna och de sociala myndigheterna vilket komplicerade handläggningen.

Teresina, Piaui, Brasilien

Jag hade fått kontakt med Lars Gustaf Ingelsrud vid pingstmissionen i Teresina. Han presenterade mig för barnavårdsdomaren, Dr Luiz Fortes do Rego, som blev intresserad av vårt arbete. Det hände att domstolen inte lyckades hitta en bra lösning för alla barn. Han fick se färdiga ansökningshandlingar och uppföljningsrapporter på barn som hade varit i Sverige några år. Jag gav namn och kontaktuppgifter till andra barnavårdsdomstolar som vi samarbetade med. Dr Rego bad mig återkomma nästa dag. Då satt sekreterare, socialarbetare, psykolog och ett par jurister i rummet utanför domarens kontor. Jag fick upprepa informationen från föregående dag. Dr Rego meddelade att han bestämt sig för att samarbeta med oss och dikterade villkoren. Alla kontakter skulle gå direkt mellan honom och mig på Adoptionscentrum på telefon. Domstolen hade ännu inte telefax, brev tog för lång tid. Domstolen skulle sköta alla formaliteter och det skulle inte kosta något, inte ens barnens vård. Dock måste vi anlita någon för att tolka till portugisiska. I många år ringde jag till dr Rego ungefär varannan månad. Och det blev som han sa, kanske två barn om året fick en mamma och pappa i Sverige.

Kerstin Paues Odqvist, 1995

Från början fanns ingen lagstiftning anpassad till internationella adoptioner. Ibland kunde beslutsprocessen om nationella adoptioner kopieras. De inhemska adoptionerna hade dock varit få och hade fått ta den tid som krävdes. Med de internationella adoptionerna kom nya frågeställningar och problem. Hur skulle man till exempel lösa krav i lagen på en provsamlevnadstid för barn och föräldrar när dessa befann sig i olika länder? Inte sällan stoppades verksamheten för en längre tid för att reda ut oklarheter eller ändra lagen.

För att ett barn skulle kunna bli adopterat måste det i de flesta länder vara inskrivet i folkbokföringen eller motsvarande så att det fick en officiell identitet. I många länder annullerades den ursprungliga registreringen efter beslutet om adoption och en ny registrering gjordes. Adoptivföräldrarna skrevs då in som barnets föräldrar.

I en del länder fattades adoptionsbeslutet av en myndighet efter en administrativ process. I andra länder skulle beslutet om adoption tas i domstol, ett beslut som sedan skulle vinna laga kraft. Allt fler länder har med tiden övergått till detta system. Några domstolar krävde att en advokat skulle förbereda och presentera ärendet, andra accepterade att en av Adoptionscentrum utsedd person hade denna roll. Från början godtog de flesta domstolar en fullmakt från de adopterande för någon att representera dem. Men det hände även att någon av de blivande föräldrarna reste. I vissa länder var detta ett krav.

Träffade advokaten som ville pröva att få upp vårt ärende för en ny domare. Jag undertecknade "adoption-deed" på Mayor Hall. Det var en omständlig procedur med dubbla namnteckningar på alla papper, en för mig och en för min man med hjälp av fullmakten. Namnteckningarna bevittnades och sedan var det dags för tumavtryck och nya namnteckningar inför domaren. Jag undertecknade även inlagan till rätten och en fullmakt för advokaten att företräda oss. Tillkännagivandet kommer i övermorgon. Domstolslokalen såg prydlig och nykalkad ut utifrån, men invändigt är ruffigt inte ens ordet. Rummet var åtta meter i tak med ett skrangligt bord i mitten. Åkte till SAS-representanten som hjälpte till med passen. Han varnade mig då för att passkontoret var "out of passport books" och att det kunde ta flera veckor.

Ann-Charlotte Gudmundsson, Indien 1970

”De blivande mammorna kontaktade mig och jag förklarade vad en adoption innebar. När barnet var fött tillbringade mamman 3-5 dagar med sitt barn på sjukhuset. Jag hade kontakt med henne och om hon fortfarande ville lämna sitt barn bedömde jag när det var dags att skriva under ”acta de entrega”, vilket i början gjordes på sjukhuset. Efter 1980 skrev mamman under i domstolen. Jag tog sedan barnet till fostermamman. Ärendet kom upp i en av fyra domstolar i Santiago. Aja Elmgren (Adoptionscentrums representant) och jag föreslog ett par familjer, varav domstolen bestämde vem som skulle få barnet. Ungefär hälften av mammorna kom tillbaka till mig en eller två gånger för att titta på foton på sina barn”.

Julia Muños, socialarbetare, Chile, 1980-tal

De var fem par blivande adoptivföräldrar som bodde på samma pensionat i Cali, Colombia. På kvällarna brukade de över en öl prata om hur långt deras ärenden hade avancerat och jämföra. Ingen vågade känna sig 100 procent säker innan allting var klart. Problemet var bara det att de fyra domstolarna i staden arbetade lite olika. Tre av dem ville intervjua de blivande föräldrarna, den fjärde tyckte det var onödigt. Makarna Pettersson blev allt oroligare, de blev aldrig kallade till någon intervju och trodde något var fel. Vår advokat försökte lugna dem, men lyckades inte. Till sist frågade hon den domare hon kände bäst, om han inte kunde låtsasintervjua det olyckliga paret trots att det inte var hans fall. Domaren gick med på det och de blivande adoptivföräldrarna slutade oroas sig.

Annika Grünwald, 1980-tal

Olika slags beslut i barnens hemländer ledde till olika förfaranden i Sverige.

I Sverige finns sedan 1958 endast stark adoption. Adoptivbarnet är då i rättslig mening helt att jämställa med ett barn fött av föräldrarna och adoptionen kan inte hävas.

I andra länder förekommer skilda slag av beslut om adoption. Det finns två huvudgrupper, nämligen "starka" och "svaga" adoptioner. I flera länder finns båda formerna samtidigt. Skillnaden ligger i den bundenhet som kvarstår mellan de biologiska föräldrarna och barnet som adopteras. En "svag" adoption kan som regel hävas, arvsrätt gentemot de biologiska föräldrarna kan kvarstå, etc.

Är den utländska adoptionen inte en stark adoption som kan jämföras med adoption enligt svensk lag, görs adoptionen om i en svensk tingsrätt. Om den kan jämföras med en svensk adoption räcker det med ett godkännande av NIA/MIA.

Beslut om adoption fattas av en domstol eller en myndighet, beroende på landets lagstiftning. I några länder har parallellt så kallade notariatsadoptioner förekommit. Barnets förmyndare, oftast modern, lämnade ett adoptionsmedgivande direkt till de blivande adoptivföräldrarna.

Alla barn har rätt till en familj. Denna princip växte fram under 1980-talet och bekräftades i FNs konvention om barnets rättigheter 1989. Man skall alltid först pröva om barnet kan återföras till sin familj eller släkt eller om det kan få en ny familj i sitt ursprungsland. Först därefter kan en internationell adoption bli aktuell.

Haagkonventionen om internationella adoptioner kräver att respektive stats centralmyndighet tar ansvar för alla adoptioner, både de genom adoptionsorganisationer och de som genomförs av enskilda personer. Om både barnets ursprungsland och adoptivföräldrarnas hemland har tillträtt Haagkonventionen erkänns

adoptionen automatiskt i båda länderna. Sverige tillträdde konventionen 1997.

Under de första åren på 1970-talet var informationen om barnens bakgrund bristfällig eller obefintlig. Personalen på barnhemmen hade inte tid eller såg inte behovet av att nedteckna något. Inte heller vi på Adoptionscentrum förstod detta.

”När adoptionerna började hade vi en mer naiv inställning. Barnen ”föddes” när de landade på Arlanda och vi trodde att de alltid skulle vara små och aldrig undra över sina rötter. Bara vi älskade dem skulle allting gå bra”.

Intervju med Margareta Blomkvist i Att Adoptera nr 2
1999

För det mesta fanns heller inte så mycket information att skriva ner. Även rena fakta för att identifiera barnet kunde vara svåra att få fram. Gjordes det i efterskott kunde det bli fel.

När ett barn föds i Sverige anmäler sjukhuset det till Skatteverket som registrerar födelsen i folkbokföringen. I samband med detta får barnet sitt personnummer och en ”officiell identitet”. I många länder ligger ansvaret att registrera sitt barn på föräldrarna. Så är det till exempel i hela Latinamerika. Det är förenat med kostnader och föräldrarna måste ta sig till särskilda kontor. Bor man på landsbygden kräver det en resa till staden. Kostnaderna, besväret och det faktum att man inte ser någon omedelbar nytta med registreringen, gör att det inte alltid blir gjort eller görs först långt senare. Det finns också länder där barnen inte registreras alls. Indien är ett exempel på detta.

Diana placerades på ett barnhem, som lät registrera henne, eftersom hon inte fanns i folkbokföringen. Av misstag blev hon registrerad som åtta år i stället för fem.

Detta skulle visa sig bli Dianas tragedi. Vi försökte hitta en adoptivfamilj, men eftersom hon officiellt var åtta år hittade vi ingen.

Colombia 1980-tal

I de fall då barnet lämnats på en allmän plats, till polisen eller till ett barnhem krävdes ofta en övergivandeförklaring av domstol eller behörig myndighet. Då fick man uppskatta barnets ålder. Ibland fick alla barn samma födelsedag, den första eller femtonde i månaden. I Iran fick många barn den persiska nyårsdagen som födelsedag. I Colombia blev den första januari under många år ett vanligt datum. Barnet kunde senare visa sig ha ett vaccinationsintyg från en tidpunkt före dess födelse enligt det nya födelsebeviset.

”Våra läkare fastställer barnets ålder genom att bedöma tandutvecklingen och röntga handleden. Läkaren och socialarbetaren bestämmer sedan ett födelsedatum för barnet.”

Nina Nayak, socialarbetare på SICW i Calcutta 1980

Senare kunskap har visat hur viktigt det är att få veta så mycket som möjligt om varje barn. Det kunde dock vara svårt att få fram uppgifter. I Indien och i flera andra länder ville socialarbetarna skydda mödrarnas identitet. Det kunde bli en katastrof för en kvinna som lämnat sitt barn och därefter gift sig om ett vuxet adopterat barn sökte upp henne. Hon riskerade att bli förskjutet eller till och med dödad.

Socialarbetaren skrev ned vad mamman berättade. Men det hände att det enskilda barnets historia var så svår att socialarbetaren inte ville skriva om den i utredningen för att inte belasta barnet i framtiden. Adoptivföräldrarna kunde på plats i barnets ursprungsland få mer eller kanske en annan information än vad som stod i socialrapporten.

En liten flicka sitter på sin mammas arm. Mamman smeker henne sakta över kinden och gråter tyst. Nu får de äntligen komma in till barnavårdstjänstemannen. Hon vill lämna dottern Elvira. Motvilligt svarar hon på tjänstemannens frågor. Flickans pappa försvann innan Elvira föddes. Nu har hon en ny man och de har nyligen fått en baby. Mannen vill att hon lämnar Elvira ifrån sig och själv ser hon ingen annan utväg. De klarar inte att försörja två barn. Tjänstemannen frågar efter identitetshandlingar, efter namn och adress, men Elviras mamma vägrar att svara. Hon lämnar Elvira och en akt upprättas. "Flicka kallad Elvira ca 2 år gammal. Lämnad av kvinna utan identitetshandlingar, sannolikt modern."

Annika Grünwald 1980-tal

Vi har arbetat för att varje barn skall få en beskrivning av vad som hänt dem. För det mesta lämnade barnen barnhemmet utan att de fick med sig någon information om när de började gå, prata, vilka kompisar de haft eller vad personalen hette. Foton av barnet fanns så gott som aldrig.

Arkivering av dokument och annan information var ett stort problem. Man hade varken pengar, kunskap, tid eller utrymme och det kunde finnas praktiska svårigheter med mögel och insektsangrepp. Adoptionscentrum har därför på många håll bekostat arkivskåp.

Informationen till de blivande adoptivföräldrarna om barnets bakgrund varierade både mellan länder och mellan olika barn. På 1970-talet kom endast kort information per telegram:

"Pojke fyra månader. Familjen Svensson kan resa snarast."

"Fin flicka 1,5 år. Jag föreslår familjen Berg."

”Det finns barn till makarna Vesterlund som kan resa om 14 dagar.”

Med tiden kom ”besked om barn” på telefon och också lite information om barnets utveckling och hälsa. Från en del länder kom mer utförliga beskrivningar om barnets bakgrund, utveckling och läkarintyg med posten. Informationen om barnen blev med tiden bättre. Ovärderlig blev telefaxen och på senare år e-posten. Vi kunde få information som radikalt förbättrade möjligheterna att bedöma varje barn genom att barnets historia, läkarintyg, foton och ibland även filmer kunde skickas. Vi kunde också ställa frågor och få svar inom rimlig tid.

Vi arbetade för att alla barn skulle läkarundersökas. Kvalitén varierade förstås från land till land och från stad till stad. Barnen från Korea var undersökta i detalj av kompetenta barnläkare, barnen från Chile likaså. Från Indien varierade läkarintygen, om de alls fanns. I Ryssland skrev läkarna intyg med många diagnoser som var svåra att tolka. Från Etiopien fick vi bra, kortfattade läkarintyg. I Kina var problemet att intygen kunde vara minst ett halvår gamla.

På Adoptionscentrum har vi inte haft egen medicinsk expertis och vi behövde hjälp att bedöma de utländska läkarintygen. Under årens lopp har många olika läkare knutits till vår verksamhet. De har hjälpt oss att bedöma utlåtanden om barnen.

En internationell adoption kostar pengar. Det handlar om barnens vård, avgifter till myndigheter, arvode till advokater, reskostnader och kostnader för administration både i utlandet och i Sverige.

I början var kostnaderna låga. Barnen reste vanligen till Sverige med en eskort som hade flera barn med sig och kostnaden kunde delas mellan familjerna. En del barn fick följa med någon som

ändå skulle resa till Sverige. Någon kostnad för barnets vård var det sällan tal om, men däremot för läkarundersökning och vaccinationer inför resan liksom för pass och stämpelavgifter. De administrativa kostnaderna var låga. Alla arbetade ideellt såväl i utlandet som i Sverige.

De administrativa kostnaderna ökade när Adoptionscentrum skaffade sig ett kontor och anställde personal. Medarbetarna i utlandet kunde inte i längden arbeta utan arvode. Blivande adoptivföräldrar reste till barnets födelseland och stannade ibland i många veckor.

Barnhemmen började begära ersättning för barnens vård. En svår fråga var hur mycket adoptivföräldrarna skulle betala. Hur skulle man räkna ut kostnaderna som barnhemmet haft för just deras barn? Skulle drift och underhåll av barnhemmet, läkarvård och personalens löner inkluderas? Skulle kostnader för de andra barnen också ingå? Flera stora adoptionskontakter i Korea, Kina och de privata barnhemmen i Colombia löste detta genom att införa en fast, hög avgift. Den täckte det enskilda adoptivbarnets kostnader och en del av barnhemmets drift. I Colombia fick den dock inte kallas avgift utan donation.

I andra länder gjorde varje utländsk adoptionsorganisation en överenskommelse med aktuellt barnhem om att hjälpa till med driften. Det fanns barnhem som inte tog emot någon ersättning alls för barnens vård, men vanligen förväntade de sig ändå gåvor. I några länder ställde myndigheterna krav på en organiserad biståndsverksamhet.

I takt med att fler kontroller infördes och att handläggningen av adoptionerna blev allt mer komplicerad och arbetskrävande både i utlandet och i Sverige ökade kostnaderna kraftigt.

Kostnader i samband med adoptioner har alltid varit ett känsligt ämne. Barnhemmen föredrog av naturliga skäl att samarbeta med adoptionsorganisationer som också gav ekonomiska bidrag. Därmed kunde konkurrens uppstå.

Föreståndaren på barnhemmet hade utsett tre av våra sökande par som föräldrar. Barnhemmet skulle påbörja all pappershantering och nödvändiga formaliteter. Jag besökte barnhemmet tillsammans med vår medarbetare och träffade barnhemsföreståndaren. Vi diskuterade barnhemmets behov av hjälp till vården av barnen och kom överens om att inköpa en stor tvättmaskin. Vi bad nu att få träffa de tre barnen. Föreståndaren säger då beklagande "Ni får inte de här barnen. De ska få familjer i en annan organisation." "Men varför?" undrar vi. "Jo, vårt barnhem behöver en jeep, det är nästan omöjligt att klara alla inköp till 200 barn utan bil. När vi blev erbjudna en jeep tackade vi förstås ja. Men då måste vi ge den organisationen fler barn i utbyte."

Kerstin Paues Odqvist Rumänien 1990-tal

I USA fick man göra skatteavdrag för donationer till välgörenhet. Adoptivföräldrar kunde därför skänka mycket pengar till "sina" barnhem. I Italien fick adoptionsorganisationerna statliga biståndsmedel för projekt på sina adoptionskontakter. Svenska myndigheter har haft precis motsatt inställning och inte tillåtit bistånd till adoptionskontakter. Under årens lopp har de ställt allt högre krav på åtskillnad mellan adoption och bistånd.

Det finns också exempel på hur svenskt bistånd indirekt har hjälpt oss som adoptionsorganisation. Sverige hade engagerat sig både i Etiopien och Vietnam med stora biståndsprojekt under lång tid. Svenskar blev därför välvilligt mottagna i Etiopien på 1960 och 70-talen och i Vietnam på 1980 och 90-talen när adoptionerna påbörjades.

Inför adoptionen

När adoptionsverksamheten började var det oftast den landansvariga som föreslog adoptivföräldrar till barnet. Det brukade bli det par som väntat längst och som önskade sig ett barn i den aktuella åldern. Mycket snart blev det barnets företrädare i utlandet, vanligen barnhemsföreståndaren, som valde bland flera länders ansökningar. I ett par länder, Iran och Ukraina, krävde barnens företrädare att de blivande föräldrarna valde barn på plats. Så småningom bildades placeringskommittéer, ibland med psykologer och socialarbetare. De blivande adoptivföräldrarnas hemutredning från kommunen och andra dokument och inte minst foton studerades och diskuterades. Allt fler kriterier för urval av föräldrar sattes upp. Det kunde gälla ålder, äktenskapets längd eller tidigare barn. Vartefter har krav på genomgången föräldrautbildning införts.

Nu, förklarade föreståndaren, får ni välja ett barn! Detta var vi inte beredda på. Hur väljer man ett barn bland kanske 50? Vi stod där bakom glasrutan i sal 1. Tittade in genom en likadan ruta i sal nummer 2. Förvirrade. Stressade. Så många barn. Välja, det var omöjligt. Vi bestämde oss för att be barnsköterskan välja ett barn som hon trodde var starkt nog att överleva resan till Sverige. Hon hämtade Roshanak, ungefär fem månader gammal och drygt tre kilo tung. Och så fick jag hålla dig en kort stund i korridoren. Varsamt. Försiktigt. Vilken känsla! Vi fick genast klä på dig och ta med dig till fotografen för passfoto. Men sedan måste vi motvilligt lämna tillbaka dig, många formaliteter återstod. Passfotot bodde på nattygsbordet och i plånboken tills

vi äntligen fick resa hem.

Kerstin Paues Odqvist, Iran 1972

Det kom ett brev från en barnhemsföreståndare "Det finns en pojke, nio månader gammal. Jag föreslår familjen Andersson." Makarna accepterade, lyckliga. "När får vi resa?" Men det visade sig att barnhemmet inte hade alla papper i ordning, att pojken inte var färdigutredd. Utredning och beslut i olika instanser drog ut på tiden. Makarna ville inte ge upp. Två och ett halvt år senare fick föräldrarna äntligen resa och hämta sin son.

Indien 1980-tal

Synen på vad som utgjorde en bra familj var kulturellt betingad. I länder med stora sociala och ekonomiska skillnader, där lågutbildade hade en högst osäker ekonomisk framtid, föredrog man att ge barnet en familj där i varje fall pappan hade ett akademiskt yrke. På sina håll fanns en misstänksamhet mot blivande adoptivföräldrar som bodde på landet. Inte så underligt i länder där möjligheter till skolgång och läkarvård delvis eller helt saknades på landsbygden.

God hälsa och ett stabilt äktenskap var andra viktiga faktorer. Att bo ihop utan att vara gifta ansågs högst omoraliskt i de flesta av barnens ursprungsländer. Vi fick lägga ner en hel del tid på att förklara att i Sverige var detta socialt accepterat. Många länder krävde att de sökande hade gymnasieutbildning och hade svårt att förstå att en arbetarfamilj kunde ge barnet ekonomisk trygghet. Bland andra "märkliga" förhållanden i Sverige var att kvinnan kunde tjäna mer pengar än mannen eller vara äldre än mannen. I hemutredningarna berättades det ibland att de blivande adoptivföräldrarna tyckte om att springa i skogen. I länder där det mest var gerillan som sprang i skogen väckte detta förundran.

Kraven som de blivande adoptivföräldrarna skulle uppfylla ökade i takt med antalet adoptionsansökningar. När det fanns få ansökningar att välja bland kunde man i utlandet acceptera sökande som inte stämde med kraven. Även ensamstående kvinnor fick ibland adoptera. Ingen av Adoptionscentrums utlandskontakter accepterade att ta emot ansökningar från homosexuella par.

”Varför blev det just arbete med adoptioner du fastnade för?”

”Allt annat socialt arbete är våtvärmande omslag, man kanske kan lindra problem lite grann, i bästa fall. Medan adoption är en radikal lösning.”

Från intervju med Carmen Borrero de Hleap, Chiquitines, Colombia 1992

”Vad anser du om att placera svarta barn i vita familjer?”

”Jag har inget emot vita familjer, men jag föredrar svarta. Jag tror att det blir ett extra tryck på en familj som har medlemmar i två olika raser. Jag frågar mig om adoptivföräldrarna verkligen har den extra känslighet som behövs.”

Ur intervju med Marjorie Tumming, Adoption Board, Jamaica 1992

”Vi vill att barnet skall få föräldrar med insikt och erfarenhet av barns behov. Paret får gärna ha arbeten med social anknytning. Mannen bör ha högre utbildning. Det är viktigt att barnet får en stor släkt med många syskon och kusiner. Vi vill att barnet skall få ett skyddsnät.”

Teresa de Chirinos, barnavårdsdomstolen i Santa Cruz, Bolivia 1992

När väntetiderna var korta och de flesta barnen små, var det svårt att hitta föräldrar till de större barnen. Men sedan hände något.

De små friska barnen började adopteras i sina födelseländer och färre barn behövde adoptivföräldrar i utlandet. I slutet av 1990-talet och på 2000-talet har allt fler svenska par blivit öppna för att ta emot barn över två år och barn med funktionshinder.

Stora barn och syskongrupper behövde också en familj. Vi försökte hitta föräldrar till de barnen och berättade om dem i ”rundbrev” till blivande adoptivföräldrar och i Adoptionscentrums tidning. Ofta lyckades vi, men ibland gick det bara inte. Många gånger fick vi direkt säga nej till barn med för svår problematik.

Sasja på ett barnhem utanför Moskva

I en säng ligger en liten flicka, som är född samma dag som min son. Hon är bara hälften så stor som min välvuxna semperbebis hemma. Hon är född med svåra funktionshinder och matas med sond. Skillnaden både i vård och levnadsförutsättningar var milsvid mot hur samma barn skulle ha haft det i Sverige. De svåraste barnen var dock aldrig aktuella för adoption – men man glömmer dem inte.

Petja i Tallinn

Det fanns en barngrupp på barnhemmet i Tallinn, där alla barnen så småningom fick familj i Sverige. Alla utom Petja. Han var född med ryggmärgsbråck.

Vi letade familj till honom, men det gick inte bra. Varje år kom jag tillbaka till barnhemmet och Petja var kvar. Han blev fyra, fem, sex år – ingen ville ha Petja. Alla de andra barnen blev hämtade. Barnhemsföreståndaren berättade att Petja var arg på henne för det och han var arg på mig också. Det gick så långt att vi valde att inte gå till barngruppen och fotografera de andra barnen - Petja blev så ledsen.

Misja i Ukraina

Vi besöker ett större småbarnshem i Ukraina. I högen av vitblonda barn finns en liten söt svarthårig pojke med olivbrun hy och mörka ögon. Jag frågar om hans bakgrund. Han är zigenare, svarar överläkaren. Hans föräldrar har lämnat in honom som liten. Och juridiskt, vilken är hans status? Han är föräldralös, är svaret – de har varit borta för länge, ingen vet var de finns, de har inte hört av sig. Kan han då adopteras? Ja, egentligen, men ingen vill ju ha en zigenarpojke. – Jo, säger jag, i Sverige kan vi hitta en familj till honom. Överläkaren avråder bestämt. – Man kan inte adoptera bort zigenarbarn. Zigenarbaronen hämtar dem! När de blir 5-6 år, då kommer han och hämtar dem. – Men i Sverige? Inte kan han hämta barnen om de fått ny familj och bor i Sverige? Jodå, försäkrar läkaren. Zigenarbaronen hittar dem alltid.

Trots det placerade vi faktiskt flera romska barn från forna Sovjetunionen och jag kan härmed avliva ryktet om zigenarbaroner som hämtar barn.

Lilla Anja i Borispol

Lilla Anja i Vitryssland skall få en ny familj. Men när jag ringer och berättar det för barnhemmet säger de att hon är förflyttad. Vart? Till ett specialbarnhem för handikappade barn. Detta är barnhemmet för de glömda och gömda, de svårast sjuka barnen. Lilla Anja är dock inte så sjuk och jag lyckas övertyga doktorn och den lokala socialarbetaren om att hon verkligen har en familj i Sverige som vill ha henne. Den gamla barnsköterskan som ser mig fotografera Anja, säger "Hon blir nog bra, bara hon får Vitamin M." – "Vitamin M?" – "Ja, som i Mamma."

Allvarliga Marina

Vi ordnar en träff för familjer med barn på Adoptionscentrums kansli. En familj kommer med en flicka på 8 år som bara varit i Sverige ett par veckor. Jag pratar litet med henne, frågar hur det är. Marina tittar allvarligt på mig, och frågar om jag arbetar här, om det är jag som bestämmer. I så fall, säger hon, måste du hjälpa mig. Så rabblar hon upp sina syskon. Två äldre och tre yngre syskon finns kvar, Marina vet precis alla namn, födelsedatum, på vilka barnhem de finns. – De måste också få familj, säger hon och ser på mig strängt, som bara en åttaåring med ett mål kan göra. Du måste ordna det! Fyra år senare är de faktiskt alla i Sverige. Tack vare Marina.

Masja i Murmansk

Masja hade ett mål. Hon nöjde sig inte bara med att tänka på sig och sin lillebror Anton, som när jag besökte hennes barnhem söder om Murmansk redan hade en familj som snart skulle hämta dem. Masja var redan nio. Jag fotograferade och dokumenterade några av de större barnen på barnhemmet, alla i sju-åtta-nio-årsåldern, och Masja hämtade hela tiden fler, eller berättade om barnen: Hon behöver också en ny mamma, och hon är så snäll! Och duktig! Glöm inte Zjenja, han är verkligen en bra kille! Masja, 9 år, var helt på det klara med att alla barnen, vartenda ett, behövde en egen familj, och det så snart som möjligt. Alla lyckades vi inte placera – flera var ju inte heller aktuella för adoption, de hade släktingar eller föräldrar som de kanske så småningom skulle kunna återförenas med. Men ett tiotal barn därifrån fick familj i Sverige, med Masjas entusiastiska assistans.

Inga Näslund, 1990-tal

De första åren kom de flesta barnen till Sverige tillsammans med personer som ledsagade dem under resan, eskorter. Adoptivföräldrarnas första möte med barnet skedde på flygplatsen.

Jin, fem månader, skulle eskorteras till Sverige. Föreståndaren överlämnade Jins utresetillstånd, papper på att jag skulle eskortera henne, passet med lilla tumavtrycket och alla adoptionsdokument. Jag fick också en liten bag med blöjor, nappflaska och mjölkersättning som Jin var van vid och flera ombyten jättesöta babykläder. "Jag tycker det är viktigt att Jin får med sig fina kläder hem, kanske hennes föräldrar vill spara dem så att Jin kan se hur liten hon var och vilka kläder hon hade på sig när hon gjorde den långa resan." *Kerstin Paues Odqvist Taiwan 1980-tal*

Pedro, 10 månader gammal, var det sista barn jag eskorterade. En liten colombian med mycket markerade ögonbryn. Han tittade frågande på mig hela flygresan, ögonbrynen åkte upp och ner, han förstod inte vem jag var eller varför allt var så annorlunda omkring honom. I Köpenhamn bestämde han sig äntligen för att han kände mig, att jag var ok och ögonbrynen fick vara på plats. En knapp timme senare måste jag lämna över honom till ytterligare okända människor, hans nya adoptivföräldrar. *Annika Grünwald 1980-tal*

Till en början skedde mötet i ankomsthallen tillsammans med alla andra som välkomnade flygresenärer. Senare inrättades på vår inrådan en speciell mötesplats på Arlanda där barn och föräldrar kunde träffas utan nyfikna blickar. Många barn från Chile och Sydkorea mötte sina föräldrar där.

Vi körde från Småland i snöstorm och hämtade farmor och farfar på vägen. Vi kom i mycket god tid till mötesplatsen på Arlanda. Där fanns redan tre andra familjer. Margit Hasselgren från Adoptionscentrum var också där, lugn och trygg. Så kom de två koreanska eskorterna med de fyra barnen. Överlämnandet skedde lugnt. En treårig pojke ville först inte ha pappas famn, klamrade sig fast vid eskorten. Men mamma visste råd, fram med kex och juice och så småningom gick det bra. Det hjälpte att den erfarna eskorten talade både koreanska och svenska. Vår Kim tittade lugnt på oss, accepterade omedelbart mammas trygga famn. Nu kunde vi ställa alla frågorna. Hade Kim sovit på vägen? När åt han sist? Bäst att låta honom sova på en madrass på golvet till en början, han är van vid det och kanske blir han rädd för spjäsängen. Ge honom ris och grönsaksröra. Bär honom på ryggen, det är han van vid. På med vinterkläder, puh, vilken tur att de passade. Kommer Kim att gilla snön?

Adoptivförälder, 1980-tal

Med tiden krävde allt fler länder att de blivande adoptivföräldrarna skulle komma för att ta emot barnet och ibland medverka i adoptionsproceduren. Numera reser alla som skall adoptera till sitt barns land.

*Utdrag ur anvisningar inför adoptionsresa till
Surabaya, Indonesien 1980*

Titta igenom er ansökan inför intervjun med domaren så att ni kommer ihåg vad ni har skrivit, exempelvis hur mycket ni tjänar. Tänk på att visa respekt. Det anses nonchalant att sitta med benen i kors eller ha armarna på bordet. Till Frälsningsarméns barnhem Matahari Terbit kan ni åka bacak, ett slags cykelkärra. Ni får besöka ert barn varje dag. Kapten Lumbanradja vill

att ert barn ska vara kvar på barnhemmet till avresan för att inte väcka uppmärksamhet. Det har varit en del negativa uttalanden om adoptioner i parlamentet. Hotellet är slitet men rent. Badrummet har ett stort kar fyllt med kallt vatten. Man får skopa vatten över sig när man ska duscha. Små ödlor kilar över väggarna och en och annan kackerlacka finns också. Endast ägaren talar engelska.

Kerstin Sterky

Många blivande föräldrar hade aldrig varit utanför Europa och nu skulle de resa till Bangalore i Indien eller Popayán i Colombia. Språksvårigheter och säkerhetsaspekter kom in i bilden. De behövde få information om allt från adoptionsproceduren till utrustning för barnet. I flera länder hade de barnet hos sig på hotellet i veckor. I andra fick de ta hand om barnet sista dagen.

Adoptivföräldrarna kom till barnhemmet för att hämta Priia, sju månader gammal. Pappan hade en stor filmkamera. Så bars Priia in i rummet av en barnsköterska. Det blev ett möte fyllt av lycka, känslomässig urladdning och stor lättnad. "ÄNTLIGEN finns hon hos oss och hon är vår!" Men pappan hade svårt att släppa kameran trots att jag erbjöd mig att filma i hans ställe. Det var som om han gömde sig bakom den. "Vad söt hon är, vilka ögon. Hon kommer nog att bli en stor hjärtekrossare när hon blir stor", sa pappan och fortsatte att filma. "Var kan jag få tag på en sari, hon måste få en sari med sig hem?" utropade mamman mitt emellan skratt och gråt. De var bägge i chock mitt i glädjen. Alltmedan lilla Priia låg där på sängen i sin fina vita klänning och nyfiket granskade sin nya mamma och pappa.

Indien 2000-tal.

”Vilket underbart sätt att få barn på”, sa en nybliven adoptivmamma vid poolkanten i San Salvador. ”I eftermiddag får vi hälsa på vår baby igen.”

Adoptivförälder 1980-tal

Fördelarna med att adoptivföräldrarna själva reste till sitt barns ursprungsland var stora. De fick se hur barnet hade bott tidigare och fick egna minnen av sitt barns födelseland. De kunde sedan berätta och visa foton för barnet. Vistelsen kunde förstås också innebära stora påfrestningar för adoptivföräldrarna på grund av svårigheter att få besked om hur ärendet fortskred, ovissa väntetider och kulturella skillnader.

Myndigheter och barnhem bestämde hur mötet mellan barn och adoptivföräldrar skulle ske. I Korea skedde det första mötet på organisationens kontor, det andra hemma hos fosterföräldrarna. I Etiopien besökte adoptivföräldrarna barnet dagligen fram till avresedagen. I Kina transporterades barnen, ofta många mil, från barnhemmet till provinshuvudstaden där de direkt överlämnades till adoptivföräldrarna. I Indien fanns många olika barnhem och man gjorde på många olika sätt. Föräldrarna fick oftast ta hand om barnet direkt vid första kontakten. I Colombia var detta regel. Möten har ägt rum på ett barnhem, på en myndighet, i en hotellvestibul, hemma hos en fostermamma eller hos Adoptionscentrums medarbetare. Många gånger skedde mötet i en för barnet främmande miljö med människor som luktade konstigt och talade obegripligt. Det kunde bli en chock för barnet att titta in ett ansikte med runda blå ögon i stället för sneda bruna. Några blev vettskrämda.

Alla barnen skulle överlämnas i stora samlingssalen.

Vi väntade spänt på vår tur att få gå upp på scenen.

Vi skulle få ta emot vår Marcus där, när alla såg på,

personalen, de andra adoptivföräldrarna, några

volontärer. Vi hade karameller och några små leksaker

i fickan och en liten nalle i famnen. Några veckor tidigare hade vi skickat foton på oss och på nallen till Marcus. Nu hade vi på oss samma kläder som på fotot och nallen i handen för att han skulle känna igen oss. Vi gick upp på scenen och väntade. Så kom den eleganta chefsdamen fram till oss med vår son i handen. Marcus log brett och sträckte sig efter nallen.

Adoptivförälder, 1980-tal.

”Vi går ner på knä och låter henne se in i våra vidöppna ansikten. Hon vet vilka vi är och vad som skall ske, åtminstone i den omfattning ett så litet barn kan förstå. Jag tar hennes lilla, lilla hand och tillsammans går vi in på föreståndarinnans kontor. Hon talar till oss, men orden virvlar förbi utan att fastna. Jag ser på min dotter, sträcker ut armarna mot henne och hon går in i min famn. Bruna ögon möter grå. Min dotter somnar tryggt i pappas famn.”

Adoptivförälder ur Att Adoptera nr 6 2002

På många håll fick barnen ingen förberedelse alls. Plötsligt stod de blivande föräldrarna där. Andra ansåg att det var viktigt att prata med barnen om vad som skulle ske, även om de inte alltid förstod.

”När barnen kommer till Chiquitínes berättar vi att de ska få det bra, att de ska få jättesnälla föräldrar. Vi förklarar att de inte behöver vara ledsna, för de ska få en egen säng och en alldeles egen mamma och pappa. Sen, när vi vet vilken familj det blir, ger vi dem kort och små presenter och brev från föräldrarna. Skickar de inget, så köper vi själva och låtsas att det är från föräldrarna. För de större barnen berättar vi lite mer om hur de ska leva. Om snö och att de måste bädda sin egen säng och hjälpa till i familjen. De små förstår inte så mycket, men de lär

sig att "adoption" är något glatt och varmt".

Carmen Borrero de Hleap, 1980-tal

Det finns också barn som mött sina blivande föräldrar på flygplatsen och sedan vägrat att släppa dem ur sikte. Med jetlag i kroppen och utsatta för kulturchock fick de nya föräldrarna ta hand om ett barn som de inte kände, inte kunde tala med. Ibland har anknytningen varit omedelbar, ibland har det dröjt dagar, veckor eller längre.

"Det är fantastiskt att se hur barn och föräldrar närmar sig varandra, sökande, trevande. Det uppstår ett ljus, en glimt, ett skimmer, ett leende, ett skratt."

Landansvarig

"Jag fick följa med till flygplatsen på natten när vi skulle möta min mamma och pappa. Jag stod på taket och såg när flygmaskinen landade. Den var stor och blinkade. Sen kom mamma och pappa genom dörren. Jag hade sett bilder så jag visste säkert att det var dom. Jag tog deras händer. Sen fick jag sova i deras rum. Och nu är det vi. Och Gabriel förstås, men han är ju bara tre, så han var för liten för att följa med och hämta."

Josef 6 år från Nigeria 2010

"Jag kom fram till barnhemmet, fick sätta mig på en stol vid ett skrivbord. Bakom detta satt den vänliga föreståndarinnan. Hon bad en sköterska komma med dig. Det dröjde en evighet eller kanske bara några minuter innan jag fick dig i famnen. Du var väldigt liten och mycket söt med ett runt fint ansikte. Massor med svart hår. Det var en svindlande upplevelse, du tittade på mig med forskande, stora ögon. Alldeles lugn. Vi tittade på varandra en lång, lång stund. Det fanns bara du och jag."

Kerstin Paues Odqvist Indien 1974

”Guiden Rose lärde oss att känna igen och uttala våra barns namn. Det blev många glada skratt. Med fel tonfall kunde namnet betyda lejon i stället för blomma. Kinesiskt uttal är verkligen svårt. Vi var 12 familjer som skulle få våra barn på Civil Affairs Office. Vi fick vänta utanför. Nervös stämning, varmt, ingen luftkonditionering. Svettiga händer höll i ett paket kex, en liten nalle eller en leksaksbil. Så plötsligt kom ledsagarna med alla barnen. I salen var vi nu närmare 50 personer. Chefen för Civil Affairs ropade upp en familj och ett barn i taget. Panik, det var lika svårt för chefen att uttala de svenska efternamnen som det var för oss med de kinesiska. En familj fick sitt barn. Men chefen upptäckte plötsligt att det hade blivit fel och det barnet togs från den första familjen och överlämnades till sin rätta familj. Några barn var så trötta att de genast accepterade mammas varma famn, andra grät. En tvååring sov djupt mitt i denna turbulenta röra. Hon lades i pappas armar och fick fortsätta att sova. Vi var sist. Det var som om tiden stod stilla. Kanske var du inte med? Men, jo, det var du.”

Adoptivförällder Kina 2004

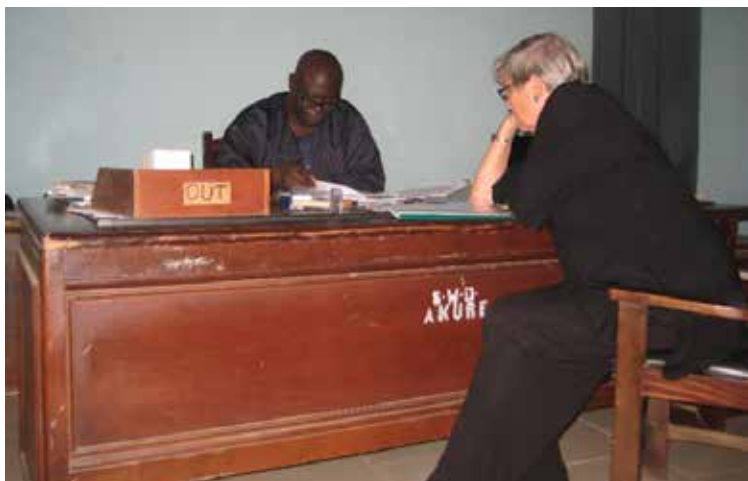
Gunnel Nahum, representant i Etiopien

Monica Lind får information om ett barn i Indien

Khun Nuanthip, socialarbetare vid adoptionsmyndigheten i Thailand

Aino Ternstedt, Ebunoluwa Foundation, besöker myndighet i Nigeria

*Kerstin Paues Odqvist besöker centralmyndigheten för internationella
adoptioner i Kina*

Fostermamma på SWS kontor i Sydkorea

Ann-Charlotte Gudmundsson eskorterar från Sydkorea. 1980-tal

Aja Elmgren vinkar av Monica Lind som eskorterar från Chile. 1980-tal

*Foto: Kurt Johansson
Margareta Blomkvist anländer
med barn från Etiopien.*

*Foto: Kurt Johansson
Föräldrar möter sina barn på
flygplatsen*

Foto: Ulrika Palme
Möte med lillasyster på Arlanda

Möte med barn i Colombia

Efter adoptionen

I ursprungsländerna har många engagerat sig och kommer ihåg barnen. Hur har det gått långt borta i främmande land? Återrapportering blev så småningom ett formellt krav. Några länder krävde rapporter i 18 år, andra endast ett par. Socialförvaltningens uppföljningsrapport och det svenska adoptionsbeslutet skickades till ursprungslandet tillsammans med adoptivföräldrarnas rapporter om barnet. Dessa sändes till myndigheter, domstolar, barnhem och andra involverade. Den stora mängden rapporter skapade problem när det gällde registrering och arkivering. På senare år har därför allt fler länder krävt att föräldrarna ska skicka digitaliserade rapporter. Att adoptivföräldrarna berättade var viktigt för adoptionernas fortlevnad. Man skickade sina barn till en okänd värld och hade svårt att föreställa sig hur barnen skulle få det. "Gör vi rätt när vi låter barnen lämna vårt land?" Foton av barnen i sina nya miljöer och brev som beskriver deras tillvaro gav bekräftelse på att barnet kommit till "rätt" familj och fick kärlek och omsorg.

Nina Alexevna bläddrar i ett fotoalbum med kort som visar glada barn, ofta i ett sommargrönt Sverige. En liten tjej på fisketur med sin pappa.

"Titta på de här barnen, kan du tänka dig att de för något år sedan låg i spjäsängarna här på barnhemmet. Numera liknar de till och med sina nya föräldrar."

Ur artikel i Att Adoptera nr 5 1996

Så sitter jag här igen i besöksstolen på barnhemsföreståndarens kontor. Jag vill tala om framtiden och vilka barn vi har aktuella. Men den första frågan rör alltid nyss avresta barn. Har du

brev och foton med dig på Chandra? Berätta om Neena, vad säger de svenska läkarna om hennes fot? Och hur går det för lille Sanjay som var så blyg och rädd? Det tjocka kuvertet med rapporter tar sedan all hennes uppmärksamhet. Hon känner varje barn som lämnat hennes barnhem. Hennes glädje att betrakta fotografierna på barnen i sin nya miljö är gränslös. Olika barnsköterskor kallas in för att titta. Ett par familjer har skickat några extra foton till "sin" sköterska.

Monica Lind Indien 1990-tal

"Nej, tyvärr jag törs inte placera fler barn i svenska familjer". Detta ovälkomna och överraskande besked fick jag när jag besökte det lokala adoptionskontoret. Chefen, doctora Stella, berättade att hon helt enkelt inte vågar, hon är rädd att förlora jobbet. Adoptionskandalen i förra månaden har medfört att alla gamla adoptionsärenden är under utredning. I tidningarna har det stått att adoptivbarnen använts som organbanker. Nu kontrolleras återrapporteringen. Doctora Stella behöver kunna bevisa att vartenda barn som hon förmedlat har det bra. Men det har inte kommit en enda rapport om Marcelo som makarna Svensson adopterade för drygt ett år sedan. Vad har hänt honom? Jag får tillbaka de fem adoptionsansökningar jag lämnade in förra året. Vi är båda ledsna över att det goda samarbete vi haft nu tagit slut. Och jag är besviken och arg på Svenssons som orsakat att fem längtande par fått vänta ett år förgäves.

Annika Grünwald

Under årens lopp har många personer från barnens ursprungsländer, både från barnhem, domstolar och myndigheter, besökt Adoptionscentrum och familjer i Sverige. Det har varit viktigt för dem att med egna ögon se hur barnen växer upp i sitt nya hemland. I början var många misstänksamma. Studie-

besök hos myndigheter, på daghem och skolor har ingått i besöksprogrammet.

”Vi träffade sjuttiofem av ”våra” barn vid vårt besök i Sverige. Det var mycket uppmuntrande att se den nästan otroliga förändringen hos ett sent utvecklat barn, som växt till ett förnöjt och på alla sätt normalt barn. Vi har ibland känt en vag fruktan och ett tvivel inför hur barnen skulle passa in här och en oro för att de skulle behandlas som främlingar. Vi träffade några som hunnit upp i nästan vuxen ålder och kunde samtala med dem. Vi blev väldigt glada att höra att dessa ungdomar inte har upplevt några problem som de inte kunnat hantera – för när allt kommer omkring, sa dom, så är vi ju svenskar. Något som vi talade om i alla grupper av föräldrar var attityderna hos de barn som kommer som lite äldre och om dessa barns uppfostran.”

*Noella Rao och Brinda Krishna från SICW, Calcutta
Att Adoptera nr 4 1981*

Besöksprogram för Mrs Nam från SWS, Korea, 1991

Söndag: Middag tillsammans med Koreagruppen på Adoptionscentrum.

Måndag: Besök på Adoptionscentrums kontor.

Information om forskning, internationellt samarbete och rådgivning till adoptivfamiljer.

Tisdag: Möte med den koreanske ambassadören.

Besök på NIA och dess chef Ulla Fredriksson. Besök på Socialstyrelsen. Elisabet Sandberg informerar om en framtida internationell konvention. Middag med Adoptionscentrums styrelse.

Onsdag: Besök hos AC Västmanland, en invandrarförläggning, Sala silvergruva och ett rehabiliteringshem för barn. Övernattning hos familj med koreanska barn.

Torsdag: Besök i Uppsala. Träff med AKF, Adopterade koreaners förening.

Fredag: Besök på Adoptionscentrums kontor för information om andra länders adoptionsverksamhet. Bröllopsgäst när en ung man, adopterad från Korea gifter sig.

Lördag: Besök hos en svensk familj med barn från Korea. Middag hos styrelseledamoten Klas Andersson som har barn från Korea. Syftet är att diskutera ett framtida seminarium i Korea om adoptioner.

Söndag: Stort kalas på Skansen för familjer med barn från Korea.

Många adopterade vill veta mer om sin bakgrund. För några innebär detta att besöka ursprungslandet, födelsestaden och barnhemmet de bott på. Andra vill försöka träffa sin biologiska mamma eller andra släktingar. Sker inte efterforskningarna med stor varsamhet riskerar de att innebära en katastrof för mamman, som kanske inte berättat för någon om barnet. Har man vuxit upp i det frigjorda svenska samhället är det svårt att föreställa sig hur känsligt detta kan vara.

”Hur ställer ni er till att hjälpa adopterade som vill träffa sin biologiska mamma?”

”Ni måste förstå att för de flesta mammor skulle det innebära en katastrof om det upptäcks att de fött ett utomäktenskapligt barn.” Flor Angela berättar om en mamma som var livrädd för att förlora sin nuvarande familj, men hon ville gärna träffa sitt bortadopterade barn. Plats och tid för mötet avtalades, men hon vågade inte komma. Hennes förste son reste hem till Sverige djupt besviken utan att riktigt ha förstått.

*Ur en intervju med Flor Angela Rojas, FANA, Colombia
1996*

Några vill ha mer information om hur adoptionen gick till.

”Jag har aldrig känt mig så konfronterad av det faktum att jag också är adopterad, som nu. Jag har börjat undra och tänka mycket på det och bestämt mig för att komma tillbaka till Indien men då till Pune. Inte för att jag vet vad jag vill om jag kommer dit. Om jag ens vågar besöka mödrahemmet där jag föddes eller huruvida jag vill ta reda på min biologiska mamma och kanske till och med träffa henne. Det får jag se senare. Vad jag med säkerhet känner är att jag vill veta hur det gick till då ni bestämde er för att adoptera just mig. Och framför allt hur det var när du hämtade mig i Indien, mamma. När, vilket väder det var, hur det såg ut, hur jag såg ut, hur kvinnan du tror var min mamma såg ut och sa, lukter, smaker, ljud, synintryck, känslor. I stora drag hur adoptionen gick till i detalj. Jag vet att ni har berättat det många gånger, men jag måste få veta igen. Kan ni sätta er ner och skriva ner alla minnen från det jag kom in i ert liv?”

Josefin Victorin, 2002

På 1990-talet startade Adoptionscentrum *Resor och Rötter*. Under årens lopp har vi fått otaliga frågor och försökt skaffa information från de adopterades ursprungsländer. Efterfrågan på information har varit större än våra möjligheter att hjälpa till. Vi har även arrangerat gruppresor till Korea, Chile och Colombia. Besök på barnhem och myndigheter har ingått liksom kulturella program. Thailand och Korea har arrangerat speciella besöksprogram för adopterade. Vi har även hjälpt till med råd och kontakter vid enskilda återresor. Flera av de adopterades egna föreningar har också erbjudit hjälp.

För de adopterade har återresorna ofta betytt mycket. De allra flesta har kunnat besöka det barnhem där de tillbringat en tid av sin barndom och kanske även fått träffa någon som mindes dem. Ibland har det varit möjligt att få kontakt med den biologiska familjen. Det har ofta väckt förhoppningar om en fortsatt

tät kontakt eller om ekonomiskt stöd, förhoppningar som inte alltid infriats.

”Många adopterade kommer hit till Etiopien för att ta reda på hur det ser ut i landet de kommer ifrån. Många är nöjda med det. För dem som försöker hitta sina föräldrar och lyckas med det kan det bli mer komplicerat. Mamman upplever det som om hon får tillbaka sitt barn och förväntar sig ekonomisk hjälp. Det är landets tradition.”

Gunnel Nahum, 1997

”Min första återresa till Indien blev i vuxen ålder. Jag var 28 år, jag var nyfiken på mitt ursprung och ville uppleva mitt födelseland. Jag tog tjänstledigt i ett halvt år. Jag åkte med ett öppet sinne, utan förväntningar och med en stark svensk identitet. Det kom att bli mitt livs resa. Efter att ha bott i en stor indisk familj i några månader arbetade jag som volontär på barnhemmet Basundhara i Orissa, där jag hjälpte till med de allra yngsta barnen. Jag lärde känna de unga tjejerna. Tjejer som förälskat sig i killar som lovat gifta sig med dem, i några fall gjort dem med barn, flickor som blivit övergivna av släkt och vänner. Det blev många långa samtal om kärlek, drömmar och framtid. Utan att kunna varandras språk så kommunicerade vi ändå på något vis. Jag fick en möjlig förklaring till vad som kanske hade hänt min första mamma när hon fick mig. Jag bevitnade många separationer mellan mamma och barn, som påminde mig om hur det kunde ha sett ut för mig när jag var liten. Jag fick många svar på mina frågor och funderingar. Jag hittade bitar som tidigare fattats i mitt livspussel. Det var en typ av helande som gav mig en djupare förståelse och beundran för mitt födelseland. En stolthet. Jag förstod att det inte nödvändigtvis

behövde handla om ett möte mellan mig och min första
mamma utan snarare ett möte med mitt ursprung, där
jag fann min indiska identitet. Och nu har jag två!”

Josefin Victorin, 2012

Ledningen för barnhemmet i Montana, Bulgarien, studerar foton på hur barnen har fått det i Sverige

*Foto: Ola Cedenheim
Familjefest med besökare från Thai Nguyen, Vietnam*

*Gustav besöker Sister Mary Adelia på St Joseph's Home i Bombay, Indien
efter 15 år*

*Katinka och Anja träffar Moder Teresa på Missionaires of Charity i
Calcutta, Indien*

Adoptioner skall gå rätt till

Staten hade sedan 1966 genom Socialstyrelsen hand om adoptionsverksamheten från Sydkorea och Grekland. När Adoptionscentrum bildades fanns i Sverige en lag som förbjöd förmedling av barn annat än i enstaka fall. 1971 skapades därför en rådgivande nämnd, i vilken Adoptionscentrum hade representeranter. NIA, som bildades 1974, fick ansvar för ett statligt adoptionsregister och den förmedling som Socialstyrelsen hade skött. NIA började då söka egna utlandskontakter. Detta ledde till en konfliktfylld situation där staten både konkurrerade med Adoptionscentrum och stod för kontrollen. Parallellt fortsatte enskilda personer att förmedla barn utan tillstånd, ibland i stor omfattning.

Adoptionscentrum och NIA satt i varandras styrelser. NIA hade en representant i vår styrelse och Adoptionscentrum hade tre representeranter i NIAs. Dessutom hade vi en representant i NIAs förmedlingsutskott.

År 1979 reformerades systemet grundligt. Ideella organisationer fick möjlighet att söka auktorisation för förmedling av barn från visst land/länder om man uppfyllde vissa villkor. Då bildades ett antal adoptionsorganisationer som inkluderade några av de tidigare privatförmedlarna. Flera av dessa upphörde efter några år. De större som har verkat under lång tid är Barnen Framför Allt, Barnens Vänner och Familjeföreningen för Internationella Adoptioner.

Adoptionscentrum fick förtroendet att överta förmedlingsverksamheten från NIA för Sydkorea och Grekland. NIA fick

i uppgift att ge auktorisationer och kontrollera organisationernas verksamhet. NIA gav även enskilda personer tillstånd att adoptera på egen hand. Adoptionscentrum fortsatte att i uppvaktningar och skrivelser till socialdepartementet påtala riskerna med detta. Det var svårt för de som adopterade på egen hand att bedöma om adoptionskontakten var tillförlitlig.

Sedan år 2005 har *Myndigheten för internationella adoptionsfrågor, MIA*, ansvaret för den statliga tillsynen. Att den svenska staten utövar kontroll har varit viktigt att visa utländska myndigheter och barnhem. En del länder har krävt reglering genom avtal på myndighetsnivå. Intresset har inte varit lika stort från svenska myndigheters sida.

NIA/MIA har genomfört resor till de länder där de svenska adoptionsorganisationerna arbetade. Men detta har inte alltid varit okontroversiellt. Den svenska myndighetens kontrollfrågor har ibland skapat förvirring och de utländska myndigheterna har undrat om vår verksamhet har varit ifrågasatt. De har också undrat om Adoptionscentrum verkligen har haft NIA/MIAs förtroende, eftersom den svenska myndigheten har introducerat andra svenska adoptionsorganisationer hos Adoptionscentrums kontakter.

De som vill adoptera måste ansöka om ett medgivande av kommunen. Vissa kommuner har stor erfarenhet och kunskap om adoptionsutredningar, andra har det inte. Kvalitén på utredningarna har varierat kraftigt och alla föräldrar har kanske inte varit lämpliga.

Psykologen är orolig. Hon har besökt familjen på hotellrummet och tycker inte att Maria, tre år och hennes nya föräldrar har anpassat sig till varandra på ett bra sätt. Maria skruvar på kranarna så vattnet sprutar, slänger maten i golvet, lägger sig på golvet och

sparkar, vill inte klä på sig, kryper in bakom gardinen, vill inte sova. Gråter. Hon är lugn bara när teven är på, hon sitter en decimeter från skärmen, i teven finns människor som talar hennes språk. Psykologen talar med föräldrarna. ”Håll om, gör roliga saker, visa vem som bestämmer”. Men Maria visar mycket tydligt att hon inte vill ha sina nya föräldrar, hon vill följa med psykologen när hon går, gråter hysteriskt när hon måste stanna. En mardröm för alla! Efter ett par veckor beslutar myndigheten att avbryta adoptionen och Maria får återvända till barnhemmet. Makarna reser tillbaka till Sverige.

Ett år senare träffar jag Maria av en slump på myndighetskontoret. Hon sitter tryggt i sin nya pappas starka famn, hon håller sin arm hårt om pappas hals. Ögonen glittrar av stolthet och glädje.
Landansvarig, 1990-tal.

På 1990-talet fick de svenska adoptionsorganisationerna förmedlingsplikt. Vi hade inte rätt att säga nej till sökande med giltigt medgivande från socialnämnden. Det hände att hemutredaren bedömde att den/de sökande inte hade tillräcklig förmåga att ta hand om ett barn och föreslog avslag i en väl underbyggd utredning. Trots detta fattade nämnden ett positivt beslut. Sådana utredningar har varit praktiskt taget omöjliga att skicka till utlandet där de skapat stor förvirring. “Ska vi tro på socialarbetaren som känner dem eller ska vi tro på den svenska myndigheten?” Ibland ledde sådana utredningar till ett avslag i utlandet i sent skede i adoptionsprocessen, plågsamt för de sökande som inte fick det barn de väntat på och katastrofalt för barnet som på detta sätt tvingades vänta många extra månader på andra föräldrar.

Adoptionscentrums styrelse och personal har kontinuerligt diskuterat olika etiska frågor. Det har naturligtvis funnits oklarheter

om hur lagar och regler skall tolkas. I de flesta länder där vi har arbetat fanns korruption.

En barnavårdsdomstol i Brasilien krävde att blivande adoptivföräldrar hade en advokat som skulle representera dem i domstolen. Jag blev rekommenderad en advokat med erfarenhet av adoptioner till USA och Kanada. Han brukade "koppla ihop" föräldrar och barn och presentera ärendet i domstolen. Processen skulle bli snabb och smidig, hans arvode var 2000 dollar och omkostnaderna likaså 2000 dollar utan specifikation eller kvitto. Ett biträde till domaren kände en kvinnlig advokat som var intresserad av sociala frågor. Hon hade ingen erfarenhet av adoption, men jämförde en adoption med en skilsmässa, omkostnader inklusive arvode borde inte överstiga 300 dollar. På domstolen frågade vi om kostnaderna. Stämningen blev genast fientlig. Dessa skulle bli vad den förste advokaten angett eftersom några tjänstemän tog betalt för att "processa" adoptionen. Den kvinnliga advokaten vågade då inte åta sig att företräda våra familjer. Vi fick senare kontakt med en tredje advokat som åtog sig uppdraget för en rimlig ersättning. Men våra ärenden rörde sig i snigelfart. Vi var tvungna att ge upp den här staden.

Kerstin Paues Odqvist, 1988

Rykten och skandaler har efter hand uppstått i snart sagt alla länder. Under många år fanns vandringshistorier, där samma historia dök upp i land efter land. En sådan skräna var att man ville adoptera för att ta barnens organ. Media har ifrågasatt enskilda ärenden eller hela adoptionsverksamheten. De flesta skandalhistorierna har inte varit sanna men har ändå påverkat adoptionerna negativt.

När adoptionstanken spreds ökade intresset för de "övergivna" barnen och därmed "efterfrågan" på barn. Personer som såg möjligheter att tjäna pengar på adoptionerna dök upp och oegentligheter förekom.

Enskilda familjer gav advokater i uppdrag att "skaffa" dem ett adoptivbarn.

Det har förekommit att adoptionsorganisationer haft anställda med uppdrag att ge sig ut i byarna och sprida att de tog emot barn mot betalning.

Vi har träffat amerikanska familjer med fickorna fulla av dollar. De förklarade att de har betalat på barnhemmet, i domstolen, på myndigheten. Inte undra på att våra adoptioners handläggning tog lång tid.

Den nyförlösta mamman fick felaktigt besked om att hennes barn var dödfött. Någon hade tagit barnet.

I flera länder förekom "kuddadoptioner". Den blivande mamman gick till sjukhuset med en kudde på magen och kom senare ut med ett barn i famnen.

En utländsk organisation erbjöd Adoptionscentrum sina tjänster. De hade en lista på barn, där priserna varierade med barnens kön, ålder och andra egenskaper.

NIA utarbetade en handbok för de auktoriserade organisationerna som nästan uteslutande handlade om verksamheten i Sverige. När Adoptionscentrum påpekade att de känsligaste delarna av en adoption genomförs i barnens ursprungsländer, visade det sig svårt att dra en gräns för vad en svensk myndighet kan styra och vad som kan ses som en inblandning i ett annat lands angelägenheter. Därför utarbetade Adoptionscentrum och de andra svenska adoptionsorganisationerna *Etiska regler för de*

svenska auktoriserade adoptionsorganisationernas arbete. I första paragrafen står:

”Den som lämnar sitt barn för adoption skall ges rimlig betänketid och skall alltid ha möjlighet att ångra sig fram till beslut i domstol eller motsvarande. Kostnaden som den svenska organisationen eller samarbetskontakten haft för barnets vård eller dylikt får inte utgöra något hinder för detta.”

Tidigt etablerades ett samarbete mellan adoptionsorganisationer i Norden. Nästa steg var möten mellan europeiska adoptionsorganisationer. Vi utvecklade gemensamma etiska riktlinjer.

1979 fick Adoptionscentrum möjlighet att delta i en FN-kommitté som utarbetade förslag till normer för fosterbarnsplacering och adoption ”nationellt och internationellt”. Förslagen antogs av FNs generalförsamling.

De första internationella etiska riktlinjerna för adoptionsverksamheten formulerades 1981 vid en konferens i Bombay. Representanter för både barnens ursprungsländer och mottagarländer deltog. Riktlinjerna utvecklades vidare vid konferenser anordnade av *International Council on Social Welfare, ICSW*, och *International Social Service, ISS*. Adoptionscentrum deltog aktivt i detta arbete. Skriften “The Child’s Right to Grow up in a Family. Guidelines for Practice on National and Intercountry Adoption and Foster Family Care” spreds över världen på flera språk. Parallellt pågick ett större arbete som år 1989 resulterade i FNs konvention om barnets rättigheter. Adoptionscentrum har regelbundet deltagit i Nätverket för barnkonventionen i Sverige.

I barnens ursprungsländer mötte Adoptionscentrum adoptionsorganisationer från många andra länder. En del länders

adoptionsmyndigheter anordnade regelbundet konferenser för alla inblandade parter i adoptionsproceduren.

Adoptionscentrum har haft ett samarbete med *Instituto Interamericano del Niño* som inbjudit till många konferenser där Adoptionscentrums landansvariga deltagit som föreläsare.

Vi medverkade även på andra håll med föredrag på olika nationella och internationella konferenser om adoption. Det mest återkommande temat var adoptionsetik.

”När jag kom fram fick jag reda på att konferensen där jag skulle föreläsa hade bytt namn till *Barnhandel och internationell adoption*. Så jag pratade om adoption som ett alternativ till barnhandel.”

Annika Grünwald, 1980-tal

I slutet av 1980-talet fick Adoptionscentrum veta att det i Haag förbereddes en internationell konvention om adoptioner. Oseriösa adoptioner påverkade attityden till adoption i många länder och en konvention skulle kunna få stor betydelse. Vi fick råd om hur vi skulle kunna bli observatörer. Det blev avgörande för att både *Nordic Adoption Council* och *EurAdopt* bildades. Adoptionscentrum deltog i möten som förberedde konventionen. Den antogs 1993 och heter ”The Hague Convention of 29 May 1993 on Protection of Children and Co-operation in Respect of Intercountry Adoption”, här kallad Haagkonventionen.

Arbetet med konventionen präglades av olika synsätt. Det fanns motsättningar mellan ursprungsländer och mottagande länder. Ett exempel var synen på hur en internationell adoption ska följas upp. Ursprungsländerna ville ha bestämmelser som innebar kontroll av myndigheter efter adoptionen. Barnens nya hemländer däremot ville behandla adoptivfamiljerna som andra

familjer och hävdade bestämt att påtvingad kontroll inte fick förekomma.

Fler än 90 stater har anslutit sig till konventionen. Uppföljningsmöten har hållits för att strama upp tillämpningen så att inte varje land ska tolka den på sitt sätt. Sekretariatet i Haag har även deltagit i utbildning och hållit seminarier. Adoptionscentrum har haft en stark ställning med konkret kunskap om adoptioner i ett stort antal länder.

*

Orättvisorna i världen ställs på sin spets, de blir smärtsamt tydliga när barn får adoptivföräldrar i ekonomiskt gynnade länder. Också när barnen blir adopterade i sina födelseländer är det ojämlika förhållanden som råder. De ekonomiskt och socialt svaga kan inte behålla sina barn. De ekonomiskt och socialt starka kan bli deras föräldrar. Så har det varit i Sverige, så är det fortfarande i många länder.

När Kina öppnade för adoptioner i början på 1990-talet tycktes det plötsligt så enkelt och förutsägbart. De kinesiska myndigheterna skötte proceduren effektivt och det verkade finnas hur många barn som helst. I många länder startades nya adoptionsorganisationer som endast förmedlade barn från Kina. Men senare hände något. Attityden till adoption i Kina förändrades och barnlösa kineser började adoptera. De utländska organisationerna hade då långa köer av förhoppningsfulla blivande adoptivföräldrar, färre barn att förmedla och inga andra samarbetskontakter. De började se sig om efter adoptionsmöjligheter i andra länder och konkurrensen i dessa ökade.

Något likande hände cirka 20 år tidigare när Sydkorea efter en intern politisk debatt drastiskt minskade sina många adoptioner till utlandet.

Att arbeta med internationell adoptionsverksamhet är komplicerat. Sedan Haagkonventionen om internationella adoptioner kom till, har många länder anslutit sig. Vi som har skrivit den här boken hade hoppats att konventionen skulle bli ett verktyg för länderna att genomföra adoptioner på ett bra sätt. Så skedde också i en del länder som skapade väl fungerande regelverk. I andra blev proceduren i stället så komplicerad att det nästan blev omöjligt att genomföra internationella adoptioner överhuvudtaget. En byråkrati in absurdum skapades.

Det goda med internationella adoptioner är att de har påverkat synen på barnhemsbarnen. De har vuxit upp till välfungerande individer i sina adoptivfamiljer och verkat som ambassadörer i sina ursprungsländer. Där har en växande medelklass börjat adoptera. Allt fler vågar ta till sig barn med okänt arv, något som var otänkbart för 40 år sedan. När man lyckas genomföra lösningar inom landet med barnets bästa för ögonen är det bra. Ökat välstånd och sociala reformer innebär att fler kan behålla sina barn. Antalet internationella adoptioner har därför minskat drastiskt de senaste åren. Kommer de att bli en parentes i historien? Trots allt det positiva som skett i barnens ursprungsländer växer fortfarande en förfärande mängd barn upp på barnhem. Risker finns att otillräckliga resurser, politisk ovilja och nationell stolthet gör att alldeles för många barn får fortsätta att växa upp på barnhem. Därför behövs fortfarande internationella adoptioner. Barnhem är inte ett hem. Barn behöver föräldrar!

*Kerstin Sterky från Adoptionscentrum tar över ordförandeklubban i
Euradopt från Philippe Demonceau 1996*

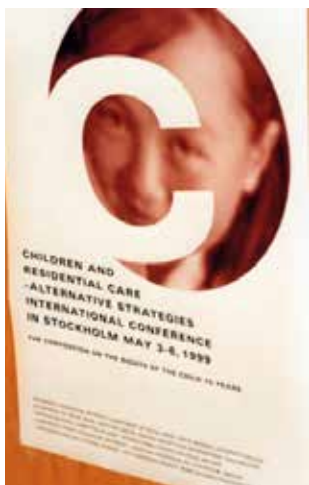

Foto: Torbjörn Zadig
Internationell konferens 1999
arrangerad av Adoptionscentrum
och Socialhögskolan i Stockholm

Foto: Torbjörn Zadig
Statssekreterare Mrs Lourdes Balanon,
Filippinernas "leading lady" när det
gällde adoptioner

Landansvarig Anna Taxell vid en IIN-konferens

Afrika

Afrika har historiskt bestått av flera olika riken och kulturer. Nästan hela Afrika har varit koloniserat av olika europeiska länder. Dessa delade upp kontinenten och drog gränser mellan länderna utan hänsyn till de ursprungliga folkgruppernas och stammarnas egna kulturer och språk. Trots att de flesta länderna har en fattig befolkning har internationella adoptioner förekommit i mycket liten skala. Undantaget är Etiopien där internationella adoptioner funnits sedan 1950-talet.

I många länder togs föräldralösa barn om hand inom storfamiljen, släkten eller byn. Det fanns ett kollektivt ansvar och det fanns sällan några barnhem. Men urbaniseringen ändrade på detta. Mängder med fattiga människor lämnade landsbygden i hopp om ett bättre liv i storstäderna men hamnade i en ny sorts misär. Där fanns inte heller det skyddsnät bestående av släkten eller byn som kunde ta hand om de barn som behövde hjälp. Fattigdom och sjukdomar som malaria och tbc var vanliga och många barn dog, andra förlorade sina föräldrar. Så kom hiv på 1980-talet och förvärrade situationen. I första hand drabbades personer i den arbetsföra generationen. Från början försökte mor- och farföräldrar eller andra släktingar ta hand om barnen när föräldrarna dog, men de orkade inte när barnen blev många. "Child Headed Households" uppstod i flera länder, grupper av föräldralösa barn, ofta syskon, som bor tillsammans utan vuxna. Barnhem blev allt mer vanligt förekommande. Också nyfödda barn som bar på hivsmitta hamnade direkt efter födelsen på dessa.

Sister Susette på Moder Tereras barnhem för hivpositiva barn i Addis Abeba berättar ”Det bor 400 barn på barnhemmet. Den yngsta är en dag gammal, den äldsta är 19 år, alla är hivpositiva. Antalet barn ökar hela tiden. Det är mycket svårt att förmå släktingar att ta hand om ett smittat barn, de är rädda att själva bli smittade. Hivinfekterade barn blir diskriminerade. De är inte välkomna någonstans. En del familjer vill aldrig se barnen igen. Det handlar inte om att familjerna inte har råd.”

Ur Att Adoptera nr 1, 2008

På 2000-talet hade flera länder reformerat sin lagstiftning och börjat placera barn i utländska familjer. Adoptionscentrum började utveckla verksamheten på den afrikanska kontinenten. Redan tidigare hade vi blivit kontaktade av en organisation i Nigeria, men vi hade då inte tillräckligt med familjer för svarta barn. När vi senare inledde samarbetet med Sydafrika ökade intresset för att adoptera barn från Afrika. Det hade att göra med den solidaritet många kände med landet efter striden mot apartheid. I Nigeria inleddes samarbete 2008. Därefter har vi börjat arbeta i fler länder. Genom att delta i seminarier och konferenser har Adoptionscentrum lärt känna representanter för myndigheter och organisationer.

Addis Abeba, statligt barnhem 1990-talet

På barnhemmet Kebebe Tsehay fanns många spädbarn, många var pyttesmå. Jag vågade lyfta upp en pojke med jättestora ögon och spindelarmar. Han vägde inte ens två kilo. Sköterskorna arbetade i 12-timmars pass. Det var förfärande få vuxna i förhållande till det stora antalet barn. Man måste klara barnens vård på några kronor om dagen per barn, en omöjlighet. Bredvid barnen låg flaskorna på en kudde och spädbarnen fick suga så gott de kunde. Barnsköterskans tid räckte bara

för att gå omkring och rätta till flaskorna så att nappen hamnade rätt i munnen. Barnen var svaga, många hade infektioner. Lunginflammation och blodförgiftning var vanliga orsaker till att barnen dog. Barnhemmet var ungefär likadant 2012.

Addis Abeba, privat barnhem 2000-talet

På barnhemmet Kids Care var de blåmålade små husen byggda runt en innergård med färgglada blommor i rabatterna. Väggarna i en del rum var gråa av mögel. I ett ålderdomligt kök lagades bra mat. Det mesta tvättades för hand och tygblöjorna kokades i lut. Det lilla kontoret var hjärtat i barnhemmet och hade en öppen dörr mot gården. Barnen kände både ekonomipersonen och föreståndaren. Stämningen var varm. En kvinna stötte spannmål i mortel och skötte sedan kaffeceremonin. Här var barnen delaktiga i vad som hände. En liten pojke höll grindvakten i handen. En flicka hjälpte kvinnan med morteln. I den lilla matsalen hade man förskola några timmar om dagen. Varje solig dag la man ut bomullsfiltar på marken i ett hörn av gården. Här fick spädbarnen ligga utan blöja för att lufta sina små stjärtar.

Addis Abeba, katolskt barnhem 2000-talet

Moder Teresas nunnor hade låtit måla väggarna i glada färger. Barnen kunde titta på äppelträd med fåglar, roliga bilar, katter och hundar. Det fanns ett 15-tal små barn i varje rum, kanske 30 i sovsalarna för större barn. Det var rent och fint överallt men lokalerna var hopplöst tungarbetade. Man tvättade på gården. En utvändig spiraltrappa ledde till taket tre våningar upp där tvätten torkades. Sköterskorna bar den blöta tvätten i baljor på huvudet många gånger, varje dag. En enkel hissanordning skulle kunna bli en liten biståndsinsats? Men ingen tände på idén. "Får vi donationer måste

vi prioritera mjölkersättning och vitaminer.” Utanför porten satt några tiggare i dikesrenen i skuggan och väntade på lite mat som förhoppningsvis skulle bli över efter middagsmålet. Grindvakten hade redan gett dem vatten.

Lagos, katolskt barnhem 2000-talet

De flesta barnen hade svåra funktionshinder. Hemmet styrdes med järnhand och kärlek av Moder Teresas nunnor. Barnhemmets hjärta var en innegård med ett solskydd i bast över en del av gården. Man lyckades med konststycket att få ut alla barnen på gården några timmar varje dag. Adoptivfamiljer hade fraktat ner rullstolar och man hade tiggat ihop barnvagnar, kärror och barnstolar.

Lagos, privat barnhem 2000-talet

Föreståndaren för barnhemmet Living Fountain presenterar en lista på mediciner som de är i skriande behov av: AD-droppar, maskmedicin, hostmedicin, salva mot revorm, salva mot eksem, nappflaskor, steriliseringstabletter, tandborstar. Vi får träffa barnen. En liten fågelungsluk baby. En flicka med hjärtfel, kan vi placera henne? Ett par barn har stora djupa ”stamärr” över hela kinderna.

Nigeria, Ijebu-Ode, privat barnhem 2008

Funktionshindrade barn överges av ”spiritual reasons”. Man tror att de är besatta av onda andar och lämnas till Erubodo House. Föreståndaren Grace Odetola berättar att en flicka och en pojke, båda lätt CP-skadade, snart skall gifta sig. De kommer att få ett eget rum som sitt hem efter bröllopet. Barnhemmet har en liten affär mot gatan där man säljer sina trädgårdsprodukter, egentillverkade halsband och leksaker. En besvärlig följd av vidskepelsen är att man inte kan låta

ungdomarna arbeta i butiken eftersom ingen kund skulle komma dit.

Johannesburg, privat barnhem 2008

Vid en kyrka i en av Johannesburgs mest utsatta stadsdelar finns ett barnhem med ett ”hål i väggen”. Man lyfter på en lucka, innanför finns en liten madrass där man kan lägga barnet. Under madrassen finns en sensor som sätter igång ett larm och barnet tas om hand omedelbart.

Etiopien

Etiopien har aldrig varit koloniserat. 1970 uppskattades befolkningen till 29 miljoner och 2010 till 85 miljoner. Det officiella språket är amharinja. Landet har varit kristet sedan 300-talet. Omkring en tredjedel är muslimer. De flesta bor på landsbygden, jordbruket är ålderdomligt. Fattigdomen är Etiopiens största problem. Inflyttningen till Addis Abeba har varit omfattande och stora slumområden har vuxit fram.

Adoptionerna började med missionärer som kom i kontakt med föräldralösa barn och adopterade dem. Det första barnsjukhuset, *Ethio-Swedish Pediatric Clinic, ESPC*, invigdes i Addis Abeba 1958. Det hände att barn inte kunde skrivas ut från sjukhuset eftersom föräldrarna hade försvunnit. Det fanns bara ett fåtal barnhem och barnen blev kvar på sjukhuset. Ibland tog en svensk läkare eller sköterska ett barn med sig hem. Om man inte lyckades få tag i släktingar fick barnet stanna i den svenska familjen. Även bland andra svenskar i Etiopien spreds intresset för att ta hand om ett barn. Vänner och släktingar i Sverige började höra av sig. Under 60-talet ökade antalet adoptioner som förmedlades via svenskar i landet. Så småningom blev det vanligt att barn bodde hos en svensk familj i väntan på att alla formaliteter skulle bli klara. De flesta barnen eskorterades till Sverige, ofta av någon svensk som skulle resa hem.

Inhemsk adoption av icke-släktingar har länge förekommit i Oromiaregionen långt innan de internationella adoptionerna började. Ansvar för den egna släkten var och är fortfarande stort. Den som fick det ekonomiskt bättre hade skyldighet att hjälpa behövande släktingar. Det var vanligt att ha barn boende hos sig om deras föräldrar vistades på annan ort. På 2000-talet har även icke släktbarn börjat adopteras inom övriga delar av Etiopien.

I början kom många av de barn som adopterades till Sverige från barnsjukhuset eller från barnhemmet *Kebebe Tsehay* som var mycket fattigt. Det sorterades under *Haile Selassie I Foundation*. Många barn dog av tidig undernäring och sjukdomar. Senare adopterades barn även från andra barnhem och sjukhus. Vanliga orsaker till att barn övergavs var extrem fattigdom och sjukdom.

Nya bestämmelser 2001 ökade kontrollen av adoptionsverksamheten. Justitieministeriet fick rätt att registrera barnhemmen och ackreditera adoptionsorganisationer. Vissa barnhem registrerades som adoptionsbarnhem. Dessa var vårdnadshavare för barnen, föreslog adoptivföräldrar och företrädde barnen i domstolen. Dessa barnhem fick endast ta emot barn genom polisen och/eller stadsförvaltningarnas socialkontor, inte direkt från föräldrarna.

1968 adopterade Margareta Blomkvist, en av Adoptionscentrums grundare, och hennes man ett syskonpar. Det blev början till Adoptionscentrums engagemang i Etiopien. Några av våra tidiga medarbetare i Etiopien var Ingrid Tesfazion, Marchen Tarekegn och Maj-Britt Lundström samt under en kort tid Teka Ahlemayehu.

Adoptionsverksamheten stod stilla under åren 1976 till 1982, då landet öppnade för placering av barn som behövde medicinsk vård utomlands. Gunnel Nahum började som Adoptionscentrums

representant hösten 1982 och var fortfarande (2012) verksam. Hon var välkänd och respekterad av domstolen, olika myndigheter och barnhem i Addis Abeba. Hon slussade familjernas ansöknings- och adoptionsdokument genom den snåriga och mycket komplicerade byråkratin, träffade alla barn, tog foton, ordnade fosterhem, skjutsade sjuka barn till sjukhus, skickade barnrapporter till Adoptionscentrum, företrädde familjerna i domstolen och hjälpte familjerna under deras vistelse i Addis.

Enskilda adoptioner till Sverige fortsatte parallellt med Adoptionscentrums verksamhet, bland annat genom de svenska biståndsarbetarna.

I början var proceduren enkel. Haile Selassie I Foundation beslöt att barnet fick resa till Sverige för att adopteras. 1960 tillkom en federal lag (Civil Code artikel 796-806) som handlade om adoption. Lagen var barninriktad och en adoption skulle inte kunna hävas. Dock togs besluten om adoption i svensk tingsrätt på grund av att vissa band till den biologiska familjen kunde finnas kvar. Ett kontrakt upprättades mellan barnets förmyndare och de blivande adoptivföräldrarna. Kontraktet godkändes av domstol. Adoptivföräldrarna företrädde av en fullmaktsinnehavare. Adoptionerna handlades av socialministeriet med undantag för ett par år då handläggningen sköttes av en lägre myndighet. Från 1982 godkände en adoptionskommitté med representanter för olika avdelningar inom socialministeriet varje adoptionsansökan. Först därefter kunde kontraktet upprättas och den legala processen påbörjas. Efter domstolsbeslutet utfärdade socialministeriet tillstånd till migrationsmyndigheten att utfärda pass.

Enligt en lag från 1995 skulle adoption av föräldralösa barn främjas. I en lag från år 2000 (Revised Family Code of Ethiopia) fick kvinnor och barn utökade rättigheter. Handläggningen av adoptionerna flyttades till kvinnoministeriet. Internationella

adoptioner centraliserades till en enda domstol i Addis Abeba. Kvinnoministeriet gav domstolen ett skriftligt utlåtande om de blivande adoptivföräldrarna och barnets bakgrund. Barn som kom från andra städer och landsbygden flyttades till barnhem i huvudstaden. Om mamman var känd måste hon resa till Addis Abeba för att ge sitt samtycke till adoption. Detta har införts på senare år.

I samband med den första domstolsförhandlingen informerade domaren föräldrarna om vad en adoption innebar, att barnen skulle resa till annat land, växa upp där och att kontakten bryts. Tidigare trodde många föräldrar att barnen skulle resa bort för att gå i skola och senare återkomma till Etiopien för ta hand om dem. Vid den andra domstolsförhandlingen träffades företrädaren för adoptivföräldrarna och företrädaren för barnet i domstolen där adoptionsbeslutet fattades. När adoptionen var klar reste adoptivföräldrarna för att hämta sitt barn. Adoptionen fullföljdes i tingsrätt i Sverige.

Familjer i många länder har adopterat från Etiopien, både via organisationer och enskilt. 1990 arbetade ett 20-tal organisationer i landet. Sverige, Frankrike och Holland var då de största länderna. År 2012 hade antalet organisationer vuxit till ett 60-tal och adoptionerna ökat i antal.

Inställningen till internationella adoptioner har varit försiktigt positiv. Man har ställt många frågor om hur det är att växa upp med ett annorlunda utseende i Sverige.

Många adopterade har besökt Etiopien. Gunnel tog emot och lotsade dem till barnhem, myndigheter och ibland till den biologiska familjen. *Adopterade Etiopiers förening, AEF*, har byggt ett nätverk i Etiopien för att stödja återresande.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 699 barn till och med år 2012.

Bistånd och utvecklingsstöd

Adoptionscentrums lokalavdelningar har drivit många projekt. De viktigaste var barnsjukhuset, fadderbarn, stöd till socialarbetare och ungdomar på barnhemmet *Hope Enterprise*, bidrag till *Black Lion Hospital* och stöd till *Gemini Trust* som hjälper tvillingmödrar.

Adoptionscentrum har även genomfört projekt med bidrag från Sida. Barnhemsföreståndare, barnskötare och annan personal från olika barnhem utbildades för att få ökade kunskaper om barns rättigheter (1996-97) och riktlinjer för alternativ till barnhemsplacering skapades (1997). Bägge projekten genomfördes av *Children and Youth Affairs Organisation*. På 2000-talet har organisationen *My Sisters Welfare Organisation* fått stöd för att arbeta med hiv-infekterade familjer och barn. Samarbetet började 2007.

Kap Verde

På 1400-talet upptäckte och koloniserade portugiserna de obebodda öarna 50 mil utanför Afrikas västkust. Öarna blev mellanstation för den portugisiska slavhandeln. Landet blev självständigt 1975. Befolkningen härstammar från afrikaner och portugiser. 1990 bodde 350 000 personer på nio av öarna.

Det var vanligt att männen hade barn med flera kvinnor. Åtta barn av tio föddes utanför äktenskapet och i nära hälften av alla familjer var kvinnan ensam ansvarig för familjens försörjning. Många barn var oönskade och ungdomsgraviditeterna många. Barn som inte kunde bo hos sina föräldrar placerades i fosterhem. Det fanns inga barnhem.

Adoptionscentrum tog kontakt med barnavårdsmyndigheten i städerna Praia respektive Mindelo och gjorde 1992 ett första besök i landet. Det utföll positivt och Harriet Birkhahn engagerades som medarbetare.

Adoptionerna reglerades i en familjelag (Código de Família, Decreto Lei 58/81). Domstolen gav barnavårdsmyndigheten, som hade utrett barnets bakgrund, det juridiska ansvaret för barnet efter hörande av föräldrarna. Myndigheten utsåg adoptivföräldrar. När domstolen hade granskat utredningen om barnet och adoptivföräldrarnas ansökningshandlingar kallades makarna till Kap Verde. De blivande adoptivföräldrarna fick först en provisorisk vårdnad av barnet. Därefter genomfördes en stark adoption i domstol. Både adoptivföräldrarna och barnets föräldrar måste närvara. Adoptivföräldrarna företrädde av en advokat. En "procurador" hade till uppgift att bevaka barnets intressen. Adoptionen godkändes i Sverige av NIA.

På Kap Verde tyckte man att det var en bra lösning att placera barn i fosterhem och såg inte behovet av adoption. Adoptionerna var dessutom komplicerade eftersom barnets föräldrar måste komma till domstolen vid två olika tillfällen, det senare när de blivande adoptivföräldrarna fått vårdnaden om barnet. Detta var svårt och kostsamt för barnets föräldrar samt osäkert och nervöst för adoptivföräldrarna. Adoptionscentrum avslutade verksamheten efter bara några år.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 14 barn till och med år 1998.

Bistånd och utvecklingsstöd

Adoptionscentrum anordnade ett utbildningsseminarium för jurister, domare och socialarbetare om nationell och internationell adoption år 1994 med finansiering från Sida.

Kenya

Kenya blev en självständig stat 1963 efter att ha varit en brittisk koloni. Befolkningen uppgick år 2000 till 31 miljoner.

Adoptionscentrum reste till Kenya första gången 2003 och fick veta att proceduren krävde att de blivande adoptivföräldrarna måste stanna i minst tre månader. Då fanns det inga sökande som kunde vara där så länge. 2008 gjorde vi ett nytt försök och inledde samarbete med *Little Angels Network*, en av fyra auktoriserade organisationer som arbetade med internationella adoptioner. Little Angels utsåg blivande adoptivföräldrar och hjälpte dem under hela proceduren.

Ansvarig myndighet var den nationella adoptionskommittén inom socialministeriet. Avdelningen för barn registrerade övergivna eller föräldralösa barn och gjorde en utredning. Man försökte hitta föräldrar eller släkt. Om ingen kunde ta hand om barnet blev adoption aktuell, i första hand inom landet. Nästan alla barn som placerades i adoption hade hittats övergivna. Enstaka barn hade lämnats av sina föräldrar som undertecknade ett dokument där mamman eller båda föräldrarna gav sitt medgivande. Detta kunde ske tidigast sex veckor efter förlossningen.

Barnhemmen var privata och av varierande standard. Många barn hade utretts för adoption och kunde placeras så snart det fanns en familj. Brist på inhemska adoptivföräldrar gjorde att man vände sig till utlandet.

De blivande adoptivföräldrarna tillbringade cirka 10 månader i landet och hade då hand om sitt barn. Efter tre månader inlämnades tre olika rapporter till domstolen om familjemedlemmar-
nas ömsesidiga anpassning. High Court tog beslut om adoption. Aktuell lag var Childrens Act No 8 från 2001 och en förordning från 2005. I Sverige godkände MIA adoptionsbeslutet. Från

2012 blev adoptionen automatiskt gällande i Sverige eftersom Kenya då anpassat handläggningen till Haagkonventionen.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 31 barn till och med år 2012.

Bistånd och utvecklingsstöd

Adoptionscentrum har genomfört ett projekt med bidrag från Sida. Organisationen *Little Angels Network* arbetade med att stärka rättigheterna för barn som bor i fosterfamiljer. Den medverkade även till en ny lag (2010-2012). Den har också med bidrag från Radiohjälpén återförenat familjer som splittrats i de våldsamma oroligheterna efter valet 2007. Likaledes med bidrag från Radiohjälpén har organisationen *Maisha Kara Trust* stärkt möjligheterna för barn med funktionshinder att få sjukvård, mat och omvårdnad.

Lesotho

Lesotho är ett litet land som 2005 hade två miljoner invånare. Det ligger mitt i Sydafrika. Landet blev 1966 självständigt från att ha varit brittiskt protektorat. Lesotho var ett av de länder som drabbades värst av hiv/aids. Det fanns flera barnhem, något var bra men de flesta undermåliga.

Adoptionscentrum besökte Lesotho 2006 i samband med en resa till Sydafrika. Efter ett stopp för alla adoptioner kom vid årsskiftet 2008/2009 nya regler. I februari 2009 undertecknades ett "Memorandum of Understanding" med Adoptionscentrum. Itumeleng Kimane anställdes 2011. Hon hade erfarenhet av arbete med barns rättigheter och hade deltagit i den kommission som förberedde den nya lagen. Den allmänna inställningen till adoption var avvaktande och okunnigheten stor.

Aktuell lag var Children's Protection and Welfare Act 2011. Den sociala avdelningen inom ministeriet för hälsa och social utveckling utredde barnens bakgrund. Om man efter tre månader inte hittade en familjemedlem som var villig att ge barnet ett hem placerades barnet i adoption, i första hand inom landet. De blivande adoptivföräldrarnas dokument lämnades tillsammans med barnets dokument till High Court som beslutade om adoption och utresetillstånd. Svenska ambassaden i Sydafrika utfärdade visum till Sverige. De blivande adoptivföräldrarna fick barnet i sin vård direkt när de kom till landet. De stannade två veckor i Lesotho och en i Sydafrika. Domstolsbeslutet bekräftades av MIA. Lesotho tillträdde Haagkonventionen 2012, varefter adoptionen automatiskt blev gällande i Sverige.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 22 barn till och med år 2012.

Liberia

År 1847 utropades Liberia som självständig republik. Befolkningen uppgick 1970 till 6,5 miljoner. En del var ättlingar till frigivna amerikanska och västindiska slavar. Många var mycket fattiga och landet hade en hög andel analfabeter.

Under 1960 och 70-talen bodde många svenskar i Liberia där det svensk-amerikansk-liberianska företaget LAMCO bröt järnmalm. Adoptionscentrum besökte 1972 städerna Monrovia och Buchanan. Ett besök hos presidenten var planerat, men blev uppskjutet. Tillfället visade sig vara illa valt med tanke på att presidenten just hållit tal om att landet var underbefolkat!

Barn som hade en vit pappa och en liberiansk mamma accepterades inte inom landet. En lösning var att placera dessa barn i adoption. De första barnen kom till Sverige 1973. En adoptivförälder kom sedan att dela handläggarsvaret i Sverige med

Adoptionscentrum. Ett avtal slöts 1974 som innebar att hon skulle sköta kontakterna med Liberia ideellt från sin bostad.

Barnen registrerades för att få ett födelsebevis. Adoptionerna genomfördes i domstol med de biologiska föräldrarna närvarande. En advokat föredrog ärendet. I början stannade några barn i sin biologiska familj under proceduren. Barnens mammor förstod inte alltid den information de fick om vad en adoption innebar och förväntade sig en fortsatt kontakt med barnet efter adoptionen. Senare placerades barnen hos en fostermamma.

I maj 1976 skrev Adoptionscentrum till socialministern i Liberia och erbjöd sig att informera om sitt arbete. Presidenten gav Liberias ambassad i Stockholm i uppdrag att rapportera om hur barnen levde i Sverige. Ambassadören besökte svenska familjer och förklarade sig nöjd med hur barnen hade det och sa sig vara positiv till adoptioner. Han meddelade oss att myndigheterna i Liberia ville reglera adoptionerna bättre. Samma år stoppades de av myndigheterna i Liberia. Den officiella inställningen var att landet var gles befolkad och behövde sina medborgare. Adoptionscentrum avslutade verksamheten.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 32 barn till och med år 1976.

Madagaskar

Landet blev självständigt 1960 efter att ha varit under franskt styre sedan slutet av 1800-talet. År 2010 bodde här 21 miljoner människor, de flesta i stor fattigdom. En ogift kvinna med barn accepterades av samhället, något som skiljer Madagaskar från många andra länder.

Madagaskar anslöt sig 2004 till Haagkonventionen. Children's Act 38 från 2005 och ett dekret från 2006 knöt an till

konventionen. Inom socialministeriet fanns en centralmyndighet för adoption. Alla adoptioner passerade genom denna. Myndigheten registrerade och kontrollerade även barnhemmen. Adoptionscentrum inledde samarbete med centralmyndigheten 2007 och skrev avtal 2008. Hanitra Andriamasy anställdes som medarbetare.

Det fanns 200 registrerade barnhem varav ett 20-tal hade tillstånd att arbeta med adoptioner. Adoptionsbarnhemmen var ofta enkla och välskötta.

Polisen gjorde utredningen om barnets bakgrund tillsammans med en socialarbetare från domstolen. Ibland annonserade man efter anhängare. Centralmyndigheten beslutade om adoption var den bästa lösningen. Om så var fallet föreslogs en adoptivfamilj, i första hand inom landet. Om en eller bägge föräldrarna gav sitt medgivande till adoption försäkrade sig domstolen om att de förstått vad detta innebar. Barnet kunde placeras i adoption tidigast sex månader efter det att föräldrarna lämnat sitt medgivande. När de blivande adoptivföräldrarna kom till Madagaskar fick de ta hand om barnet direkt. De infann sig i domstolen för att formellt få vårdnaden. Efter att de hade levt tillsammans med barnet i en månad fattade domstolen beslut om adoption, ett beslut som sedan tog ytterligare en månad för att vinna laga kraft. Därefter kunde ett personbevis i adoptivföräldrarnas namn, pass och visum utfärdas.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 9 barn till och med år 2012.

Mauritius

Adoptionscentrum förmedlade ett barn år 1973.

Nigeria

Nigeria blev självständigt 1960 efter att ha varit en brittisk koloni sedan mitten av 1800-talet och är nu en federal republik. Landet är Afrikas mest folkrika med nära 160 miljoner invånare (2010). De tre största etniska grupperna är hausa-fulani i norr, där flertalet är muslimer, igbo i öster och yoruba i väster som huvudsakligen är kristna. De talar sina egna språk, men engelska är det officiella språket.

Vanliga skäl till att barn övergavs var att modern var ung och ogift eller hade sociala problem. Misär och olika sjukdomar var andra skäl. Barnhemmen var katolska, privata eller statliga och av varierande standard.

Adoptionscentrum har förmedlat adoptioner från Nigeria sedan 2008. Aino Ternstedt Oni-Okpaku, arbetande ordförande i stiftelsen *Ebunoluwa Foundation*, besökte oss och ville inleda samarbete. Stiftelsen är en registrerad ideell organisation med rätt att arbeta med sociala frågor, inklusive adoptioner. Den arbetar i delstaterna Ekiti, Oyo, Ondo, Osun, Ogun och Lagos i den sydvästra delen av Nigeria, som kallas Yorubaland, och i Cross River State i den östra delen av landet.

Rättsväsendet har brittisk förebild. I varje delstat finns ett socialministerium och varje stat har sina lagar. Det federala socialministeriet finns i huvudstaden Abuja, men Nigeria saknar en central myndighet för adoptioner. Delstater i den södra delen med huvudsakligen kristen befolkning har lagstiftning för adoptioner. I norr har de stater som huvudsakligen är muslimska börjat tillämpa sharialagar och genomför inga adoptioner.

Socialministeriet i delstaten utredde i samarbete med polisen barnens bakgrund och valde tillsammans med Ebunoluwa Foundation adoptivföräldrar. Domstol i respektive delstat

fattade beslut om adoption. Adoptivföräldrarna stannade 6-9 veckor i landet och tog hand om sitt barn under tiden. I Sverige genomfördes adoptionen i tingsrätt.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 60 barn till och med år 2012.

Sydafrika

Sydafrika blev självständigt inom det brittiska samväldet år 1910. Snart därefter bildades motståndsrörelsen ANC som senare blev ett politiskt parti. 1948 valde Sydafrikas vita befolkning in Nationalistpartiet i parlamentet och apartheid infördes. Apartheidregimen föll 1994 och Nelson Mandela blev president. De stora ekonomiska skillnaderna mellan fattiga och rika fortsatte vara ett stort problem. År 2000 var folkmängden 45 miljoner.

Sydafrika var ett av de värst drabbade länderna av hiv-epidemin. När föräldrarna dog tog ofta morföräldrarna över ansvaret för barnen. Många barn levde utan sina föräldrar i "child-headed households". Socialdepartementet satsade på att utveckla fosterhem och ett system med *Places of Safety* för att komma ifrån stora institutionsliknande barnhem. Orsaker till att barn lämnades för adoption kunde vara att mamman övergivits av barnets pappa, var hivpositiv eller hade blivit våldtagen. Barnets föräldrar kunde också komma från olika etniska folkgrupper och barnet blev då inte accepterat i någon av dem.

Sydafrikas högsta domstol öppnade år 2000 vägen för internationella adoptioner och Adoptionscentrum var en av de första utländska organisationerna. Vid en konferens i Finland bad den sydafrikanska organisationen *Abba Adoptions*, *Abba*, oss komma till Sydafrika för att diskutera ett samarbete. *Abba* är en ideell organisation med kyrkosamfundet *Apostolic Faith Mission*, *AFM*,

som huvudman. Chef var Rickie van der Berg. Abba hade lång erfarenhet av adoptioner inom landet. De utbildade föräldrar, utsåg adoptivföräldrar och skötte adoptionsproceduren. AFM hade barnhem, mödrahem och gjorde stödsatser för barn som var sjuka eller utsatta på annat sätt i hela Sydafrika. De barn som först adopterades kom från Abba House i Pretoria, senare också från Johannesburg, Kapstaden, Durban, Rustenburg och Kimberly med flera städer. Barnen vårdades på något av de 20 barnhem som drevs i AFM:s regi, av någon samverkansorganisation eller i fosterhem. De flesta barnhemmen var små med plats för 6-30 barn och hade hög standard.

När ett barn omhändertogs gjorde en socialarbetare en utredning om barnets bakgrund. När ett barn hittats övergivet kontaktades polisen och man annonserade i press efter anhöriga. En anmälan gjordes till en barnavårdsdomstol och ärendet registrerades där. Om inga anhöriga hörde av sig inom 21 dagar kunde domstolen göra en officiell övergivandeförklaring och organisationen började leta efter en lämplig adoptivfamilj. Minst 60 dagar måste gå innan barnet kunde placeras i adoption.

Om mamman eller någon gång föräldrarna ville lämna sitt barn förklarade socialarbetaren vilka valmöjligheter som fanns och hjälpte henne att komma fram till det bästa beslutet. Mamman erbjöds rådgivning och terapi både enskilt och i grupp. Om hon så ville fick hon bo på ett mödrahem. Valde mamman adoption fick hon ingående information om vad detta innebar. Tillsammans med socialarbetaren gjorde hon en "adoptionsplan" och fick hjälp att göra en "livsbok" som skulle följa hennes barn.

Socialarbetaren såg till att mamman blev inskriven och mottagen på sjukhuset där hon skulle föda och att någon var tillsammans med henne under förlossningen. Efteråt fick hon ytterligare stöd och uppmuntrades att vara tillsammans med sitt nyfödda barn.

Socialarbetaren såg också till att mamman blev utskriven från sjukhuset på ett korrekt sätt och iordningställde de nödvändiga dokumenten på barnet med hjälp av sjukhusets journaler. Socialarbetaren följde med mamman till domstolen där hon undertecknade sitt medgivande till adoption.

Socialarbetaren måste informera mamman om pappans juridiska rättigheter att vara delaktig och försökte få henne att berätta om honom. Om mamman själv inte kunde eller ville kontakta honom, måste socialarbetaren försöka hitta honom. Han hade också rätt till rådgivning och stöd och även han måste skriva under medgivandet för adoption. Om man inte hittade pappan, annonserade man efter honom och han hade då 21 dagar på sig att höra av sig innan domstolen kunde besluta att adoptionsproceduren kunde fortskrida utan hans medverkan.

Ett omfattande arbete gjordes för att i första hand placera barnet i sin ursprungsfamilj, i andra hand i en permanent familj i Sydafrika. Först därefter sökte man familj i annat land. Inom Abba fanns en kommitté som diskuterade val av föräldrar till varje enskilt barn utifrån vad som var bäst för barnet. I många fall deltog barnets mamma i beslutet.

Barnavårdsdomstolen kontrollerade att adoptionsorganisationen hade försökt placera barnet inom landet. Centralmyndigheten för internationella adoptioner skulle godkänna förslag på föräldrar. Adoptionen genomfördes i domstolen i närvaro av adoptivföräldrarna. Den lag som först tillämpades var från 1996 (Child Care Act 1983 no 74, med tillägg no 96). Sydafrika tillträdde Haagkonventionen 2003 och en ny lag trädde i kraft 2005.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 473 barn till och med år 2012.

I Sverige finns en förening för adoptivfamiljer *Forever Families*.

Bistånd och utvecklingsstöd

Adoptionscentrum har genomfört flera biståndsprojekt med bidrag från Sida.

SA Cares for Life har utbildat fosterfamiljer för att de skulle ta hand om hivpositiva barn som annars hade tvingats leva på institutioner (2002-2004) och har i samarbete med organisationen *Lesedhi La Batho* utvecklat en ny vårdform i familj för övergivna barn med hiv/aids eller vars föräldrar dött (2006-2009) samt stärkt organisationen (2010-12). Adoptionscentrum har även haft ett samarbete med National Association for Child Care Workers som organiserade barnskötare. Flera projekt genomfördes för att utbilda deras ledare (2005-2012).

Zambia

Zambia blev självständigt 1964 efter att ha varit en brittisk koloni sedan 1924. En snabb urbanisering har lett till bostadsbrist, arbetslöshet och slum i städerna. Befolkningen uppgick år 2010 till 13 miljoner.

Fattigdom, ofrivilliga graviditeter och sjukdomar var de främsta orsakerna till att barn övergavs. Föräldrarna övergav barnet på någon plats där det i bästa fall hittades och barnet placerades på barnhem. Barnhemmen drevs vanligen av religiösa samfund och hade olika standard. Först efter sex månader gjorde myndigheten en utredning om barnets bakgrund. Det var straffbart att överge sitt barn, varför föräldrarna sällan gav sig till känna. Stora ansträngningar gjordes att finna barnets familj. Om ingen anhörig fanns kunde myndigheten besluta att barnet skulle få adoptivföräldrar. De blivande föräldrarna reste till Zambia för att bo med barnet i tre månader. En socialarbetare besökte familjen och skrev rapporter om hur familjemedlemmarna anpassade sig till varandra. Därefter fattade domaren adoptionsbeslutet. The Adoption Act och berörda delar av The Juvenile's

Act reglerade adoptionsprocessen. Ansökan om pass och visum till Sverige blev de sista delarna i proceduren. I Sverige godkände MIA adoptionen.

Myndigheterna inbjöd Adoptionscentrum år 2009 att komma till Zambia för att diskutera möjligheterna till internationella adoptioner. Vi samarbetade sedan 2010 med den sociala avdelningen inom ministeriet för samhällsutveckling, mödrars och barns hälsa.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 7 barn till och med år 2012.

Missionaries of Charity i Addis Abeba, Etiopien

Barnhem i Nairobi, Kenya

Barnhemsbarn på Madagaskar

Eruobodo house, Nigeria

Barnhem i Nigeria

Barnhem i Sydafrika

Abbababysar, Sydafrika

*Avtalscermoni på Madagaskar.
Birgitta Löwstett med Mrs
Vololona Rakotomalala, chef
för centralmyndigheten och
vice socialminister Marie
Rahantanirina*

*Ketiku AA, socialministeriet i Akure,
och Aino Ternstedt, Ebunoluwa
Foundation, Nigeria*

Samarbetsorganisationen i Kenya

Rikie van der Berg, grundare av Abba Adoptions, Sydafrika

Asien

Adoptionscentrum påbörjade på 1970-talet verksamhet i flera länder i södra Asien. Bland de första var Indien, Bangladesh och Thailand. De följdes av en lång rad andra länder. 1980 tillkom Sydkorea och på 1990-talet Vietnam och Kina. De flesta länderna är präglade av sina tidigare kolonialmakter. Några har varit ockuperade av länder inom regionen, till exempel Korea av Japan. Indien har bevarat sin egen kultur och religion, medan Filippinerna har anammat mycket av den västerländska kulturen. Kolonialmakterna har påverkat lagar och byråkrati. Britterna lade vikt på ordning och reda, byggde strukturer. I Indien fungerade till exempel postväsendet ut i minsta by. Nepal och Thailand har aldrig varit koloniserade, ingen har tvingat på dem en främmande religion eller ett utländskt språk.

I många länder i Asien flyttar kvinnan fortfarande till mannens familj när hon gifter sig. Det innebär att hennes situation blir mycket utsatt. Som ung kvinna kom hon in i en främmande familj med höga krav på henne. Hon kanske inte födde den eftertraktade sonen. Hemgiften var kanske inte tillräcklig. I Thailand är det tvärtom mannen som flyttar till kvinnans familj.

Befolkningen på landsbygden livnärde sig på ett jordbruk som inte kunde föda alla. Kvinnorna slet hårt, både på åkrarna och i hemmet. Folk flyttade till städerna för att söka arbete. De hoppades på ett bättre liv, men hamnade i städernas växande slumområden. Med urbaniseringen bröts de gamla strukturerna sönder. I bondesamhället bodde man i storfamiljer med ett strikt regelsystem för vad man fick och inte fick göra. I städerna fanns inte samma övervakning. Den här utvecklingen pågår

fortfarande i olika takt i olika länder. På sina håll har grupper av människor lyfts ur fattigdom och en medelklass har vuxit fram.

När Adoptionscentrum påbörjade sin verksamhet på 1970-talet möttes vi av överfulla barnhem. Ingen intresserade sig för barnen, de var "oäkta" och hade inget värde. De hade övergivits vid födelsen eller senare lämnats till barnhemmet. Många barn dog innan de ens kommit dit, endast de starkaste överlevde. Bakom fanns samma historia. En ogift kvinna hade blivit gravid eller en gift kvinna hade övergivits av sin man. Hon var tvungen att göra sig av med barnet. I de flesta länderna var abort förbjudet men på en del håll framkallade man tidiga förlossningar. Graviditeten var kvinnans ansvar. Situationen var än värre i de muslimska länderna. Där kunde det vara broderns plikt att döda sin ogifta syster, barnet och barnafadern.

I Kina och Vietnam övergavs barn även som ett resultat av familjeplaneringsprogram. I Kina har myndigheterna framtvingat aborter, även i ett sent skede.

Antalet inhemska adoptioner var lågt. Det var för de flesta en främmande tanke att ta in ett barn i familjen som inte tillhörde släkten. Däremot förekom att barn fick växa upp hos barnlösa släktingar. I flera asiatiska länder började på 1990-talet den framväxande medelklassen att adoptera. De var inspirerade av de internationella adoptionerna.

Teheran, privat barnhem i början av 1970-talet

Röda Lejonets barnhem, som beskyddades av shahens mor, hade många avdelningar för barn i alla åldrar. Runt en gård låg flera låga hus. Barn som inte fyllt ett år bodde i två stora salar. De hade bara en tyglapp om stjärten och låg på gummimattor som spolades av ett par gånger om dagen. Nappflaskorna var upphängda i en ställning bredvid barnen och mjölken rann rakt

ner i halsarna genom alltför stora hål. Ibland bubblade den ut genom näsan. Vita väggar, vita gummimattor, allt vitt och sterilt. Kontakten mellan de prydliga barnsköterskorna och barnen tycktes obefintlig. Knappast någon tog i barnen. Här bodde massor med spädbarn och det fanns endast två sköterskor per rum.

Bombay, katolskt barnhem 1970-talet

I ett stort rum på Moder Teresas barnhem hade man byggt tre kvadratiska träsängar med låga ”brädväggar” med plats för ett tio-tal barn i varje. Barnen mellan ett och tre år sov middag lugnt och fint, huller om buller som en kull hundvalpar som njuter av varandras närhet. Nunnan förklarade ”Vi tycker att det är så ödsligt för barnen att ligga ensamma i en säng när de egentligen borde sova hos sina föräldrar. Nu får barnen ge varandra värme och trygghet i stället.”

Poona, privat barnhem 1970-talet

Mödra-och barnhemmet Mahila Kusumbai Seva Gram tog emot unga flickor som ofrivilligt blivit gravida. Flickorna skulle efter förlossningen ta hand om sina barn och amma dem till dess att adoptivföräldrar hämtade barnet. Detta, sa föreståndaren, är det bästa sättet att få barnen att överleva. Barnen mår bra av att få vara hos sina mammor tills de får en ny mamma.

Bombay, katolskt barnhem 1970-talet

På St Joseph's bodde flera hundra barn, flickorna tills de blev vuxna, pojkarna till åttaårsåldern då de sändes till ett pojkhem. De mindre barnen – upp till treårsåldern – sov alla i en stor sal. Där stod 50 vaggor och små sängar i rader. I många låg barn som var sjuka. Flera barnsjukdomar grasserade. De friska barnen satt eller låg på stengolv. Inte en leksak så långt ögat nådde. De barn som kunde äta själva fick sitta på låga väggfasta

bänkar. Plåttallrikar placerades på en bordsskiva framför dem. När de sedan skulle sova middag la man ut långa skynken på golvet där barnen fick ligga på rad.

Calcutta, privat barnhem 1990-talet

Alla barnsköterskorna på SICW satt i sina vita saris på golvet i en ring och matade de allra minsta med flaskor. En sköterska torkade snor med kanten av sin sari. En annan lät en baby gunga på sina ben medan hon höll en liten en i famnen. Det var skratt och prat och glam och solen sken in genom det öppna hörnfönstret.

Östra Indien, privat barnhem 2000-talet

Ett helt kvarter i den lilla staden var ett kombinerat barnhem, mödrahem och hem för misshandlade kvinnor. Basundhara hade en föreståndare med förmåga att trola med knäna och skaffa donationer. Barnrummen var små med en sköterska per rum. Hon sov tillsammans med "sina" barn på natten. Barnen fick leka på gården. Här och där hängde babygungor. Det fanns gott om färgglada leksaker. Flickor som vuxit upp på barnhemmet och inte kunde komma ut i samhället fick stanna som barnskötare. De misshandlade kvinnorna fick arbeta i köket eller med barnen. Många var så trasiga inombords att de inte borde ha hand om barn.

Östra Indien, privat barnhem 1990-talet

Manoj Manjari Sishu Bhawan var en stor institution med en internatskola för fattiga landsortsbarn och ett litet genomgångshem, *Home Sweet Home*. Barnhemmet var från början torftigt men sköterskan Sister Tirky såg till att barnen fick mänsklig kontakt. Förutom några sängar i de små rummen fanns inga möbler. Stengolvet som var iskallt på vintern fungerade som skötbord och matplats. Med tiden kunde vi hjälpa till att öka

standarden och se till att både barn och sköterskor fick bättre mat.

Kina, barnhem i provinshuvudstad 1990-talet

Den kolossala barnhemsbyggnaden var oeldad, ute var temperaturen plus fyra grader. Alla fönster stod vidöppna för att låta solen komma in och den råa fuktiga luften vädras ut. Här bodde 400 barn. Spädbarnen såg ut som inlindade små silkeskokonger, iklädda yllemössor. Ovanpå varje barn låg en dunkudde. Endast bad/skötrummet var uppvärmt. Direktören förklarade "Anslagen måste användas till driften, löner, mat, kläder, mediciner, skola. Uppvärmning kommer i andra hand." Just idag behandlades alla barn mot huvudlöss. För att medicinen skulle verka bättre, måste alla ha en plastpåse över håret. En nästan surrealistisk syn, flera hundra barn som alla lydigt bar sin påse på huvudet.

Kina, barnhem 2000-talet

Provinsmyndigheten visar sitt mönsterbarnhem. En amerikansk adoptionsorganisation hade tillåtits satsa mycket pengar. Personalen hade fått utbildning i babysim och babymassage av amerikanska specialister. Alla barnen fick "simma" i den stora, upphöjda och uppvärmda barnpoolen. De var fastsatta i små uppblåsbara "flytringar" med stöd för huvudet. Barnen förflyttade sig snabbt och snurrade när de sprattlade med benen. Några barn verkade lite förskräckta men de flesta såg väldigt nöjda ut. Barnsköterskorna var stolta över sitt arbete.

Kina barnhem i fattig provins 2000-tal

Barnen hade tidigare varit sjuka och deprimerade. Många bara dog. En ny driftig barnhemsföreståndare bestämde sig för att bryta den negativa spiralen genom

att knyta fosterhem till barnhemmet. Fosterermammorna utbildades i spädbarnsvård. Varje vecka fick de besök av en sjuksköterska. Här placerade man de riktigt små barnen, de sjuka barnen och de barn som inte ökat i vikt.

Korea privat utredningsbarnhem 1990-tal

Sängarna var många och stod tätt. Över varje säng hängde en leksak. Vid huvudändan en journal med barnens namn, vikt och ordinationer. Här stannade barnen endast några veckor under den medicinska utredningen. Därefter fick barnen komma till specialutbildade fosterermammor. SWS visste att bra fosterhem är mycket bättre för barnen än ett aldrig så fint barnhem.

Taiwan privat barnhem 1980-tal

Barnhemmet Christian Salvation Services var litet och ultramodernt. Ett rum var utrustat som en sjukhussal, fullt av små, för tidigt födda barn, som antingen låg i kuvös eller på något annat sätt fick hjälp att andas. I det andra rummet fanns barn som kunde andas själva. En mycket liten nyfödd flicka hade en slang genom näsan, hennes säng var placerad i en ställning så att hon hade huvudet högt. På apparaten som hjälpte henne att andas hade någon textat med stora bokstäver "Snälla, klappa mig varje gång du går förbi, jag behöver det!" Jag visste inte om detta bara gällde personalen, kanske bar jag på svenska baciller som skulle kunna skada den här lilla flickan. Jag vågade därför inte klappa henne, efteråt ångrade jag mig. Jag har inte glömt hennes ödsliga blick.

Vietnam provinsbarnhem i norra delen 1990-tal

De sociala myndigheterna drev ett kombinerat barnhem, ålderdomshem och hem för handikappade.

Standarden var låg. Det fanns inte ens madrasser i sängarna. Barnen mådde ändå hyfsat bra. Den högsta chefen var tillsatt på sina gamla politiska meriter och hade inte nödvändiga kunskaper för att ansvara för skötseln av institutionen.

Bangladesh

Bangladesh har både tillhört det brittiska imperiet och varit del av Pakistan innan självständigheten 1971. Landet är ett av världens mest tätbefolkade och fattiga länder med i huvudsak muslimsk befolkning. 1975 fanns 72 miljoner invånare. Juridiskt, socialt och ekonomiskt hade kvinnor en svag ställning. Det var omöjligt att leva som ensamstående mor.

Efter självständigheten tillkom en förordning som gav barn, som blivit föräldralösa under inbördeskriget, rätt till internationell adoption. Landets första president, Mujibar Rahman, ordnade detta efter uppvaktning av Adoptionscentrum. Han såg till att förordningen omfattade alla föräldralösa barn.

Den första resan gjordes i september 1972. Flera andra länders adoptionsorganisationer fanns redan på plats. Vi tog kontakt med den sociala avdelningen inom socialministeriet som hade ansvar för adoptionsverksamheten. Flera olika medarbetare var engagerade under de åtta år verksamheten pågick. Pirjo Uitto var den som arbetade längst.

Enligt "Guidelines for the Processing Agencies of Intercountry Child Adoption Project" från 1976 fick endast en adoptionsorganisation från varje land arbeta i landet. Endast adoptioner genom organisation tilläts. Varje organisation skulle ha ett kontor i Dacca. Vår medarbetare hade kontoret i sin bostad. 1980 förbjöds internationella adoptioner. Inställningen till

adoptionerna hade från början varit positiv men blev alltmer negativ i takt med en tilltagande islamisering av landet.

Det fanns både statliga och kristna barnhem. Det katolska barnhemmet Shishu Bavan drevs av Missionaries of Charity. Ett statligt barnhem låg på Road 15. International Baby Home tog emot barn under den tid som handläggningen av adoptionen tog. Barnhemmen hade inte resurser att ge barnen mer än en mycket osäker möjlighet att överleva. Personalen var utbildad och standarden extremt låg.

Barnhemmet gjorde utredningen om barnets bakgrund. Den skickades till socialministeriet som avgjorde om annonsering efter anhöriga skulle ske. Det var också ministeriet som utsåg adoptivföräldrar åt barnet. Handläggningen flyttades senare till ett särskilt adoptionsprojekt inom ministeriet. Det fanns ingen adoptionslag. Domstolen arbetade utifrån "Guardians and Wards Act" från 1890, samma lag som i Indien. Den reglerade en överflyttning av förmynderskapet till de blivande adoptivföräldrarna. 1972 antogs "Presidential Order No 124". Enligt den förordningen förklarades barnet först övergivet och sedan överfördes förmyndarskapet till de blivande adoptivföräldrarna. Adoptionsdokumenten undertecknades av chefen på ministeriets sociala avdelning. De flesta barnen reste med eskort till Sverige. Adoptionen genomfördes i svensk tingsrätt.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 101 barn till och med år 1980.

Filippinerna

På 1500-talet började en epok av spansk dominans och kristendomen blev vida antagen. I slutet av 1800-talet utbröt krig mellan Spanien och USA som Spanien förlorade. Den amerikanska påverkan blev därefter betydande. USA efterlämnade

det engelska språket och en stark känsla för den västerländska kulturen. 1946 fick landet full självständighet. 1975 uppskattades befolkningen till 41 miljoner. Den hade ökat till 94 miljoner 2010. Korruption och inbördes stridigheter försvårade den ekonomiska utvecklingen och fattigdomen var utbredd. Den katolska kyrkan hade ett starkt inflytande.

Unga män och kvinnor umgicks ganska fritt och många flickor blev gravida utan att vara gifta. Barnbegränsning var olaglig. En ensam kvinna kunde inte behålla sitt barn om det inte fanns en mormor eller annan släkting som kunde hjälpa till.

Socialministeriet hade ett antal upptagningshem för barn runt om i landet. Ministeriet samarbetade även med barnhem som drevs av privata organisationer med licens från ministeriet. Det fanns utbildade socialarbetare.

Enskilda adoptioner till Sverige ökade i början av 1970-talet. 1975 undertecknades ett avtal gällande adoptioner mellan Sverige och Filippinerna. Samma år startades på socialministeriet "Philippine Intercountry Adoption Program". 1980 blev Adoptionscentrum handläggande part. Den första adoptionen kom till stånd 1983. Vi besökte landet första gången 1984.

Ministeriet rekommenderade utländska adoptionsorganisationer att ha ett privat barnhem som lokal samarbetspartner. Chefen där skulle hjälpa oss och de adopterande paren med adoptionsproceduren men de fick inte adoptera genom detta barnhem. 1987 fick *Buhay Hand in Hand International* denna funktion, som 1989 övergick på organisationen *Concordia Children's Services* med Elizabeth Cases som chef. Från år 2000 har alla våra kontakter skett direkt med de filippinska adoptionsmyndigheterna, *Intercountry Adoption Board, ICAB*.

Internationella adoptioner handlades från början av socialministeriets familjebyrå. 1981 överfördes adoptionerna till en specialenhet under ledning av Lourdes Balanon. ICAB bildades 1986 och blev centralmyndighet i samband med att Filippinerna 1996 tillträdde Haagkonventionen. Då tillkom även ”The Intercountry Adoption Act” med tillämpningsföreskrifter.

En socialarbetare vid en lokal myndighet eller ett auktoriserat adoptionsbarnhem utredde barn som övergivits. Bland annat annonserades efter släktingar. Om barnet hade kända föräldrar gjorde socialarbetaren en grundlig undersökning av deras möjligheter att behålla barnet eller om barnet kunde tas om hand av en släkting. Mamman fick en betänketid på sex månader innan hon fick underteckna ett dokument som innebar att barnet kunde få adoptivföräldrar. ICAB kontrollerade detta inför matchning med en utländsk familj. I början förklarades barnet övergivet av en regional domstol vilket kunde ta lång tid. Från 2009 fattade den lokala sociala myndigheten ett administrativt beslut. Detta kunde ske tidigast sex månader efter det barnet kommit till ett barnhem. Man försökte alltid först placera barnet inom landet, men det var endast ett fåtal barn som adopterades inhemskt.

När ett barn skulle placeras i internationell adoption valde barnhemmets socialarbetare ut två ansökningar av dem som dessförinnan godkänts av ICAB och presenterade en noggrann bedömning. Centralmyndighetens placeringskommitté valde därefter det par som den tyckte var lämpligast och styrelsen fattade beslutet. Proceduren var oerhört omständlig. De blivande adoptivföräldrarna reste till landet. Det har under hela tiden från officiellt håll funnits en restriktiv hållning till internationella adoptioner.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 225 barn till och med år 2012.

Bistånd och utvecklingsstöd

Adoptionscentrum har genomfört ett par större projekt med bidrag från Sida. I samarbete med socialministeriet och organisationen *Kaisahang Buhay Foundation* utbildades socialarbetare. Målet var att öka kvalitén på utredningarna och samtidigt öka de nationella adoptionsplaceringarna (1995-1996). Vi samarbetade med *Norfil Foundation* för vidareutbildning av socialarbetare och chefer vid olika organisationer och lokala myndigheter samt kompetensutveckling av Norfil från 2007.

Indien

Indien blev självständigt 1947 efter nära 200 år av brittiskt styre. Landet är en federal demokratisk republik med 28 delstater och 7 centralt styrda territorier. Det finns flera hundra språk med hindi och engelska som officiella språk. De senaste 50 åren har invånarantalet fördubblats och var 1,2 miljarder år 2010.

När de internationella adoptionerna inleddes arbetade de flesta kvinnor i jordbruket och hade samtidigt ansvar för barn och hushåll. Hårt arbete, många graviditeter och bristande sjukvård gjorde livet tungt. Barnen måste hjälpa till och sattes tidigt i arbete. Det var vanligt att sända barn till barnhem för att de skulle få mat och någon slags skolgång. De fick komma hem när de blivit tillräckligt gamla för att kunna göra nytta. En flicka ansågs ofta vara en börda, eftersom det krävdes hemgift för att få henne gift. Därför övergavs flickor i större utsträckning än pojkar. Att vara ensamstående mor var nästan omöjligt. Sena aborter förekom.

På 1960-talet adopterade några svenska familjer barn på egen hand. De bildade 1969 Indisk-Svenska Föreningen som senare gick samman med Adoptionscentrum. Barnhemmen var då överfulla med barn som ingen ville ha. För indierna själva var det på den tiden otänkbart att adoptera ett barn som man inte

var släkt med och de hade svårt att förstå att utlänningar ville adoptera. Vad skulle de ha dessa barn till? Var det för att få tjänstefolk? Snart kom motreaktioner från indiska socialarbetare som ville hitta inhemska lösningar. Den beslutsfattare, som tillät adoptioner kunde lätt kritiseras för att exportera barn och ta ifrån Indien dess mest värdefulla tillgång – barnen.

I flera delstater var Adoptionscentrum den första utländska adoptionsorganisationen. Vi arbetade under de första åren på 1970-talet genom medarbetare som hade kontakt med barnhem och sjukhus. Allteftersom sökte vi samarbete direkt med organisationer som drev barnhem. Mot slutet av 1970-talet ökade kontakterna med myndigheter på olika nivåer. Vi engagerade även medarbetare för att samordna verksamheten i olika städer.

Barnhem fanns i både statlig, delstatlig och privat regi. Många drevs av hinduiska eller kristna välgörenhetsorganisationer. De hade olika syn på vad som var en bra adoptivfamilj. Domarna hade också sina speciella åsikter. Även om både beslutsfattarna och vi talade engelska så var begreppen olika. En "baby" var ett barn upp till ungefär två år på de flesta platser, medan "baby" på andra håll betydde ett barn upp till sex-sju år. Att tala om adoption i Bombay var inte samma sak som i Delhi eller i Bangalore.

Under 1970 och 80-talen samarbetade vi med drygt 15 organisationer i nästan lika många delstater. På 1980-talet försökte vi utvidga verksamheten men resultatet blev klen. Allt fler indiska familjer började adoptera barnhemsbarn. Adoptionsorganisationer från Italien, Spanien och USA kunde erbjuda föräldrar till mycket äldre barn och större syskongrupper än vad vi kunde. De gav dessutom barnhemmen donationer. Sedan 1980-talet har adoptionerna till Sverige successivt minskat för att nästan helt upphöra.

När de internationella adoptionerna började fanns ingen adoptionslag som gällde alla befolkningsgrupper i Indien. Sådan fanns bara för hinduer. Som kristen utlänning fick man ansöka om förmynderskap enligt "Guardians and Wards Act" från 1890 för att sedan genomföra adoptionen i Sverige.

År 1984 utfärdade Indiens högsta domstol ett dekret med barnens bästa som ledstjärna. Det reglerade adoptionsverksamheten och uttryckte att adoption är en bra lösning. Det blev olagligt att flytta barn mellan delstater. Socialministeriet godkände 40 indiska välgörenhetsorganisationer för arbete med internationella adoptioner. Tre år senare var antalet 80 medan antalet utländska adoptionsorganisationer som arbetade i Indien uppgick till 297 stycken.

Fram till 1984 fick adoptivföräldrarna direkt i domstol vårdnaden om barnet med tillstånd att ta barnet ut ur landet för adoption i Sverige. I början krävdes en "bond", en försäkring från en indisk person att stå för barnets resa tillbaka om adoptivföräldrarna skulle ångra sig. Till sist behövdes utresetillstånd och pass. Hela proceduren kunde ske genom fullmakt.

För hittebarn som omhändertagits för samhällsvård var *Directorate of Social Welfare* förmyndare. Detta beslut måste hävas före en adoption. I de fall där någon av föräldrarna eller en släkting lämnat in barnet på ett barnhem blev barnhemmet förmyndare.

En lång rad domstolsutslag och nya förordningar resulterade i tillägg till proceduren. 1996 inrättades en central myndighet, *Central Adoption Resource Agency, CARA*, som auktoriserade både indiska och utländska organisationer efter ett komplicerat ansökningsförfarande. CARA skulle även ge ett «no objection certificate» i varje enskilt ärende innan det gick vidare till domstol på respektive ort. Flertalet barn reste till Sverige med

eskort fram till mitten av 1990-talet. 2002 blev det krav på att adoptivföräldrarna skulle resa för att hämta barnet.

Proceduren blev med tiden allt mer komplicerad och kunde se ut ungefär så här: En mamma som ville lämna sitt barn för adoption undertecknade ett medgivande. Detta dokument kontrollerades av en lokal instans, *Adoption Coordination Agency, ACA*. För barn som inte hade kända föräldrar annonserades efter släktingar och därefter fattade lokala *Juvenile Justice Board/Child Welfare Committee* beslut om att barnet kunde adopteras. Barnhemmen måste i första hand söka indiska adoptivföräldrar. Om det inte lyckades letade ACA både lokalt och i andra delstater under en månads tid efter föräldrar. Lyckades inte heller detta gav ACA ett medgivande till att barnet kunde få utländska föräldrar. Barnhemmet informerade den utländska organisationen om ett visst barn och föräldrar utsågs. CARA kontrollerade på central nivå både barnets bakgrundsdokument och adoptivföräldrarnas. Till sist tog en lokal domstol beslut om överflyttning av vårdnaden till de blivande adoptivföräldrarna. Hela den byråkratiska proceduren kunde ta ett år eller mer.

Svensk adoption har hela tiden genomförts i tingsrätt eftersom de indiska domstolarna har fortsatt att besluta om överflyttning av förmynderskapet i stället för att besluta om adoption, trots anslutning till Haagkonventionen som Indien tillträdde 2007.

Verksamheten centraliserades 2011. Det innebar att barnhemmen inte längre fick besluta vilken utländsk organisation de kunde samarbeta med och vem som fick adoptera.

Det har funnits ett stort intresse för återresor till Indien. Adoptivfäderna Lennart Lodin och Rolf Rybäck har lett många gruppresor. Många adopterade har rest individuellt. Några har varit volontärer på barnhem. De allra flesta adopterade har kunnat besöka "sitt" barnhem. Däremot var det så

gott som omöjligt att som adopterad få information om eller kontakt med sin ursprungsfamilj. Mamman hade blivit lovad att hennes identitet aldrig skulle avslöjas. Det fanns ju en orsak till att många barnhem hade en vagga utanför där man obemärkt kunde lämna ett barn och sedan själv försvinna. Om mamman själv kom och lämnade barnet var de uppgifter hon gav ofta felaktiga. Om pappor talades det inte alls.

Enligt vår statistik har Adoptionscentrum förmedlat totalt 3005 barn till och med 2012. Statistiken är dock ofullständig för de första åren.

Bistånd och utvecklingsstöd

På 1970-talet handlade biståndsprojekten om materiell hjälp till barnhem och sjukhus samt stöd till enskilda fadderbarn. Ett stort projekt var Boy's Town i Calcutta. Adoptionscentrums lokala avdelningar samlade in pengar och hade kontakt med mottagarna. Denna typ av projekt upphörde i takt med att många av de eldsjälar som startade projekten avslutade sina engagemang.

Senare har Adoptionscentrum genomfört många projekt med stöd direkt från Sida eller genom Forum Syd. Kvinnors och barns behov har stått i fokus och projekten har syftat till att förbättra deras förhållanden. Några har gällt stödinsatser på ett pojkhem, uppbyggnad av daghem, yrkesutbildning av barnhemsungdomar, stöd till skolor, bespisningsprogram, yrkesutbildning av kvinnor, inrättandet av kvinnohus och stöd till ett ortopediskt sjukhus.

Tidigt under 1980-talet började Adoptionscentrum organisera seminarier för indiska socialarbetare och organisationer som arbetade med adoptioner. Projekten fortsatte in på 2010-talet. Andra projekt handlade om att få ökad kunskap om barnhemsbarn men även att motverka mord på nyfödda flickor. Ett stort projekt gällde riktlinjer för hur en adoption skulle gå till. Så

småningom utvecklades ett program för inhemska adoptioner. Vi har också bidragit till program för utveckling av olika alternativ till barnhem och förbättring av institutionsvården. De senare projekten inriktades på hur olika grupper av barn skulle få sina rättigheter tillgodosedda. Det gällde barn med funktionshinder eller med hiv.

Adoptionscentrums verksamhet på olika orter i Indien

Indian Council for Child Welfare, ICCW, är en stor privat barnrättsorganisation med statligt stöd. Huvudsätet finns i Delhi med underavdelningar i de flesta delstater. Vi har samarbetat med flera av dem.

Bangalore (Karnataka)

Under våren 1970 började Viveca Werner, tillfälligt bosatt i Bangalore, förmedla barn från flera barnhem och förlossningskliniker. Hon återvände till Sverige 1972 och 1973 anställde vi Shanthi Chacko. 1978 hade Rama Ananth, som varit Adoptionscentrums medarbetare i Bombay, flyttat till Bangalore och börjat hjälpa till i adoptionsarbetet. Både Rama Ananth och Shanti Chacko blev senare verksamma inom organisationen *Ashraya* som 1981 hade grundats av Nomita Chandy. Hon var en tongivande person och drog sig inte för att ta strid på högsta nivå för de "osynliga" barnens skull.

Bombay/Mumbai (Maharashtra)

Rama Ananth startade Adoptionscentrums verksamhet i Bombay 1971 i samarbete med advokaten Bertram Shenoï. Tillsammans kom de att handlägga många adoptionsärenden. Under åren 1971-1975 förmedlades ca 100 barn per år från ett flertal barnhem i Bombay med omnejd. Flera var katolska institutioner med mängder av barn och undermålig vård.

Rama Ananth lämnade Bombay 1974 och Bertram Shenoï tog över hela verksamheten, även rollen som socialarbetare. Han etablerade kontakt med barnhem också utanför Bombay och i andra delstater. Han samarbetade med Adoptionscentrum till mitten av 1980-talet, då våra adoptioner minskade för att till slut upphöra.

Mr Tatke placerade på 1970-talet barn från *Shraddhanand Mahilashram* där han var föreståndare. Detta var en stor institution med barn i sängar i långa rader. Barnen fick mat och det var prydligt men mänsklig kontakt saknades.

Clarice d'Souza representerade organisationen *Kuan-Yin* som samarbetade med Adoptionscentrum från mitten av 1970-talet till början av 1990-talet. Barnen bodde i fosterhem.

1979 anställdes Gunilla Sachdev för att samordna vår verksamhet. Hon arbetade under en 10-årsperiod. På 1990-talet etablerades samarbete med *St Catherine's Convent*, *IAPA* och *Family Service Center*.

Calcutta/Kolkata (West Bengal)

Saroj Sood hade kontakt med sjukhus, kliniker och barnhem. Hon startade *Society for Sponsorships and Adoptions* och förmedlade barn till Adoptionscentrums familjer fram till 1977. Samma år sände Adoptionscentrum Ingrid Tesfazion till Calcutta där hon lärde känna Leila Baig. De besökte sjukhus, barnhem och kvinnoavdelningen på fängelset *Presidency Jail*. Lilian Tybell blev fostermamma till de första barnen. Barnhemmet *Noah's Ark* startades på Elliot Road 53. Barnen kom från hela Västbengalen.

Noella Rao tog över verksamheten 1980 och startade *Society for Indian Children's Welfare*, *SICW* som införlivade barnhemmet. I början fanns två avdelningar på olika håll, Ashirwad för barn över två år och Foundling Home för de minsta. Suma Narayan

blev chef 1984. Tio år senare fick Swaran Chaudhry ansvaret. Barnläkaren Zarin Dadina var en viktig styrelsemedlem. Socialarbetare var bland andra Brinda Krishna, Nina Nayak, Chandana Bose och Sheela Adige. Barnen kom från sjukhus, kliniker och andra institutioner liksom från fängelset och järnvägsstationen Howrah Station där många barn övergavs.

I Calcutta fanns små enkla kliniker som tog hand om akuta sjukdomar och olycksfall för fattiga människor. De utförde även aborter. En del mammor kom så sent i graviditeten att barnen överlevde. Moder Teresa började på sjuttioalet rädda en del av dessa barn och tog dem till sitt barnhem. Så småningom kom några också till andra barnhem, även till SICW.

Bland övriga kontakter i Västbengalen på 1970-talet fanns Elly Day samt Maitraye Devi på Khelaghar, ett stort barnhem utanför Calcutta. *Missionaries of Charity* förmedlade ett fåtal barn till Sverige. *Himalaya Children's Home i Kalimpong* placerade några barn genom SICW.

Under 1980-talet minskade antalet adoptioner till Sverige, dels för att SICW inte längre tog emot barn från kliniker, dels för att de indiska adoptionerna ökade.

Chandigarh (Haryana)

Vår kontakt var *Haryana State Council for Child Welfare, HCCW*. Samarbetet började 1979 men avslutades efter ett par år efter ett mycket långdraget adoptionsärende. 1986 återupptogs verksamheten i liten skala och adoptionerna fortsatte till år 1996, då det barn, vars ärende tagit 3,5 år kom till Sverige. Det välskötta barnhemmet var privat och låg långt ut på landet.

Cuttack (Orissa)

Eldsjälen Saila Behera grundade tillsammans med två kvinnliga läkare *Basundhara Children's Home* 1985. Verksamheten

utvecklades till en stor ideell välgörenhetsorganisation med mödrahem, kvinnohus, familjeplaneringsprojekt och ett hem för utvecklingsstörda barn.

Madhumita (Madhu) Das var anställd 1995-2012 för att hjälpa Adoptionscentrums familjer på plats.

G.Udayagiri i Phulbani (Orissa)

Mr Mohanti hörde av sig efter ett seminarium i Keonjhar år 1988 och ville samarbeta med oss. Så småningom utsågs familjer till sex barn för adoption, men domstolen i Phulbani fungerade inte och ärendena flyttades till en annan stad. Barnen kom till Sverige efter flera år.

Goa

Några barn adopterades i början av 1970-talet från *Obra de Protecção a Mulher, OPM*, genom Bertram Shenoï. 1978 började vi samarbeta direkt med OPM som hade ett barnhem. Adoptionscentrum placerade några barn även från *St Alex Convent*. Adoptionsärendena togs upp i Civil Court i Panjim i Goa.

Hyderabad (Andra Pradesh)

Bertram Shenoï samarbetade i början av 1970-talet med *Hyderabad Children's Aid Society*. Barnen fördes till Bombay för adoptionsproceduren. 1987 inrättades med Adoptionscentrums hjälp ett barnhem inom *Guild of Service*, en ideell välgörenhetsorganisation. Barnhemmet var litet och välskött. Manjula Iyengar var chef och Dechu Banerjee socialarbetare. Samarbetet avslutades 1998 eftersom de flesta barnen då kunde adopteras inom Indien.

Keonjhar (Orissa)

År 1981 besökte Brinda Krishna från SICW i Calcutta *Manoj Manjari Sishu Bhawan, MMSB*. Barnhemmet ville ha hjälp

att finna föräldrar till övergivna barn. Några barn flyttades till Calcutta och proceduren genomfördes där eftersom domstolen i Keonjhar vägrade att befatta sig med adoptioner till utlandet. Det ändrades så småningom.

Naru Mohapatra var en entusiastisk föreståndare som uppmanade oss att lära känna barnen. Det var ovanligt. PM Mohapatra var med och grundade MMSB och fortsatte att vara engagerad under alla år. Mr Sastry var länge adoptionsansvarig medan cheferna avlöste varandra.

Med hjälp av AC Stockholm Söder startades fem skolor på landsbygden. Många skolungdomar från Nacka har varit på studiebesök under ledning av Gunilla Frankman.

Lucknow (Uttar Pradesh)

Vi började samarbeta med *Uttar Pradesh Council for Child Welfare, UPCCW* 1987. Barnhemmet som vi hjälpte dem att grunda hette *Lilawati Balgrah*. Ett fåtal barn adopterades i mycket komplicerade och långdragna procedurer.

Madras/Chennai (Tamil Nadu)

På 1970-talet kom barn från flera barnhem, några genom Bertram Shenoï. 1977 fick Adoptionscentrum kontakt med Andal Damodaran, generalsekreterare för *Indian Council for Child Welfare, ICCW, Tamil Nadu*. De blivande adoptivbarnen kom från sjukhus i Tamil Nadu och vårdades under adoptionsproceduren på ett litet barnhem inom ICCW. Verksamheten avslutades 1981 på grund av växande opposition inom organisationen mot internationella adoptioner.

1982 började Adoptionscentrum samverka med *Guild of Service*, först med Lalitha Muhalidharan, 1987 med Helen Lakshman och 1989 med Christina Lindsay som medarbetare. Adoptionerna från Guild of Service upphörde 1991.

Därefter placerade Christina Lindsay några barn genom Sister Rita från *Congregation of the Sisters of the Cross of Chavanod* i Tiruchirapalli. På nittiotalet adopterades några barn också från det lilla välskötta barnhemmet *Karna Prayag*, en organisation knuten till SOS Children's Villages.

Madukarai (Tamil Nadu)

1974 kontaktades Adoptionscentrum av Paul Thiruthuvados. Han drev barnhemmet *Lincoln Home for Homeless Children*. Verksamheten var både patetisk och rörig. Barn bytte namn, barn fastnade i proceduren och familjer i både Sverige och USA kunde vara utsedda som föräldrar till samma barn. Vi avbröt samarbetet 1978.

Delhi

Några svenska familjer adopterade på 1960-talet genom enskilda kontakter. I början av 1970-talet förmedlade Gerdie Fredriksson barn, både genom Adoptionscentrum och till enskilda familjer. Så småningom började den nationella organisationen ICCW att medverka i några adoptioner. 1969 stoppades adoptionerna av delstatsmyndigheterna och därför genomförde ICCW några adoptionsärenden i Bombay. 1972 kom verksamheten i gång igen. ICCW förmedlade barn från hela Indien. Vårt samarbete upphörde 1983.

Delhi Council for Child Welfare, DCCW, var en stor ideell organisation med kommunalt stöd. Genomgångsbarnhemmet *Palna*, som betyder korg och syftar på korgen i muren där barn kunde lämnas, öppnades 1978 och låg i Old Delhi. Adoptionscentrum förmedlade det första barnet härifrån. 1986 blev Aruna Kumar chef, en eldsjäl både i adoptionssammanhang och i sitt arbete för barn med funktionshinder. Barnhemmet byggdes om med hjälp av italienska donationer. Vården var professionell med läkare och sjuksköterskor.

Hospital Welfare Society var en privat organisation, som förmedlade barn från sjukhus i mitten på 1970-talet. Verksamheten inordnades under DCCW 1977. *Holy Cross Social Service Centre* och *Missionaries of Charity* placerade enstaka barn.

SOS-barnbyar placerar normalt inte barn i adoption, men i Indien valde organisationen att 1976 etablera *Udayan*, ett litet, illa skött genomgångshem för barn som behövde adoptivfamilj. Socialarbetaren Lakshmi Krishnan var ansvarig fram till 1996 varefter Vijaj Raina tog över. Under en period på 2000-talet fanns en separat avdelning för de större barnen, *Sangopan*.

Medarbetare i Delhi var i tur och ordning Nomita Chandy, Lalita (Lolly) Ramdas, Leila Baig och Gunilla Rensfeldt.

Trivandrum (Kerala)

1978 påbörjades ett samarbete med *Kerala State Council for Child Welfare, KCCW*, som hade ett eget barnhem. Kamela Panicker blev vår medarbetare. Många ärenden tog oerhört lång tid, ibland flera år på grund av strejker och tung byråkrati. Samarbetet avslutades 1995.

Indonesien

Indonesien förklarade sig självständigt 1945 efter 300 år av holländskt styre och ett gemensamt språk indonesiska, infördes. Huvuddelen av befolkningen är muslimer. 1970 hade landet 114 miljoner invånare. Tätast befolkat är Java. 1960- och 70-talen präglades av social och politisk oro samt våldsamma antikommunistiska utrensningar. De som arbetade för att förbättra villkoren för fattiga och utsatta människor kunde stoppas med anklagelser om kommunism.

Adoptionscentrum lärde känna Lies Darmadji 1971. Hon bodde då i Stockholm och blev vår första kontakt i Indonesien.

När hon återvände till Jakarta fick hon anställning på holländska ambassaden. Vid sidan av hjälpte hon till med adoptioner och hade kontakt med nunnor och med *Matahari Terbit*, Frälsningsarméns barnhem i Surabaya. Den första adoptionen genom Adoptionscentrum genomfördes 1973.

Adoptionscentrum gjorde en första resa till Indonesien 1975. Vi fick hjälp av några svenskor vars män arbetade i landet, bland andra Gunnel Larsen. De förmedlade information och gav stöd till familjer som reste.

Vi knöt flera kontakter, samtliga på Java. Det ledde till en stor verksamhet och vi började arbeta direkt med Matahari Terbit. Vi hade främst kontakt med major Widjaja och kapten Lumbanradja men fick även stöd och hjälp av Gunhild Gustavsson och Britt Ahlbin på Frälsningsarméns sjukhus i Surabaya.

I Yogyakarta fick vi kontakt med Father Paul de Blot och Dr Laksmi, som båda hade en omfattande social verksamhet. Vi började samarbeta med Dr Lukas Budi Gunawan, chefsgynekolog på the Protestant Hospital, *Bethesda Hospital*, där Dr Laksmi också arbetade. Dr Lukas startade organisationen *Yayasan Kasih Sayang Anak*. Han kom i kontakt med kvinnor som önskade abort, ofta sent i graviditeten, eller som kom in med svåra skador efter försök till abort. Senare medverkade den organisationen också i Dr Laksmis adoptionsärenden.

1978 fick vi kontakt med Mr Gan i Semarang, en äldre herre som var sekreterare i en organisation för social hjälpverksamhet. Vi hade också ett begränsat samarbete med Els de la Croix, en missionär som drev ett litet barnhem.

Från 1979 förmedlades ett litet antal barn även genom Sister Helen och Sister Cecilia i Jakarta och Sister Kathleen i Rangkasbitung. Den juridiska proceduren genomfördes med

hjälp av den stora välgörenhetsorganisationen *Yayasan Sayap Ibu*. Adoptionscentrum hade mött organisationen redan 1976. Den hade grundats av inflytelserika välutbildade damer med stort engagemang för sociala frågor. Flera var gifta med generaler och aktiva i arbetet för en adoptionslag.

Adoptionerna var en mindre del av våra kontakters verksamhet. Alla samarbetade också med adoptionsorganisationer i andra länder, framför allt Holland. Det förekom även enskilda adoptioner till Sverige vid sidan av Adoptionscentrums verksamhet.

Avsaknaden av en adoptionslag innebar att adoptionerna reglerades av ett antal bestämmelser. Flera tillkom eller ändrades under den tid vi var verksamma. Reglerna såg inte likadana ut överallt. Yogyakarta hade som "special province" en särställning.

Från 1978 fick adoptionerna bara handläggas av organisationer, en bestämmelse som gällde hela landet, men som hade aviserats för Jakarta redan tidigare. Från 1978 skulle alla adoptioner beslutas i domstol. Därför bildade Lies Darmadji en egen organisation och ett eget välskött barnhem. Hon genomförde enstaka adoptioner med hjälp av en jurist i styrelsen. För övrigt var det Yayasan Sayap Ibu som skötte den juridiska delen av våra adoptioner i Jakarta. I Yogyakarta fortsatte man att införa Notarius Publicus underteckna ett dokument där förmyndaren överlämnade vårdnaden om barnet till de blivande adoptivföräldrarna. Domstolen vägrade länge att ta upp ärenden med hänvisning till att det inte fanns någon adoptionslag.

Till och med 1977 reste i stort sett alla barn som Lies Darmadji hade förmedlat med eskort till Sverige. Det var ofta en person till Amsterdam, där en ny person tog vid. Från och med 1978 reste i princip alla föräldrar och hämtade sitt barn. Barn från övriga kontakter hade så gott som alltid hämtats av adoptivföräldrarna. I Sverige genomfördes adoptionen i tingsrätt.

Från och med 1981 blev adoptionerna svårare att genomföra på grund av oklarhet om reglerna och tillfälliga stopp från myndigheternas sida. 1983 gav socialministeriet ut nya regler som bland annat krävde att adoptivföräldrarna skulle ha varit bosatta i Indonesien i tre år före en ansökan om adoption. De internationella adoptionerna upphörde i princip. Adoptionscentrum avslutade verksamheten samma år.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 262 barn till och med 1983.

Bistånd och utvecklingsstöd

Många små projekt har fått stöd genom den Indonesienfond som Adoptionscentrums lokalavdelning Stockholm Söder har drivit. Det har gällt mediciner, kostnader för fosterhem, skolvavgifter för fattiga och föräldralösa barn, yrkesutbildning av ensamstående mammor, stöd till kvinnohus, fribäddar på Frälsningsarméns sjukhus.

Iran

Iran är en muslimsk stat, som före revolutionen år 1979 var västerländskt orienterad. Sedan prästerskapet tog över makten har landet slutit sig och övergått till att tillämpa sharialagstiftning.

Kvinnorna hade en svag ställning. Ensamstående mödrar och kvinnor med utomäktenskapliga barn stöttes ut eller dödades.

Under åren 1958-78 förmedlade en privatperson, Rut Mellegård, enligt egen uppgift 204 barn till svenska familjer. I Adoptionscentrums arkiv finns listor med uppgifter om 43 barn som kommit genom henne och med viss hjälp av Adoptionscentrum, men som inte finns med i statistiken. Familjer som adopterade på egen hand fick ibland assistans med bland annat korrespondens och organisation av resorna.

1972 tog vi kontakt med Ladan Kia, som hade assisterat Rut Mellegård. I en rapport från december 1972 redovisades att det kom 23 barn från Iran under året. Inte heller dessa barn finns med i Adoptionscentrums statistik. 1973 fick 15 barn föräldrar genom Adoptionscentrum. I maj stoppade de iranska myndigheterna de internationella adoptionerna från Röda Lejonets barnhem *Farah Pahlavi Nursery* varifrån barnen adopterats. Under de följande åren gjorde vi flera försök att återuppta verksamheten, men adoptionerna stoppades i maj 1978. Inställningen till internationella adoptioner hade varit negativ.

De blivande adoptivföräldrarna - eller den ena med fullmakt från den andra - måste resa till Teheran. De reste utan att i förväg veta vilket barn de skulle få och ombads att på barnhemmet välja ett barn. Ladan Kia lotsade dem till de olika myndigheterna. Vistelsen i Iran blev som regel två veckor. Eftersom lagstiftningen inte omfattade adoption, placerades barnen som fosterbarn. I Sverige genomfördes adoptionen i tingsrätt.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 17 barn till och med 1978.

Israel

Staten Israel bildades 1948. Landet präglades från början av stora etniska, kulturella och ekonomiska skillnader mellan olika befolkningsgrupper. På 1970-talet, när Adoptionscentrum påbörjade sin verksamhet, var levnadsstandarden relativt hög. Då bodde 3 miljoner i landet.

Hos den muslimska befolkningen hade kvinnor en svag ställning och ensamstående mödrar och kvinnor med utomäktenskapliga barn stöttes ut eller dödades. Inte heller barnen accepterades. Judiska barn placerades i judiska familjer inom landet. Dock fanns behov av föräldrar utomlands för enstaka barn från den

muslimska befolkningen. Det gällde barn som fötts utom äktenskapet där modern samtyckt till adoption. Det fanns också barn som av andra skäl behövde nya föräldrar. Det bedömdes inte vara möjligt att placera ett muslimskt barn vare sig i en judisk eller en muslimsk familj. Om mamman var okänd kunde en domstol besluta att barnet skulle få adoptivföräldrar.

Vi hade kontakt med chefen för adoptionsavdelningen och senare även med ansvarig handläggare på socialministeriet. Sverige var ett av få länder som tog emot barn från Israel.

Ministeriet inbjöd de blivande adoptivföräldrarna till Israel för att bekanta sig med barnet. Efter ett administrativt beslut att ge föräldrarna vårdnaden reste de till Sverige för att genomföra adoptionen i tingsrätt. Adoptionslagen var från 1981. Haagkonventionen tillträdde 1999. Därefter togs adoptionsärendena upp i familjedomstol. Barnen bodde på statliga eller katolska barnhem.

Myndigheterna i Israel accepterade inga privata adoptionsökande och inte heller samarbete med fler adoptionsorganisationer. Behovet av internationella adoptioner var litet och Adoptionscentrum avslutade verksamheten i Israel år 2000.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 123 barn till och med år 2000.

Kina

Folkrepubliken Kina har varit en kommunistisk enpartistat sedan 1949. Efter 1978 skedde den ekonomiska utvecklingen främst i de östra delarna och i de stora städerna. Skillnader i levnadsstandard mellan stad och landsbygd ökade dramatiskt. Sjukvården blev avgiftsbelagd och den fattiga befolkningen blev

i praktiken utestängd. Befolkningen i landet ökade från 1,17 miljarder 1990 till 1,36 miljarder år 2010.

Tidigare levde kineserna i storfamilj men den lilla kärnfamiljen har efterhand blivit vanligare, särskilt i städerna. Att leva som ensamstående kvinna var svårt, speciellt om hon var fränskild. Hon kallades i folkmun ”använda skor”. Det blev tillåtet för ogifta att köpa sin bostad och ensamstående högutbildade kvinnor med god ekonomi kunde leva ett självständigt liv i städerna.

Kina har sedan 1980-talet tillämpat familjeplanering genom ”ettbarnspolitiken” för att begränsa befolkningsökningen. De som skaffade ett andra barn måste betala dryga böter. På landsbygden fick man ha två barn om det första var en flicka, hade ett funktionshinder eller om föräldrarna hade ett riskfyllt arbete. Kvinnans arbetsplats eller byrådet bestämde när hon skulle få skaffa barn och förde noggrann statistik över kvinnornas menstruationscykler. Många kvinnor som fick barn vid ”fel” tidpunkt eller födde för många barn, tvingades sterilisera sig eller göra abort. Giftna kvinnor fick gratis preventivmedel, inte ogifta.

Ettbarnspolitiken ledde till att nyfödda flickor övergavs eller dödades. Pojkar ansågs mer värdefulla eftersom de förväntades försörja sina gamla föräldrar. I Shanghai registrerades år 2000 120 pojkar på 100 flickor. Situationen var liknande över hela Kina. Det var inte tillåtet att frivilligt överlämna sitt barn till myndigheterna. Det var olagligt att överge ett barn. Om myndigheterna spårade föräldrarna blev de bestraffade med böter eller sterilisering av kvinnan. Trots detta övergavs många barn, de flesta flickor och barn med funktionshinder. På barnhemmen fanns även många barn som var tvångsomhändertagna. De hade kända föräldrar och kunde enligt lag inte placeras i adoption.

I alla stora städer fanns *Social Welfare Institute*, ett kombinerat barn och ålderdomshem. I många provinshuvudstäder fanns stora barnhem med hög standard, ett slags ”mönsterbarnhem” med tillgång till läkare, psykologer, logopedier och förskollärare. Många barnhem hade egna fosterhem knutna till sig. Barnhem i fattigare provinser hade avsevärt sämre standard. Barnhemmen förde en «namnbok» i vilken barnets namn skrevs in. Alla barn, födda samma år, fick samma efternamn. Detta stod alltid först. Ett exempel på efternamn kunde vara orten där barnhemmet fanns. Personalen valde tilltalsnamn, som alltså stod sist. Detta namn skulle passa barnets egenskaper och utseende.

Från mitten av 1990-talet administrerade *China Center of Adoption Affairs, CCAA*, adoptionsverksamheten. Kina skiljde sig från andra länder genom den synnerligen välfungerande statliga administrationen av adoptionerna med en avancerad datateknik. Adoptionsprogrammet var hårt centralstyrt. I början på 2000-talet hade CCAA 70 personer anställda och förmedlade 10-12 000 barn årligen till länder i väst. Efter bara några år hade antalet internationella adoptioner sjunkit till 7-8000. Det berodde på att privatekonomin för många blivit bättre och att färre barn övergavs. Fler hade råd att betala böter för ett andra barn och många familjer i städerna välkomnade även en flicka. De inhemska adoptionerna ökade också. Allteftersom antalet friska barn minskat har CCAA lyckats placera allt fler barn med funktionsnedsättningar. Myndigheten bytte 2011 namn till *China Center for Children's Welfare and Adoption*.

Adoptionscentrum inledde samarbete med CCAA 1997 och nästkommande år genomfördes de första adoptionerna. Vår medarbetare i Beijing Christina Wang Jing höll informationsmöten med blivande adoptivföräldrar och var ett stöd i krissituationer. Hon var vår länk till myndigheterna, tolkade på officiella möten och var också ”kulturell” översättare. De blivande adoptivföräldrarna reste till Beijing, vanligen i grupper, och

därefter till de olika provinshuvudstäderna där adoptionsproceduren genomfördes. Adoptionscentrum anlidade i många år resebyrå *BOCITS* och senare resebyrå *CWTS, China Women Travel Service*. Båda hade kompetenta och duktiga guider som lotsade familjerna i Kina, tolkade i samtalen med myndigheter, barnhem och barnläkare och hjälpte till med små och stora problem. Adoptionscentrum anordnade flera utbildningsseminarier för guiderna för att de skulle förstå adoptivföräldrarnas speciella situation.

År 2000 genomförde Adoptionscentrum i samarbete med CCAA ett stort seminarium om adoption för CCAAs personal och personer från provinsmyndigheterna. Vi medverkade också i ett seminarium anordnat av CCAA inför Kinas ratificering av Haagkonventionen.

Kina hade en adoptionslag från 1999 och ett flertal förordningar som reglerade adoptionsverksamheten. Haagkonventionen trädde i kraft 2006.

När ett barn hittades övergivet lämnades det till polisen som tog barnet till ett sjukhus för undersökning. Polisen utredde barnets bakgrund. Lokalmyndigheten Civil Affairs i barnets hemstad sökte därefter efter föräldrarna. Man annonserade med foto efter anhöriga i lokala tidningar. Efter 60 dagar förklarades barnet övergivet och kunde adopteras nationellt. Om man inte fann kinesiska adoptivföräldrar anmäldes barnet till provinsens centralmyndighet Civil Affairs i huvudstaden. Denna beslutade att barnet kunde placeras i internationell adoption och överlämnade barnets dokument till CCAA i Beijing för registrering.

CCAA registrerade, översatte och granskade ansökningsdokument från blivande adoptivföräldrar. På matchningsavdelningen valde man adoptivföräldrar till barnen. CCAA meddelade föräldrarna sitt val i brevet "Letter Seeking Confirmation from

Adopter”. De blivande adoptivföräldrarna accepterade och efter ett par månader kallades de till provinshuvudstaden i den provins där barnet bodde. Barnet hade oftast rest i många timmar från sitt barnhem i någon annan stad i provinsen. Överlämnandet skedde vanligen på Civil Affairs Bureau. Efter en provsamlevnad på 24 - 48 timmar blev adoptivföräldrarna intervjuade av personal från myndigheten och därefter fattades adoptionsbeslutet. En tingsrättsadoption genomfördes i Sverige. År 2006 tillträdde Kina Haagkonventionen.

Många familjer har rest tillbaka på egen hand med sina barn och ungdomar. Den kinesiska resebyrå, som ordnat resan vid adoptionen, har hjälpt till, bland annat med att skaffa tillstånd att besöka barnhemmet.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 1 636 barn till och med 2012.

Bistånd och utvecklingsstöd

Adoptionscentrum har haft ett projekt med *Amity Foundation* i Nanjing. Amity utbildade volontärer som sysselsatte och lekte med barnen på barnhemmen. Amity utbildade även barnhems- och provinspersonal om barns behov och rättigheter samt om hur man kan placera barn i fosterhem som alternativ till barnhem. Projektet finansierades med bidrag från Sida.

Macao

Macao blev en portugisisk koloni i mitten av 1500-talet. År 1979 blev Macao kinesiskt territorium under portugisisk förvaltning och 1999 återlämnades landet till Kina.

Det hände att gravida kvinnor från Kina reste till Macao för att föda. Blev det en flicka lämnade mamman henne. Många barn registrerades inte vilket innebar att utredningarna om

barnens bakgrund blev komplicerade. Även andra barn övergavs eller omhändertogs av de sociala myndigheterna. Barnen bodde dels på ett slitet gammaldags barnhem som sköttes av kinesiska nunnor, dels på ett då nybyggt (1988) barnhem drivet av argentinska nunnor.

Chefen för socialförvaltningen i Macao, Deolinda Leite, tog kontakt med Adoptionscentrum sedan hon 1988 fått information om vår verksamhet av chefen för adoptionsbyrån på Santa Casa da Misericórdia i Lissabon. Det pågick enskilda adoptioner till USA, Australien och Kanada. En utredning hade just genomförts över vilka barn som fanns på barnhemmen. Socialförvaltningen önskade ett samarbete med Adoptionscentrum eftersom man såg en fördel i att ha en organisation som samarbetspart. Vi hade därefter direktkontakt per telefon med socialförvaltningen.

En del barn som blev aktuella för adoption hade förklarats officiellt övergivna. Det fanns också barn vars föräldrar hade lämnat medgivande till adoption. Socialförvaltningen utredde barnets bakgrund och utsåg föräldrar. I första hand placerades barnen inom landet. Inställningen var positiv till att barn som inte kunde få inhemska familjer adopterades utomlands. I Macao gällde en portugisisk lag från 1978 med tillägg från 1988. Domstolen utsåg de blivande föräldrarna till förmyndare för barnet. Adoptivföräldrarna närvarade vid domstolsförhandlingen. Barnen lämnade Macao som fosterbarn. De fick portugisiskt främlingspass och adoptionen genomfördes i svensk tingsrätt. Vi avslutade verksamheten när myndigheterna kunde placera barnen inom landet.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 8 barn till och med 1994.

Nepal

Nepal har sedan 400-talet huvudsakligen varit självständigt. Befolkningen uppgick 1970 till 12 miljoner, varav 300 000 bodde i huvudstaden Kathmandu. Majoriteten levde utanför vägnätet, uppe i bergen där de var hänvisade till att klara sig själva vid sjukdomar, olycksfall och förlossningar. Det fanns ingen sjukvård utanför de stora städerna. Under 2008 hade befolkningen stigit till 28 miljoner, varav en miljon i Kathmandu.

I början på 1980-talet började unga flickor söka sig till utbildning eller arbete i Kathmandu. De lämnade tryggheten i familjen och de stränga normer som rådde där. Många ogifta flickor blev gravida. Barn utanför äktenskapet accepterades endast inom några lågkastiga befolkningsgrupper. Det hände att nyfödda flickor dödades och att barn såldes till bordeller i Indien. Andra skäl till att barn övergavs kunde vara att barnaskaran var större än familjen klarade av eller att någon av föräldrarna dött. En änka måste ofta överge tidigare barn när hon gifte om sig.

Ett mycket stort barnhem *Bal Mandir* i Kathmandu drevs av den halvprivata organisationen *Nepal Children's Organization*. De flesta adoptivbarnen har kommit härifrån. En dryg timmes bilresa från Kathmandu låg ett uppsamlingsläger för tiggare, *Punchkal*, som inrymde ett slags barnhem. Lokalerna var bedrövliga och saknade vatten. Barnen fick gå till en flod i närheten för att tvätta sig. Många var felnärda och hade uppsvällda magar.

Adoptionscentrum kontaktades 1978 av en familj som berättade att de fått hjälp av en svensk journalist att adoptera från Nepal. Vi inledde ett samarbete med ett nepalesiskt par som drev resebyråverksamhet. De blev våra första kontaktpersoner och följde de blivande föräldrarna till barnhem och myndigheter. Vi avslutade samarbetet med dem 1980 då verksamheten inte fungerade som vi önskade.

Vi engagerade nya medarbetare av vilka Vilma Minkkinen Brandt arbetade längst tid. Verksamheten gick lite upp och ner. Det fanns flera skäl till det, skriverier i utländsk press, ett ärende där adoptionen fick hävas, byte av ansvariga personer. Det var även svårt att få kontakt med den person på ministeriet som skulle skriva på adoptionsdokumenten. Ibland hände ingenting mellan våra resor till Nepal. 1986 beslöt Adoptionscentrum att inte sända fler adoptionsansökningar. Hösten 1992 tog vi åter kontakt med Nepal Children's Organization och myndigheterna och fick positiv respons. Samma år ansökte vi om förnyad svensk auktorisation som NIA beviljade först ett år senare.

1995 gjorde Nepal förändringar i regelverket. Ett syfte var att förhindra enskilda adoptioner. Man införde även en ordning, där barnens bakgrund klarlades **innan** adoptivföräldrarna kallades till Nepal. Redan tio år tidigare hade Adoptionscentrum försökt få detta till stånd.

Verksamheten gick emellertid otroligt trögt och i juli 1999 kom det sista faxet från kontaktpersonen på barnhemmet i Kathmandu. Det politiska läget i landet och svårigheter att få information fick Adoptionscentrum att avsluta verksamheten.

Efter en internationell konferens i Nepal 2007 omstrukturerades adoptionsverksamheten. Många utländska organisationer fick auktorisation däribland Adoptionscentrum. Vi gjorde ett nytt försök, avtal slöts. Verksamheten höll emellertid inte måttet. Bland annat ställde myndigheterna orimliga krav på bidrag till bistånd för att tillåta adoptionsverksamhet. Vi lämnade Nepal.

Den nepalesiska lagen som gjorde det möjligt för utlänningar att adoptera kom 1975. När ett barn hade omhändertagits gjorde polisen eller ett sjukhus/barnhem en knapphändig rapport. Annonsering efter anhöriga skedde. Barnet skulle vara på barnhemmet minst 90 dagar före en internationell placering. Det

fanns inget förfarande som gjorde det möjligt att förklara ett barn officiellt övergivet. Några barn hade äldre syskon som blev kvar på barnhemmet eller i uppsamlingslägret. Ibland hände det att en förälder eller nära släkting som inte alls ville att barnet skulle placeras hos en utländsk familj dök upp på ett sent stadium.

I början var det en adoptionsansvarig person på Bal Mandir som föreslog att ett visst barn skulle placeras i adoption. Senare inrättades en kommitté. Adoptivföräldrarna reste för att genomföra adoptionen. Beslutet fattades av inrikesministeriet. Utrikesministeriet utfärdade resedokument och för inresa till Sverige krävdes visum. Adoptionen fullföljdes i svensk tingsrätt.

1992 tillkom nya lagar (Children's Act 2048 och senare National Code 12a, Chapter on Adoption). Proceduren förblev densamma. 2009 kom nya bestämmelser (Terms and Process on Providing Nepali Child to Foreign Citizen for Adoption). Socialministeriet godkände adoptionsorganisationer efter ett komplicerat ansökningsförfarande och tog adoptionsbeslut.

Det finns en livaktig vänförening mellan Nepal och Sverige som bland annat genomfört resor.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 84 barn till och med 2010.

Bistånd och utvecklingsstöd

AC Uppland stödde lägret i Punchkal. Bland annat installerades en vattenledning till stor glädje för barn och personal. 2009 gav Adoptionscentrum det obligatoriska bidraget till socialministeriet och stödde pojkhemmet *Gauri Shanker* långt ute på landsbygden.

Pakistan

Pakistan blev självständigt 1947 från det brittiska imperiet. Efter ett kort inbördeskrig 1971 delades landet i två stater, Pakistan och Bangladesh. Pakistan är en muslimsk stat och hade 59 miljoner invånare 1970.

Kvinnor hade en svag ställning. Att få barn utom äktenskapet var otänkbart och det vanliga var att den gravida kvinnan dödades. En möjlighet till hjälp var att söka sig till ett kristet sjukhus eller sjukstuga som drevs av missionärer ute på landsbygden. Här kunde hon få en fristad tills barnet föddes. I sällsynta fall utfördes där aborter. Barn adopterades av västerlänningar både från sjukhus och från kristna barnhem. Under slutet av 1960-talet adopterade flera svenska par på egen hand. Några fick hjälp av Beatrice Menezes som var anställd på Unicef och bosatt i Islamabad. Barn kom även från södra Pakistan genom katolska nunnor.

1971 tog Monica Lind, som tillfälligt bodde i Islamabad, kontakt med Adoptionscentrum för att försöka starta adoptionsverksamhet med Beatrice Menezes som rådgivare. Samma år kom de första barnen till Sverige. 1972 efterträddes Monica av en norska och därefter av Jane Lundborg. Efter 1973 hittade vi ingen som kunde driva verksamheten vidare. Arbetet på plats fungerade smidigt. De kristna sjukhusen hade kontakt med varandra och hörde av sig när de hade ett barn som lämnats hos dem. Verksamheten byggde på att kontaktpersonen tog hand om barnen i sitt eget hem under utredningstiden till dess att alla dokument var klara. Några barn var bara ett dygn gamla när de flyttades från kliniken.

Det fanns ingen adoptionslag i Pakistan. Domstolen använde ett notariatsförfarande. Man tillämpade den brittiska "Guardian and Wards Act" från 1890 som flyttade förmynderskapet till de

blivande adoptivföräldrarna. Adoptionen genomfördes i svensk tingsrätt. Nya bestämmelser infördes 1978. Två svenska familjer, bosatta i Pakistan, adopterade med vår medverkan. Vi lyckades dock inte återuppta förmedlingsverksamheten.

Enligt Adoptionscentrums statistik har 11 barn förmedlats till och med 1974. Statistiken är dock ofullständig.

Sri Lanka

Sri Lanka - tidigare Ceylon – var en brittisk koloni fram till 1948 då landet blev självständigt. Landet är huvudsakligen bud-distiskt och hade 13 miljoner invånare 1970.

För kvinnor i Sri Lanka var det omöjligt att på egen hand ta hand om ett barn. Många barn övergavs på sjukhusen och placerades senare på barnhem. En del barn lämnades direkt dit. Standarden på barnhemmen var för det mesta låg.

Adoptionscentrum tog 1972 kontakt med en tjänsteman på socialministeriet med ansvar för sociala frågor, inklusive barnhemmen och senare med "the Commissioner" den högste ansvarige tjänstemannen. Ministeriet förmedlade barn till de makar som hade sänt sina ansökningsdokument genom Adoptionscentrum. Adoptionerna togs upp i domstol. En advokat gjorde en inlägga baserad på bakgrundsuppgifter om barnet och de blivande adoptivföräldrarnas hemutredning. Alla blivande adoptivföräldrar reste för hämta sitt barn. I Sverige godkändes adoptionen av socialstyrelsen/NIA.

I slutet av 1970-talet ökade de enskilda adoptionerna. Par som ville adoptera reste på egen hand och genomförde proceduren. Ganska snart etablerade privatpersoner i Sri Lanka egen förmedlingsverksamhet i stor skala vid sidan av myndigheterna. De kontaktade gravida kvinnor. Om en kvinna ville lämna sitt barn

i adoption fick hon senare möta adoptivföräldrarna i domstolen. Man gick alltså förbi socialministeriets tjänstemän. Deras roll blev endast att lämna en inlägga i domstolen när kontakt mellan adoptivfamilj och barn redan var etablerad. Systemet öppnade för penningtransaktioner och andra tvivelaktigheter. De enskilda adoptionerna vållade oss problem. Myndigheterna önskade nämligen att Adoptionscentrum skulle kontrollera all återrapportering även från familjer som hade adopterat enskilt.

Adoptionslagen från 1944 kompletterades 1977 och 1979. Alla placeringar skulle göras av socialministeriet. Där tog man emot adoptionsansökningar från både NIA, Adoptionscentrum och enskilda. Adoptionscentrum höll fast vid att genomföra adoptionerna endast via myndigheterna. Handläggningen blev dock så långsam att vår verksamhet till slut upphörde.

På 1970-talet fanns från början en positiv inställning till internationella adoptioner. Den blev allt mer negativ allteftersom de enskilda adoptionerna ökade och tidningarna rapporterade om oseriösa mellanhänder.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 149 barn till och med 1983.

Sydkorea

Korea delades 1953 efter Koreakriget i Nord- och Sydkorea. Sydkorea var då ett utblottat land. Landets ekonomi har därefter utvecklats starkt men de sociala reformerna har släpat efter. Det amerikanska inflytandet har varit betydande. År 1970 uppgick folkmängden till 31 miljoner och på 2010-talet hade befolkningen ökat till 50 miljoner varav 80 procent bodde i städer. 11 miljoner fanns i Seoul.

Familjen är av tradition viktig. Ansvar för familjeregistret låg hos familjens överhuvud som var en man. Kvinnor gifte sig, flyttade hemifrån och skrevs in i makens register. En ogift mamma kunde råka ut för att barnets morfar vägrade att föra in barnet i familjeregistret. Eftersom barnets föräldrar inte var gifta var det uteslutet att barnets farfar skulle föra in det i sitt register. Ett register öppnades då med barnet som "head of family". Men ett sådant barn blev inte socialt accepterat och fick stora svårigheter i samhället.

Under Koreakriget föddes ett stort antal oönskade barn, ofta med amerikanska soldater som fäder. Dessa barn accepterades inte i det koreanska samhället och många placerades i internationell adoption. Andra skäl till att barn lämnades var att familjen redan hade flera barn och inte klarade av ett till. Också familjer som hade flera döttrar och fick en flicka till kunde överge barnet.

På 1980-talet kom många unga flickor från landsbygden till städernas fabriksområden. De bodde i stora sovsalar och levde ett hårt, monotont och trist liv. En graviditet medförde att flickan omedelbart fick sluta sitt arbete. Flickorna saknade kunskaper om sin kropp, om sexualitet och om preventivmedel. Senare blev allt fler skolflickor och studentskor gravida och tvingades av sina familjer att överge sina barn. På 2000-talet blev det vanligt att barflickor hamnade i samma situation. Den främsta orsaken till att barn lämnades för adoption var således social. Såväl samhällets skyddsnät som barnomsorg utanför den egna familjen saknades. Ett stort antal barn växer fortfarande upp på olika institutioner i Korea.

1965 skrevs ett avtal mellan den halvstatliga organisationen *Child Placement Services*, senare *Social Welfare Society*, SWS, och Socialstyrelsen i Sverige. Avtalet övertogs senare av NIA. 1980 blev Adoptionscentrum handläggande part och tog över förmedlingen. Sedan dess har vi haft ett nära samarbete

med SWS. År 2006 tecknades ett nytt avtal mellan SWS och Adoptionscentrum. SWS var en av fyra organisationer i Sydkorea med licens från socialministeriet att arbeta med internationella adoptioner. Lokalkontor fanns i Uijungbo, Pusan, Inchoen, Taegu och Kwang-Ju. Organisationen drev barnsjukhus, rehabilitering, barnhem, mödrahem och fosterhem. SWS arbetade även med stödprogram till fattiga familjer, inhemska adoptioner och stöd till adopterade som söker sina rötter. SWS placerade ungefär lika många barn inom landet som internationellt. De gjorde detaljerade sociala och medicinska utredningar och hade föredömliga arkiv.

Adoptionscentrum hade medarbetare som följde med de blivande adoptivföräldrarna till SWS för att möta sitt barn och senare till fosterhemmet. Birgitta Shin hade denna uppgift i nästan 20 år. Medarbetarna hade ingen roll i själva adoptionsproceduren.

Alltsedan 1980-talet har Adoptionscentrum årligen genomfört återresor för adopterade och deras familjer. Många adopterade har även rest själva och fått hjälp av *Post Adoption Service* inom SWS.

Adoptionslagen från 1977 hade som målsättning att underlätta adoption av barn på institutioner.

Många gravida kvinnor bodde på något av mödrahemmen och lämnade sina barn till SWS efter födseln. SWS tog även hand om barn som övergivits på något av sjukhusen. Barn som hittades övergivna lämnades till polisen som i sin tur tog kontakt med SWS. Man kontrollerade att barnet inte ofrivilligt kommit ifrån sina föräldrar. Det hände att barn lämnades till SWS av sin mamma eller andra anhöriga. Då gjordes en utredning för att kartlägga om barnet skulle kunna stanna i sin familj. Mamman fick information om vad en adoption innebar och hon gav ett skriftligt medgivande. Hon erbjöds också stöd och

rådgivning. Om pappan var känd skulle också han ge sitt skriftliga medgivande.

Vanligtvis överförde mamman vårdnaden av barnet till SWS. Om barnet var övergivet överlät provinsguvernören eller borgmästaren förmynderskapet på SWS. Barnen placerades på något av SWS mottagningshem för medicinsk utredning eller lades in på *Han Suh Hospital* för vård. Efter ett par veckor flyttades barnen till fosterhem som vanligen var familjer ur medelklassen. På 1980-talet bodde också många barn på barnhemmet i Amsa Dong.

SWS utsåg föräldrar till barnet och chefen lämnade adoptionsmedgivande till de blivande adoptivföräldrarna inför beslutet i svensk tingsrätt. Förfarandet var således administrativt och barnen lämnade Sydkorea som fosterbarn. Under 1980-talet reste de flesta barnen med eskort till Sverige. Därefter har successivt allt fler föräldrar själva hämtat sina barn. Nu gäller det samtliga.

En lag från år 2012 innebar att en familjedomstol i Sydkorea fattade adoptionsbeslutet. Dock krävdes fortfarande ett nytt beslut i svensk tingsrätt.

Under många år ombads de blivande adoptivföräldrarna att skriva ett brev till sitt adoptivbarns mamma att skickas tillsammans med ansökningsdokumenten. I brevet berättade adoptivföräldrarna om sig själva och hur de önskade att livet skulle bli för det barn som skulle bli deras. Brevet undertecknades med förnamn, ingen adress lämnades. Målsättningen var att en socialarbetare skulle läsa brevet tillsammans med barnets mamma som på så sätt kunde bilda sig en uppfattning om det liv som hennes barn skulle få i Sverige.

Internationella adoptioner har alltid varit ett känsligt kapitel. Myndigheterna har reglerat antalet adoptioner till utlandet på olika sätt. På 1970-talet togs varje år beslut om det maximala antalet barn som fick adopteras i varje mottagarland. Senare sattes antalet internationella adoptioner i relation till antalet inhemska adoptioner. Målet var att minska antalet utländska adoptioner och öka antalet inom landet. Antalet barn som placerades utomlands per år hade i slutet av 1990-talet minskat till 1500 jämfört med 10 000 i början av 1980-talet. 65 procent av adoptivbarnen finns i USA. Man beräknar att sedan 1950-talet har runt 200 000 barn lämnat Korea för adoption i andra länder.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 4 689 barn från 1980 till och med år 2012.

Taiwan

Inför Mao Zedongs maktövertagande i Kina år 1949 flydde 1,5 miljoner fastlandskineser till ön Formosa och staten Taiwan bildades. Landets ekonomi utvecklades snabbt, men få sociala reformer infördes.

Utländska par hade adopterat sedan 1960-talet i liten skala. Adoptionscentrums första kontakt med Taiwan togs 1970 efter det att vi fått information av en journalist som hade besökt ett barnhem där. Föreståndaren hade klagat över att det var svårt att hitta adoptivföräldrar. Efter ett års brevkontakt med barnhemmet kom besked om att det fanns barn till fem familjer. Proceduren drog ut på tiden och till sist reste en av föräldrarna. Vi fick senare kontakt med ytterligare en organisation som placerade ett par barn. Därefter upphörde samarbetet.

År 1978 beslöt Adoptionscentrum att återuppta verksamhet. Efter ett par år övergick kontakten till enbart organisationen *Christian Salvation Services, CSS*, där Paula Voigtman var chef.

Socialarbetare på sjukhus och kliniker vände sig till CSS när föräldrar ville lämna ifrån sig sitt nyfödda barn. Det gällde vanligen barn med funktionshinder och för tidigt födda barn som krävde specialistvård som föräldrarna inte hade råd att bekosta. Barnen togs om hand av CSS som ansvarade för barnets vård på sjukhuset. Senare skaffade CSS ett eget barnhem och en klinik.

Adoptionscentrum avbröt samarbetet 1990. Anledningen var att CSS och vi hade olika sätt att se på hur barnen övergavs och hur barnets föräldrar behandlades. Dessutom ville CSS endast placera barn i aktivt kristna familjer. Adoptionerna reglerades i en familjelag och adoptionsbesluten togs i en familjedomstol.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 63 barn till och med 1990.

Thailand

Thailand har en lång historia som självständigt kungadöme och har aldrig varit koloniserat.

Kungahuset har en stark ställning. Militären har ett betydande inflytande och landet har haft flera militärkupper med åtföljande massiva studentprotester. Bangkok var fortfarande på 1970-talet den enda riktigt stora staden, med omkring fyra miljoner invånare. Den näst största staden, Chiang Mai, hade en befolkning på drygt 100 000. Folkmängden i hela landet uppgick 1970 till 37 miljoner och hade stigit till 46 miljoner 2010. Thaiändska är det gemensamma språket men det finns också några minoritetsfolk med egna språk. Omkring 95 procent av befolkningen är buddister. Jordbruket har alltid varit den dominerande näringen.

1970-talet präglades av politisk oro i gränsområdena. Ett stort antal människor drevs från landsbygden framför allt till

Bangkok. Fattiga byggnadsarbetare flyttade från bygge till bygge utan fast bostad och många, framför allt kvinnor och barn, för illa. Under Vietnamkriget hade USA trupper i Thailand. När kriget tog slut 1975 försvann soldaterna men hotellen och nöjesinrättningarna med starka inslag av prostitution blev kvar och fylldes snart med turister.

Familjestrukturen var patriarkalisk men kvinnor hade en starkare ställning än i många andra länder. Döttrar uppfostrades att vara ansvarsfulla, tålmodiga och kärleksfulla. Söner tilläts mer frihet och ett visst lättsinne. Både söner och döttrar uppfostrades till tacksamhet mot föräldrarna. Äktenskap ingicks av kärlek. När en flicka gifte sig flyttade paret ofta in hos hennes föräldrar som hon förväntades ta hand om när de blev gamla. Kvinnans värde steg när hon fött en son. Varken i skolan eller i hemmet gavs någon sexualupplysning. Familjeplaneringsprogrammet var bara riktat till gifta makar. Abort var olaglig. Om en flicka gick i skolan eller på universitetet blev hon relegerad om hon blev gravid.

En bit in på 1900-talet grundades ideella välgörenhetsorganisationer som drev barnhem och mödrahem. Några katolska institutioner fanns sedan tidigare. De privata barnhemmen fick endast ta emot barn med känd identitet. Barn som hittades övergivna placerades på de överfulla statliga barnhemmen. Det kunde finnas 300 barn på ett hem avsett för 200 och alldeles för få vuxna. Barnen fördelades på olika avdelningar efter ålder och sov i spjålsängar i stora salar. Vissa barnhem hade en bedrövlig standard men kunde ändå ha en varm atmosfär. Majoriteten av barnen var pojkar. 1983 fanns totalt 24 institutioner med drygt 6 000 barn. Med tiden blev tillvaron på barnhemmen bättre.

Adoption inom landet förkom i stort sett endast inom släkten. På 1970-talet var det ovanligt att tala öppet om att barnet var adopterat. Inhemska adoptioner ökade från mitten av 1980-talet.

Internationella adoptioner från Thailand började under slutet av 1960-talet. Mrs Niyom, chefskurator på *Children's Hospital* i Bangkok, hade 1972 inbjudits till Sverige av några familjer som hade adopterat på egen hand. Hon besökte också Adoptionscentrum. Andra tidiga kontakter var *Ave Maria School* i Ubon, en katolsk institution med skola och barnhem, och ett sjukhus i Chiang Mai som bägge hade placerat barn i Sverige. Chefskurator på sjukhuset var Chintana Varit.

Det första barnet genom Adoptionscentrum kom 1972 och året därpå var verksamheten igång. Först i januari 1975 besökte vi landet. Vid det laget hade 70 barn adopterats. Adoptionsproceduren var enkel, det fanns många barn och många som önskade adoptera. Flera skandinaviska damer bosatta i Bangkok hjälpte Adoptionscentrum och de blivande adoptivföräldrarna på plats, bland andra Gunnel Larsen och Monica Holmgren.

På Ave Maria Schools lilla barnhem i Ubon var möjligheten till läkarvård begränsad. De minsta barnen flyttades därför till en privatklinik i Bangkok, *Bangkok Nursing Home*. Adoptionsformaliteterna ägde fortfarande rum i Ubon. Efter ett kort besök där kunde de blivande föräldrarna resa till Bangkok och ta med barnet till hotellet i väntan på pass.

Mr Pongsawat hade placerat flera barn i enskilda svenska familjer. Vid vår första resa till Thailand besökte vi honom. Han och hans fru förestod *Nivedsawat Nursery* där unga kvinnor kunde få en fristad under graviditeten genom att arbeta och bo på barnhemmet. Detta var känt bland universitetsstudenter. Barnhemmet var välutrustat och hade mer personal än många andra.

Regelverket i Thailand var otillräckligt för att stå emot den ökande mängden adoptionssökande. Oseriösa förmedlare hade dykt upp. I ett försök att få kontroll ändrade myndigheterna

1977 reglerna. De nya reglerna innebar att modern inte ensam fick underteckna dokumentet om medgivande till adoption. Endast i de fall där fadern var okänd skulle moderns underskrift vara tillräcklig. Om kvinnan berättade vem som var barnets far och han vägrade att erkänna faderskapet betydde det att barnet inte kunde adopteras. På flera håll började man därför låta en annan kvinna uppträda som mamma till barnet. Detta skedde även på Nivedsawat Nursery vilket gjorde det omöjligt för Adoptionscentrum att fortsätta samarbetet. Brevet där vi meddelade detta hittades av polisen vid en razzia på barnhemmet. Det publicerades på första sidan i en av Bangkoks engelskspråkiga tidningar. Barnhemmet stängdes och barnen placerades på något av de statliga barnhemmen.

Myndigheterna stoppade alla adoptioner till utlandet i april 1977 men lät pågående ärenden avslutas. Adoptionscentrum hade 1972-1977 förmedlat 265 barn till Sverige. Antalet barn som kommit till Sverige utanför Adoptionscentrum var över 700. Efter en lagändring 1979 kom adoptionerna igång igen. NIA blev handläggande part men denna roll övertogs av Adoptionscentrum från februari 1980 efter en svensk lagändring.

Åren 2001-2006 hade Adoptionscentrum även adoptionssamarbete med den privata auktoriserade organisationen *Holt Sahathai Foundation*. Den juridiska delen av adoptionerna genomfördes av myndigheten.

Det fanns en familjelag från 1935. De blivande adoptivföräldrarna reste till Thailand för ett möte med barnets mamma i distriktsdomstolen "Amphur" i det distrikt barnet tillhörde. Vårnaden överfördes där formellt till adoptivföräldrarna. Advokat anlätades inte. Adoptivföräldrarnas avresa från Sverige måste ske mycket snabbt, eftersom det var svårt att förmå mamman att stanna tills de anlönt. Vistelsen i landet var omkring två veckor. Adoptionerna genomfördes i tingsrätt i Sverige.

Det fanns många barn på de statliga barnhemmen. Thai­län­dare adopterade inte dessa barn eftersom de hade okänd bakgrund. Det krävdes en tillsynsperiod om sex månader före adoptions­beslutet. Därför adopterades ett fåtal barn av utlänningar som var bosatta i landet.

Efter lagändringen 1979 sköttes alla adoptioner på nyinrättade *Child Adoption Centre* inom *Department of Public Welfare, DPW*, från 2002 *Department of Social Development and Welfare, DSDW*. All kontakt skedde därefter direkt med myndigheten. Beslut om adoption fattades av en styrelse, *Child Adoption Board*. Den nya thailändska lagen gjorde det möjligt för utlänningar att adoptera barn också från de statliga barnhemmen. Handläggningen tog lång tid. De första åren flyttades landsortsbarnen till barnhem i Bangkok inför adoptivföräldrarnas ankomst. Så småningom ändrades detta och barnen kunde hämtas i sin kända miljö.

Barn på barnhemmen utreddes av en socialarbetare. Utredningen inkluderade annonsering efter släkt i radio. Efter minst sex månader beslöt Child Adoption Board att barnet kunde placeras i adoption och utsåg adoptivföräldrar. När makarna kommit till landet intervjuades de av Child Adoption Board som beslutade om fosterhemsplacering för framtida adoption. Därefter kunde familjen resa till Sverige för sex månaders provsamlevnad. Efter tre uppföljningsrapporter från socialförvaltningen i Sverige beslutade styrelsen i Thailand om adoption. Adoptionen registrerades på Thailands ambassad i Stockholm. Adoptionsbeslutet godkändes av NIA/MIA. Eftersom beslutet ofta dröjde, genomförde många adoptionen i svensk tingsrätt. År 2004 tillträdde Thailand Haagkonventionen.

Sedan 1990-talet hade en socialarbetare hand om uppföljningsrapporter och hjälpte adopterade som sökte sitt ursprung. Myndigheten arrangerade med jämna mellanrum *Native Land Visits*. Adopterade och deras familjer från hela världen fick

delta i ett program med kultur, sightseeing och besök på "sitt" barnhem.

Tidigt fanns en insikt om att barn inte borde växa upp på institution. På socialministeriet var man försiktigt positiv men satte kontroll och ordning i första rummet. Detta ledde till en verksamhet på låg nivå och med långa handläggningstider. På senare år gav myndigheten varje utländsk organisation en årlig kvot.

1998 bildades föreningen *Sanuk* för adopterade från Thailand och deras familjer.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 838 barn till och med 2012.

Familjer som har adopterat har stöttat olika projekt

Children's Hospital i Bangkok fick ekonomiskt bistånd för akut hjälp till fattiga föräldrar med sjuka barn. Sjukhuset gjorde även en video om barnavård till undervisningen av personal på de statliga barnhemmen. Kvinnor på ett mödrahem i Bangkok fick en startsumma när de lämnade hemmet med sina barn. Ave Maria School i Ubon fick bidrag till barnhemmet.

Vietnam

Vietnamkriget 1957-1975 var en konflikt mellan Nordvietnam och det USA-stödda Sydvietnam. Kriget slutade med nordvietnamesisk seger och landet blev en kommunistisk enpartistat. Flera miljoner människor hade dött, blivit lemlästade eller hemlösa. Många hade fått genetiska skador av de kemiska bekämpningsmedel som använts av USA för att avlöva djungelområden. Efter återföreningen 1975 stod landet inför enorma sociala problem med krigsinvalider, änkor och föräldralösa barn. Vietnam var då ett av världens fattigaste länder.

Hanoi är huvudstad men den största staden är Ho Chi Minh City, tidigare Saigon. 1990 hade Vietnam 69 miljoner invånare som år 2010 hade ökat till 89 miljoner. 85-90 procent tillhör vietfolket, även kallat kinh. Därutöver finns ett antal minoritetsfolk.

I slutet av 1980-talet var landet fortfarande relativt stängt. Utlänningar bodde i särskilda ”camps”. Folk höll sig inomhus, trottoarerna var tomma och endast ett fåtal affärer med torftigt utbud hade öppet. Biltrafik var förbjuden utom för vissa verksamheter såsom ambassader och biståndsverksamhet. Hanoi var en stad fylld av cyklar och cykeltaxi. Förbeställd hämtning på flygplatsen var ett måste eftersom taxi saknades. Sedan slutet av 1980-talet har ekonomiska reformer genomförts och en viss liberalisering av det politiska livet skett.

Kvinnorna i Vietnam bar en tung börda med ansvar för både familj och jordbruk. En obligatorisk familjeplanering resulterade i ett stort antal aborter och steriliseringar av kvinnor vilket inte sällan orsakade livslånga komplikationer eller dödsfall. Om en flicka blev med barn utan att vara gift hade hon inget annat val än att göra sig av med barnet. Många barn lämnades direkt efter födelsen. Modern hade då ofta skrivit på ett medgivande till adoption innan förlossningen.

Fortfarande under 1990-talet dog många barn på väg från sjukhus till barnhem. Transporterna skedde i bilar utan luftkonditionering. För att barnen skulle överleva började sjukhus och kliniker placera barnen direkt hos de blivande adoptivföräldrarna.

Barnhemmen var urusla. Det fanns sängar att sova i och stengolv att vara på men inte så mycket mer. Barnhemmen låg avsidet och ofta fanns hus för äldre och personer med funktionshinder på samma område. Barnhemmen tillhörde den sociala myndigheten i respektive provins, DOLISA. Enligt socialministeriet fanns i början av 1990-talet 300 000 barn på institutioner av

olika slag. Standarden har förbättrats med åren, särskilt på de barnhem som fått ekonomisk hjälp från utlandet.

Adoptionscentrums första kontakt med adoptioner från Vietnam skedde år 1975 vid slutet av Vietnamkriget. Då genomförde amerikanarna "Operation Babylift", en massevakueringsaktion av barn från barnhem i södra Vietnam. Ett fåtal av dessa barn placerades genom Adoptionscentrum i Sverige.

Under andra halvan av 1980-talet började svenska familjer adoptera på egen hand i Vietnam. På grund av Sveriges omfattande biståndsenpagemang arbetade många svenskar i landet. Adoptionscentrum blev väl mottaget vid sitt första besök 1989. Förmedlingsverksamheten startade året därpå. Vi inledde samverkan med flera provinser i den norra delen av landet. 1995 blev Adoptionscentrum registrerad som en Non Governmental Organisation (NGO).

Vår medarbetare Mrs Chau skötte kontakterna med myndigheter, barnhem och sjukhus i norra delen av Vietnam. Hon hade till uppgift att hjälpa de resande familjerna, men verksamheten växte snabbt och flera personer anställdes. Mr Binh reste med familjer som adopterade i provinser utanför Hanoi. Mr Hanh hjälpte till med praktiska göromål som att visa var man kunde köpa välling, plastbaljor och annat för skötseln av barnet på hotellet. Så småningom blev verksamheten så stor att en tjänst som "mormor" inrättades. Den innehades av en rad svenskor som var tillfälligt bosatta i Hanoi. "Mormor" besökte familjerna på hotellet och följde med till sjukhuset om barnet behövde vård. I början fanns en svensk läkare i Hanoi som höll "BVC-mottagning" en gång i veckan. På 2000-talet minskade verksamheten i omfattning. Mrs Chau efterträddes av Mrs Phuong Anh.

Efter 1995 utvidgades verksamheten till provinser i mellersta Vietnam och till Mekongdeltat och Mr Doung anställdes. Han efterträddes av Mr Huy som hade deltagit i arbetet en tid.

Sverige och Vietnam tecknade år 2004 ett avtal om adoptions-samarbete. Därefter fick Adoptionscentrum ackreditering från den vietnamesiska centrala adoptionsmyndigheten att arbeta med adoptioner i 13 provinser. Den innebar krav på officiell representant och ett formellt kontor vilket vi inrättade i Ho Chi Minh City. År 2009 sade Sverige upp samarbetsavtalet och adoptionerna stoppades i avvaktan på att Vietnam skulle förtydliga sin lagstiftning och ansluta sig till Haagkonventionen vilket skedde 2012.

Barn kom från sjukhus, kliniker eller barnhem. Om barnet hittats övergivet skrevs en rapport, undertecknad av minst två myndighetspersoner. Utredningen av barnets bakgrund och övriga omständigheter granskades av provinsens juridiska avdelning. I många ärenden var barnets familj känd och mamman eller någon gång båda föräldrarna gav sitt medgivande till adoption. Senare infördes en procedur med en återbekräftande utredning på provinsnivå för att säkerställa att allt var i sin ordning.

I de norra provinserna som Hanoi, Thai Nguyen och Hai Phong placerades barn under hela 1990-talet direkt från sjukhus och förlossningskliniker hos adoptivföräldrarna. I de södra provinserna hade barnen redan överförts till barnhemmen och placerades i adoption därifrån. I Ha Nam o Ha Tay arbetade vi med Women's Union som placerade barnen hos fostermammor.

Proceduren var från början administrativ. Den juridiska myndigheten i provinsen förberedde ärendet och folkkommittén fattade beslut. Adoptivföräldrarna skulle närvara vid en ceremoni där barnet formellt överlämnades. Ofta hölls tal både av ansvarig myndighetsperson och av adoptivföräldrarna. I vissa provinser

var ceremonin kort och enkel, i andra följdes den av en festmåltid för alla inblandade. Efter år 2004 förmedlades adoptionerna via den centrala adoptionsmyndigheten men själva adoptionsproceduren låg på provinsnivå på samma sätt som tidigare. Centralmyndigheten granskade handläggningen av adoptionerna i provinserna. I första hand prövades om barnet kunde få en adoptivfamilj inom landet. Endast barn som då befann sig på barnhem kunde adopteras.

Under en kortare period reste föräldrarna två gånger till Vietnam, först för att lämna in adoptionsdokumenten, sedan för att genomföra adoptionen och hämta sitt barn. Adoptionerna har fullföljts i svensk tingsrätt.

Centrala myndigheter

Centralmyndighet för internationella adoptioner: Department for International Adoptions, DIA, på justitieministeriet
Socialministeriet Ministry of Labour, Invalids and Social Affairs, MOLISA

Inrikesministeriet t o m 1995

Paccomm licensgivande myndighet

Provinsmyndigheter

I varje provins hade vi kontakt med följande myndigheter:

People's Committee

Department of Justice

Department of Foreign Relations

Department of Health, som ansvarade för vissa sjukhus och kliniker

Department of Labour, Invalids and Social Affairs, DOLISA, som ansvarade för barnhemmen

Familjeföreningen *Vietnams Vänner* har organiserat familjefester och kulturella aktiviteter i Sverige, även återresor. Föreningen har även finansierat stöd till barnhem, sjukhus och kliniker i

Vietnam. Engagerade adoptivfamiljer har samlat in pengar och sålt vietnamesiskt hantverk.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 1 371 barn till och med 2010.

Bistånd och utvecklingsstöd

Adoptionscentrums bistånd i Vietnam inleddes i början av 1990-talet samtidigt med adoptionsverksamheten. Ett stort antal projekt har genomförts med bidrag från Sida i samarbete med *Women's Union*. På 1990-talet fick fattiga kvinnor yrkesutbildning och hälsovård i provinserna Ha Tay och Ha Nam. Många fick hjälp till arbete. Senare utvecklades samarbetet med *Women's Union* i fler provinser - Thai Nguyen, Quang Ninh, Hai Phong, Thua Thien Hué, Lao Cai, Ha Tinh, Nge Anh och Soc Trang. Ledarskapsutbildning gjorde organisationen bättre rustad att hjälpa utsatta kvinnor och barn. Kvinnors och barns rättigheter har varit viktiga inslag. Andra insatser har varit stöd till två sjukhus i Thai Nguyen för att förbättra mödra- och förlossningsvård (1995-2001), utbildning i Ho Chi Minh City i syfte att stimulera inhemska adoptioner (1997-99). Barnhemmet *Ba Vi* i Hanoi har fått bidrag till yrkesutbildning för de äldre barnen. Återknytning till barnens familjer har ingått (2001-2009). Projektet fick under senare delen av perioden stöd av Radiohjälp. I södra Vietnam har funktionshindrade ungdomar i Can Tho fått yrkesutbildning (1999-2003). Organisationen *Association for the Support of Vietnamese Handicapped and Orphans* har fått stöd till utveckling av ledare (2005-2012).

St Joseph's Home i Bombay, Indien. 1970-tal

St Joseph's Home i Bombay, Indien. 1970-tal

Rescue Home i Bombay, Indien. 1970-tal

Salvation Army i Bombay, Indien. 1970-tal

Shraddanand Mahilashram i Bombay, Indien. 1970-tal

*Landansvarig Solveig Johansson på MMSB i Orissa, Indien.
1980-tal*

SICW i Calcutta, Indien. 1990-tal

Basundhara i Orissa, Indien

Barnhemmet i Nanjing, Kina

Mönsterbarnhem i Kina, flera barn med gomspalt

*Gården på barnhemmet Bal Mandir i Uppsamlingslägret Panchkal i Nepal
Kathmandu, Nepal*

Barnhemsbarn på Sri Lanka

Barnhemmet Amsa Dong, SWS, Sydkorea

SWS mottagningshem i Seoul, Sydkorea

På SWS barnhem

Barnhemmet i Khon Kaen i norra Thailand

Advokaterna Bertram och Colleen Shenoi besöker Holy Cross Convent i Amravathi, Indien. I mitten Gunilla Andersson, landansvarig. 1970-tal

Mrs Rama Ananth (tv), medarbetare i Bombay och Clarice d'Sousa (th), chef för Kuan Yin i Bombay. 1970-tal

*Swaran Chaudhry, chef på SICW
i Calcutta, Indien*

*Nomita Chandy, grundare av
Ashraya i Bangalore, Indien*

*Foto: Ola Cedenheim
Andal Damodaran, stark röst för barns rättigheter i Indien*

Margareta Blomkvist, landansvarig, och Paula Voigtman, chefför Christian Salvation Service, Taiwan

*Elizabeth Caces, chef på Concordia i
Manila, Filippinerna*

*Mrs Niyom, chefskurator på
Children's Hospital i Bangkok,
Thailand*

*Mrs Maioree, föreståndare på Vien Ping i
Chiang Mai, Thailand*

Ladan Kia, medarbetare i Iran

Ann-Charlotte Gudmundsson och Mrs Chau, medarbetare i norra Vietnam

Mr Duong, medarbetare i södra Vietnam

Center 2 i Hanoi, Vietnam

Mrs Hue med några av pojkarna på barnhemmet i Soc Trang, Vietnam

Mr Thak, mångårig chef på SWS, Sydkorea

*Margareta Blomkvist från Adoptionscentrum, reverend Kim på SWS och
Kerstin Paues Odqvist*

*Ok Kyoung Park, Eva Hedén från Adoptionscentrum och Birgitta Shin,
medarbetare i Sydkorea*

Europa och dåvarande Sovjetunionen

Redan på 1960-talet adopterades barn från Grekland och från mitten av 1970-talet från Portugal. De länderna hade då den lägsta levnadsstandarden i Västeuropa. När förhållandena blev bättre och barn kunde få adoptivföräldrar i sitt födelseland upphörde behovet av internationella adoptioner. I Europa ritades kartan om på 1990-talet sedan järnridån fallit. Dessförinnan hade vi knapphändig kunskap om förhållandena på barnhemmen i de kommunistiska länderna. I hela denna stora del av Europa var levnadsstandarden betydligt lägre än i övriga Europa men med stora variationer. Ett land som Ungern hade kommit längre i sin utveckling än Rumänien och Albanien som båda haft hårda diktaturer.

Av de länder som ingick i dåvarande Sovjetunionen arbetade Adoptionscentrum i Estland, Lettland, Litauen, Kirgizistan, Ryssland, Ukraina och Vitryssland. Länderna hade gemensamma värderingar, lagar och likartad byråkrati. Arbetsgivarna hade stort socialt ansvar för sina anställda och det fanns ofta daghem på arbetsplatserna. De statliga myndigheterna hade skyldighet att anställa personer som vuxit upp på institutioner.

Efter upplösningen av Sovjetunionen i början av 1990-talet ökade klyftorna mellan rika och fattiga, likaså mellan de större städerna och landsbygden. Stora förändringar skedde. Mat och andra varor började finnas i butikerna, men många hade inte råd att köpa. Befolkningens hälsolivå försämrades. Sjukdomar som tbc och hiv fick fotfäste. Den tidigare höga alkoholkonsumtionen, även bland kvinnor, förvärrades av nya influenser som ökat vin- och öldrickande. Att vara ogift mor var inte i sig stigmatiserande men ensamstående mödrar hade svårt att försörja

sina barn. Romerna hade en extra svår situation och föräldrar lämnade sina barn till barnhem för att de skulle få mat. Det fanns många romska barn på barnhemmen, speciellt i länderna på Balkan och i Centraleuropa.

Föräldrar till barn som föddes med missbildningar eller någon sjukdom avråddes från att ta hand det. Barnet överfördes direkt från förlossningssjukhuset till ett barnhem. Andra barn tvångsomhändertogs av myndigheterna på grund av extrem fattigdom, alkoholmissbruk eller våld i familjen. Under sovjettiden hände det att barn till politiskt oliktankande tvångsomhändertogs. Flera länder i Sovjetunionen använde institutioner för att på ett systematiskt sätt uppfostra barn. Man trodde att det var bra för dem. Denna syn lever delvis kvar trots att det gått många år sedan systemskiftet.

Sovjetunionen hade upprättat ett strikt system för barnhemmens organisation. Det såg likadant ut i alla länder. De barn som övergavs på sjukhusen men bedömdes vara friska kunde få en adoptivfamilj inom landet. Övriga barn överfördes till barnhem. Barnen indelades efter ålder och barnhemmen var uppbyggda för att ta emot barn i åldersgrupperna 0-3 år, 4-7 år eller som skolinternat. Småbarnshemmen lydde under hälsoministeriet och de för barn från fyra år och uppåt under utbildningsministeriet. I september varje år flyttades de barn som blivit för gamla till nästa institution i systemet. De flesta blev inte ens informerade i förväg. Alla barn hade vid ankomsten till barnhemmet ett läkarutlåtande. För att friskriva sig inför framtiden gav läkarna ofta barnen fler och svårare diagnoser än de egentligen hade. Intygen visade sig sällan stämma överens med svenska läkares bedömning.

Småbarnshemmen hade medicinsk inriktning med en läkare som chef. Också friska barn placerades här. En del barn hade skador av mödrarnas alkohol- eller drogkonsumtion, andra hade

funktionshinder. Efter tre års ålder flyttades barnen till barnhem som antingen var avsedda för ”vanliga” barn eller för barn med vissa diagnoser. Många barnhem var välskötta men stora. Så småningom luckrades det strikta barnhemssystemet upp och stora ansträngningar har sedan gjorts för att integrera barnhemsbarnen i samhället. Barnen har börjat gå i vanliga skolor.

Det som överraskade oss mest när gränserna öppnades var att det fanns så oerhört många barn på barnhem. Journalister gjorde reportage om de usla förhållanden som rådde. Värst var det i Rumänien. Även i länder som ingått i Sovjetunionen var förhållandena bedrövliga, speciellt på de barnhem där funktionshindrade barn hade placerats. I Ungern och Tjeckoslovakien var barnhemsbarnens situation betydligt bättre. Barnhemmen var inte så stora och barnen fick ofta bra vård.

Genom influenser från västvärlden ökade medvetenheten om hur viktigt det är för barn att växa upp i en familj. På 1990-talet började internationella adoptioner tillåtas i många länder. Anstormningen av både adoptionsorganisationer och enskilda adoptanter var oväntad och skapade ett oerhört tryck på administration och beslutsapparat. Land efter land införde strikta regler och ändrade sina lagar. Efter drygt 20 år har antalet barn på barnhem minskat. Sociala reformer och ökade ansträngningar att placera barnen i det egna landet har burit frukt.

Adoptionscentrum har arbetat i ett 15-tal länder i Europa. I Ryssland hårdnade inställningen till att placera barn i Sverige sedan rättigheter för homosexuella att ansöka om adoption införts.

Lissabon, 1970-talet

Barnhemmet Santa Casa da Misericórdia var beläget i en flera hundra år gammal palatsliknande byggnad i centrala Lissabon. Här fanns enorma, kalla stensalar

och det var högt i tak. Stora skramlande ”stålkärror”, typ varuvagnar med staket, transporterade alla barnen från sovsalarna till lekrummet. Ljudnivån var fruktansvärd. Barn i alla åldrar. Till denna helt omöjliga miljö, där inget barn borde få vistas, kom en entusiastisk och kompetent kvinna som chef. Hon organiserade om vården och fick ledningen med sig. Inga barn fick transporteras i skramlande vagnar, alla skulle bäras eller gå själva. Varje barn fick sina egna kläder. Barnstolar och bord införskaffades för att barnen skulle lära sig att äta själva. Man gjorde utflykter till havet. Hon lyckades till och med flytta hela verksamheten till en villa med trädgård.

Rumänien, 1990-talet

Det stod en bastant sköterska i uniform utanför varje stängd dörr i korridoren. Åtta dörrar, bakom varje dörr en sal med 36 sängar. I varje säng ett barn. I den här salen var barnen mellan 3 och 7 år. Det var vinter klockan 11 på förmiddagen. ”Varför ligger barnen i sina sängar klockan 11?” ”Vi har bättre koll om de är kvar i sina sängar. Det är också varmare i sängarna. De får gå upp till lunch. Vi har inte tillräckligt med kläder och skor”, sa sköterskan. Det var minusgrader ute och det stora stenhuset var oeldat. I säng nummer tre från höger satt Maria, snart fyra år, med glimt i det öga som inte skelade. Hon hoppade kvickt ur sin säng, tog mig i handen och frågade vädjande om jag ville bli hennes mamma. Nu, på en gång. ”Försök hitta en familj till Maria”, ber direktören. ”Hon är inte så vacker eftersom hon tittar i kors, men det är inget fel på hennes syn. Det är en pigg och vaken flicka.”

Rumänien, stort barnhem 1990-talet

Nästan alla barnen hade romska föräldrar som tillfälligt lämnat dem för att de skulle få mat. Tyvärr hade inte

heller barnhemmet tillräckligt med mat. Barnen fick någon slags obestämbar grå kålsoppa till lunch. Man tvingades späda ut mjölkersättningen så att den skulle räcka till alla spädbarnen. De små barnen bodde i en enorm sal med ett hundratal sängar.

Ukraina, 1990-talet

En barnhemsföreståndarinna berättade ”Jag blev lurad av myndigheterna att sända pennor och annat som bistånd till fattiga barn i London. Nu när vi har fått veta mer förstår jag att vi själva hade det mycket svårare.”

Ryssland, 2000-talet

Barnhemmen i Ryssland såg likadana ut. Var det samma arkitekt som hade ritat dem? De hade vanligen hög materiell standard. Småbarnshemmet i Moskvaregionen hade en kraftfull kvinnlig läkare som chef. Här fanns sjuksköterska, barnsköterskor, musiklärare och förskollärare. Tydliga regler och fasta rutiner. Alla barn i samma åldersgrupp åt, satt på pottan och sov samtidigt. Barnen var uppdelade i fyra grupper med egen sovsal, lektrum, matrum, badrum och hall där barnen hade var sitt skåp. I toaletterummet fanns 20 pottor på rad, hyllor med varje barns tandborste och kam. Barnen var rena, flickorna hade håret fint uppsatt. Varje barn hade en egen journal och en individuell plan för medicinsk uppföljning. Det fanns en samlingssal med ett piano, man lade vikt vid musik och rytmik. I lekrummet pedagogiska leksaker och barnböcker. På den inhägnade tomten fanns gungor, klätterställningar och andra lekredskap.

Visst, detta barnhem fungerade bra. Barnen led ingen fysisk nöd. Men hur var det för ett barn att växa upp i en tillvaro där personalen arbetade i treskift och var många? När barnet träffade massor med vuxna varje

dag men inte kunde fästa sig vid någon? När tillvaron
var inrutad utan möjligheter till enskilda initiativ?

Albanien

Albanien blev en självständig stat 1912 och en kommunistisk folkrepublik 1946. Kommunistregimen föll 1992. År 2000 hade landet 3 miljoner invånare.

Landet var mycket fattigt och det fanns många sjuka och undernärda barn. Den romska minoriteten hade det särskilt svårt. Barn lämnades till barnhem för att få mat. Det fanns ett tiotal privata barnhem och lika många statliga. På flera av de statliga barnhemmen var standarden låg. Barnen frös på vintern och verkade ovana vid närkontakt. Många barnhemsbarn var födda av flickor som fastnat i trafficking. Några av dem hade själva vuxit upp på barnhem. Det fanns 500 barn på barnhemmen.

Den internationella adoptionsverksamheten startade 1992. Adoptionscentrum besökte landet första gången 2003. En överenskommelse träffades med den centrala albanska adoptionskommittén på justitieministeriet om att underteckna ett samarbetsavtal. Albanien hade slutit avtal med ett tiotal organisationer i USA, Italien, Kanada, Frankrike och Malta. Vi anställde Ilir Abdiu som representant. Adoptionsverksamheten gick väldigt trögt trots att det fanns barn i behov av nya föräldrar. Vi avslutade verksamheten 2006.

Albanien tillträdde Haagkonventionen år 2001 och fick en ny familjelag 2003. Barnets föräldrar gav samtycke till adoption. Om barnets föräldrar inte var kända eftersöktes de under ett år. Därefter kunde en domstol förklara barnet övergivet. Innan en utländsk adoption kunde bli aktuell letade man under minst sex månader efter en inhemsk adoptivfamilj. Beslut om adoption togs i familjedomstol med adoptivföräldrarna närvarande.

Adoptionskommittén utfärdade intyg om Haagadoption. Svenska ambassaden i Rom utfärdade pass.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 8 barn till och med år 2006.

Bulgarien

Efter andra världskriget blev Bulgarien en folkrepublik med starkt sovjetiskt inflytande. År 1990 förlorade kommunistpartiet makten och Bulgarien blev en demokratisk republik. Landet har sedan dess genomlevt flera ekonomiska och politiska kriser. Landet hade 8 miljoner invånare 1990. Till skillnad från andra länder i det forna östblocket hade Bulgarien behållit ett småskaligt jordbruk där både män och kvinnor arbetade. En annan skillnad var att alkoholkonsumtionen var låg bland kvinnorna, en kvarleva från tiden under turkiskt styre. De romska och turkiska minoriteterna levde under betydligt svårare omständigheter än resten av befolkningen.

Barnhemmen var organiserade enligt sovjetiskt mönster. 1995 fanns det 31 stora småbarnshem. Den materiella standarden var låg och omsorgen om barnen varierade. En del barn hade skador av undernäring och vanvård, många var sjuka eller funktionshindrade. På några barnhem försökte man förbättra vården genom att införa ”mormorsprojekt”, frivilliga kvinnor som kom och ägnade sig åt barnen några timmar varje dag.

De små friska barnen adopterades av bulgariska familjer och internationell adoption kom endast ifråga för barn som inte kunde få familj inom landet. År 2000 genomfördes ungefär lika många inhemska adoptioner som utländska. Men ökad byråkrati efter tillträdet till Haagkonventionen år 2002 minskade antalet adoptioner. Barnhemmen blev åter fulla.

Adoptionscentrum besökte landet 1991. Krasimir Antonov kom att sköta kontakterna med barnhemmen och handläggningen av adoptionsproceduren. Hans fru Pavlina hjälpte till. Verksamheten började med adoptioner från Pleven och Totleben. De första barnen kom 1993. År 1996 började vi arbeta på flera orter. År 1998 hade Adoptionscentrum kontakt med hälften av småbarnshemmen. Arbetet medförde många resor till olika delar av landet. Krasimir omkom tragiskt i en bilolycka 1999. Dottern Iglika Koleva blev vår nya officiella medarbetare och sonen Mladen gjorde resorna till barnhemmen.

Vi inledde samarbete med organisationen *Kristina AC* som hade fått ackreditering av justitieministeriet att arbeta med internationella adoptioner. Denna förlängdes dock inte år 2006. Vi inledde därför ett samarbete med organisationen *Vesta*.

Barnets dokument granskades av hälsoministeriet om barnet bodde på ett småbarnshem eller av utbildningsministeriet om barnet bodde på ett barnhem för barn från fyra år. När en utländsk medborgare skulle adoptera krävdes ett godkännande av justitieministeriet och ministern skulle underteckna dokumentet.

I början samarbetade Adoptionscentrum direkt med barnhemmen. År 2003 inrättades en adoptionskommitté inom justitieministeriet som skapade ett centralt register för sökande och ett för barn som behövde adoptivfamilj.

De internationella adoptionerna handlades av Sofias regionala domstol. Familjelagen från 1985 tillämpades, senare en lag från 2009. En advokat anlätades och adoptionen skedde genom fullmakt. Efter beslutet om adoption utfärdades ett nytt födelsecertifikat och utresehandlingar. NIA, senare MIA godkände adoptionen i Sverige. Bulgarien tillträdde Haagkonventionen 2002. Från början reste adoptivföräldrarna en gång, från 1998

två gånger, först för att träffa barnet och underteckna dokumenten och sedan för att hämta sitt barn.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 238 barn till och med 2012.

Bistånd och utvecklingsstöd

Adoptionscentrum har genomfört två projekt med bidrag från Sida. Läkare och föreståndare för småbarnshem har utbildats om barns tidiga psykiska utveckling (1997) och flera seminarier har hållits för att stärka organisationen Kristina AC (2001-02).

Estland

1990 hade Estland en befolkning på 1,5 miljoner invånare som sjönk till 1,3 miljoner 2010. Många hade det fattigt, särskilt den ryska minoriteten. Alkoholmissbruk var utbrett, även bland kvinnor. Aborter var vanliga. Ensamstående mödrar hade svårt att försörja sina barn.

Barnhemmen var ofta välskötta. En majoritet av barnen på barnhemmen hade på 1990-talet rysk bakgrund och därför svårigheter att få estniska adoptivföräldrar. När det strikta barnhemssystemet löstes upp försökte man integrera barnhemsbarnen i samhället. Kommunerna öppnade från 1995 egna, mindre barnhem där barnen indelades i syskongrupper. Mustamäe småbarnshem i Tallinn behöll ansvaret för de barn som hade störst behov av medicinsk omvårdnad. I början av 1990-talet fanns 1100 barn på barnhemmen. Den siffran ökade under en period för att därefter minska. Inhemska adoptioner, främst av små friska barn, tog fart i mitten av 1990-talet.

Adoptionscentrum tog de första kontakterna 1990. Hälsoministeriet ansvarade för de internationella adoptionerna och de första barnen kom 1992. Samma år flyttades ansvaret

till socialministeriet. Samverkan mellan Adoptionscentrum och ministeriet utvecklades. 1995 kom en ny familjelag som reglerade adoptionsverksamheten och ministeriet bestämde att alla svenska par som på enskild väg ansökt om adoption i Estland skulle hänvisas till Adoptionscentrum. Anledningen var att man saknade resurser att ta hand om alla som själva reste till Estland för att adoptera. Myndigheterna ville ha direktkontakt med Adoptionscentrum. Vi gjorde många resor och tog emot flera besök från estniska myndigheter och barnhem. Närheten underlättade samarbetet. Vi anlitade ett par personer som tolkar och stöd för familjerna under vistelsen i landet.

Adoptionsproceduren inleddes med att en socialinspektör i Tallinn förberedde ärendet inför behandlingen på socialministeriet. Premiärministern undertecknade adoptionsbeslutet och nytt födelsecertifikat i adoptivföräldrarnas namn och utresehandlingar utfärdades. När verksamheten påbörjades år 1991 gällde sovjetisk lagstiftning. En ny lag från 1995 flyttade adoptionsbesluten från regering till domstol. Senare har ytterligare ändringar gjorts. När ett barn blivit övergivet eller omhändertaget utredde kommunen om det kunde placeras hos släktingar eller i fosterfamilj. De flesta hamnade dock på barnhem. Socialkontoret i det län där barnet bodde var ansvarigt. Först sökte man i ett halvår efter estniska adoptivföräldrar. Därefter begärdes tillstånd från socialministeriet att placera barnet i en utländsk familj.

I Sverige genomfördes adoptionen under de första åren i tingsrätt. Senare godkände NIA den estniska adoptionen. Estland tillträdde Haagkonventionen 2002.

Inställningen till internationella adoptioner har varit positiv. Flera familjer som adopterat från Estland har haft anknytning till landet. Några har fått tillbaka fastigheter som deras familjer förlorat vid flykten till Sverige på 1940-talet.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 162 barn till och med år 2012.

Bistånd och utvecklingsstöd

För att öka kunskapen om barns behov och utveckling genomfördes 1999-2001 ett projekt med bidrag från Sida tillsammans med Lettland. Personal från barnhem och socialarbetare besökte *Institutet för tidigt ingripande i St Petersburg*. Inom projektet diskuterades hur man skulle kunna stötta familjer med funktionshindrade barn så att de inte lämnades till barnhem.

Grekland

Grekland har utvecklats från ett traditionellt jordbruksland till en mer moderniserad industristat. Grekisk-ortodoxa kyrkan är den dominerande religionen.

Socialstyrelsen, senare NIA, skötte kontakten med barnhemmet *Metera*, en ideell, privat organisation. Ett avtal reglerade proceduren. Adoptionscentrum övertog kontakten från NIA efter den svenska lagändringen 1979. Då fanns en liten adoptionsverksamhet med fungerande rutiner. Barnhemmet *Metera* ansvarade både för barnens vård och för adoptionerna. Barnhemmet tog emot ansökningar och utsåg föräldrar till de barn som behövde ett nytt hem. *Metera* inbjöd familjen till Grekland. Beslut om adoption togs av domstol och i Sverige godkände NIA den grekiska adoptionen. Verksamheten upphörde 1990 då Grekland ansåg sig kunna placera alla barn inom landet.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 26 barn till och med år 1990.

Kirgizistan

Kirgizistan ligger i Centralasien men tillhörde dåvarande Sovjetunionen. Huvudstaden heter Bisjkek. Majoriteten av invånarna är kirgiser och islam är den dominerande religionen. År 2000 hade landet fem miljoner invånare. Fattigdomen var utbredd, speciellt för dem som tidigare levt nomadliv och flyttat till städerna.

Många barn på barnhemmen hade någon funktionsnedsättning. Barnhemmen var välskötta, men hade knappa förhållanden. År 2003 fanns nio barnhem, varav tre var avsedda för små barn. De låg i Bisjkek, Osh och Tokmok. Några barn fanns även på sjukhus i Bisjkek och Tokmok.

Adoptionscentrum besökte Kirgizistan första gången 2003. På utbildningsministeriet var ansvarig tjänsteman positiv till ett samarbete. Men först skulle nya instruktioner och flera andra dokument utformas. Vi anställde Gulayim Ismailova för att bevaka denna process. År 2005 slöts ett samarbetsavtal mellan Adoptionscentrum och utbildningsministeriet och samma år genomfördes den första adoptionen.

År 2003 antogs en ny familjelag. Barnen utreddes av de lokala sociala myndigheterna. Ett register upprättades över de barn som inte kunde placeras inom landet. I samråd med förmyndarmyndigheten i regionen utsåg ministeriet föräldrar. Beslut om adoption fattades i lokal domstol i närvaro av de blivande adoptivföräldrarna. Dessförinnan hade de lärt känna barnet på barnhemmet. I Sverige genomfördes adoptionen i tingsrätt.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 21 barn till och med 2008, då verksamheten stoppades för en översyn av reglerna.

Kroatien

1991 förklarade sig Kroatien självständigt. Landet präglades under hela 1990-talet av dålig ekonomi och hög arbetslöshet. År 2000 hade Kroatien 4,5 miljoner invånare.

År 2003 deltog den dåvarande rådgivaren till den kroatiska socialministern i en internationell konferens i Stockholm om barn på institution. Han inbjöd Adoptionscentrum att besöka landet. Under vår första resa besökte vi socialministeriet, flera lokala sociala centra, barnhem och fosterhem. Dalida Kos anställdes som medarbetare.

79 socialtjänstkontor ansvarade för socialomsorgen i 21 regioner. I mitten av 1990-talet fanns 14 statliga barnhem och fyra privata med 1 500 barn. 2 500 barn var placerade i fosterhem. Den lokala socialmyndigheten utredde barnets bakgrund och en temporär vårdnadshavare utsågs. Barnets föräldrar eller enbart modern gav samtycke till adoption. En domstol fattade beslut om att frånta föräldrarna vårdnaden om barnet vanvårdats eller om föräldrarna inte besökt sitt barn på barnhemmet under minst tre månader. I första hand prioriterades inhemska sökande, i andra hand adoptivföräldrar utomlands med kroatiskt ursprung.

De barn som adopterades till Sverige bodde på barnhemmet *Nazorova* i Zagreb utom ett som bodde i fosterfamilj. De blivande adoptivföräldrarna besökte barnet under ett par dagar. Ett professionellt team bedömde barnets och föräldrarnas ömsesidiga anpassning. Adoptionsbeslutet fattades av den lokala socialtjänsten och socialministeriet godkände beslutet. Med tiden tog proceduren så lång tid att adoptivföräldrarna blev tvungna att resa två gånger. I Sverige godkände NIA/MIA adoptionen.

Internationella adoptioner var något nytt och inställningen negativ. Varje ärende tog lång tid. Vi var den enda utländska adoptionsorganisationen i landet. Verksamheten upphörde 2006.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 7 barn till och med år 2006.

Lettland

Befolkningen i Lettland uppgick 1990 till 2,6 miljoner. Fattigdomen var utbredd speciellt i den ryska minoriteten. En ogift mor hade svårt att försörja ett barn. Det fanns flera stora institutioner av skiftande kvalitet. Många barn hade skador av mödrarnas alkoholkonsumtion. Barn med rysk bakgrund var överrepresenterade på barnhemmen och gick inte att placera i lettiska familjer. Så småningom luckrades det strikta barnhems-systemet upp.

Adoptionscentrum gjorde en första resa i februari 1991. Då förberedde Lettland val inför självständighetsförklaringen och den politiska oron var stor. Vi träffade en överenskommelse med utbildningsministeriet om att pröva ett par adoptionsärenden. Verksamheten fortsatte men många ärenden blev uppskjutna på grund av inre motsättningar och osäkerhet om adoption till utlandet var bra eller inte.

1993 anställde vi Skaidrite Kepite. Hon hade kontakt med myndigheter, besökte barnhem, tog emot blivande adoptivföräldrar och representerade dem även i domstolen. Senare fortsatte hennes dotter Ieva Kepite.

Socialministeriet inrättade ett register över barn som behövde föräldrar och en väntelista för utländska adoptionssökande. Eftersom många adoptionsansökningar strömmade in från

framför allt Frankrike blev kön mycket lång. Verksamheten upphörde år 2004. Ett sista långdraget ärende avslutades 2008.

När verksamheten påbörjades gällde sovjetisk lagstiftning. En grupp läkare bedömde om barnen var tillräckligt friska för att placeras i lettisk adoption. Enligt sovjetisk lag kunde endast friska barn få adoptivföräldrar inom landet. Adoptionerna sköttes av utbildningsministeriet som granskade både barnets och de adoptionssökandes dokument. Därefter bereddes ärendet av en socialinspektör i det distrikt där barnet bodde. Distriktets exekutivkommitté fattade adoptionsbeslutet. Nytt födelsecertifikat i adoptivföräldrarnas namn och utresehandlingar utfärdades. I början utfärdades sovjetiska pass.

Efter självständigheten beslöt man att de lagar som gällt 1940 vid Sovjetunionens maktövertagande åter skulle gälla. Detta ledde till en komplicerad situation med parallella regler och överlappande system. Bland annat återinfördes barnavårdsnämnder på lokal nivå som bestod av jurister, läkare och pedagoger. Dessa bedömde var övergivna barn skulle placeras: hos släktingar, i fosterfamilj, på barnhem eller hos lettiska eller utländska adoptivföräldrar.

Den förordning som kom 1992 reglerade vilka barn som kunde adopteras. Det var barn vars föräldrar hade avlidit, barn vars föräldrar skriftligen hade av sagt sig föräldrarätten och barn vars föräldrar hade förlorat föräldrarätten genom domstolsbeslut. Familjer från utlandet kunde adoptera en släktings barn, barn med funktionshinder som inte kunde behandlas i Lettland eller barn som avvisats av minst två lettiska familjer. Adoptionshandläggningen övertogs av justitieministeriet, året därpå av socialministeriet och till sist av barn- och familjeministeriet. En domstol fattade beslut om adoption. I Sverige genomfördes adoptionen i tingsrätt. Lettland tillträdde

Haagkonventionen 2002. Det fanns en negativ inställning till att lettiska barn skulle lämna landet.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 73 barn till och med år 2008.

Bistånd och utvecklingsstöd

För att öka kunskapen om barns behov och utveckling genomförde Adoptionscentrum 1999-2001 ett projekt med bidrag från Sida tillsammans med Estland. Personal från barnhem och socialarbetare besökte *Institutet för tidigt ingripande* i St. Petersburg. Inom projektet diskuterades hur man kunde stötta familjer med funktionshindrade barn så att dessa inte skulle lämnas till barnhem.

Litauen

År 1990 hade Litauen 3,7 miljoner invånare. Många var fattiga. Till skillnad från övriga baltiska länder hade Litauen ingen stor rysk minoritet. Litauen skiljer sig även genom att vara katolskt.

Adoptionscentrum besökte Litauen hösten 1991. En viceminister på utbildningsministeriet välkomnade ett samarbete. Oklarheter, omorganisationer och nya instruktioner skapade osäkerhet. Många personer inom byråkratin och på barnhemmen var rädda att göra fel. Vi reste flera gånger och för adoptionerna viktiga personer kom på besök i Sverige. Först 1994 anställde Adoptionscentrum en medarbetare och blivande adoptivföräldrar påbörjade ansökningar. De första barnen kom år 1996. Verksamheten upphörde efter ett par år efter en lagändring.

1991 gällde den sovjetiska familjelagen och 1993 gjordes ett tillägg om adoption. Från år 1993 ansvarade socialministeriet för adoptionsverksamheten. 1995 antogs ett nytt reglemente

och ett centralt register för de som ville adoptera inrättades. Haagkonventionen tillträdde 1998.

Lokala sociala myndigheter utredde barnen. De blivande adoptivföräldrarna reste till Litauen. Beslutet om adoption togs i Vilnius regionala domstol. I Sverige genomfördes adoptionen i tingsrätt.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 9 barn till och med år 1999.

Makedonien

Adoptionscentrum hade kontakter i nästan alla länder på Balkan och det var naturligt att även besöka Makedonien. Flera resor gjordes mellan åren 2003 och 2010 för att etablera kontakt med socialministeriet, det enda småbarnshemmet och de lokala socialtjänstkontoren. Vi möttes av många formella hinder, skepsis och ovilja. Den främsta svårigheten var decentraliseringen i kombination med våra begränsade resurser att göra så många resor som behövdes. Familjelagen var från 1992 och proceduren liknade den i många andra länder på Balkan. Makten låg hos de 31 lokala socialtjänstkontoren som fattade beslut om adoption. De blivande föräldrarna reste till Makedonien före beslutet. Adoptionen bekräftades av socialministeriet. I Sverige godkändes adoptionen av MIA.

Vi har genomfört ett projekt med bidrag från Sida. Organisationen *Triagolnik* har stöttat ungdomar som vuxit upp på barnhemmet i Skopje.

Adoptionscentrum förmedlade ett barn år 2009.

Polen

Efter andra världskriget ingick Polen i den sovjetiska intressesfären. En icke-kommunistisk regering bildades 1989. Katolska kyrkan spelade även under kommunisttiden en viktig roll, då som motpol till regimen. Efter systemskiftet blev en fundamentalistisk katolsk rörelse aktiv för att främja en katolsk livsstil med abortmotstånd, avståndstagande från preventivmedel och sexualundervisning. 1990 hade Polen 38 miljoner invånare.

I slutet av 1980-talet fanns 20 000 barn på barnhemmen. 4 000 barn i åldern 0-3 år bodde på 49 småbarnshem och 16 000 på 423 andra barnhem. Så många som 74 procent av barnen hade båda föräldrarna i livet men hade lämnats av sociala eller ekonomiska skäl. Många familjer hade blivit fräntagna vårdnaden på grund av vanvård. Under ett enda år adopterades 3 300 barn varav 800 av utländska familjer.

Det fanns många band mellan Polen och Sverige. Adoptionscentrum hade kontakter i Polen redan i slutet av 1960-talet. Under 1980-talet ökade de enskilda adoptionerna till Sverige stadigt. Adoptionscentrum fann det dock svårt att organisera en verksamhet.

År 1990 fick Adoptionscentrum kontakt med *Towarzystwo Prazyjaciol Dzieci*, TPD (Barnens Vänner). TPD med Barbara Passini som chef var en landsomfattande organisation som arbetade med skydd och placering av barn. Organisationen hade i juni 1990 träffat ett avtal med hälso- och socialministeriet om olika former för omvårdnad av barn där även adoption ingick. TPD ville bara arbeta med auktoriserade adoptionsorganisationer. Vår verksamhet kom igång 1991 och en medarbetare anställdes. TPD önskade att vi skulle arbeta med deras lokala enheter på länsnivå och vi gjorde flera resor för att skapa kontakter.

Vid sidan av Adoptionscentrum fortsatte många enskilda svenska familjer att adoptera genom andra polska organisationer. Knepiga situationer uppstod då enskilda par behövde vår hjälp. Det ledde till konflikter och oklarheter om ansvar och Adoptionscentrum beslöt att avsluta verksamheten.

Det fanns en gammal familjelag, men den innehöll få regler om adoptionsprocedur. Den lokala socialmyndigheten utredde barnets situation och försökte placera det i en polsk familj. Om det inte gick kunde en utländsk familj bli aktuell. Adoptionscentrum sökte familj till varje enskilt barn som TPD bad oss hitta föräldrar till. Förberedelserna inför domstolsbehandlingen gjordes av TPD och advokat behövdes inte. Adoptionsbeslutet togs i en lokal domstol. Adoptionen godkändes i Sverige av NIA.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 18 barn till och med år 1992.

Bistånd och utvecklingsstöd

Åren 1992-1993 genomförde Adoptionscentrum ett biståndsprojekt med bidrag från Sida för att utbilda pedagoger och psykologer och för att stimulera till inhemsk adoption.

Portugal

Från 1932 styrdes Portugal av diktator Antonio de Oliveira Salazar. Ett stark internt motstånd kulminerade i en oblodig revolution 1974 och ett demokratiskt styrelseskick inrättades. Landet hade då nio miljoner invånare. Katolska kyrkans inflytande var starkt. Ensamstående mammor hade svårt att ta hand om ett barn. Inhemsk adoption var en lösning men en del barn var det svårt att finna föräldrar till, speciellt barn av afrikanskt ursprung eller med funktionshinder.

År 1975 startade Kerstin Paues Odqvist och Anna Cramér, tillfälligt bosatta i landet, adoptionsverksamhet och följande år genomfördes de första adoptionerna. Därefter blev det uppehåll fram till 1982. Irene Carlsson engagerades 1984 och senare Agneta Blomquist. Vi tog kontakt med socialförvaltningarna i de större städerna och adoptioner genomfördes i Lissabon, Setubal, Porto, Aveiro, Coimbra, Santarém, Caramulo, Evora och Faro. Adoptionscentrum samarbetade främst med adoptionsbyrån inom Santa Casa de Misericordia, socialförvaltningen i Lissabon som hade ett stort barnhem.

Från början av 1990-talet kunde även barn av afrikanskt ursprung och barn med speciella behov placeras inom Portugal och Adoptionscentrum avslutade därför verksamheten.

Barn kunde bli aktuella för adoption genom att föräldrarna gav samtycke till adoption, barnet förklarades övergivet eller att föräldrarna framtogs vårdnaden om barnet. När en socialförvaltning i Portugal bad oss hitta föräldrar till ett barn föreslog vi tänkbara par. Socialförvaltningen valde ut ett och presenterade förslaget för domstolen som utsåg de blivande adoptivföräldrarna till barnets förmyndare inför adoption i Sverige. Alternativt utsåg domstolen en annan förmyndare som i sin tur gav samtycke till adoptionen. Därefter utfärdades utresetillstånd och pass. Familjen hämtade vanligen barnet i Portugal. I Sverige genomfördes adoptionen i tingsrätt.

Från början var inställningen till internationella adoptioner avvaktande. Senare blev man positiv till att det fanns familjer i Sverige som önskade adoptera barnen.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 71 barn till och med år 1991.

Rumänien

Efter andra världskriget bildades en kommunistisk enpartistat och 1965 kom Nicolae Ceaușescu till makten. Hans storslagna planer och byggen i Bukarest stod i skarp kontrast till den fattigdom som befolkningen levde i. Säkerhetspolisen kontrollerade och förföljde medborgarna. Kvinnor tvingades föda minst fem barn. Med så många munnar att mätta i varje familj var misären stor. Kvinnor dog i samband med illegala aborter. Värst var det för den stora romska gruppen. Diktaturen föll i december 1989. Rumänien hade då 23 miljoner invånare. Rumänska är ett latinskt språk och religionen huvudsakligen grekisk ortodox.

Myndigheterna uppskattade att det på 1990-talet fanns 50 000 barn på barnhemmen. Ytterligare 5 000 barn fanns på särskilda avdelningar på sjukhusen. Ett par tusen barn bar på hivinfektion till följd av blodtransfusioner som de fått som behandling mot undernäring. Standarden på barnhemmen var under all kritik, barnen var apatiska, många dog. Som förklaring till varför personalen mera liknade fångvaktare än barnskötare sade en regeringsrepresentant på en internationell konferens att det inte ingick i personalens instruktioner att ge kärlek.

Efter alla tidningsreportage om barnhemsbarnens situation hörde många av sig till Adoptionscentrum och frågade om det gick att adoptera. Vi var först tveksamma på grund av rykten om felaktigt genomförda adoptioner. Under våren 1990 fick vi kontakt med Kerstin och George Bogdan. De hade varit på besök i Rumänien och fått klarhet i adoptionsproceduren. Vi anlätade Kerstin som konsult för att kontakta barnavårdsmyndigheter och planera för en utbildningsinsats av rumänska socialarbetare.

Bogdans flyttade till Bukarest och George övertog ansvaret. Tillsammans byggde de upp verksamheten och tog emot

blivande föräldrar. De arbetade huvudsakligen i de nordvästra delarna av landet och resorna blev långa. Arbetet blev svårare och mer mödosamt än vi räknat med. Det uppstod ett intensivt tryck från organisationer och enskilda från många länder och myndigheterna gjorde ständiga ändringar i lagar och procedurer. Inte alla adoptioner gick rätt till.

Den procedur som först tillämpades utgick från en familjelag från 1956. När det fanns ett barn för adoption anlätades en advokat som i sin tur kontaktade överförmyndaren i det område där barnhemmet låg. Denne utredde barnets bakgrund. År 1990 ändrades proceduren så att beslut om adoption fattades i domstol. Modern eller bägge föräldrarna skulle ge sitt medgivande.

Efter en lagändring 1991 blev det uppehåll i verksamheten. En adoptionskommitté med representanter för olika ministerier bildades. Denna skulle godkänna placeringen. Obehöriga förbjöds att ta kontakt med barnhemmen och enskilda adoptioner förbjöds. I början följdes inte alltid dessa regler. Adoptionscentrum ingick ett samarbetsavtal med den nybildade adoptionskommittén under våren 1992. År 1993 infördes en möjlighet att förklara ett barn övergivet om föräldrarna inte besökt det på sex månader. Endast stark adoption tilläts. Adoptionen bekräftades av NIA i Sverige. Rumänien tillträdde Haagkonventionen 1995.

Efter ytterligare en lagändring år 1997 inrättades ett barnavårdsdepartement direkt underställt regeringen. De utländska adoptionsorganisationerna skulle samarbeta med en rumänsk motsvarighet. Myndigheterna ställde krav på att den rumänska organisationen skulle bedriva biståndsverksamhet. Kerstin och George startade därför en rumänsk stiftelse *Allt för barnen*. Både den och Adoptionscentrum godkändes i Rumänien. Men det fungerade dåligt och Adoptionscentrum beslöt 1998 att avveckla

efter en analys som löd "Under de tio år som Adoptionscentrum haft verksamhet i Rumänien har mycket arbete, kraft och oändlig möda lagts ner. Våra medarbetare har gjort en outtröttlig och engagerad arbetsinsats. Rumänien är ett land som det är mycket komplicerat och svårt att arbeta i. Det gamla arvet från det kommunistiska systemet och stor korruption gör att administration och byråkrati är närmast ogenomtränglig." Några år senare stoppade Rumänien alla adoptioner till utlandet.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 97 barn till och med år 2000.

Bistånd och utvecklingsstöd

Två biståndsprojekt med bidrag från Sida har genomförts. I det ena projektet byggde *Rumänska Forskningsinstitutet för Livskvalitet* upp team för utbildning av barnhemspersonal. I det andra projektet startades idrottsklubbar för att ge barn som drev runt på gatorna meningsfulla aktiviteter.

Ryssland

Efter dåvarande Sovjetunionens upplösning förklarade Ryssland sig vara en självständig stat 1991. Ryssland hade då 148 miljoner invånare. Antalet sjönk till 144 miljoner 2010.

UNICEF uppgav i en rapport 2001 att det fanns uppemot en halv miljon barn på 4 000 institutioner. Samma år togs ytterligare 114 000 barn in på barnhemmen, en fördubbling jämfört med 1991. Reportage om barnens situation spreds i världen.

Några svenskar hade adopterat på egen hand och gav oss information. Adoptionscentrum besökte Ryssland första gången i januari 1991. Sovjetunionen var stadd i upplösning och delegationer från väst började välkomnas. Oron var stor inför vad som skulle hända. Vid den första resan besökte vi utbildningsdepartementet

i Moskva stad och ett par barnhem. Det fanns otroligt många barn på institutionerna. Bara i Moskva fanns 23 000 barn på olika barnhem. En överenskommelse träffades om att genomföra ett par ärenden varefter en rysk delegation skulle komma till Sverige.

Efter de första adoptionerna anställdes rysktalande medarbetare både på kansliet i Sverige och i Ryssland. Adoptionsarbetet växte i omfattning både till fler regioner och inom dessa. Christina Johannesson anställdes som medarbetare. Arbetet innebar att bemästra tung byråkrati och hantera pappersexercisen. Det innebar också mycket resande eftersom barnhemmen och lokala myndigheter låg spridda över stora områden. Med tiden anställde vi fler medarbetare på olika orter i det stora landet, bland andra Olga Vronskaja i Moskva och Jelena Kovaljova i St Petersburg. Medarbetarna hjälpte också de blivande adoptivföräldrarna vid adoptionen och under vistelsen i landet.

Adoptionscentrum fick 2001 ackreditering av utbildningsministeriet att förmedla adoptioner. Det innebar att Adoptionscentrum öppnade ett kontor i Moskva.

Den lokala utbildningsmyndigheten i den stadsdel där barnet bodde utredde barnets bakgrund och fattade beslut om att placera det i adoption. I första hand försökte man hitta adoptivföräldrar inom landet, först på lokal nivå, sedan på regional och nationell nivå. Om ingen rysk familj fanns kunde barnet få familj i ett annat land. År 1995 kom en ny familjelag och en central databank inrättades med information om alla barn som man sökte adoptivföräldrar till.

Det var svårt att få en korrekt bild av barnens hälsotillstånd eftersom de ryska läkarna ofta gav barnet en diagnos när det föddes. Den angav att barnet var sjukt och hade varit det innan det föddes i termer som var ovana för oss. Det fanns stora

skillnader mellan Ryssland och västvärlden när det gällde synen på barn. Enligt sovjetisk lag kunde endast friska barn placeras i adoption inom landet. Detta förändrades efter hand. På vissa håll fanns program för fosterhemsplacering som ett alternativ till adoption.

Adoptionsproceduren var till en början enbart administrativ. Adoptionsbeslutet togs av exekutivkommittén i det distrikt som barnet tillhörde. Detta beslut bekräftades i regel av utbildningskommittén på regionnivå. I Moskva stad inrättades ett separat adoptionscenter. Sådana inrättades senare även i andra regioner. Från 1996 genomfördes adoptionen i domstol. De blivande adoptivföräldrarna kallades att närvara vid förhandlingen. Flera regioner krävde dessutom att de skulle göra en första resa för att bekanta sig med barnet och personligen ansöka om adoption. Efter beslutet om adoption utfärdades nytt födelsebevis i adoptivföräldrarnas namn och pass. I Sverige genomfördes adoptionen i tingsrätt.

Inställningen på myndighetsnivå till internationella adoptioner har varit alltifrån helt negativ till avvaktande eller positiv. Det fanns en skepsis mot västvärlden som man hade väldigt lite kunskap om. På barnhemsnivå fanns personer som såg positivt på att barnen fick ett bättre liv. Andra var rädda för att förlora jobbet om för många barn lämnade barnhemmet.

I Ryssland arbetade ett stort antal adoptionsorganisationer från många länder. På senare år har just adoptionerna till USA kritiserats hårt sedan minst 14 barn avlidit i sina nya amerikanska adoptivfamiljer. Ett mycket omskrivet fall som påverkat inställningen negativt gällde en adoptivmamma som skickade tillbaka sin adoptivson ensam till Moskva.

Vi har haft adoptionsverksamhet i åtta olika regioner och genomfört enstaka adoptioner från ytterligare ett antal.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 939 barn till och med år 2012.

Bistånd och utvecklingsstöd

Adoptionscentrums bistandsarbete i Ryssland har främst inriktats på att förändra attityder till hur man bör ta hand om barn på barnhem och hur barnen senare kan integreras i samhället. I mitten av 1990-talet genomfördes seminarier i sex olika regioner. Personal på småbarnshem och representanter för de sociala myndigheterna fick utbildning om hur tidiga insatser kan ge barn med funktionshinder bättre förutsättningar i livet och hur ett ändrat arbetssätt kan främja detta.

Adoptionscentrum har stött uppbyggnaden av organisationerna *Kolokol* i Novgorod och *Hjälp det föräldralösa barnet* i Murmansk. Kolokol arbetade för att minska antalet barn som växer upp på institutioner och förbättra förhållandena på institutionerna. Organisationen gav stöd till föräldrar, släktingar och fosterfamiljer. I Murmansk fick barnhemsbarnen hjälp när de lämnade sitt barnhem och flyttade ut i samhället.

I ett större projekt i Pskovregionen har personalen på en internatskola fått ökad kunskap om barns behov. Skolan fick hjälp att starta ett program för att förbereda barnen inför sitt nya liv när de lämnade institutionen. Resultatet blev att personalen började se barnen som individer och gav dem därmed bättre stöd.

Samtliga projekt har genomförts med bidrag från Sida.

Serbien och Montenegro

Serbien och Montenegro, två delstater i det forna Jugoslavien, ingick en union 1992. Montenegro utropade sig självständigt år 2006. Serbien erkände detta i och med att de själva förklarade

sig självständiga. I den del som blev Serbien fanns 1990 9,7 miljoner invånare och i Montenegro 615 000.

Barn övergavs av sociala och ekonomiska skäl. Det hände inte sällan att pappan i en familj med många barn gav sig av. Den stora gruppen romer levde under svåra förhållanden och det fanns också många flyktingar.

Barnhemmen kunde ha från 50 upp till 300 barn. 20-30 procent av dem var romer. Standarden var ofta god även om barnen inte fick den stimulans de skulle behöva. Många barn placerades även i fosterhem.

Adoptionscentrum gjorde en första resa i slutet av 1990-talet som följdes upp 2002. Senare samma år anställdes Jelena Jovicic som medarbetare. I Serbien hade socialministeriet ansvaret för internationella adoptioner. De lokala socialkontoren ansvarade för utredningar av barnens situation, placeringar på barnhem eller fosterhem. I Montenegro gällde liknande förhållanden.

Besöken på respektive socialministerium och de stora barnhemmen i Belgrad i Serbien och Bijela i Montenegro har varit centrala. Vi har även kontaktat ett antal lokala socialtjänstkontor. Adoptionscentrum har varit den enda utländska organisation som har haft adoptionssamarbete med Serbien och Montenegro. På varje socialtjänstkontor fanns ett team som utredde och föreslog åtgärder för de barn som övergivits eller lämnats till barnhem. Barnets föräldrar eller enbart mamman kunde ge samtycke till adoption. Om ett barn hade varit registrerat i socialministeriets databas utan att man lyckats hitta adoptivföräldrar inom landet kunde en utländsk placering bli aktuell. Endast 10-15 utländska adoptioner har kommit till stånd per år.

Vid en internationell adoption inbjöds de blivande adoptivföräldrarna att komma och besöka barnet på barnhemmet under

ett par dagar. Socialarbetare från barnhemmet och socialtjänsten gjorde en bedömning av barnets och föräldrarnas anpassning till varandra varefter adoptionsbeslut fattades av socialministeriet i respektive land. I Sverige godkändes adoptionen av MIA.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 59 barn till och med år 2012.

Bistånd och utvecklingsstöd

Vi har genomfört flera biståndsprojekt med bidrag från Sida. Det har handlat om integrering av barnhemsungdomar i samhället, utveckling av det sociala skyddet av övergivna barn genom utbildning av olika personalgrupper och utbildning av foster/adoptivföräldrar. Organisationen *GRIG* har byggt upp ett skyddsnät för att stötta ungdomar som lämnar institutionen.

Tjeckien

Efter andra världskriget blev Tjeckoslovakien en del av den sovjetiska intressesfären fram till 1989 då den kommunistiska diktaturen föll. 1993 blev Tjeckien respektive Slovakien självständiga stater. Adoptionscentrum arbetade endast i Tjeckien som då hade 10 miljoner invånare.

Många barn tvångsomhändertogs av myndigheterna. En stor romsk minoritet levde mycket fattigt. 70-80 procent av alla barn på barnhemmen var romer. De allra flesta som Adoptionscentrum kom i kontakt med uttryckte fördomar mot romer och förvåning över att det fanns människor som ville adoptera dem. För de romska barnen fanns behov av internationell adoption. Små, friska tjeckiska barn placerades inom landet. Barn med något funktionshinder föredrog myndigheterna att placera i fosterhem. Barnhemmen hade en god standard med välutbildad och engagerad personal. En läkare var chef och i personalen ingick

även en psykolog. Barnhemmen indelades i spädbarnshem för barn upp till ett år, småbarnshem för barn mellan ett och tre år samt hem för äldre barn.

Adoptionscentrums första kontakter togs 1990 och verksamheten startade redan samma år. Samverkan mellan Adoptionscentrum och ett par lokala sociala myndigheter och barnhem utvecklades. På nationell nivå hade vi kontakt dels direkt med socialministeriet i den tjeckiska delrepubliken, dels med stiftelsen *Fond Ohrozených Detí, FOD*, och juristen Marie Vodičková.

Socialministeriet förslog placering av ett barn i en utländsk familj. De blivande adoptivföräldrarna besökte barnet varefter den lokala socialbyrån beslutade att utse dem som föräldrar. Därefter reste de till Sverige utan barnet och genomförde adoptionen i svensk tingsrätt. När denna hade vunnit laga kraft återkom de till Tjeckien och hämtade barnet.

Proceduren var krånglig och socialministeriet önskade ett avtal med Sverige. Svårigheter uppstod också när de svenska tingsrätterna efterfrågade ett andra samtycke från barnets föräldrar, vilket inte alltid krävdes i Tjeckien. Adoptionscentrum utvecklade samarbetet redan efter ett par år på grund av den omständliga och osäkra proceduren.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 14 barn till och med år 1993.

Ukraina

Efter Sovjetunionens upplösning omvandlades Ukraina snabbt från planekonomi till marknadsekonomi. Sociala och ekonomiska svårigheter följde. De politiska skiljelinjerna har stått mellan dem som vill närma sig Europeiska unionen och väst och

dem som vill knyta starkare band med Ryssland. Befolkningen uppgick år 1990 till drygt 50 miljoner invånare.

Barnhemmen var överfulla. 1992 fanns 6 000 barn på 42 småbarnshem och ungefär lika många på 39 barnhem för barn 4-7 år. Vid vårt första besök fick vi veta att 98 procent av barnen hade någon form av skada. I Sverige var det svårt att tolka barnens läkarintyg.

Svenska ambassaden arrangerade Adoptionscentrums första besök i Ukraina 1992. Vi möttes av ett förvånat men positivt intresse. Man frågade varför vi inte hade kommit tidigare. Ansvaret för adoptionerna låg hos utbildningsministeriet i enlighet med det sovjetiska systemet. Det tog ett par år att komma igång med adoptionerna. 1994 engagerade vi Maxym Pavlenko som medarbetare och den första adoptionen genomfördes. Mer hann vi inte innan Ukrainas parlament beslöt om ett uppehåll. 1996 antogs nya regler. Då inledde Adoptionscentrum samarbete med ett nyinrättat *Adoptionscenter* inom utbildningsministeriet. Bröderna Ruslan och Roman Revutskij blev nya medarbetare i början av 2000-talet. Vi gjorde flera resor för att diskutera adoptionsproceduren med de ukrainska myndigheterna eftersom frågan om hur mycket information de blivande föräldrarna kunde få om barnet innan de kom till Ukraina inte var löst. Ukrainska myndigheter önskade att adoptanterna skulle komma till landet och välja barn, vilket svenska myndigheter inte tillät. Vi fick till stånd en kompromiss om att de ukrainska myndigheterna skulle presentera endast ett barn för makarna när de anlände till landet.

När adoptionsverksamheten påbörjades gällde sovjetisk lagstiftning. En socialinspektör i det distrikt där barnet bodde förberedde ärendet. Distriktets exekutivkommitté tog adoptionsbeslutet som bekräftades på regionnivå och/eller av vice

premiärministern. Nytt födelsecertifikat i adoptivföräldrarnas namn och utresehandlingar utfärdades.

1996 infördes nya regler. De lokala och regionala myndigheterna skulle under en månad utreda möjligheterna att placera barnet i en ukrainsk familj. Barnet registrerades i ett centralt register på utbildningsministeriet. Föräldrar söktes i hela Ukraina. Först därefter kunde utländska adoptivföräldrar komma i fråga. De kallades till Kiev och fick ta del av barnets bakgrundsdokument på plats. Adoptionen genomfördes i en distriktsdomstol. I Sverige genomfördes adoptionen i tingsrätt.

År 2005 flyttades adoptionsfrågorna till en ny centralmyndighet. Samma år fick Adoptionscentrum avslag av MIA på förnyelse av den svenska auktorisationen. Skälet var att de blivande föräldrarna inte fick någon information om barnet innan de reste till Ukraina. Sverige erbjöds att ingå avtal som skulle ge de svenska blivande adoptivföräldrarna möjlighet att få information om barnen innan de reste, men det svenska socialdepartementet avböjde och uppmanade Ukraina att ansluta sig till Haagkonventionen. År 2000 genomfördes ca 2 000 inhemska och 2 200 utländska adoptioner.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 122 barn till och med år 2007.

Bistånd och utvecklingsstöd

Adoptionscentrum har genomfört ett par biståndsprojekt med bidrag från Sida. Organisationen *Varnava* arrangerade 2003-04 stödutbildning för ungdomar i Kiev och organisationen *FYCE* arbetade 2006-08 med barns rättigheter och senare med att förbättra institutionsvården för barn med funktionshinder,

Ungern

Efter det kommunistiska styrets fall 1989 utropades Republiken Ungern. Landet hade då 10 miljoner invånare. Många levde i fattigdom, särskilt den stora minoriteten romer. Missbruk av alkohol var vanligt även bland kvinnor.

I början av 1990-talet fanns det 30 barnhem för barn upp till 5-6 årsåldern. På de flesta bodde 40-50 barn, på det största 200. Uppskattningsvis fanns 1 500-2 000 barn på institutionerna. De flesta barnen hade kommit dit av sociala skäl som arbetslöshet, missbruk i familjen eller för att de var barn till unga ogifta mödrar. Ungefär hälften av barnen hade romskt ursprung.

I början av 1990-talet flyttade ca 20 procent av barnen så småningom hem till sin familj. I jämförelse med andra länder i det forna östblocket hade Ungern en utvecklad socialvård. Barnhemmen var ofta välskötta med olika pedagogiska aktiviteter. Små, friska barn placerades hos ungerska familjer medan barn med funktionshinder, lite större barn och romska barn blev kvar på barnhemmen.

Adoptionscentrums första kontakt togs 1991. Då gällde en familjelag från kommunisttiden. Justeringar och omorganisationer gjordes efterhand. Det fanns rutiner för adoptionerna eftersom organisationer från Danmark och USA redan hade verksamhet. Adoptionscentrum engagerade Judit Horwath, en ungerskfödd psykolog som bodde i Sverige. Hon gjorde flera resor för att bygga upp kontakterna med *Institutionen för barn- och ungdomsskydd, GYIVI*, i respektive län och besöka barnhem. De första barnen kom 1992. Samverkan mellan Adoptionscentrum och respektive läns barnavårdsmyndighet utvecklades. Vi engagerade tolkar för att hjälpa de resande blivande föräldrarna.

Ansökan om adoption sändes till *GYVI* i respektive län. De skötte hela den juridiska proceduren inklusive utresedokument för barnet. I början tog myndigheten själv adoptionsbeslutet. Senare flyttades beslutet till domstol vilket innebar att det blev en stark adoption som godkändes av NIA.

Adoptionscentrum beslöt att avveckla verksamheten i Ungern efter en lagändring 1997. Ett register hade inrättats för adoptionsökande. Från detta skulle föräldrar väljas för varje enskilt barn. Följden blev att en del sökande kunde få vänta utan att någonsin bli valda.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 44 barn till och med år 1997.

Bistånd och utvecklingsstöd

Adoptionscentrum har genomfört ett bistandsprojekt med bidrag från Sida åren 1992-1993. Syftet var att kartlägga hur handläggningen av nationella adoptioner och fosterhemsplacementar gick till samt utbilda pedagoger, psykologer, jurister och barnhemspersonal.

Vitryssland

1995 hade Vitryssland 10 miljoner invånare. Det fanns många barn på barnhemmen redan före Sovjetunionens fall. Men antalet ökade under 1990-talet till följd av svåra ekonomiska tider. Barnhemmen hade en relativt hög standard.

Adoptionscentrum besökte Vitryssland första gången 1993 och Larissa Dubinskaja engagerades som medarbetare. Trots att det förelåg många oklarheter i lagstiftningen genomförde vi några adoptioner 1994 och de följande åren. 1997 inrättades *Nationella Adoptionscentret* som vi inledde ett samarbete med. Många barn fick hem i Sverige de följande åren.

En socialinspektör vid utbildningsmyndigheten i det område där barnet bodde utredde barnets bakgrund för att undersöka om det fanns släktingar som kunde ta hand om det. Man försökte hitta adoptivföräldrar, först på lokal nivå, därefter på läns- och nationell nivå. Om ingen vitrysk familj hittades kunde barnet få föräldrar i ett annat land. Enligt den sovjetiska lagen togs adoptionsbeslutet av exekutivkommittén i det distrikt som barnet tillhörde. Från och med år 1999, när en ny familjelag infördes, togs beslutet i en regional domstol. Nytt födelsebevis i adoptivföräldrarnas namn och pass utfärdades. I Sverige genomfördes adoptionen i tingsrätt.

Vitryssland tillträdde Haagkonventionen år 2003. Följande år stoppades alla adoptioner och ny lagstiftning infördes. Endast Sverige och Italien erbjöds möjlighet att ingå överenskommelse om fortsatt adoptionssamarbete. Förslaget bemöttes av ifrågasättande från de svenska myndigheterna som hänvisade till Haagkonventionen. Slutligen reste en delegation från Sverige till Vitryssland och MIA fick regeringens bemyndigande att ingå överenskommelse. Det drog dock ut på tiden, den politiska situationen i Vitryssland och relationerna mellan länderna hann förändras och någon överenskommelse ingicks inte. Därefter har det inte varit möjligt för Sverige att återuppta verksamheten. Italien undertecknade direkt och adoptionerna kom igång.

Under den period som vi samverkade med Nationella Adoptionscentret var inställningen positiv till att barn fick familj i Sverige. De internationella adoptionerna inspirerade myndigheterna att uppmuntra inhemsk adoption.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 241 barn till och med år 2004.

Bistånd och utvecklingsstöd

Adoptionscentrum har genomfört flera biståndsprojekt med medel från Sida. I samarbete med utbildningsministeriet i Vitryssland och socialhögskolan i Stockholm utbildades barnavårdsinspektörer och barnhemsföreståndare (1995-98). Föräldrahuset, en organisation för adoptivföräldrar i Vitryssland, har fått stöd till utveckling (1999-2003). Därefter har större projekt genomförts med både myndigheter och ett par organisationer involverade. Syftet har varit att förändra vårdsystemet så att antalet barn på institutioner blir färre. Åtgärder för att förhindra att barn överges arbetades fram liksom metoder för återförening med familjen, fler inhemska adoptioner och fosterhemsplaceringar. För att ge barnen en trygg barndom infördes stöd till ensamstående föräldrar och föräldrar med missbruksproblematik. Även förberedelse av ungdomar för livet efter institutionen inkluderades i insatserna för att bryta den rundgång som uppstod när ungdomarna lämnade barnhemmen och i sin tur övergav sina egna barn. (2004-12).

Orphan Centre i Korca, Albanien

Barnhemmet i Totleben, Bulgarien

Barnhem i Estland

Barnhemmet Metera i Grekland

Småbarnshem i Lettland

*"Vi skall resa till Bisjkek" sjunger barnen på barnhemmet i Tokmok,
Kirgizistan*

Dr Valentina Matejeva (tv), chef på barnhem 17 i Moskva, Ryssland

Barnhemsbarn i Revda, Sverdlovsk, Ryssland

*Barnhemmet Zvecanska 7 i Belgrad, Serbien. Glasväggar
mellan rummen*

Utdragssängar på barnhemmet i Polevskoj, Ryssland

Lekhage i Vitryssland

Barnhemsbarn i Vitryssland

Medarbetaren Krasimir Antonov och hans fru Pavlina, Bulgarien

Syster Almud och Ilir Abidiu, medarbetare i Albanien

Nils Karlström, landansvarig och Gulayim Ismailova, medarbetare i Kirgizistan

Skaidrite Kepite, medarbetare i Lettland

*Medarbetarna Kerstin och George Bogdan (th) vid rumänske
justitieministerns besök i Sverige*

*Olga Vronskaja, medarbetare i Moskva, Karolina Jozic, landansvarig, Ljuba
Dantj, medarbetare i Murmansk, Ulrika Öberg, handläggare och Lena
Kovaljova, medarbetare i St Petersburg*

*Ruslan Revutskij, medarbetare i
Ukraina*

*Foto: Ola Cedenheim
Roman Revutskij, medarbetare
i Ukraina*

*Larissa Dubinskaja,
medarbetare i Vitryssland*

*Judit Horwath, medarbetare i
Ungern*

Latinamerika och Karibien

På den latinamerikanska kontinenten fanns flera högtstående kulturer, till exempel inkariket. De europeiska erövrarna kom på 1500-talet. Framför allt Spanien och Portugal men även Frankrike och England upprättade kolonier. Spanska blev officiellt språk i nästan alla länder, portugisiska i Brasilien. Kontakterna mellan länderna underlättas av språkgemenskapen.

Befolkningen har rötter i tre världsdelar och de olika folkgrupperna har bidragit med inslag från sina ursprungskulturer. Den ursprungliga indianska befolkningen minskade drastiskt för att på en del håll nästan försvinna. Erövrarna dödade indianbefolkningen både aktivt och genom att de förde med sig sjukdomar, till exempel mässling som befolkningen saknade motståndskraft mot. I Uruguay och Jamaica finns numera nästan ingen indiansk befolkning kvar. I Chile är det indianska inslaget begränsat medan det i länder som Bolivia, Ecuador och Peru fortfarande är stort.

Kolonisatörerna hämtade ett stort antal slavar från Afrika. Bara till Brasilien kom fyra miljoner. I dag har större delen av befolkningen i Dominikanska Republiken och Haiti rötter i Afrika.

I början av 1970-talet arbetade Adoptionscentrum i några få länder men utökade efterhand till fler. 1976 slöt Adoptionscentrum ett avtal med *Instituto Interamericano del Niño, IIN*, om utbyte av forskningsresultat och annan information inom adoptionsområdet. IIN är ett OAS-organ (*Organization of American States*) för barnavårdsfrågor där samtliga latinamerikanska länder utom Kuba var representerade. Genom IIN och deltagande i deras

seminarier och konferenser fick vi kontakter med barnavårdande myndigheter i de flesta länder i Latinamerika. Det fanns ett stigande intresse för internationella adoptioner men också en stor oro för illa skötta och olagliga adoptioner.

Den främsta orsaken till att barn övergavs var fattigdom i kombination med sociala förhållanden. I hela Latinamerika var abort förbjuden och är så fortfarande. Den katolska kyrkans inflytande var starkt. Kyrkan accepterade varken sex före äktenskapet eller preventivmedel. Illegala aborter var en mycket vanlig dödsorsak. Trots kyrkans förbud användes preventivmedel av många. Men tillhörde man de fattiga var det svårt eller omöjligt. Hur skulle man ha råd och var kunde man gömma preventivmedel i en trång bostad med många familjemedlemmar och kanske inga möbler förutom familjens enda säng? De flesta ungdomar fick ingen sexualupplysning alls.

Det fanns sällan bidrag eller annat stöd till utsatta familjer. Få kvinnor hade tillräckligt god ekonomi för att försörja både sig själva och ett eller flera barn och måste hitta andra utvägar. En var att raskt hitta en ny man som accepterade ett barn som inte var hans. Ibland kunde mormor ta hand om barnet. Så länge hon orkade. Men i många fall tvingades kvinnan att lämna barnet ifrån sig.

Inflyttningen av fattig landsbygdsbefolkning till storstäderna var mycket stor. Många hamnade i slumområden i ekonomisk och social misär. Det var också vanligt att man sände unga flickor till städerna för att arbeta som hembiträden. De blev ofta sexuellt utnyttjade.

I Latinamerika var "el machismo" en realitet. Män skulle vara karllakarlar, skydda sina kvinnor och bestämma över dem. Sexuella relationer utanför äktenskapet sågs som något självklart, ett bevis på manlighet. Kvinnor däremot förväntades vara

dygdiga, följsamma, ansvara för barn och hem och passa upp på mannen. Både män och kvinnor bodde traditionellt kvar i föräldrahemmet tills de gifte sig. Attityderna har dock förändrats, framförallt i den välutbildade medelklassen.

På 1970-talet kunde man fortfarande höra talas om kvinnor på landsorten som blivit dödade av en släkting för att de blivit gravida utanför äktenskapet. Ingen gjorde några större efterforskningar eftersom kvinnan så att säga hade sig själv att skylla. Inte heller i medelklassen accepterades graviditeter hos ogifta flickor. När graviditeten började synas kunde flickan skickas iväg till en släkting för att ”studera” och kom hem några månader senare utan barn.

Barnhemmen var olika stora. På några bodde bara ett tjugotal barn, på andra flera hundra. På många barnhem rådde ren misär, medan andra hade en förhållandevis hög standard. De statliga barnhemmen hörde oftast till den sämre kategorin. Barnhemmen fick bidrag av privatpersoner, företag och den katolska kyrkan. De var vanligen indelade i åldersgrupper. Syskongrupper skildes åt eller hamnade till och med på olika barnhem. När pojkbarn blev lite äldre fick de ofta flytta till en ungdomsvårdsskola. I en del länder placerades barn i vissa perioder i tillfälliga fosterhem, ibland många i samma hem. Resurser för att följa upp barnen saknades för det mesta.

Lagstiftningen är baserad på romersk rätt. Det fanns barnavårdsdomstolar eller familjedomstolar med socialarbetare och ofta även psykologer men tyngdpunkten låg på den juridiska sidan. Vanligen fanns krav på att anlita en advokat för att genomföra adoptionen. Jurister hade hög status.

Föräldrar hade skyldighet att se till att det nyfödda barnet blev inskrivet i civilregistret (ungefär folkbokföringen) för att få en identitetshandling. Eftersom detta var förenat med kostnader

hände det att föräldrarna lät registrera barnet i efterskott och inte alltid med rätt födelsedatum. Ibland blev det aldrig gjort.

De inhemska adoptionerna var få. I Latinamerika var det vanligt att en kvinna låtsades ha fött ett barn och anmälde det till civilregistret som sitt eget. Det var också vanligt att en familj tog hand om ett barn utan inblandning av myndigheter eller domstol. Några växte upp som barn i familjen, andra blev tjänstefolk.

Myndigheterna försökte öka antalet inhemska adoptioner och allt fler barn kom att adopteras den juridiskt korrekta vägen. Utvecklingen gick fortare i länder som Chile och Colombia än i till exempel Bolivia. Men antalet barn som behövde nya familjer översteg vida antalet familjer inom landet som önskade adoptera. Adoptivföräldrarna tillhörde oftast den övre medelklassen och de adopterade barn som liknade dem. Barn med icke europeiskt utseende hade svårt att få adoptivföräldrar inom landet. I början var man mycket förvånad över att också svarta barn och indianbarn kunde få adoptivföräldrar i Sverige. För att försäkra sig om att de blivande adoptivföräldrarna verkligen gärna tog emot också ett svart barn krävde man i både Brasilien och Colombia att de sökande själva klart uttryckte detta. I Sverige väckte detta negativa reaktioner då man uppfattade det som diskriminering.

Rio de Janeiro, katolskt barnhem 1990-talet

På jättebarnhemmet Romão Duarte bodde 400 barn.

Det var kliniskt rent. Spjålsängar i snörräta rader.

Vita kakelväggar. Ljudnivån hög, det ekade. Stenhård disciplin. Barnen fick inte lämna sina sängar, det fanns inget lekrum.

Colombia, statligt barnhem slutet av 1970-talet

Våningssängarna stod tätt, lekutrymmet var en korridor, leksakerna prydligt uppställda på en hylla på kontoret. Bebisarna kom aldrig upp från sina sängar.

Nappflaskorna pallades upp med kuddar och de fick suga så gott de kunde. Det luktade svagt av kiss och starkt av desinfektionsmedel. Personalen arbetade i 12-timmarsskift. Den lilla gården på 20 kvadratmeter var omgärdad av ett högt staket. Marken hade cementserats så att den gick att spola av. Barnen hade genom gallret sett bilar köra förbi, men de fick aldrig se en bil framifrån. De visste inte hur det kändes att gå på gräs.

Cali, privat barnhem 1980-talet

Barnen på adoptionsbarnhemmet Chiquitínes visste att de skulle få adoptivföräldrar. När jag kom dit ropade ett par av de stora barnen "Marcela har fått brev från sin nya mamma och pappa" och Marcela visade stolt upp korten. Men hon tyckte inte om den stora hunden på en av bilderna. Andrés berättade att det kanske kommer brev från Holland idag. "Tänk om dom har hittat en mamma och en pappa till mig." Julia berättade att hon skulle få en mamma, men ingen pappa. "Mama Carmen", frågade hon föreståndaren, "varför får jag ingen pappa?" Just idag skulle Juan Carlos och Marios nya föräldrar komma från Norge. Pojkarna skrubbadess och kläddes fina för att få följa med till flygplatsen. "Och sen ska vi få bo på hotell och där har dom pool!"

Bogotá, privat barnhem 1980-talet

Bakom glasrutan på adoptionsbarnhemmet FANA bodde spädbarnen. Barnsköterskorna såg stränga ut i sina vita rockar och munskydd. Här släpptes inga objudna bakterier ombord. Salen såg ut som ett svenskt barnsjukhus, barnen i små lådor. I ett hörn stod flera kuvöser med för tidigt födda barn. Förutom en stor spädbarnsavdelning fanns flera avdelningar för barn i olika åldrar. Barnhemmet hade även ett bageri och en fantasifull blomsteraffär. Barnhemmets stora skåpbil

var inredd för att transportera spädbarn, flera små bäddade lådor stod alltid redo där bak. På kontoret hängde en stor världskarta med massor av blå och rosa nålar. Varje nål representerade ett barn. På Sverige var nålarna många. ”Vi har svårt att hitta de små orterna, så vi får chansa”, sade den eleganta föreståndaren med glimt i ögat. ”Men det blir mera levande för oss när vi kan se var våra barn bor”.

Cali, privat hem för flickor 1990-talet

Ambitionerna på Hogares María Goretti var goda. Det fanns en mamma för varje grupp på 12-15 flickor. De gick i skola utanför barnhemmet. Men, det fanns inga möjligheter att lära flickorna hur livet utanför barnhemmet fungerade. De visste varken hur man köper mat, hur man tar en buss eller hur en familj lever. Några flickor härifrån hade fått adoptivföräldrar och det var övriga flickors dröm att också bli adopterade. En ung kvinna som växt upp på barnhemmet sa argt ”De gav mig ingen adoptivfamilj, de tyckte inte jag var värd det.” Hon arbetade nu på ett bygge, bodde i slummen och hade två barn. En annan flicka var också besviken. Hon hade inte fått vara kvar när hon inte klarade skolan utan hade placerats i en familj som oavlönat hembiträde. Ytterligare en av flickorna som rymt från barnhemmet och hamnat i prostitution sa ”De gav oss allt, men ändå ingenting.”

Bolivia, 1980-talet

Huset var vackert utifrån, torftigt och iskallt inuti. Spädbarnens sängar stod under ett fönster och det drog rakt ner på dem. De var inbyttade i lager på lager av varma kläder som inte precis var rena. Sköterskan radade upp bebisar på en lång cementbänk och svabbade av dem när de skulle bytas på. Barnens kinder var nariga och spruckna av den torra luften.

Barnhemmet hade ständigt problem med löss som nykomna barn förde med sig.

Panama, katolskt barnhem 2000-talet

Barnhemmet Orfelinato San José de Malambo drevs av en nunneorden. Här fanns 166 barn varav 30 hiv-positiva. Syster Lourdes ville själv utreda barnens bakgrund eftersom hon inte litade på myndigheter och politiker.

Ecuador, 1980-talet

Jag stod vid grinden och väntade på att bli insläppt. Bredvid stod en pappa med en baby i famnen. Jag blev insläppt, men inte pappan. Barnhemmet var överfullt. Mängder med barn på gården, de flesta gjorde just ingenting. Flera hade svinkoppor som de har kliat sönder. Ett par pojkar sparkade en boll gjord av hårt virade tygtrasor. Efter det obligatoriska kaffet på föreståndarinnans kontor gick vi till sovsalarna. I en säng satt en ljuvligt söt liten pojke. Jag försökte få kontakt med honom, men lyckades inte. Han undvek min blick. Är han rädd? Deprimerad? Eller hjärnskadad? Det andra barnet var en knubbig flicka på ett år. Föreståndarinnan sade att hon inte hörde. "Är hon läkarundersökt?" frågade jag. "Nej, anslaget från socialministeriet är försenat så vi har fått prioritera att köpa mat." Jag frågade om vi kunde betala för läkarundersökningar av de två barnen. Hon ville inte ta emot pengar, det var förbjudet. Hon var också tveksam till att låta oss "låna" barnen och ta dem till läkare. Det kommer att krävas ett par besök till, sen ska det nog gå, tänker jag. Jag tog farväl och lämnade barnhemmet. Pappan med babyn stod fortfarande kvar.

Bahamas

På 1600-talet blev landet en brittisk kronkoloni. Bomullsplanter anlades och slavar hämtades från Afrika. På kort tid blev den svarta andelen av befolkningen större än den vita. Efter andra världskriget kom den svarta majoriteten att successivt överta den politiska makten. Landet blev självständigt 1973.

År 1977 kontaktades vi av en person som hade bott på Bahamas och ville att vi skulle hitta föräldrar till ett syskonpar. En domstol skulle fatta beslut om adoptionen. Man önskade först sända en präst till Sverige för att intervjua familjen och som sedan skulle intyga i domstolen att barnen skulle få det bra. Efter den adoptionen gick vi inte vidare. Anledningen var ett brev från Department of Social Affairs där man förklarade att barn under fem år kunde placeras inom landet. Dessutom framfördes starka farhågor att barn med afrikanskt ursprung inte skulle få det bra i Sverige.

Adoptionscentrum förmedlade 2 barn 1978.

Bolivia

Nuvarande Bolivia var en del av Inkariket när detta på 1500-talet erövrades av spanjorerna. Silvergruvorna bidrog till Spaniens rikedomar. 1825 blev landet självständigt och uppkallade sig då efter frihetshjälten Simón Bolívar. Det finns ett 30-tal olika kulturer, varav aymara- och quechuaindianernas är de främsta. Deras språk talas fortfarande. Landet är rikt på naturresurser men var trots detta ett av de fattigaste i Sydamerika. Djupa ekonomiska, sociala och kulturella klyftor har marginaliserat stora delar av befolkningen. Bolivia hade 1970 fyra miljoner invånare som ökat till 10 miljoner 2010.

Den katolska kyrkan hade inte lika starkt grepp i Bolivia som i resten av Latinamerika eftersom inslaget av indiansk kultur var större. Aborter var förbjudna och många barn övergavs. De kunde lämnas till ett barnhem eller överges på en gata eller kyrktrappa. Det fanns även barnhem med en vagga i muren där mamman kunde lägga barnet utan att ge sig till känna.

Adoptionscentrum hade på 1970-talet kontakt med svenska missionärer i Cochabamba. Adoptionerna genomfördes med fullmakt. Barnen reste vanligen till Sverige med eskort, oftast med någon av missionärerna. Parallellt pågick förmedling till enskilda svenska familjer.

Från La Paz och Oruro adopterades barn till Tyskland, Schweiz, Kanada och USA. Myndigheterna var negativt inställda eftersom det hade hänt att barn registrerats som "fött inom äktenskapet" till föräldrar som kom till Bolivia för att hämta dem. Detta var ett vanligt förfarande vid inhemska "adoptioner" för att förenkla och hålla adoptionen hemlig.

1978 kontaktade Adoptionscentrum sociala myndigheter i La Paz. Efter en tid engagerade vi Eva Moberg de Vargas, bosatt i Bolivia. Verksamheten började i La Paz, Oruro och Santa Cruz och utökades till Potosí, Sucre, Tarija, Cochabamba och Trinidad. 1983 anlätades Lucy Rubin de Celis som medhjälpare till Eva. När hon flyttade till Sverige efterträddes hon av Lucy.

Stopp infördes då och då och endast enstaka adoptioner kunde genomföras. 1993 fick vi som en av fem organisationer en femårig överenskommelse "Carta de Intenciones" med socialmyndigheten. Proceduren fungerade inte i början. 1998 och 1999 kom ett fåtal barn och vi lade ner verksamheten som hade blivit för komplicerad och kostsam.

Efter tillträdet till Haagkonventionen 2002 avbröt Bolivia samarbetet med amerikanska organisationer. Krav på att en adoptionsorganisation skulle vara juridisk person infördes. Adoptionscentrum uppfyllde detta krav. År 2005 ansökte vi åter om svensk auktorisation, men fick avslag av MIA med motiveringen att det fanns risk för konkurrens med andra svenska adoptionsorganisationer. Efter en lagändring i Sverige 2009 fick vi åter auktorisation men verksamheten hade 2012 ännu inte kommit i gång.

La Junta Nacional de Desarrollo Social, socialministeriet, hade det övergripande ansvaret för den sociala sektorn. Presidentens hustru var den högsta ansvariga personen. Alla poster var politiskt tillsatta och personalbyten skedde ofta. Den statliga myndigheten för barnfrågor *Dirección Nacional del Menor, DINAME*, hade regionala kontor, *DIRME*. De hade ansvar för barnhemmen, utredde barnen och tog beslut om deras framtid. Juridiska frågor sköttes av regionala barnavårdsdomstolar. Dessa var självständiga, men fick instruktioner från La Junta Nacional.

En barnavårdsdomstol, *Tribunal Titular de Menores*, godkände de blivande adoptivföräldrarnas ansökningsdokument och utsåg dem som föräldrar till ett barn på något av barnhemmen. Därefter togs beslut om fosterhemsplacering för framtida adoption. De blivande adoptivföräldrarna vistades i Bolivia i tre-fyra veckor.

De första sex månaderna i Sverige räknades som prövotid och tre rapporter från socialförvaltningen i Sverige sändes till domstolen i Bolivia varefter adoptionen genomfördes. Den bekräftades i högre instans. Familjen företrädades då av en advokat. Adoptionsbesluten tog lång tid, ibland åtskilliga år. För att säkerställa barnets juridiska ställning i Sverige rekommenderade Adoptionscentrum familjerna att genomföra adoptionen i svensk tingsrätt.

I maj 1993 antogs en ny barnavårdslag. Alla adoptioner skulle vara starka och adoption av mer än ett barn tilläts. Tidigare hade syskonpar skilts åt och endast barnlösa fått adoptera. Adopterande makar skulle visa intyg om föräldrautbildning och enskilda adoptioner förbjöds. En ny central barnavårdsmyndighet inrättades, *Organismo Nacional del Menor, Mujer y Familia, ONAMFA*, med regionala enheter. Adoptionsorganisationer skulle ha auktorisation både från hemlandet och den nya myndigheten.

Redan på 1970-talet såg myndigheterna adoption som en möjlighet för ett barn att få ett bättre liv. Man tyckte visserligen inte om att barnen lämnade Bolivia men det fanns inga alternativ eftersom det inte fanns tillräckligt med bolivianska adoptivföräldrar.

Under många år har Adoptionscentrums lokalavdelningar samlat pengar till barnhem. 1995 genomförde IIN ett seminarium inom ramen för ett av våra större projekt i Latinamerika med bidrag från Sida. Barnavårdsdomare och personal på olika sociala myndigheter diskuterade hur man kunde stimulera till fler adoptioner inom landet.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 270 barn till och med 1999.

Brasilien

Brasilien blev självständigt 1822 efter över 300 år av portugisiskt styre. Befolkningen uppgick 1990 till 147 miljoner. Majoriteten av befolkningen är av blandat indianskt, afrikanskt och europeiskt ursprung.

Den katolska kyrkans inflytande var stort. Preventivmedel var svåråtkomliga fram till 2007 då de fick statliga subventioner. I

norra och nordöstra Brasilien var det vanligt att en kvinna födde upp till tio barn. Fattigdomen var stor liksom barn- och mödradödligheten. Övergivna barn kom genom polisens försorg till ett barnhem. 80-90 procent av barnen på barnhemmen hade emellertid kända föräldrar. De kom från slumområden där droger, våld och kriminalitet hörde till vardagen. De barn som omhändertogs placerades på det barnhem där det fanns plats, ibland flera mil från hemmet vilket gjorde det svårt för föräldrarna att hälsa på. I de stora städerna kunde barnhemmen vara riktigt stora med 4-500 barn. I små städer, där inget barnhem fanns, hittade man andra lösningar. Kloster, grannar, släkt eller privatpersoner tog hand om barnet.

Små ljusa barn fick lätt adoptivföräldrar inom landet, men det var svårt för myndigheterna att finna familj till andra barn. I början av 1970-talet började familjer från Norge, Italien och USA att adoptera barn från Brasilien. En svensk sjömanspräst i São Paulo hjälpte till med några adoptioner till svenskar. På den tiden var det inte vanligt att brasilianska familjer adopterade i domstol. I stället genomfördes "kuddadoptioner". En "gravid" kvinna gick in på BB med en kudde på magen och kom ut med en baby. Hon och maken anmälde sedan barnet till civilregistret som sitt eget. Det förekom att utländska familjer gjorde likadant. Den stora omfattningen av kuddadoptioner medförde att många domare inte vågade befatta sig med lagliga adoptioner, trots det stora behovet.

Tongivande för adoptionernas utveckling i Brasilien var några domare i Rio de Janeiro. Dr Alyrio Cavallieri propagerade på 1970 och 80-talen för att barn behöver växa upp i familj, att adoption är bättre än barnhem. Hans efterträdare Dr Libórni Siqueira fortsatte kampanjer för inhemsk adoption och fosterhemsplaceringar. I slutet av 1990-talet gjorde Dr Siro Darlan en kartläggning av alla barnhem i Rio och stängde hälften. Han arbetade med återförening av barn och föräldrar. För att barn

som hade bott många år på barnhem skulle kunna flytta hem igen, behövde föräldrarna stöd och utbildning. Inspirerad av Adoptionscentrums föräldrautbildning startade barndomstolen föräldracirklar och lockade med att familjerna skulle få en korg med baslivsmedel i veckan under ett halvår. Riodomstolens pionjärbete med avveckling av institutionerna influerade hela Brasilien och antalet barn på barnhem minskade drastiskt. År 2000 fanns 11 000 barn på institutioner i Rio de Janeiro. 6 000 av dem kunde återvända hem samma år. Många delstater följde efter Rios modell, utredde barnen, initierade återföreningar och stimulerade inhemsk adoption.

Adoptionscentrum hade från 1978 kontakt med barnavårdsdomstolen i Brasilia. Handläggningen var komplicerad och långsam. Den anlidade advokaten fungerade inte tillfredsställande och 1982 beslöt Adoptionscentrum att avsluta verksamheten men fortsätta att bevaka utvecklingen i Brasilien.

1989 besökte vi många delstater och påbörjade samarbete i nio. Barnen kom huvudsakligen från mindre städer i norra och nordöstra Brasilien men även från São Paulo och Rio med förstäder. Merparten av barnen som adopterades var små. Deras föräldrar hade gett adoptionsmedgivande i domstol. I några städer hade vi medarbetare: Kleber Farias Pinto i Brasilia, Lúcia Rocha i São Paulo, Anne Fausto i Rio de Janeiro och Wilma Ribeiro i Parintins.

Adoptionscentrum registrerades hos federala polismyndigheten i Brasilia år 1991 på eget initiativ och 1996 blev vi den första utländska adoptionsorganisation som fick officiellt tillstånd av den brasilianska regeringen att arbeta med adoption. Antalet utländska adoptionsorganisationer minskade drastiskt när Brasilien 1999 tillträdde Haagkonventionen. Justitieministeriet beslöt att en ackreditering skulle krävas för alla utländska adoptionsorganisationer. Vi lämnade in vår ansökan år 2000. Den var

på väg att bli godkänd då en av de största morgontidningarna, *Jornal do Brasil*, publicerade en artikel där Adoptionscentrum anklagades för att 25 adopterade barn från staden Parintins i Amazonas skulle ha lämnat landet utan giltiga pass. Anledningen till anklagelserna var förmodligen ett fel i passpolisens datasystem. Vi samlade in kopior av de 25 passen och överlämnade dem som bevis. Polisen konstaterade att allt gått rätt till men det dröjde ända till 2004 innan Adoptionscentrum fick sin ackreditering. Efter samråd med centralmyndigheten sökte vi år 2006 samarbete i några delstater, men det resulterade inte i några adoptioner.

När det gällde adoptionernas genomförande kom 1979 en ny barnavårdslag (*Codigo de Menores*). Barn blev aktuella för adoption genom att föräldrarna lämnade samtycke i domstol, domstolen frantog föräldrarna föräldrarätten eller att hittade barn förklarades övergivna efter efterlysning i den officiella tidningen *Diario Oficial* och i lokalradio.

Domstolarna påbörjade arbetet med övergivandeförklaringen först när man visste att det fanns någon som önskade adoptera barnet. Den kunde ta ett par år. Det hände att man hittade föräldrarna och att barnet återförenades med dem. Flera instanser var inblandade i adoptionsproceduren men endast barnavårdsdomare fick fatta beslut. När det vunnit laga kraft annullerades barnets ursprungliga födelseregistrering i civilregistret och ett nytt utfärdades i barnets nya namn med adoptivföräldrarnas och far/morföräldrarnas namn. Ibland kunde adoptivföräldrarna få en kopia av barnets ursprungliga födelseregistrering. I enstaka fall fattades beslut om förmynderskap och barnet blev fosterhemsplacerat hos de blivande adoptivföräldrarna med medgivande för framtida adoption. Alla adoptioner före 1990 genomfördes i tingsrätt i Sverige. Samma år kom en lag, som byggde på FN:s barnkonvention. Stark adoption infördes och adoptionsbesluten kunde nu godkännas av NIA.

Innan adoptionsbesluten togs krävdes en provsamlevnad på 15 dagar för barn under två år och 30 dagar för barn över två. Under den tiden besökte domstolens psykolog eller socialarbetare familjen för att bedöma den ömsesidiga anpassningen och skriva ett utlåtande som skulle ligga till grund för domstolens adoptionsbeslut.

Många delstater instiftade ett kontrollorgan, *CEJAI*, för att övervaka adoptionerna och se till att barn i första hand fick familj i Brasilien. Det skulle också godkänna de utländska adoptionsorganisationerna samt kontrollera och godkänna ansökningsdokument från utlandet.

Internationella adoptioner har varit en känslig och kontroversiell fråga. Tidningsartiklar och TV-program om barnhandel och organdonationer har varit ständigt återkommande. Enskilda domare har råkat i blåsväder och fått sina karriärer förstörda genom sitt engagemang för barns rätt till familj.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 192 barn till och med 2001.

Bistånd och utvecklingsstöd

Flera vänskapsföreningar har bildats av familjer som adopterat från olika delstater. *Parintins Vänner* drev under många år ett självhjälpsprojekt i staden. Ett par projekt har genomförts med bidrag från Sida. Ett seminarium om adoptions- och fosterbarnsprocedurer för jurister, socialarbetare och psykologer (1996) och utbildning av gatubarn i Parintins (1996-97).

Chile

Före 1973 var Chile ett av få länder i Latinamerika med väl fungerande politiska institutioner och demokrati. Efter en tids oroligheter genomförde general Pinochet en statskupp mot

president Allende. Sverige blev välkänt i Chile tack vare det starka engagemanget mot militärregimen och för att vi tog emot ett stort antal flyktingar. Regimen såg på Sverige med oblidla ögon. 1988 återinfördes demokrati. 1970 fanns 9,5 miljoner invånare.

Adoptionscentrum tog en första kontakt 1970. Innan vi startade gjorde vi en genomgång av hur adoptionsproceduren skulle gå till genom samtal med justitieministeriet. Då var internationella adoptioner ett nytt fenomen och vår verksamhet den enda i organiserad form. Enstaka familjer hade adopterat på egen hand.

1971 fick vi kontakt med Anna Maria (Aja) Elmgren som var bosatt i Chile. Hon blev Adoptionscentrums representant. Under den tid Pinochetregimen satt vid makten genomfördes ett flertal polisundersökningar av Adoptionscentrums verksamhet, den första 1975. Polisen gick igenom Ajas kontor, kontrollerade akter och hon kallades till förhör. Samtliga utredningar slutade med att man fann att verksamheten sköttes på ett korrekt sätt i enlighet med lagen. Aja var mycket medveten om vikten av utförlig dokumentation av barnens bakgrund.

För att ge barnen bättre vård än vad barnhemmen kunde erbjuda hade Adoptionscentrum fosterammor anställda. De var mycket engagerade i sina fosterbarn och glada över rapporter om hur de fick det i Sverige. ”Om du bara kunde förstå hur mycket vi älskade dessa barn, varenda ett av dem älskade vi. De var ju vårt allt. Som vi grät när de skulle åka, det var lika smärtsamt varje gång.”

Den engagerade barnläkaren Dr Claudio Ferrada anlätades under alla år. Han undersökte barnen och beskrev deras utveckling och hälsotillstånd. Han fungerade också som ett stöd för fosterammorna.

Med tiden minskade antalet barn som barnavårdsdomstolarna önskade placera i Sverige. Allt fler barn kunde få adoptivföräldrar i Chile. Ett annat skäl till att adoptionerna blev färre var att advokater sökte barn på uppdrag av enskilda familjer, oftast från USA. Adoptionscentrums verksamhet upphörde 1992.

1996 reste vi till Chile för att undersöka möjligheten att arrangera gruppresor för adopterade och deras familjer. Därefter har flera återresor genomförts. Många adopterade har besökt foster-mammor, förlossningskliniker och domstolar. Såväl myndigheter som socialarbetare har varit mycket positiva till att träffa dem som rest tillbaka.

Aja hade kontor i sitt hem. Hon anställde ett par socialarbetare för att göra inledande utredningar. De hade ingen uppsökande verksamhet. Om en nybliven mamma ville lämna sitt barn för adoption hänvisades hon till barnavårdsdomstolens socialarbetare.

Aja hade kontakt med barnavårdsdomstolar i flera städer. Dessa hörde av sig när ett barn behövde ett nytt hem. Vid respektive domstol fanns socialarbetare som gjorde utredningar för att klarlägga barnens bakgrund och behov samt mödrarnas situation. Barnavårdsdomstolarna fattade beslut om barnens framtida placering.

Adoptionslagen krävde att barn och föräldrar skulle ha bott tillsammans på prov i två år före adoptionsbeslutet. Detta var praktiskt omöjligt när det gällde internationella adoptioner. Proceduren följde istället en lag (nr 16 618) som innebar att barnavårdsdomstolen i den region där barnet bodde utsåg de blivande adoptivföräldrarna till vårdnadshavare med tillstånd att föra barnet till Sverige för adoption. Barnen eskorterades till Sverige av flygvärdinnor vid SAS.

1988 tillkom en ny lag (nr 18 703) som reglerade internationella adoptioner. Kapitel IV hette "Utresetillstånd för barn som skall adopteras i utlandet." Det förfarande som tidigare tillämpats bekräftades i den nya lagen men nytt var att de blivande föräldrarna skulle inställa sig i domstolen. Den centrala barnavårdsmyndigheten, *SENAME*, fick en aktiv roll i alla ärenden. Adoptionerna fullföljdes i svensk tingsrätt. Det svenska adoptionsbeslutet skickades till Chile och bands in i akten i barnavårdsdomstolen.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 2 017 barn till och med 1992.

Bistånd och utvecklingsstöd

En stor del av det biståndsprojekt för att främja inhemska adoptioner i Latinamerika som genomfördes av *Instituto Americano del Niño* förlades till Chile. På så sätt kom Adoptionscentrum att bidra till en ökning av de nationella adoptionerna och till en förändring av barnavårdslagen.

Colombia

Tre massiva bergskedjor med bördiga dalar däremellan ger landet dess karaktär och enorma variation i landskap och klimat. Colombia är ett rikt land. Här finns mineraler, olja och alla sorters jordbruksprodukter. Landet var från 1600-talet till 1830 en spansk koloni. Slavar infördes från Afrika för att arbeta på plantagerna. Den indianska ursprungsbefolkningen utgör idag endast omkring en procent av folkmängden. Erövrarna från Spanien kom att bilda landets överklass.

Gerillagrupper har funnits sedan 1940-talet. I början kämpade de för större social och ekonomisk rättvisa. Gerillan finansierade sin verksamhet huvudsakligen genom narkotikahandel och kidnappningar. Konflikterna har påverkat Colombias utveckling

negativt med omfattande våldsamheter och svåra humanitära kriser. Striderna har främst utkämpats på landsbygden. Många kvinnor förlorade sina män och blev utan försörjning och beskydd. I Colombia har flykten från landsbygden blivit extremt stor på grund av stridigheterna. Våldet har skapat miljontals internflyktingar.

Colombia är en starkt förankrad demokrati med en modern konstitution. De senaste årens politik har präglats av hårda tag mot de illegala väpnade grupperna. Bogotá, Medellín och Cali är moderna och välutvecklade städer. Men storstäderna omges av enorma slumområden som inte har mycket gemensamt med de mer välbärgade delarna. På landsbygden är det oftast fattigt, med dålig tillgång till skolgång och läkarvård.

En befolkning med rötter i tre olika världsdelar har gett Colombia en rik och varierad kultur. Befolkningsökningen har varit stark. 1970 uppgick befolkningen till 21 miljoner och år 2010 till 47 miljoner. Den katolska kyrkans inflytande var starkt.

Abort var förbjudet i lag. Det fanns inga sociala bidrag och få kvinnor hade tillräckligt god ekonomi för att försörja både sig själv och ett eller flera barn. Barn blev övergivna på grund av fattigdom, sociala problem och ibland sociala konventioner.

På 1960 och 70-talen var det vanligt att barn togs över informellt utan inblandning av myndigheter eller domstol. På 1970-talet försökte de sociala myndigheterna öka antalet legala adoptioner. Men det fanns många fler barn som behövde nya familjer än det fanns colombianska familjer som önskade adoptera. De flesta ville ha små ljusa barn.

Utländska familjer började adoptera barn från Colombia på 1960-talet. Adoptionslagstiftningen var inte anpassad till det nya fenomenet. År 1975 ändrades lagen och regler för internationell

adoption infördes. Ansvaret för adoptionerna överfördes till *Instituto Colombiano de Bienestar Familiar, I.C.B.F.* som sedan 1968 hade ansvaret för barnavårdsfrågor. På huvudkontoret i Bogotá inrättades en speciell avdelning för adoptionsfrågor. Den hade till uppgift att samordna verksamheten i hela landet. Under många år var juristen Doctora Mercedes Restrepo chef. På 1990-talet inrättades ett centralt register över barn som behövde föräldrar och ett över makar som ville adoptera. Lagändringen följdes av flera för att skapa säkra regler. I.C.B.F.s regionala kontor i provinshuvudstäderna ansvarade för att utreda barnens sociala och juridiska situation och för att se till att övergivna barn fick adoptivföräldrar. På 1970-talet auktoriserade I.C.B.F. några privata barnhem att bedriva adoptionsverksamhet. De tog emot barn ifrån hela landet men i mitten på 80-talet blev det förbjudet att flytta barn från en region till en annan.

Upphittade övergivna barn lämnades till familjevårdsmyndigheten I.C.B.F. som försökte spåra mamman genom att annonsera i tidningar, ibland i radio och leta i bostadsområden. Andra barn lämnades direkt av mamman till I.C.B.F. eller till ett adoptionsbarnhem. De barn som I.C.B.F. hade ansvaret för placerades på barnhem och risken var stor att de fick växa upp där. En del barnhem drevs av I.C.B.F., andra av välgörenhetsorganisationer eller kyrkan. De var helt eller delvis beroende av donationer. Brist på resurser och kunskap gjorde att barnen for illa.

Under utredningstiden placerades många barn i fosterhem, ofta flera i samma hem. I.C.B.F. betalade ett lågt bidrag till barnets mat. Det blev ett blygsamt bidrag till hela familjen. Även om den materiella standarden var låg så hade barnet det vanligen emotionellt bättre än på ett barnhem. Barnet kunde bli familjens kelgris och det finns exempel på spädbarn som blivit ammade av mamman i familjen eller av grannfrun. Någon stabil lösning var det dock inte. Barnet kunde när som helst lämnas tillbaka.

På 1990-talet tillämpade I.C.B.F. också ett system med storfosterhem som kom att likna barnhem.

Om ingen besökte eller frågade efter barnet kunde I.C.B.F. förklara barnet officiellt övergivet och en adoptivfamilj utses. Ofta dröjde det längre än den lagstadgade perioden. I.C.B.F. har varit kroniskt underbemannat och har haft brist på resurser. De barn som lämnats av sina mammor direkt till något av de auktoriserade adoptionsbarnhemmen hade störst möjlighet att få en adoptivfamilj. Där fanns både ekonomiska resurser och engagerad personal som bevakade att barnen verkligen fick sin situation utredd.

Adoptionscentrums första medarbetare i Bogotá var medföljande hustrur till svenskar som arbetade för olika företag. De första barnen kom på 1970-talet genom den dåvarande sociala myndigheten Bienestar Social. Barnen bodde på olika barnhem. Vi inledde 1980 ett samarbete med myndigheten I.C.B.F.

I Cali hette vår första medarbetare María Cristina Pettersson. Hon efterträddes ganska snart av socialarbetaren Carmen Borrero de Hleap. Kontakterna med I.C.B.F. i Popayán inleddes tidigt med hjälp av Carmen. I Medellín fick vi 1980 kontakt med advokaten Carmen Posada, senare direkt med I.C.B.F.

Från mitten av 1970-talet började vi samarbeta med alla auktoriserade adoptionsbarnhem med undantag av Casa de la Madre y el Niño.

Solveig de Therrien skötte från början kontakterna med adoptionsbarnhemmen i Bogotá. Hon efterträddes av Marja de Perdigón. När Marja öppnade pensionat för adopterande familjer tog Pilar Escobedo över. Hon hade då i flera år ansvarat för kontakterna med adoptionsbarnhemmen i Cali och Medellín samt

med alla I.C.B.F.- kontoren. Pilar arbetar fortfarande (2012) för Adoptionscentrum.

Den centrala myndigheten I.C.B.F. uppmanade oss på 1980-talet att besöka de regionala kontoren och informera om vår verksamhet och vårt sätt att arbeta. Vi etablerade kontakter i Armenia, Barranquilla, Bucaramanga, Cartagena, Caquetá, Cúcuta, Cundinamarca, Ibagué, Manizales, Medellín, Neiva, Pasto, Pereira, Rionegro, San Gil, Santa Marta, Tunja, Villavicencio och i Quibdó. I Bogotá, Cali och Popayán hade vi arbetat redan tidigare. Som mest samarbetade Adoptionscentrum samtidigt med 24 kontakter i 17 städer. Det var en utmaning särskilt som telefonförbindelserna inom Colombia lämnade mycket övrigt att önska. 1985 var det år som flest barn adopterades.

Allteftersom verksamheten växte engagerade vi fler medarbetare för att sköta administration, löpande kontakter med I.C.B.F.s regionala kontor och med adoptionsbarnhemmen samt hjälpa adoptivföräldrarna. I de större städerna engagerades tolkar och för domstolsproceduren advokater.

En mamma som ville adoptera bort sitt barn undertecknade ett adoptionsmedgivande. Dessförinnan hade hon fått rådgivande samtal. Mamman blev intervjuad av en socialarbetare som sedan skrev en rapport. Av olika anledningar ville inte mamman alltid berätta precis vad som hänt så rapporterna stämmer ibland inte med verkligheten.

Om mamman lämnade barnet för adoption utan att ha skrivit in barnet i civilregistret fick hon hjälp av I.C.B.F. att göra det. Gällde det ett hittat barn, skrev I.C.B.F. in barnet efter en ofta rudimentär läkarundersökning eller ibland ingen alls. Under flera år brukade barnen registreras som födda den första januari.

Den juridiska proceduren sköttes i respektive region, under vissa perioder av en av I.C.B.F.s jurister, under andra av en fristående advokat. De olika I.C.B.F.-kontoren hade sinsemellan olika policy som ibland ändrades. Adoptionsbarnhemmen hade sina egna advokater.

Colombia har stark adoption och adoptionsbeslutet togs i barn-avårdsdomstol, senare kallad familjedomstol. Domstolen fattade beslut i två steg. I det första godkände domstolen adoptionsansökan och dokumenten rörande barnet. Därefter utfärdade I.C.B.F. utresetillstånd för barnet som kunde resa till Sverige. I början reste barnen med eskort. Det andra steget, själva adoptionsbeslutet togs i domstol, oftast då barnet redan befann sig i sitt nya hemland. Civilregistret ändrades och barnet skrevs in med sina nya föräldrars efternamn. Socialstyrelsen, senare NIA/MIA, godkände den colombianska adoptionen. Ibland kunde det dröja flera år innan adoptionsbeslutet skickades från Colombia, trots att adoptionen var genomförd. Det hände till och med att domsluten arkiverades och aldrig blev sända till barnets nya hemland. Många barn som adopterats i Colombia fick därför beslut om adoption i svensk tingsrätt.

År 1990 ändrades lagen och båda adoptivföräldrarnas närvaro krävdes när adoptionsärendet med hjälp av advokat lades in i domstol. Adoptionsbeslutet måste vara klart innan familjen reste hem. Vistelsetiden i landet förlängdes därmed, någon gång upp till två månader. Advokater fick endast handlägga den juridiska delen, tidigare hade de ibland varit delaktiga i förmedlingen. Enskilda adoptioner förbjöds.

1998 tillträdde Colombia Haagkonventionen. Det colombianska adoptionsbeslutet blev därmed automatiskt giltigt även i Sverige och barnen fick svenska pass.

De auktoriserade privata adoptionsbarnhemmen

Adoptionsbarnhemmen hade grundats och drevs av kompetenta damer, några från politiskt inflytelserika familjer. Barnhemmen finansierades genom donationer och vårdavgifter främst från adopterande familjer och kunde därmed hålla en hög standard. De var genomgångshem för barn som skulle adopteras. Adoptionsbarnhemmen hade egna läkare, psykologer och logopedier. Barn som skulle ha haft små möjligheter att klara livhanken på ett vanligt barnhem fick här en möjlighet. Stora ansträngningar gjordes för att också barn med funktionshinder skulle få adoptivföräldrar. I de fall det inte lyckades flyttades de till ett annat barnhem.

Flera av barnhemmen hade mödrahem knutna till sig där blivande mammor kunde få skydd, vård och rådgivning under graviditeten. De sökte sig till dessa mödrahem i avsikt att lämna sitt barn i adoption, men en stor del av mammorna behöll i slutändan sitt barn.

FANA, Bogotá, grundades 1972 av Mercedes de Martínez och låg mitt i staden i ett gammalt vackert hus. Huset byggdes om och barnen blev fler och fler. Vartenda skrymsle användes. 1995 flyttade FANA till sitt nybyggda stora hus utanför Bogota. Besökande adopterade ungdomar kunde få bo i ett litet gästhus. Förskole- skol- och hälsoprojekt för fattiga barn i omgivningen startades. Flor Angela Rojas arbetade parallellt med Mercedes som chef under många år. I mitten av 1990-talet tog Mercedes dotter Elena Martínez över.

CRAN, Bogotá, startades 1979 av Ximena Lleras de Gutierrez som brutit sig ut från FANA. CRAN hade sitt första hus i en enklare stadsdel. Senare köpte de en gammal gård norr om Bogotá med en vacker huvudbyggnad. De byggde sovsalar för de större barnen och fyra hus för barn med speciella behov. I den stora trädgården fanns mängder med uteleksaker. De

små barnen bodde hos fostermammor som regelbundet kom för utbildning och hälsokontroller. CRAN hade höga krav på kvalitet. Ximenas son Gonzalo Gutierrez tog senare över som chef. Adoptionscentrum var den första organisationen som CRAN samarbetade med och blev en av deras främsta samarbetspartners.

Ayúdame, Bogotá, startade i liten skala i Clemencia Gutierrez de Marquez' hem 1977. Barnhemmet växte och flyttade till ett eget hus. Ayúdame samarbetade från början endast med Tyskland. Vi har funnits med sedan 1980. Clemencias döttrar Elsa María Marquez och senare María Clemencia Marquez efterträdde sin mamma som chef.

Los Pisingos, Bogotá, startades av överklassdamer som öppnade ett adoptionsbarnhem och byggde ett trivsamt hus i norra Bogotá. I början ville Los Pisingos endast ge sina barn i adoption till enskilda familjer. 1979 blev Adoptionscentrum den första adoptionsorganisationen och har sedan dess varit den största mottagaren av barnen. Grundarna Rosa de Escobar och Nora de Marulanda ledde barnhemmet till mitten av 1990-talet då Noras son Carlos Marulanda tog över. Under många år fick de blivande adoptivföräldrarna ta emot sina barn hemma hos Nora eller Rosa.

Chiquitínes, Cali, grundades 1978 av socialarbetaren Carmen Borrero de Hleap tillsammans med bland andra den stridbara advokaten Leonor Uribe de Villegas, som så småningom blev generaldirektör för I.C.B.F. Carmen hade tidigare förestått daghemmet Ana María där Adoptionscentrum hade några vårdplatser för barn från I.C.B.F. Den verksamheten blev grunden till adoptionsbarnhemmet Chiquitínes. Barnhemmet flyttade flera gånger. Så småningom fick barnen en stor trädgård att leka i. Stämningen var informell. Blivande adoptivföräldrar var välkomna på besök, inga dörrar var stängda. Viktiga för barnen

var förutom ”mama Carmen”, chauffören Leonardo, pojkar-
nas idol. En viktig roll hade sjuksköterskan Luz Stella Salazar,
kallad Tetela, som senare blev en av våra medarbetare i Bogotá.
Carmen förestod barnhemmet fram till 1991 och efterträddes
sedan av en rad nya ”directoras”. En stor del av barnen fick
svenska adoptivföräldrar.

Casita Nicolás, Medellín, grundades 1978 av en grupp inflytelse-
rika familjer. Damerna Pilar Gómez de Tamayo och Olga Stella
de Franco har under olika perioder formellt förestått barnhem-
met. Psykologerna Luz María Botero och Claudia Mendez har
varit ledande personer och i praktiken fungerat som föreståndare.
Standarden på vården har hela tiden varit hög. Under flera år
förde vi diskussioner om barnens socialrapporter. Barnhemmets
ledning ville skydda barnen från vetskapen om en alltför svår
bakgrundshistoria.

Casa de María y el Niño, Medellín, grundades 1980 av María
López Escobar tillsammans med en grupp colombianska adop-
tivismammor. Barnhemmet fick auktorisation av I.C.B.F. följande
år. Raquel de Altman har sedan starten förestått barnhemmet
med värme och engagemang. Hennes hjärta klappade extra för
de äldre barnen som det var svårare att hitta adoptivföräldrar till.
Barnen togs väl om hand, stämningen var varm och det fanns en
gård där barnen kunde leka.

På 1970- och 80-talen fanns en misstänksamhet mot interna-
tionell adoption. Vad hände egentligen med de barn som fick
adoptivföräldrar utomlands? Adoptionerna hade fått dåligt
rykte genom att advokater hade förmedlat barn till utlandet mot
riklig betalning och inte alltid på riktiga vägar. Ett par skandaler
slogs upp stort både i colombiansk och i utländsk press.

På hög nivå inom I.C.B.F. liksom på adoptionsbarnhemmen var
man mer positiv. Här fanns kunskap om vilket sorts liv barnen

skulle få och man hade klart för sig att det fanns tusentals övergivna barn utan större möjligheter till en acceptabel framtid i Colombia. I.C.B.F.s policy blev att "fanns ingen colombiansk familj så var det bättre för barnet att adopteras av en familj från ett annat land än att växa upp på barnhem."

Kunskaperna om internationell adoption ökade snabbt. Genom familjernas återrapporter och återresor av adoptivbarn i olika åldrar fick man med egna ögon "se hur det gått". Attityden blev mindre negativ. Många glädde sig över att barnen fått en chans till en bättre framtid.

Adoptionscentrum har organiserat ett par återresor och har bistått många adopterade som velat besöka landet eller söka sitt ursprung. Flera föreningar har bildats av familjer som har adopterat från samma barnhem eller samma stad.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 4 842 barn till och med 2012.

Bistånd och utvecklingsstöd

Adoptionscentrums lokalavdelningar har bidragit till FANA:s mödrahem, Ayudames daghem, barnhem i Caquetá, daghemmet i Barrio Comunero i Aguablanca i Cali, Hogar de la Madre Joven i Cali. De privata barnhemmen har fått stöd av sina familjeföreningar.

En jordbruksskola för ungdomar i närheten av Armero fick katastrofbidrag efter ett vulkanutbrott.

Adoptionscentrum har genomfört flera projekt med bidrag från Sida. En verkstadsskola i slumområdet Aguablanca i Cali fick utrustning till sin undervisning (1987-89). För att kartlägga institutionsbarnens framtid har personer som vuxit upp på barnhem intervjuats om hur de ser på tiden där och hur det gått

för dem sedan de lämnat barnhemmet (1995). En annan studie rörde ett mödrahem och vistelsen där (1995-96). Några utbildningar har hållits: studiecirklar för flickor 13 - 24 år (1995-98), studiecirklar för blivande colombianska adoptivföräldrar (2001-03), sexualupplysning för ungdomar i Cali (2000-02) och av barnhemspersonal i Bogotá genom *Red de la Infancia* om hur man kan underlätta för ungdomar som lämnar barnhemmet (2009-11). Dessutom har vi tillsammans med organisationen *Planeta Amor* spritt information för att förbättra situationen för barn och unga drabbade av hiv/aids (2012-)

Costa Rica

1975 hade Costa Rica två miljoner invånare. 40 procent bodde i städerna. Den sociala och ekonomiska utvecklingen var långt framskriden jämfört med övriga länder i regionen och levnadsstandarden var förhållandevis hög. Sedan 1800-talet fanns allmän folkskola och sedan 1920-talet ett socialförsäkringssystem.

Barn som övergavs placerades i genomgångshem och myndigheterna försökte rehabilitera familjen. Om det inte fungerade försökte man i första hand finna en inhemsk adoptivfamilj. Det fanns inte så många barn på barnhemmen och behovet av internationella adoptioner var litet. Redan på 1970-talet fanns en klar adoptionspolicy. Myndigheterna placerade vanligen inte barn under fyra år utomlands. Det fanns familjer för små barn inom landet, men barn med speciella behov och barn med afrikanskt ursprung behövde adoptivföräldrar i utlandet. Barnen placerades på barnhemmet *Aldea Infantil Arthur Gough* utanför huvudstaden San José. De bodde i nio hus med tio barn i varje. De hade en "mamma" och ytterligare en kvinna till hjälp och man försökte skapa hemlika förhållanden. De äldre barnen gick i byns skola.

Costa Rica reglerade sin adoptionsverksamhet i en familjelag från 1974. Då infördes stark adoption samt reskrav för de blivande adoptivföräldrarna. Den statliga barnavårdsmyndigheten *Patronato Nacional de la Infancia* gav tillåtelse till adoptionen som bekräftades av domstol. Femton dagar före adoptionen gjordes en publicering i La Gazeta - ett slags hindersprövning. Det tog tre dagar för domen att vinna laga kraft. Barnavårdsmyndigheten utfärdade utresetillstånd och familjen kunde ansöka om pass hos migrationsmyndigheten.

Adoptionscentrums första adoption genomfördes 1974. Turid Delgado, norska bosatt i Costa Rica, arbetade för en av de norska adoptionsorganisationerna. Hon knöts 1977 även till Adoptionscentrum i samband med att hon åtagit sig två enskilda svenska adoptioner. Vi arbetade i liten skala fram till 1985 då vi avslutade verksamheten eftersom vi inte hade föräldrar till de barn som var aktuella för adoption.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 13 barn till och med 1985.

Dominikanska Republiken

Dominikanska Republiken hade 1980 sex miljoner invånare, varav en tredjedel bodde i huvudstaden Santo Domingo. Fattigdomen var mindre iögonfallande än i många andra länder i Latinamerika. Landet hade utvecklats ekonomiskt men hade problem med korruption, illegal droghandel och brist på el. Ett annat problem var flyktningmigrationen från det krisdrabbade grannlandet Haiti.

Adoptionscentrum besökte Dominikanska Republiken första gången 1980. Vi hade fått kontakter genom Instituto Interamericano del Niño. På hälsoministeriet var man öppen för internationell adoption av barn som inte kunde placeras

inom landet. Vi hade kontakt med ansvarig person på hälsoministeriets fosterhems- och adoptionsavdelning och genomförde 1981 två adoptioner. Verksamheten var i högsta grad beroende av den person som hade uppdraget. Tjänsten hade låg status och personen byttes ofta ut.

De barn som skulle få adoptivföräldrar vistades på ministeriets lilla barnhem, *Arroyo Hondo*, senare *Hogar de Guarda*. Barnhemmet flyttade 1989 till nya lokaler och fick ett nytt namn *Hogar Vida e Esperanza*. Barnhemmet var välskött. Endast barn från detta barnhem var aktuella för adoption till Sverige.

Ministeriet gjorde omsorgsfulla utredningar om barnen. Men brist på resurser gjorde detta arbete svårt och tidsödande eftersom socialarbetarna inte hade pengar till buss, porto eller telefon. Adoptionsavdelningen lade större vikt vid de sökandes lämplighet än deras kötid och försökte välja de bästa föräldrarna till varje barn. Ministeriet ville ha så lite publicitet som möjligt kring adoptionerna så att inte fler familjer skulle komma på idén att överge sina barn för adoption.

Adoptionscentrum avslutade samarbetet 1992. Skälet var att kontakterna med adoptionsavdelningen på hälsoministeriet hade varit svåra att upprätthålla på grund av de ideliga personalbytena.

När ett barn föddes var det föräldrarnas ansvar att se till att barnet skrevs in i civilregistret. En sådan inskrivning kunde inför adoptionen göras vid en senare tidpunkt av hälsoministeriet.

De blivande adoptivföräldrarnas dokument godkändes först av en kommitté på ministeriet och sedan ytterligare en gång i samband med att barnets dokument presenterades och godkändes. Därefter undertecknade hälsoministern dokumenten och de blivande adoptivföräldrarna fick komma till landet för att ta

hand om sitt barn. När man sett att kontakten mellan barn och föräldrar börjat fungera togs beslut om att utse dem till förmyndare för barnet (lag nr 1406). Föräldrarna fick högtidligt svära en ed att de skulle behandla barnet som sitt eget och ge honom eller henne skydd och utbildning. Därefter utfärdades ett nytt födelsecertifikat i adoptivföräldrarnas namn, utresetillstånd och pass. Adoptionen fullföljdes i tingsrätt i Sverige.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 49 barn till och med 1992

Ecuador

Ecuador har fått sitt namn efter ekvatorn som skär genom landet och var en gång del av Inkariket. Befolkningen har indianskt, europeiskt eller afrikanskt ursprung. Landet hade en mycket ojämn inkomstfördelning, drygt halva befolkningen levde under fattigdomsgränsen. På 1970-talet var Ecuador ett utpräglat jordbruksland som hade sex miljoner invånare. År 2010 hade antalet ökat till 12 miljoner. Den politiska situationen var instabil och statskupper förekom.

Barnhemmen var ofta stora och överfulla, speciellt de statliga. Barnen for illa. Men det fanns också barnhem där barnen verkade ha det ganska bra. Med tiden blev förhållandena generellt sett bättre. Det förekom tidigt adoptioner inom landet av små ljusa barn. Kvar blev barn från 2-3 års ålder, barn med särskilda behov och mörka barn. Deras möjlighet till adoption var en utländsk familj. Tidigt var adoptionsorganisationer från USA, Belgien, Norge och Sverige aktiva i Ecuador. Antalet växte till 35 på 1990-talet.

År 1973 började Dorothy Fortune Jansson hjälpa svenska par att adoptera enskilt. Men när de svenska myndigheterna informerade henne om att hon som privatperson inte hade

rätt att förmedla mer än ett fåtal barn, tog hon kontakt med Adoptionscentrum och 1974 blev hon vår medarbetare. Hon reste till Ecuador flera gånger, besökte barnhem, kliniker och sociala myndigheter. Hon fungerade också som förmyndare för en del barn under adoptionsproceduren. Formell representant för Adoptionscentrum i Ecuador var en advokat. Utöver den juridiska proceduren skötte han även en del kontaktarbete. Bland annat ordnade han fosterhem där barnen fick vistas under domstolsproceduren. Under en period var två socialarbetare anställda för att hjälpa honom.

Ett avtal om hur adoptionerna skulle gå till tecknades 1976 mellan socialministeriet i Quito och socialstyrelsen i Sverige. Adoptionscentrum blev handläggande part. Statssekreteraren vid socialministeriet, Rodrigo Moncayo, blev nu Adoptionscentrums formelle representant. Socialarbetaren Rosario Chipantiza, som också hade juridisk utbildning, anställdes som ny medarbetare och fick ansvaret för verksamheten tillsammans med en ny advokat. Rosario blev år 1980 formell representant för Adoptionscentrum. Enligt adoptionsavtalet kunde endast föräldralösa och övergivna barn adopteras. Men lagen medgav även adoption om bägge föräldrarna hade gett sitt samtycke. Diskussioner pågick under flera år om vilka barn som kunde adopteras. 1981 utfärdade Ecuador en ny förordning som på flera punkter skiljde sig från avtalet. Efter ett par segdragna ärenden avslutade vi verksamheten 1983. Vi startade igen 1985.

Rivalitet mellan de sociala och juridiska myndigheterna ledde till osäker handläggning och ständiga omarbetningar av lagar och reglementen. År efter år handlade rapporter från våra resor till Ecuador om avtalet som flera gånger måste förnyas och omarbetas. Tidvis diskuterades även om det gällde eller inte. Rapporterna handlade också om revision av lagar, nya förordningar och en ständigt i stort sett positiv inställning bland de flesta inblandade både på myndigheterna och på barnhemmen.

Adoptionscentrums samarbete med Ecuador var oerhört arbetskrävande i förhållande till antalet adoptioner. Och diskussionen i Adoptionscentrum styrelse fortsatte ”Ska vi behålla eller lägga ner?” Efter några års uppehåll på 2000-talet, återupptog vi arbetet 2009. Ytterligare förändringar i regelverket hade skett. Adoptionscentrum fick då som en av fyra utländska organisationer auktorisation att arbeta med adoptioner av de ecuadorianska myndigheterna.

Rosarios gedigna kunskaper i adoptionsjuridik tillsammans med hennes lågmälda och respektfulla sätt gjorde att myndigheterna fick stort förtroende för henne. De konsulterade henne informellt inför omarbetningar av lagar och förordningar på adoptionsområdet.

Det har hela tiden funnits en lagstiftning om adoption. 1975 började förordning nr 5013 att tillämpas av barnavårdsdomstolarna. De hade till uppgift att utreda de barn som barnhemmen rapporterade och fatta beslut om åtgärder. Tyvärr tog utredningar och övergivandeförklaringar lång tid på grund av domstolarnas otillräckliga resurser. Ofta tillfrågades högsta domstolen i enskilda fall. Efter domslutet skulle personbevis i adoptivföräldrarnas namn utfärdas. Migrationsmyndigheten gav utresetillstånd. Socialstyrelsen i Sverige godkände de ecuadorianska adoptionsbesluten. På den tiden eskorterades barnen till Sverige.

Ett lagförslag om såväl internationella som nationella adoptioner kom 1976.

Avtalet med Sverige som tecknades 1976 på Ecuadors initiativ gällde proceduren. I avtalet stod att adoptivföräldrarna skulle ”ge barnet tillräckliga kunskaper i spanska samt i Ecuadors historia och geografi”.

En förordning från 1981 krävde att de blivande adoptivföräldrarna personligen skulle lämna in adoptionsansökan till domstolen. Socialministeriet skulle höras inför adoptionsbeslutet. 1989 tillkom ytterligare en förordning och ett nytt organ för adoptionsfrågor, *Departamento Técnico de Adopciones, DTA*, senare *UTA* inrättades inom socialministeriet. Enskilda adoptioner förbjöds.

1992 kom en lag, som krävde att man i första hand skulle söka adoptivföräldrar inom landet. Även barn med kända, men oanträffbara mammor, kunde förklaras övergivna. Under 2000-talet inrättades en centralmyndighet som godkände utländska adoptionsorganisationer. Adoptionsavdelningen på socialministeriet granskade och godkände både inhemska och internationella adoptionsansökningar, beslutade om varje enskilt barn och kontrollerade uppföljningsrapporter. Lokala kommittéer utsåg adoptivföräldrar.

Ecuador tillträdde Haagkonventionen 1996. År 2003 kom en lag som inkorporerade såväl barnkonventionen som Haagkonventionen.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 373 barn till och med 2012.

Bistånd och utvecklingsstöd

Familjer med barn från Ecuador har bildat *Sverige-Ecuadorföreningen* som har samlat in pengar till olika projekt. Några av dessa togs senare över av Adoptionscentrums avdelningar som fortsatte stödja olika barnhem, dels direkt, dels senare genom socialministeriet. Ett projekt som pågått i många år har varit bidrag till fattiga skolbarn.

Den amerikanska organisationen *Holt International Children's Services* genomförde i samverkan med barnavårdsmyndigheterna

ett projekt för att hindra barn från att hamna på institution (1995-98). Organisationen *La Asociación Red para la Infancia* genomförde ett projekt för att påverka attityderna till barnhemsbarn och bygga upp nätverk (2004-06). Den fortsatte med kapacitetsutveckling och utbildning av institutioner, socialarbetare och lokala myndigheter i syfte att fler barn skulle slippa växa upp på barnhem. Ytterligare projekt som Adoptionscentrum har genomfört med bidrag från Sida handlar om att stimulera till inhemsk adoption genom seminarier för socialarbetare och personal vid barndomstolarna.

År 2009 lät Adoptionscentrum översätta den svenska instruktionen för utbildning av blivande adoptivföräldrar som sedan började användas i Ecuador.

El Salvador

El Salvador är det till ytan minsta landet i Centralamerika och det mest tätbefolkade i hela Latinamerika. Befolkningen är till övervägande del ättlingar till indianer och spanjorer. Likt flera av sina centralamerikanska grannar har landet ett förflutet av militärstyre, svag demokrati och inbördes oroligheter. 1975 uppgick befolkningen till fyra miljoner.

Adoptionscentrum besökte landet första gången 1976 och verksamheten startade samma år. Vi hade kontaktats av en dam från El Salvador som förmedlat ett barn till ett svenskt par. Hon ville hjälpa fler övergivna barn att få adoptivfamilj i Sverige men ville göra det under mer organiserade former. Tillsammans med ytterligare 15-20 personer grundade hon organisationen *Asociación Benéfica Pro Amor y Futuro*. De mest tongivande damerna var Consuelo Chamorro och Elizabeth Vargas. Organisationen startade ett litet, mycket välskött barnhem där barnen vårdades inför adoptionen. En socialarbetare anställdes. De adopterande

familjerna reste till landet och togs väl om hand av damerna i organisationen.

Från 1980 började personer som ingick i organisationen att lämna landet till följd av politiska oroligheter och verksamheten trappades ner. De sista åren placerades bara enstaka barn. Verksamheten upphörde på grund av den osäkra politiska situationen.

Adoptionslagen var från 1955. Beslut att förklara ett barn officiellt övergivet togs av en barnavårdsdomstol och beslut om adoption fattades av en civildomstol. Proceduren var lite olika beroende på om barnet var övergivet eller om mamman hade givit sitt medgivande till adoptionen.

Myndigheten *Procuradería General de Pobres* registrerade barnhemsbarn, granskade dokument och yttrade sig till domstolen. Den förklarade även för mammor som ville lämna sitt barn vad en adoption innebar.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 70 barn till och med 1982.

Guatemala

Guatemala hade 1970 en befolkning på fem miljoner. Brottsnivån var hög, rättsväsendet svagt och korruptionen omfattande. Fattigdom, marginalisering av den indianska befolkningen och en av världens mest skeva inkomstfördelningar utgjorde andra problem.

Fattigdom i kombination med någon av föräldrarnas sjukdom eller död var orsaker till att barn placerades på barnhem. Föräldrarna, oftast bara mamman, undertecknade ett dokument

att hon inte kunde ta hand om barnet. De barn som fick föräldrar i något annat land hade vanligen indiansk bakgrund.

I början av 1970-talet fick Adoptionscentrum kontakt med advokaten Hilda Morales. Hon genomförde adoptionerna och fungerade under långa perioder också som vår medarbetare. Vi hade kontakt med barnhemmet *Hogar Elisa Martínez* som hade plats för 200 barn upp till åtta år. Endast ett fåtal behövde ny familj. De svenska ansökningshandlingarna sändes dit. Barnhemmet hade egna krav på adoptionsproceduren. Föreståndaren ansåg att den obligatoriska provsamlevnaden på sex månader skulle kunna ske i Sverige. Adoptionsbeslutet i Guatemala baserades därefter på uppföljningsrapporter från svensk socialförvaltning. Detta resulterade i att adoptionsbesluten dröjde, ibland i flera år. I några fall genomförde adoptivfamiljen därför en adoption i svensk tingsrätt.

Trots att samarbetet fungerade på ett förtroendefullt sätt avslutade vi verksamheten 1986. Myndigheterna önskade att adoptionen skulle vara slutförd när familjen reste hem. Eftersom barnhemmet fortfarande krävde sex månaders provsamlevnad skulle det bli alltför lång vistelse i landet. Tanken var att återkomma i ett senare skede när denna konflikt löst sig. Så blev det inte eftersom det kom allt fler uppgifter om oegentligheter och barnhandel.

Adoptionslagen (Código Civil kap 6) krävde att adoptanterna skulle vara bosatta i landet, en bestämmelse som tolkades olika strikt under olika perioder. En barnavårdsdomstol tog beslut om adoption som bekräftades av Ministerio Publico. Adoptionen var stark och godkändes i Sverige, i början av socialstyrelsen, senare av NIA. Det fanns också en möjlighet att adoptera genom ett notariatsförfarande i Guatemala.

På 1970- talet fanns en nyfiken positiv inställning till internationella adoptioner. I takt med att allt fler utlänningar adopterade barn blev inställningen alltmer negativ och den ledde till och med till misshandel av några adoptivfamiljer. Misstänksamheten riktades främst mot adoptionerna till USA.

På grund av en stor jordbävning 1976 är det svårt eller omöjligt att få information om barn som adopterats dessförinnan eftersom många arkiv förstördes.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 36 barn till och med 1986.

Haiti

Haiti hade 1980 sex miljoner invånare. 80 procent bodde på landsbygden. Haiti var ett av de mest tätbefolkade länderna i Latinamerika. På grund av en utbredd fattigdom övergavs många barn direkt efter förlossningen. Barn lämnades också till sjukhusen för någon åkomma och hämtades sedan aldrig. Många lämnade sina barn till välbeställda familjer för att de skulle ”uppfostras”, vilket i stort sett innebar slavarbete.

De barn som vårdades på *Hôpital General* hade en eländig situation. 150 barn i en sal. Många dog i diarréer och andra sjukdomar som hade kunnat botas om det funnits resurser. Läkarna ropade på hjälp. De barn som var färdigbehandlade men inte hämtades av sina anhöriga överfördes till en särskild ännu värre avdelning. Där pratade man knappast med barnen. Några fick komma till adoptivföräldrar direkt härifrån, andra placerades på barnhem.

Det hade förekommit adoptioner både till USA och Kanada och även till Frankrike. I Haiti reagerade man först positivt på de internationella adoptionerna. Det fanns så många barn som

behövde familj. Sedan blev man fundersam och frågade efter rapporter och kort på barnen. Man ville förvissa sig om att de inte blev slavar i sina nya familjer på samma sätt som skedde i Haiti. Med den stora efterfrågan från utlandet i kombination med svag lagstiftning och myndigheter som hade svårt att kontrollera att allt gick rätt till, uppstod ganska snart oegentligheter.

Adoptionscentrum besökte Haiti första gången 1979 och fick kontakt med advokaten George Talleyrand. Vi besökte ett par barnhem, ett sjukhus och träffade ett par ministrar. Därefter startade verksamheten. Advokaten kom att fungera som kontaktperson. Även hans fru hjälpte till. 1980 besökte vi flera ministerier med anledning av att fyra svenska adoptioner hade fastnat i proceduren i samband med en skandal som gällde adoptioner till Kanada. Ett barnhem hade förfalskat födelsecertifikaten till barn som skulle adopteras dit.

De barn som var aktuella för adoption till Sverige fanns på två barnhem. Det ena, *COSOLMA*, drevs av välgörenhetsdamer i Port-au-Prince. Barnen fick bra vård. Det andra barnhemmet hette *Creche St Michel* och drevs av katolska nunnor.

Det fanns en familjelag och ett dekret från april 1974 som reglerade adoptionerna. Det innehöll också regler för de fall där antingen barnet eller de som adopterade var utländska medborgare. Beslut om adoption skulle tas i domstol i det område som barnet tillhörde.

I december 1981 beslöt Adoptionscentrum att inte sända fler ansökningshandlingar till Haiti. Skälen var "svårigheten att finna familjer till svarta barn, ökade krav och kostnader samt osnygg hantering på många håll". Dock beslöts i februari 1982 att tre familjer som ansökte om syskon skulle få hjälp av Adoptionscentrum. En av dessa tre familjer fick dessutom 1984

hjälp att adoptera ytterligare ett syskon som kom 1985. Därefter skedde inga fler adoptioner.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 17 barn till och med 1985.

Honduras

Honduras är Centralamerikas näst största land och det tredje fattigaste i Latinamerika. Naturkatastrofer, statskupper, stora utlandsskulder och det traditionella beroendet av banan- och kaffeexport var bidragande faktorer. Befolkningen 1990 var fem miljoner.

1991 träffade Adoptionscentrum ansvariga för adoptionsverksamheten på ett seminarium i Tegucigalpa som hölls av *Instituto Interamericano del Niño*. Försöksverksamhet kom igång samma år. Vi engagerade den i Honduras bosatta svenskan Charlotta Eriksson som medarbetare.

Ett av barnhemmen, *Hogar Temporal*, hade byggts för 70 barn men 1992 fanns där 300 barn. Behovet av hjälp var stort.

Barnavårdsdomstolen förklarade ett barn övergivet. Det fanns bara en barnavårdsdomare i hela landet. Den nationella sociala myndigheten godkände alla adoptioner, både i de ärenden där barnet hade förklarats övergivet och där modern hade givit sitt medgivande. En familjedomstol bedömde barnets och de blivande föräldrarnas dokument, gjorde intervjuer och utfärdade ett underlag till myndigheten som skulle skriva förslag till det beslut som skulle undertecknas både av chefen för adoptionsdivisionen och presidenthustrun. Detta kunde ta lång tid.

Den första familjen blev kvar i landet i fyra månader. Efter ytterligare två adoptioner avslutades verksamheten på grund av de långa osäkra vistelsetiderna.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 3 barn till och med 1992.

Jamaica

Jamaica hade 1980 två miljoner invånare. Merparten var ättlingar till de slavar som briter och spanjorer fört hit. Befolkningstillväxten var snabb och arbetslösheten hög. Skolorna räckte inte till och slumkvarteren bredde ut sig. Rån och rånmord var vanliga. Banden till den gamla kolonialmakten Storbritannien var betydelsefulla men relationen till USA, landets största handelspartner, dominerade. Engelska är det officiella språket.

Adoptionscentrum besökte Jamaica första gången 1979. Detta ledde dock inte till någon verksamhet. 11 år senare besökte dåvarande ordföranden för adoptionsstyrelsen, Lucille Buchanan, Sverige inbjuden av svenska FN-förbundet. Hon tog kontakt med oss och efterfrågade teknisk och ekonomisk hjälp att bygga upp adoptionsstyrelsens verksamhet. Hon berättade även att det ibland fanns små pojkar som skulle kunna få familj i Sverige. Dock ville hon först träffa vuxna adopterade med afrikanskt utseende för att höra hur de upplevde sitt liv i Sverige. Mötet utföll till hennes belåtenhet.

1991 reste vi till Kingston för att lära känna förhållandena och ansvariga personer. Flera av de barn som var aktuella för adoption till Sverige fanns på något av de barnhem eller åtta *Places of Safety* som barnavårdsmyndigheten drev. Andra bodde i fosterhem. Kommunikationen med adoptionsstyrelsen fungerade dock trögt. Det var svårt att nå handläggarna på telefon

och brev besvarades inte. Adoptionscentrum beslutade därför 1999 att upphöra med verksamheten.

Adoptionsstyrelsen lydde under socialministeriet och avsikten var att alla adoptioner skulle handläggas av denna. Sverige var ett "scheduled country", ett land som fick motta adoptivbarn från Jamaica. Adoptionsstyrelsen förberedde ärendet inför behandlingen i domstol som beslutade att barnet fick lämna landet och bli adopterat i adoptivföräldrarnas hemland. I Sverige fullföljdes adoptionen i tingsrätt.

Barn på barnhem sorterade under barnavårdsmyndigheten som hade ansvar för att utreda deras bakgrund. Myndigheterna tog lång tid på sig och många barn blev kvar på de bristfälliga barnhemmen. Inget barn kunde placeras i adoption utan att barnavårdsmyndigheten hade gett sitt godkännande, utom de barn som av sin mamma lämnades direkt till adoptionsstyrelsen.

Många var skeptiska till att svarta barn adopterades av vita familjer. Man ifrågasatte om de skulle bli helt accepterade, inte bara av sina föräldrar utan av alla andra i det svenska samhället. De flesta frågorna kretsade runt detta. Hur var det i skolan, bland lekkamrater, släktingar och grannar? På Adoptionsstyrelsen var man i allmänhet positivt inställd men sa att många av barnens mammor skulle föredra att barnen växte upp på barnhem i Jamaica framför att få föräldrar i ett annat land.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 19 barn till och med 1999.

Mexiko

Mexiko är världens största spanstalande land som 1970 hade 53 miljoner invånare.

Mellan 1973 och 1975 hade Adoptionscentrum en liten verksamhet i landet. Medarbetare var Yvonne Gamaggio. Barnen kom från olika barnhem. Verksamheten avslutades på grund av stora svårigheter att genomföra adoptionerna. Attityden till internationella adoptioner i Mexiko var mycket negativ och stundtals hotfull.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 12 barn till och med 1975.

Panama

År 2010 hade Panama 3,7 miljoner invånare. Levnadsstandarden är något högre än i andra länder i regionen.

Barnhemmen drevs av stiftelser under statlig kontroll. Barn som övergivits eller lämnats till ett barnhem blev ofta kvar under lång tid. Barnhemsföreståndarna förstod inte alltid vilket ansvar de hade för att klarlägga barnens situation.

Adoptionscentrum har under årens lopp träffat representanter för Panama vid olika konferenser och har även besökt landet på 1980 och 90-talen. När den adoptionsansvariga myndigheten i Panama tog kontakt med Adoptionscentrum 2010 var det med en positiv inställning. Nya lagar och procedurer skulle underlätta samverkan. Sedan 2008 var enskilda adoptioner förbjudna och myndigheten sökte kontakt med adoptionsorganisationer. Adoptionscentrum fick ackreditering och inledde samarbete med *Secretaría Nacional de Niñez, Adolescencia y Familia, SENNIAF*. En medarbetare anställdes i början av 2012.

Adoptionerna reglerades i Ley General de Adopciones från 2008 (lag nr 61). Panama tillträdde Haagkonventionen år 2000. När ett barn hade hittats rapporterades det till polisen som i sin tur informerade SENNIAF. Barnets situation utreddes i samarbete

med barnhemmet och man försökte finna släktingar som kunde ta hand om det. Om det inte gick förklarade en domstol barnet övergivet. Barnet bodde under tiden på barnhem. De blivande adoptivföräldrarna fick barnet i sin vård efter att ha besökt det på barnhemmet under två veckor. Vistelsetiden var cirka tre månader i landet.

Inställningen till internationella adoptioner var positiv och myndigheten försökte få fart på utredningarna.

Adoptionscentrum har förmedlat ett barn till och med år 2012.

Peru

Peru är ett av de länder där indianerna är i majoritet. Landet har varit koloniserat av Spanien sedan 1500-talet och blev självständigt 1821. Peru har präglats av politisk instabilitet. Den spanska minoriteten hade en dominerande ställning såväl politiskt som ekonomiskt. Lägst på den sociala skalan stod indianfolken. År 1970 hade Peru 13 miljoner invånare. Våldsamma strider mellan gerillan *Sendero Luminoso* och militären under åren 1980-2000 krävde 10 000-tals liv. Fattigdom och en svår situation för ensamstående mödrar medförde att många barn övergavs.

Redan 1969 då Adoptionscentrum grundades hade vi kontakter i Peru. Vår första medarbetare var Pinna Graña, en svenska bosatt i Lima.

Adoptionscentrum fick information om barn som behövde ny familj genom en barnavårdsdomstol eller genom det nationella barn- och familjeinstitutet *INAPROMEF* som ansvarade för barnavårdsfrågor och barnhemmen. De första barnen kom från ett förlossningshem. De flesta fanns dock på barnhem, några få i fosterhem. Några barnhem var oerhört stora, till exempel *Puericultorio Perez Aranibar* med 1000 barn.

1980 rapporterade Adoptionscentrums landansvariga efter en resa till landet om oro för korruption. Det året kom 14 barn genom Adoptionscentrum och 25 barn på privata vägar.

NIA och Adoptionscentrum besökte Peru tillsammans i maj 1981. Vår medarbetare berättade att av de fem domarna i Lima var endast en hederlig. Ville man inte betala mutor kunde ärendet ta upp till 3 veckor längre tid.

Vi diskuterade om vi skulle fortsätta att arbeta i Peru samtidigt som Pinna av hälsoskäl slutade som medarbetare. År 1983 beslöt Adoptionscentrum avsluta verksamheten men avsåg att slutföra ett pågående ärende.

År 1985 kom en ny lag som innebar att *INABIF* blev ansvarig myndighet. Adoptionscentrum fick besked att en centraliserad adoptionsprocedur hade införts. Vi sökte därför på nytt auktorisation för Peru och engagerade Ann Katrin de Pozo som medarbetare. Det planerade systemet kom dock aldrig att fungera.

Ur landansvarigas rapport från en resa till Peru 1986: "Vid besök på ambassaden sade ambassadören att han "är övertygad om att man måste betala för att få fram olika papper och att det knappast kan ses som en muta" ... "Jag förklarade att om det krävs mutor för att arbeta i Peru kommer vi att dra oss ur..."

Flera adoptionsorganisationer arbetade i Peru men framförallt reste många dit för att adoptera på egen hand, även från Sverige. Det förekom att de fick återvända hem utan barn. Nya förslag till lagar togs fram, till exempel för att förbjuda direktkontakt mellan mamman och adoptivföräldrarna, något som var vanligt vid enskilda adoptioner.

Problemen med byråkrati hos myndigheterna och korruption gjorde det tidskrävande att genomföra korrekta adoptioner.

Inga större förbättringar skedde under åren som följde och Adoptionscentrum beslöt 1992 att inte skicka fler ansökningar. Vistelsetiderna för familjerna hade blivit oacceptabelt långa.

Det fanns en barnavårdslag från 1962 och en reglering av adoptionerna från 1978. De första adoptionerna skedde genom ombud med fullmakt och barnen eskorterades till Sverige. Senare infördes en bestämmelse om att adoptivföräldrarna måste inställa sig i Peru. Adoptionerna handlades av en av barnavårdsdomstolarna. Proceduren påbörjades först när de blivande adoptivföräldrarna var på plats i Lima. Då inleddes en utredning om barnet som kunde ta lång tid.

Enligt lagen 1985 kunde ett barn förklaras övergivet först efter sex månaders ålder. Bakgrundsutredningen och beslutet om övergivande gjordes innan adoptivföräldrarna kom till landet. Barnavårdsdomstolen fattade beslut om svag adoption och remitterade ärendet till en kontrollmyndighet för godkännande. I Sverige genomfördes adoptionen i tingsrätt.

Totalt har Adoptionscentrum förmedlat 117 barn till och med 1992.

Trinidad

Adoptionscentrum förmedlade ett barn från Trinidad i början av 1970-talet.

Uruguay

Befolkningen är den etniskt mest enhetliga i Latinamerika. De flesta uruguayare härstammar från arbetssökande spanjorer och italienare som anlände i slutet av 1800-talet. Den indianiska befolkningen är nästan helt utplånad. 1970 hade landet 2,8 miljoner invånare.

Adoptionscentrums hade kontakt med advokat Ubaldino Calvento i mitten av 1970-talet. Barnavårdsnämnden var delaktig i utredningen av barnen och adoptionerna genomfördes i domstol. Aja Elmgren som var Adoptionscentrums representant i Chile ansvarade för kontakten. Hon reste till Uruguay några gånger men det blev endast 3 adoptioner 1976.

Barnhemmet i Oruro, Bolivia

Barnhem i Sucre, Bolivia med medarbetaren Lucy Rubin de Celis

Barnhemmet Romão Duarte i Rio de Janeiro, Brasilien

*Barnhemmet Maria Campi de Yoder i Quito,
Ecuador*

ESTADÍSTICA DE			
SEXO	PRESENTE EN LA INSTITUCIÓN		TOTAL
	Muchachos	Chicas	
MUCHACHOS	27	19	46
MUCHACHAS	26	8	34
TOTAL	53	28	80

*Barnhemmet San
Vincente de Paul i
Quito, Ecuador*

Barnhemmet Chiquitines i Cali, Colombia

Barnhemmet CRAN i Bogotá, Colombia

Barnhemmet Oscar Scarpeta i Cali, Colombia

Barnhemsbarn i Bogotá

Kerstin Paues Odqvist tillsammans med medarbetarna Wilma Ribeiro, Lúcia Rocha och Lilian Gamboni i Brasilien

Doctora Isabel Abreu vid domstolen i Aracaju, Brasilien

Dr Libórni Siqueira, barnavårdsdomare i Rio de Janeiro, Brasilien

*Aja Elmgren, representant i Chile
och doctora Tatiana Román, domare
i Temuco, Chile*

*Barnläkaren Claudio
Ferrada, Chile*

*Pensionerade fostermammor i Santiago, Chile, 1996. Övre raden: Teresa,
Tita och Rosa. Nedre raden: Elba, Berta, Eliana och Mercy.*

Annika Grünewald med Lucille Buchanan, ordförande i Adoption Board på Jamaica

Birgitta Löwestett från Adoptionscentrum och Rosario Chipantiza, representant i Ecuador

Pilar Escobedo, representant i Colombia

Nora de Marulanda och Rosa de Escobar, grundare av Los Pisingos, Bogotá

*Mercedes de Martínez, grundare av
FANA och syster Marion, Colombia*

*Foto: Ola Cedenheim
Jimena Lleras, grundare av CRAN,
Bogotá, Colombia*

*Doctora Mercedes de Restrepo, mångårig chef för adoptionsavdelningen på
I.C.B.F., Colombia*

Carmen Borrero de Hleap, grundare av Chiquitines i Cali, Colombia

Epilog och tack

Vi som har skrivit den här boken har sedan tidigt 1970-tal arbetat med att hitta kontakter och vägar i utlandet för att ge föräldralösa barn adoptivföräldrar i Sverige. Vi har varit med om att utveckla den internationella adoptionsverksamheten från en pionjärverksamhet till en etablerad möjlighet för barn och föräldrar att finna varandra. Det fanns inga upparbetade vägar eller myndigheter med specialansvar för internationell adoption.

Vi funderade på hur våra erfarenheter skulle kunna bevaras. Först intervjuade vi kollegor i Sverige och medarbetare i barnens ursprungsländer men fann snart att det inte gick att förlita sig enbart på minnet. Adoptionscentrums arkiv blev vår främsta källa med protokoll, reserapporter och auktorisationsansökningar. Och vi började skriva. Vi upptäckte att beskrivningar av den formella proceduren inte räckte och kompletterade med exempel och miniberättelser. Vi hade ett behov av att beskriva vad vi sett och varit med om. Skrivandet har varit både slitsamt och roligt. Det har väckt många starka känslor och minnen.

Ett varmt tack till Adoptionscentrum som gett oss tillgång till arkiv och foton.

Tack Kerstin Sterky, Gunilla Andersson, Inga Näslund och andra kollegor i Sverige och medarbetare i utlandet som bidragit med kunskap och berättelser.

Vi vill också tacka Gustaf Edström och Ulla Odqvist för uppmuntran och kloka synpunkter.

Varmt tack till Prins Carl Gustafs Stiftelse, Sven och Dagmar Saléns Stiftelse och Stiftelsen Längmanska Kulturfonden för generösa bidrag till tryckning och publicering av boken.

De viktigaste källorna

Adoptionscentrum: styrelseprotokoll, AU-protokoll, utredningar, rapporter och minnesanteckningar från resor till barnens ursprungsländer, konferenser och möten, auktorisationsansökningar, biståndsprojekt, avtal, statistik samt skrivelser och korrespondens.

Adoptionscentrums tidning Att Adoptera.

Asklund, Lis. Som vårt eget. 1960.

Borrero de Hleap, Carmen. Pilot Study of the Future Lives of Children Who Have Stayed in Children's Homes in Cali. 1995.

Chabra, R, Pettersson, W. The Situation of Children in India. Stockholm. 1979.

The Child's Right to grow up in a Family. Guidelines for Practice on National & Intercountry Adoption and Foster Family Care. International Council on Social Welfare och International Social Service. Bangalore 1997.

Etiska regler för de svenska auktoriserade adoptionsorganisationernas arbete. 1988.

The EurAdopt Ethical Rules. Lage Vuursche, the Netherlands, March 1993. Amended, Berlin, 29 April 2012.

Finer, David, Lagercranz, Hugo. Nurturing Nature. 1997.

FN:s konvention om barnets rättigheter. 1989.

von Greiff, Katarina. FoU – rapport 1 2004. Föräldrar till internationellt adopterade barn – uppfattningar och erfarenheter av föräldrarollen.

Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner. 1993.

Hoksbergen, Rene. Adoption in a Worldwide Perspective. A review of programs, policies and legislation in 14 countries. 1986.

Lindgren, Cecilia. Internationell adoption i Sverige. Politik och praktik från sextiotial till nittiotial. Myndigheten för internationella adoptionsfrågor. 2010.

Los Pisingos. Research project – an advance of the findings. 2002.

Nationalencyklopedin.

Pilotti, Fancisco. Manual de Procedimientos para la Formación de la Familia Adoptiva. Unidad de Asuntos Sociales Instituto Interamericano del Niño. Montevideo - Uruguay. 1988.

Selman, Peter. Intercountry Adoption. Developments, trends and perspectives. London: British Agencies for Adoption and Fostering.

Selman, Peter. Trends in Intercountry adoption 1998-2003; a demographic analysis. University of Newcastle.

Time Magazine, November 1991.

Tolfree, D. Roofs and Roots. The Care of Separated Children in the Developing World. Save the Children & Arena. 1995.

UNICEF Innocenti Research Centre. Innocenti Social Monitor 2003. Florence.

UNICEF International Child Development Centre. Spedale degli Innocenti. Children in Institutions in Central and Eastern Europe. Florence. 1991.

United Nations, Population Division, 2012 revision. Avrundade siffror.

Utrikesdepartementet. Barn på institution i Rumänien. 1997.

Världsbanken/World Bank. Moving from Residential Institutions to Community-Based Services in Eastern Europe and the Former Soviet Union. April 1999.

Bilaga 1: Adoptivbarn förmedlade av Adoptionscentrum 1970-2012

Länder/år	70-74	75-79	80-84	85-89	90-94	95-99	00-04	05-12	Totalt
Afrika									
Etiopien	78	75	23	47	72	85	85	234	699
Kap Verde					8	6			14
Kenya								31	31
Lesotho								22	22
Liberia	5	27							32
Madagaskar								9	9
Mauritius	1								1
Nigeria								60	60
Sydafrika							191	282	473
Zambia								7	7
Totalt	84	102	23	47	80	91	276	645	1348
Asien									
Bangladesh	29	70	2						101
Filippinerna			7	40	64	32	26	56	225
Indien	256	692	810	482	296	181	130	158	3005
Indonesien	20	190	52						262
Iran	15	2							17
Israel	2	11	45	22	30	12	1		123
Kina						17	567	1052	1636
Kirgizistan								21	21
Macao					8				8
Nepal		22	33	7	9	10		3	84
Pakistan	11								11

Länder/år	70-74	75-79	80-84	85-89	90-94	95-99	00-04	05-12	Totalt
Sri Lanka	44	91	14						149
Syd Korea			1231	1292	425	558	567	616	4689
Taiwan	2		24	35	2				63
Thailand	65	203	56	118	161	99	67	69	838
Vietnam		5			427	495	252	192	1371
Totalt	444	1286	2274	1996	1422	1404	1610	2167	12603
Europa									
Albanien							4	4	8
Bulgarien					11	120	96	11	238
Estland					9	43	46	64	162
Grekland		1	17	7	1				26
Kroatien							3	4	7
Lettland					17	43	12	1	73
Litauen						9			9
Makedonien								1	1
Polen					18				18
Portugal		4	4	53	10				71
Rumänien					52	44	1		97
Ryssland					104	360	313	162	939
Serbien Montenegro							23	36	59
Tjeckoslovakien					14				14
Ukraina					1	22	85	14	122
Ungern					16	28			44
Vitryssland					2	36	203		241
Totalt		5	21	60	255	705	786	297	2129
Latinamerika									
Bahamas		2							2
Bolivia	12	5	93	49	88	23			270
Brasilien	1	2	10	3	83	83	10		192

Länder/år	70-74	75-79	80-84	85-89	90-94	95-99	00-04	05-12	Totalt
Chile	17	917	687	361	35				2017
Colombia	69	378	960	1255	898	532	440	310	4842
Costa Rica	1	1	9	2					13
Dominikanska Rep			26	19	4				49
Ecuador	30	186	24	13	47	30	19	24	373
El Salvador		57	13						70
Guatemala	4	15	13	4					36
Haiti		1	15	1					17
Honduras					3				3
Jamaica					10	9			19
Mexiko	6	6							12
Panama								1	1
Peru	13	34	42	22	6				117
Trinidad	1								1
Uruguay		3							3
Totalt	154	1607	1892	1729	1174	677	469	355	8037
Alla länder	682	3000	4210	3832	2931	2877	3141	3464	24117

Bilaga 2: Barnhem, fosterhem och sjukhus

Afrika

Etiopien

Addis Abeba: Kebebe Tsehai Children's Home, Missionaries of Charity, MOC,

Ethiopian Nutrition Institute, ENI, (Sungarden flyttade till Harrar, sedan till Nakamte),

Ethio-Swedish Pediatric Clinic (senare Black Lion Hospital), St Paul's Hospital, Gandhi Hospital

Haile Selassie I Hospital (Yekatit 12 och Birla Clinic), Mother and Child Clinics,

Ketchene Children's Home for Girls, Ketchene Children's Home for Boys, Kids Care,

Tsion International Association, TIA, Bruh Tessa

Kap Verde

Fosterhem

Kenya

Kisumu: New Life Home Trust

Limuru: In His Image Home, Tigoni

Nairobi: New Life Home Trust, Kilimani, In His Image Home, Hope House Babies Home och PEFA, Rehema Children's Home

Nakuru: New Life Home Trust

Nyanza: Komotobo Children's Home, Kuria

Nyeri: New Life Home Trust, New Life Children's Home och Love a Child Home

Lesotho

Beautiful Gate, Ministry of Insured Salvation, MIS, Rachel's

Liberia

Fosterhem

Madagaskar

Antananarivo: Rasoamanarivo, Ste Marie och Handri

Mananjary: Centre d'Acceuil et de Transit des Jumeaux

Abandonnés, CATJA

Tamatave/Toamasina: Maison Antoine

Nigeria

Cross River State: Motherless Babies Home, Virtuous Women Home

Ekiti: Erelu Adebayo Children's Home, Iyin

Lagos: Missionaries of Charity, Living Fountain Orphanage, Little Saints Orphanage, Eruobodo house

Ondo State: Ondo State Children's Home, Christ Orphanage Home, Ondo Town MMM Catholic Hospital

Osun State: Oshogbo: Fiwasaye Orphanage Home, Juvenile Remand Home, Abiye Orphanage Home, Our Lady of Fatima Hospital

Sydafrika

Pretoria: Abba House

Johannesburg: Acres of Love, Door of Hope, Vila Lubet

Kimberly: Bophelo Care Center

Louis: Trichard Shilo House

Barnhem i *Kapstaden*, *Durban*, *Rustenburg*, *Benoni* och *Swellendam*

Zambia

Lusaka: House of Moses

Mpika: Barnhem

Ndola: St Anthony's Children's Village och Buseko

Asien

Bangladesh

Dacca: Statligt barnhem på Road 15, Shishu Bavan

(Missionaries of Charity) och International Baby Home

Filippinerna

Cagayan de Oro: Bethany Children's Home

Cebu: Asilo de la Mila Grossa, Children's Shelter of Cebu

Dumaguete City: Rainbow Village Ministries

Manila med omnejd: Hospicio de San José, Concordia

Children's Services, Norfil Foundation, Sun and Moon Home

for Children, CRIBS, Chosen Children, Kaisahang Buhay

Foundation, Heart of Mary Villa, Home of Joy

Oriental Mindoro: Flying Medical Samaritans

Palawan: Aloha House

Rizal: Noah's Ark

Reception and Study Centre for Children, statliga upptagningshem i de flesta provinshuvudstäder

Indien

Bangalore (Karnataka): Abhaya Ashram, Anatha Sishu Nivasa,

Ashraya, Dr Abraham's Clinic, Dr Bateja's Nursing Home,

Mathru Chhaya Foundling Home inom Canara Bank Relief

& Welfare Society, Missionaries of Charity, Nirmala Social

Welfare Centre, St Michael's Convent, Stella Maris Convent

Övriga Karnataka genom Mr Shenoi före 1984: Mount Rosary

Sanatorium i Moodbidri,

St Mary's Convent i Mysore

Bombay/Mumbai (Maharashtra), från 1970-talet: Asha

Sadan Rescue Home (Maharashtra State Women's Council),

Kuan-Yin (fosterhem), Mana Seva Sangh, Missionaries

of Charity, Our Lady's Home for Boys, Rescue Home Umerkhadi, Salvation Army Women's and Children's Home, St Antony's Home, St Joseph's Home and Nursery, St Lukas, The Hindu Women's Rescue Home Society Shraddhanand Mahilashram och Vincenta Maria Children's Home

Bombay/Mumbai, efter 1994: Indian Association for Promotion of Adoption, IAPA (fosterhem), St Catherine's Home, Family Service Centre, FSC, (fosterhem)

Poonal/Pune, från 1970-talet: Convent of St Mary, Ishaprema Niketan, Kusumbai Mahila Seva Gram, Missionaries of Charity Vila Parle, Shreevatsa inom Sassoon Hospital

Övriga Maharashtra, från 1970-talet:

Amravathi: Holy Cross Convent

Chopda: Bethany Home

Chulna, Thana District: Fatima Mata Convent, St Theresa's Convent

Kedgaon: Pandita Ramabai Mukti Mission

Nagpur: Mary Immaculate Convent, Pushpawadi Foundling Home, Shraddanand Anathalaya

Nasik: Anath Mahilashram

Pandharpur: Wasodeo Babajee Nawrungay Balak Ashram

Sjukhus i Maharashtra: Balaram Hospital, Cama and Albless Hospital, C.S.I. Basel Mission Hospital i Udipi, Holy Spirit Hospital, Krupa Prasadad Hospital i Nasik, Masina Hospital, Mhaskar Maternity, Nitiyaseva Hospital i Shevgaon, S:t Elisabeth Nursing Home, Wasodeo Clinic

Calcutta/Kolkata (West Bengal): Society for Sponsorships and Adoptions (barn kom från sjukhus, kliniker och barnhem), Society for Indian Children's Welfare, SICW med barnhemmet Noah's Ark, senare Foundling Home och Ashirwad (barnen kom från Presidency Jail, Howrah Station, barnhem, sjukhus och kliniker), barnhemmet i Khelaghar, Missionaries of Charity, Himalaya Children's Home i Kalimpong

Chandigarh (Haryana): Haryana State Council for Child Welfare, HCCW's barnhem

Cuttac (Orissa): Basundhara Children's Home
Delhi: Palna inom Delhi Council for Child Welfare, Hospital Welfare Society, Holy Cross Social Service Centre, Missionaries of Charity, Delhi Council for Child Welfare, DCCW, Udayan med Sangopan (inom SOS Villages)
G.Udayagiri i Phulbani (Orissa): Barnhem
Goa: Obra de Protecção a Mulher, OPM, St Alex Convent
Hyderabad (Andra Pradesh): Hyderabad Children's Aid Society (genom Mr Shenoi i Bombay), Guild of Service
Keonjhar (Orissa): Manoj Manjari Sishu Bhawan, MMSB
Lucknow (Uttar Pradesh): Uttar Pradesh Council for Child Welfare, UPCCW med barnhemmet Lilawati Balgrah
Madras/Chennai (Tamil Nadu): Madras Christian Children's Home (genom Bertram Shenoi i Bombay), Faith Home, St Francis Xavier's Convent, Holy Angels Convent i Kumbakkonam, Home for Women and Children, Indian Council for Child Welfare Tamil Nadu, ICCWTN, Guild of Service, Congregation of the Sisters of the Cross of Chavanod i Tiruchirapalli och på 1990-talet Karna Prayag (knuten till SOS Children's Villages)
Madukarai (Tamil Nadu): Lincoln Home for Homeless Children
Trivandrum (Kerala): Kerala State Council for Child Welfare, KCCW med eget barnhem

Indonesien

Jakarta: Lies Darmadjis barnhem
Surabaya: Matahari Terbit (Frälsningsarmén)
Yogyakarta: Protestant Hospital, Bethesda Hospital, Yayasan Kasih Sayang Anak
Solo: Stiftelse
Semarang: En organisation för social hjälpverksamhet och Els de la Croix' barnhem
Barn har även kommit från andra sjukhus och kliniker och vårdats i fosterhem

Iran

Teheran: Farah Pahlavi Nursery (Röda Lejonets barnhem, motsvarande Röda Korset)

Israel

Statliga och privata barnhem, fosterhem

Kina

Social Welfare Institute SWI i följande provinser:

An Hui: Anqing, Bangbu, Bengbu, Dingyuan, Hui Fuyang, He Fei, Huaibei, Huainan, Huangshan, Tunxi, Quanjiao, Shucheng, Xiaoxian, Maa

Beijing: Beijing, Beijing Fengtai

Chongqing: Dianjiang, Fuling

Fujian: Fuzhou, Jinjiang, Qingliu County, Sanming, Shaowu, Xiamen

Gansu: Dingxi, Jinchang, Lanzhou, Pingliang, Wuwei

Guangdong: Bao'an, Bao'an District, Dongguan, Enping, Fogang, Foshan Nanhai, Fushan, Gaoming, Gaozhou, Schenzhen, Conghua, Guangzhou, Guangzhou Panyu District, Huazhou, Huidong, Jiangcheng Dist Lechang, Leizhou, Lianjiang, Maogang Dist, Maoming, Maonan, Nanhai, Qingyuan, Qujiang, Shantou, Shanwei, Shaoguan, Shaoguan Qujiang, Shenzhen Longgang Dist, Shenzhen, Suixi, Taishan, Wuchuan, Xinhui, Xinyi, Yangchun, Yangdong, Yangjiang, Zhanjiang, Yangxi, Yanjiang, Zhaoqing, Zhong Shan, Zhuhai

Guangxi: Beihai, Beiliu, Cenxi, Guigang, Guigang Mother's Love, Guilin, Guiping, Jingxi, Liuzhou

Nanning: Pingnan, Quinzhou, Wuzhou, Xingyue County

Yongning: Yulin

Guizhou: Bijie, Guangling, Guiyang, Honghuagang, Huishui, Liuzhi Special Area, Luodian, Maio, Pan, Qiangdongnan, Qiannan, Zhenyan, Zhongshan, Zunyi

Hai Nan: Qiong Shan

He Bei: Baoding, Qian Xi, Shijiazhuang

Hebei: Han Dan, Tangshan, Xingtai

Heilongjiang: Harbin, Mudanjiang, Nehe

Henan: Jiaozou, Kaifeng, Luohe, Luoyang, Nanyang, Pingdingshan, Sanmenxia, Taikang, Xinxiang, Zheng Zhou, Zhoukou, Zhuzhou

Hu Bei: Aniu, Dangyang, Dawu, Daye, Hanchuan, Hongdu, Huangang, Huangmei, Huangshi, Bei Jiayu, Jingmen, Jingzhou, Qichun, Shiyan, Tianmen, Tuanfeng, Wuhan, Wuxue, Xiangfan, Xiangyang, Xianning, Xiaogan, Yichang, Yunmeng

Hu Nan: Changde, Changsha, Chenzhou, Daoxian, Hengdong, Hengshan, Hengyang, Loudi, Ningyuan, Shaoyang, Xiangyin, Xinhua, Yue Yang, Zhuzhou, Zizhizhou

Hunan: Daixian, Hengyang, Huaihua, Jiangyong, Leng Shui Tan, Lianyuan, Loudi, Shaoyang, Xiangtan, Yiyang, Yongzhou, Yueyang, Zhuzhou

Inner Mongolia: Baotou, Hohhot, Huhe Haote

Jiangsu: Changzhou, Danyan, Gao You, Huai'an, Nanjing, Nantong, Suzhou, Suzhou Wuzhong, Taicang, Taizhou, Wu Xian, Wujiang, Wuxi, Xuzhou, Yancheng, Yixing, Zhangjiagang, Zhenjiang

Jiangxi: Fengcheng, Fuzhou, Gao'an, Hengfeng, Jiangxin, Jiangyin, Jianxin, Jingdezhen, Jiujiang, Leping, Nanchang, Nancheng, Nanfeng, Nankang, Ningdu, Ping Xiang, Shanggao, Shangrao, Wanzai, Xinzhou, Xinfeng, Xinyu, Xiushui, Yichun Yuanzhou, Yifeng, Yihuang, Yingtian, Yiyang, Yongfeng, Yongxiu, Yugan, Yujiang

Jilin: Siping

Liaoning: Anshan, Dalian

Ningxia: Ningxia

Shaanxi: Baoji, Hanzhong, Jiangzhang, Xi'an, Xianyang, Yulin, Yuyang

Shandong: Jinan, Linyi, Qingdao, Shandong, Weifang, Zaozhuang

Shanghai: Shangha

Shanxi: Baoji, Datong, Jiaocheng, Jingcheng, Lvliang, Taiyuan, Xinzhou, Yangquan, Yuncheng

Sichuan: Chengdu, Zigong, Chongqing, Fuling, Dianjiang, Qianjiang, Wanzhou, Yibin, Youyang

Tianjin: Tianjin

Xinjang: Urumchi City, Wulu Muqi/Urumqi

Yunnan: Gejiu, Honghe, Jianshui, Kunming, Lincang, Qujing, Xundian County, Zhaotong Zhaoyang

Zhejiang: Enmei Ningbo, Dongyang, Hangzhou, Jinhua, Jinhua, Wenzhou, Yiwu, Hu Hang

Macao

Två katolska barnhem

Nepal

Kathmandu: Bal Mandir inom Nepal Children's Organization och ett barnhem i lägret Punchkal

Pakistan

Kristna institutioner

Sri Lanka

Galle: Ruhunu Lama Nivasaya Children's Home

Kandy: Evelyn Nurseries

Nayakananda: Good Shepherd's Home, Children's Hospital
Statliga barnhem på flera platser

Sydkorea

Social Welfare Society, SWS:

Chonnan: barnhem

Kwang-Ju: barnhem

Seoul: Amsa Dong Babies Home, Babies' Reception Home och fosterhem

Uijung-bo: barnhem

Barn har även kommit från andra barnhem i hela landet.

Taiwan

Taipei: The Gospel Children's Home, Family Planning Association, Mustard Seed, Cathwell Service, Christian Salvation Service, CSS, Adventistsjukhuset, McKsys Memorial Hospital, Veterans Hospital

Thailand

Barnhem och sjukhus före 1979:

Ubon: Ave Maria School

Chiang Mai: sjukhus

Bangkok: Children's Hospital, Nivedsawat Nursery

Barn har även kommit från andra sjukhus och kliniker och vårdats i fosterhem

Statliga barnhem efter 1980:

Bangkok: Phyathai Babies Home, Pakkred Babies Home, Rangsit Babies Home

Andra delar av landet: Khon Kaen, Udon Thani, Chiang Mai, Nakhon Si Thammarat och Song Khla

Privat efter 1980:

Bangkok: Holt Sahathai Foundation. Alla barn bodde i fosterhem

Vietnam

Barnhem och sjukhus i respektive provins:

Ha Tay: Ha Dong Hospital, Son Tay Hospital, Ha Tay Hospital samt Women's Union och Women's Hospital

Hai Phong: Phu San Hospital, Hong Voung och Hong Bang

Hanoi: Sjukhusen Phu San Hospital, Franska sjukhuset, Bac Mai, IPCH (Institute for the Protection of Children's Health), Hanoi Gynaecological Obstetric Hospital, IPMC (Institute for Protection of Mother and Newborn Child) och Railway

Hospital, Förlösningssjukhus A, B och D samt Vyn Quynh och Dong Da, Barnhem nr 2 i Ba Vi, nr 3 i Tu Liem och nr 4 i Ba Vi

Nam Ha (senare delad): Phu San Hospital och Hai Coung Hai Han

Ha Nam: Womens Union och Kim Bang Nourishing and Social Protection Center for Children

Thai Binh: Thai Binh Hospital, Vu Thu och Vu Son Kien, Xuong

Thua Thien Hué: Barnhem som tillhörde Committé for Protection and Care of Children, CPCC

Vinh Phu: släktadoptioner

Bac Thai/Bac Can (senare delad): Sjukhus A

Thai Nguyen: Sjukhus A och C

Ha Bac: Orphan Camp

Bac Giang: Dolisa Camp

Can Tho: Child Centre (DOLISA)

Kien Giang: Kien Giang Social Centre (DOLISA)

Soc Trang: The Nourishing Centre for Cripples and Orphans (DOLISA)

Phu Yen: Child Centre Son Cau (DOLISA) och Dolisa Camp i Phu Yen

Vinh Long: Centre for Social Support (DOLISA)

Vung Tau: Centre for Social Protection

Europa och dåvarande Sovjetunionen

Albanien

Durres, Korca och Vlora: Orphan Centre

Shkodra: Children's House för barn 2-13 år, småbarnshem

Tirana: Children's Home Hannah & Rozfa, Children's Home Zyber Hallulli

Bulgarien

Blagoevgrad, Burgas, Buzovgrad, Dobritj, Montana, Pazardzjik,

*Ruse, Silistra, Sjumen, Sliven, Stara Zagora, Varna, Veliko
Ternovo, Vidin, Vratsa och Zlatitsa:* småbarnshem (DMD)
Lechnitsa: barnhem
Pleven: barnhemmet Detelina, småbarnshemmet (DMD)
Detska Dom, internatskola
Sofia: småbarnshemmen (DMD) Svajata Paskarjeva, Sveta
Sofia, Sveta Paraskieva och Sveti Ivan Rilski
Totleben: Detska Gradina

Estland

Tallinn: barnhemmen i Nömme och Kopli, småbarnshemmet
Mustamäe
Tarttu: småbarnshemmen Käopesa och i Elva utanför Tarttu
Haapsalu, Haiba och Voka: barnhemmet
Muraste, Valga och Viljandi: småbarnshemmet

Grekland

Athen: Metera

Kirgizistan

Biskek, Osh och Tokmok: barnhem och sjukhus

Kroatien

Zagreb: Nazorova

Lettland

Daugavpils: småbarnshemmet Kalkuni
Incukalns: småbarnshem
Liepaja: småbarnshem och barnhem för barn 4-18 år
Naujene: barnhem för barn 4-7 år
Riga: småbarnshemmen Teika och Plavnieki samt barnhemmet
Riga
Saldus: barnhem för barn 4-7 år och barnsjukhuset
Ventspils: barnhem för barn 4-7 år

Litauen

Alytus, Jeznas, Jonava, Kedainiai: barnhem för barn 4-7 år
Giulai, Kaunas, Klaipeda: småbarnshem

Makedonien

Barnhem, fosterhem

Polen

Krzym, Lublin, Mragowo, Olsztyn, Siedlce: spädbarnshem
Krakow: barnhemmet i Pilá

Portugal

Lissabon: Santa Casa de Misericordia
Aveiro, Caramulo, Coimbra, Evora, Faro, Porto, Santarém och Setubal: fosterhem

Rumänien

Alexandria, Brasov, Bukarest, Cehu Silvaniei, Cluj-Napoca, Corabia, Marghita Bacau, Miercurea-Ciuc, Onca Mures, Oradea, Resita, Salonta, Satu Mare, Slatina, Zalau: barnhem och sjukhus

Ryssland

Barnhem och sjukhus i respektive region:

Karelen: småbarnshemmen i Lahdenpohja och Petrozavodsk
Krasnogorsk: sjukhus

Moskva stad: småbarnshemmen nr 12 och 17, barnhemmen nr 9 och 27 och internat nr 55

Moskvaregionen: småbarnshemmen i Frjazino, Kolomna, Lobnja, Orechovo-Zuevo, Ramenski, barnhemmet i Ljubertsy och Novo-Petrovsk, sjukhuset i Balasjika och Mytisjtji samt barnsjukhuset i Serpuchov

Murmanskregionen: småbarnshemmet, barnhemmet och jourbarnhemmet i Kandalaksja, småbarnshemmet samt barnhem nr 3 och 7 i Murmansk, småbarnshemmet och barnhem nr 3 i Apatity, barnhemmet i Montjegorsk

Pskovregionen: småbarnshemmen i Idritsa, Petjory och Velikie Luki, barnhemmet i Rodovoje, barnsjukhuset i Pskov

Rostovregionen: barnhem 7 Taganrog

St Petersburg stad: småbarnshemmen nr 3, 7, 10, 13 och 16 samt barnhem nr 1 och 23

Sverdlovskregionen: småbarnshem nr 1 och 3 samt barnhem nr 2 i Nizjnij Tagil, småbarnshemmen i Krasnoturinsk och Revda samt sjukhuset i Irbit, småbarnshem nr 2 och barnhem nr 10 i Jekaterinburg, barnhem i Malyj Istok och Polevskoje

Tjuvasien: barnhemmet i Poretskoje

Tulareregionen: internat Kirejevsk

Viborg: barnhem

Vologdaregionen: småbarnshemmet och barnhem nr 2 i

Vologda, småbarnshemmet Tjerepovez

Serbien och Montenegro

Serbien

Alecsinac: barnhemmet "Kulina"

Belgrad: barnhemmen "Zvecanska 7" och "Drinka Pavlovic"

Sremska Kamenica: SOS barnby

Montenegro

Bijela: "Mladost"

Tjekoslovakien

Krupka, Opava, Ostrava, Prag, Teplice, Trnovany: barnhem

Ukraina

Småbarnshem och barnhem i *Artemovsk, Dnepropetrovsk* ("barnhem no 1"), *Dnepropetrovskregionen* ("Nikopol" och Krivoj Rog"), *Donetsk* ("Maljotka" och "Kramatorsk"), *Jalta, Kharkov, Kiev* ("Berioska"), *Kievregionen*, ("Vorzel"), *Kirovograd, Kramatorsk* ("Antosjka"), *Kramentjuk, Lugansk, Lutsk, Mariupol, Nikolajev, Nikopol* ("Orlja"), *Odessa, Priluki,*

Rovno, Simferopol, Sevastopol, Sumy, Svaljava, Ternopol, Tjerkassy, Zakarpatj och Zaporozje ("Solnysjko")

Ungern

Budapest, Debrecen, Eger, Györ, Miskolc, Nyiregyhaza, Pécs, Pest Megye, Salgótarján, Szeged, Székesfehérvár: barnhem i respektive län

Vitryssland

Babrujsk: småbarnshemmet och barnhem nr 1

Gomel: barnhem och småbarnshem

Grodnoregionen: Ponimonskij barnhem, Lida barnhem, småbarnshem och skola för synskadade i Grodno samt småbarnshem och barnhem i Volkovysk

Minskregionen: Barisov, småbarnshemmet i Blon, barnhemmen Zjdanovitji och Mozyr

Mogiljev: småbarnshemmet och barnhemmet

Vitebskregionen: småbarnshem och barnhem i Vitebsk, småbarnshem och barnhem i Orsja, Vetrinskaja barnhem, Vetrino skolinternat, Ternitskaja skolinternat, Novopoletsk barnhem och Disna skolinternat

Latinamerika och Karibien

Bolivia

Cochabamba: Salomon Klein

La Paz: Carlos de Villegas, Hogar Villa Fatima

Oruro: La Guardería, Centro de Formación Infantil

Potosí: Hogar 10 de Noviembre

Santa Cruz: Virgen de Fátima

Sucre: Guardería Infantil no 1, Hogar Poconas

Tarija: Melvin Jhones

Trinidad-Beni: Granja Chetequije

Brasilien

Barnhem och fosterhem i respektive delstat:

Amapá: Sant Ana, barnhem

Amazonas: Manaus och Parintins, fosterhem

Brasília DF: Brasília, Lar Primeira Luz barnhem

Maranhão: São Luis, barnhem

Minas Gerais: Belo Horizonte, barnhem, Teófilo Otono, barnhemmet Creche Ninho, Montes Claros, fosterhem

Piauí: Teresina, Orfanato Lar da Criança barnhem

Rio de Janeiro: Barnhem i Angra dos Reis, Eng Paulo Frontins, Niteroi, barnhemmen Romão Duarte och Obra do Berço i Rio de Janeiro, barnhem i São João de Meriti

São Paulo: Barnhem i Avaré, São Bernardo do Campo, São Paulo

Sergipe: Aracajú, barnhemmet Creche Sorriso och fosterhem

Chile

Fosterhem

Colombia

Privata adoptionsbarnhem:

Bogotá: Ayúdame, CRAN, FANA och Los Pisingos,

Cali: Chiquitines

Medellín: Casa de María y el Niño och Casita Nicolás

Övriga barnhem:

Armenia: barnhem och fosterhem

Barranquilla: barnhem och fosterhem

Bucaramanga: barnhem och fosterhem

Bogotá: I.C.B.F.s barnhem och fosterhem

Bucaramanga: Hogar Infantil Santa Teresita och fosterhem

Cali: Guardería Ana María, Guardería Sofía Polanco, El Nido, Amigitos, Hogares María Goretti, Instituto Oscar Scarpeta, Casita de Belén, barnhemmet i Zaragoza, Hogar de Emergencia, I.C.B.F. och Hogar Bambi och fosterhem

Cartagena: barnhem och fosterhem
Caquetá: barnhem och fosterhem
Cúcuta: Hogar Andresen och fosterhem
Cundinamarca: I.C.B.F.s barnhem och fosterhem
Ibagué: La Casa del Niño och fosterhem
Manizales: barnhem och fosterhem
Medellin: barnhem och fosterhem
Neiva: barnhem och fosterhem
Pasto: Hogar de Paso de Belén, Hogar de Emergencia, I.C.B.F. och Hogar de Recepción, I.C.B.F. och fosterhem
Pereira: Las Granjas Infantiles Jesús de la Buena Esperanza och fosterhem
Popayán: CAIP Gregorio Caicedo, I.C.B.F. och fosterhem
Rionegro: fosterhem
San Gil: barnhem och fosterhem
Santa Marta: barnhem och fosterhem
Tunja: barnhem och fosterhem
Villavicencio: barnhem och fosterhem
Quibdó: barnhem och fosterhem

Costa Rica

San José: Aldea Infantil Arthur Gough

Dominikanska republiken

Santo Domingo: Arroyo Hondo, senare Hogar de Guarda och ännu senare Hogar Vida e Esperanza

Ecuador

Ambato: Hogar Santa Marianita
Conocoto: Patronato Nacional del Niño, Ciudad del Niño
Azóquez: Amparo y Hogar
Cuenca: Tadeo Torres, Hogar Antonio Valdevieso
Guayaquil: Fundación Para Adopción Nuestros Niños (FANN), Inés Chambers Iver, Casa Hogar, Guardería Infantil José Salvador Chiriboga, senare Casa Cuna nr 1

Lago Agrio: Hogar Infantil La Misión Carmelita Isamis
Latacunga: Corporación Para Sus Niños, Casa Hogar San José
Loja: Hogar María Bordoní, Dorotea Carrión
Riobamba: Hogar San Carlos, Casa del Niño
Santo Domingo: Fundación Acción Social Cáritas Fasca
Solas: Casa Hogar Segundo
Tulcán: INNFA's barnhem
Quito: Hogar María Campi de Yoder, Corporación Para Sus Niños, Fundación Davis, Hogar San Vicente de Paul, Hogar Santa Lucía, Fundación Belinda, Asociación Solidaridad y Acción

El Salvador

San Salvador: Asociación Benéfica Pro Amor y Futuro, barnhem

Guatemala

Guatemala City: Hogar Elisa Martínez

Haiti

Port-au-Prince: COSOLMA, Creche St Michel

Honduras

Tegucigalpa: Hogar Tempora

Jamaica

Places of Safety, Glenhope Place, Maxfield Children's Home, Primerose och fosterhem

Panama

Hogar el Divino Niño

Peru

Lima: Sjukhus, Puericultorio Perez Araníbar och andra barnhem